

13

REVUE PRO PRÁVO A TECHNOLOGIE

Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity

ROČNÍK 7 / ROK 2016 / ČÍSLO 13

REVUE.LAW.MUNI.CZ

Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity
si Vás dovoluje pozvat na VIII. národní konferenci

České právo a informační technologie 2016

Plenární diskuse se zaměří na následující témata

Obecné nařízení o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů

Směrnice o informační a síťové bezpečnosti

Zájemci o aktivní účast mohou hlásit své příspěvky do následujících odborných sekcí:

Elektronické důkazy (vedoucí: Jakub Harašta)

Témata: technologický kontext důvodné pochybnosti, technologická neutralita, novelizace procesních předpisů

Sdělování díla veřejnosti on-line (vedoucí: Matěj Myška)

Témata: prostý a embedovaný odkaz jako užití díla, jiný způsob užití díla, delikt ní odpovědnost za užití díla formou odkazu

Zdravotní registry a další právní výzvy elektronizace českého zdravotnictví (vedoucí: Michal Koščík)

Témata: informační seburčení ve zdravotnictví, elektronizace zdravotnictví, odpovědnost státu ve zdravotnictví

Právní informatika (vedoucí: Danuše Spáčilová)

Témata: vizualizace právních dat, právní informační systémy

Prevence kybernetických incidentů na finančním trhu jako způsob posílení ochrany spotřebitele (vedoucí: Libor Koščík)

Témata: kybernetické incidenty a útoky na finančním trhu, posílení ochrany spotřebitele, finanční služby, podnikatelské a systematické riziko

Abstrakty lze odevzdávat prostřednictvím konferenčního webu do **30. 8. 2016**. Písemná vyhotovení příspěvků, která budou nabídnuta k publikaci v časopisu Revue pro právo a technologie, je třeba odevzdat do redakčního systému do **30. 9. 2016**. Pokyny ke zpracování příspěvků, jakož i detailní informace o konferenci jsou dostupné na konferenčním webu. Bezplatná registrace na konferenci je otevřena do **18. 9. 2016** včetně.

Účastnický poplatek

850 Kč

Datum a čas konání

22. 9. – 23. 9. 2016

Místo konání

Právnická fakulta MU, Veveří 70, Brno

Konferenční web

www.cpit.law.muni.cz

REVUE PRO PRÁVO A TECHNOLOGIE

ROČNÍK 7 | ROK 2016 | ČÍSLO 13

DISKUZE

Jakub Handrlica: Ochranná pásma ropovodů a produktovodů nově.....	5
Anton Konkol: Cezhraničné súdne rozhodnutia vo veciach porušenia európskeho patentu....	29
Martin Loučka: Právní povaha konfiguračních souborů a jejich ochrana.....	45
Radim Polčák: Informace a data v právu.....	67

ANOTACE

Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek, Matěj Myška, Anna Slánská: Přehled aktuální judikatury I/2016.....	93
---	----

TÉMA

František Kasl: Internet věcí a ochrana dat v evropském kontextu.....	111
Matěj Myška, Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek: Možnosti citační analýzy v České republice.....	147

Revue pro právo a technologie

Odborný recenzovaný časopis pro technologické obory práva a právní vědy zařazený na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice a v databázi ERIH PLUS.

Recenzovány jsou příspěvky v sekci Diskuze a Téma.

Vychází dvakrát ročně. Toto číslo vyšlo 30. 6. 2016.

ISSN 1804-5383 (Print), ISSN 1805-2797 (Online), Ev. č. MK ČR E 19707

Vydává Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 9, 601 77 Brno, ČR, IČ 00216224

Šéfredaktor a kontaktní osoba: JUDr. Matěj Myška, Ph.D., Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Veveří 70, 611 80 Brno, ČR, tel: +420 549 494 751, fax: +420 541 210 604, e-mail: revue@law.muni.cz | www.revue.law.muni.cz

Zástupce šéfredaktora: JUDr. Jakub Harašta

Redakce: Mgr. Bc. Michal Koščík, Ph.D., Mgr. Václav Stupka

Tajemník redakce: Bc. Anna Slánská

Editor: Mgr. Martin Loučka

Redakční rada: doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D. (čestný předseda), JUDr. Zuzana Adamová, Ph.D., prof. JUDr. Michael Bogdan, B.A., LL.M., jur. dr. (Lund), JUDr. Marie Brejchová, LL.M., JUDr. Jiří Čermák, JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D., doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., JUDr. Bc. Zdeněk Kučera, Ph.D., Mgr. Zbyněk Loeb, LL.M., JUDr. Ján Matejka, Ph.D., prof. RNDr. Václav Matyáš, M.Sc., Ph.D., Mgr. Antonín Panák, LL.M., Mgr. Bc. Adam Ptašník, Ph.D., JUDr. Danuše Spáčilová, JUDr. Eduard Szattler, Ph.D., JUDr. Tomáš Ščerba, Ph.D.

Grafická úprava: Mgr. Martin Loučka, JUDr. Matěj Myška, Ph.D.

Tisk: POINT CZ, s.r.o., Milady Horákové 20, 602 00 Brno

Vydání tohoto čísla časopisu Revue pro právo a technologie bylo financováno z projektu „Právo a technologie IV“, MUNI/A/0974/2015.

Časopis © Masarykova univerzita, 2016

POKYNY PRO AUTORY

Revue pro právo a technologie je specializovaným odborným recenzovaným časopisem, který je zaměřen na technologické obory práva a právní vědy.

Časopis je zařazen od 1. 1. 2015 na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR a od 24. 6. 2015 do databáze ERIH PLUS.

Příspěvky zaslané do sekcí Téma a Diskuze jsou anonymně posuzovány minimálně dvěma nezávislými recenzenty a konečné rozhodnutí o publikaci příspěvků zaslaných do všech sekcí je v kompetenci redakční rady. Orientační doba recenze je jeden měsíc.

Příspěvky se podávají prostřednictvím redakčního systému dostupného na adrese www.revue.law.muni.cz.

DOPORUČENÝ ROZSAH PŘÍSPĚVKŮ:

Sekce Téma: 54 000 – 144 000 znaků

Sekce Diskuze: 9 000 – 36 000 znaků

Sekce Anotace: 3 600 – 18 000 znaků

Sekce Recenze: 1 800 – 9 000 znaků

(včetně mezer, poznámek pod čarou a seznamu použitých zdrojů)

CITAČNÍ STANDARD

Použité prameny je nutné citovat v souladu s citační směrnicí ČSN ISO 690:2011.

Způsob citování a praktické příklady jsou dostupné v interpretacích této normy (dostupné např. z: www.ezdroje.muni.cz/prehled/zdroj.php?lang=cs&id=441).

Na jednotlivé prameny se odkazuje v textu číslem poznámky psané horním indexem (metoda průběžných poznámek).

TERMÍNY PRO DODÁNÍ PŘÍSPĚVKŮ

Do letního čísla: 31. března

Do zimního čísla: 30. září

Časopis se hlásí k politice otevřeného přístupu realizovaného zlatou cestou.

Časopis a příspěvky jsou dostupné na webových stránkách časopisu www.journals.muni.cz/revue za veřejně dostupných licenčních podmínek Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (dostupné on-line na adrese <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

Příspěvky jsou přebírány do příslušných elektronických právních informačních systémů společností Wolters Kluwer, a. s. (ASPI), Nakladatelství C.H. BECK, s. r. o. (beck-online.cz) a ATLAS consulting spol. s r. o. (CODEXIS).

Detailní informace ohledně publikačního procesu, struktury a formálních náležitostí příspěvků a recenzního řízení jsou dostupné v sekci „Pro autory“ na webu časopisu www.revue.law.muni.cz resp. Vám je na vyžádání ráda sdělí redakce (kontaktní e-mail revue@law.muni.cz).

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

do sedmého ročníku své existence vstupuje časopis Revue pro právo a technologie pod novým vedením. První šéfredaktor a zakladatel tohoto časopisu, Radim Polčák, byl jmenován čestným předsedou redakční rady. Novým šéfredaktorem byl s účinností od 15. 1. 2016 jmenován jeho dosavadní zástupce.

Rád bych Radimu Polčákovi na tomto místě osobně poděkoval za veškerou jeho práci a inspirativní vedení redakce, jakož i kolektivu dobrovolníků z řad studentů Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Během šesti let pod jeho taktovkou se Revue stala periodikem vedeným ve významných časopiseckých databázích a s moderním redakčním systémem. Příspěvky z technologických oborů práva publikované v Revue jsou pak již standardně citovány v ostatních zdrojích právních informací. Velmi progresivním krokem bylo i přihlášení se k principům otevřeného přístupu (Open Access) realizovaného tzv. zlatou cestou.

Ač nebude jednoduché navázat na jeho úspěšnou práci, rád bych posunul Revue směrem k ještě vyšší kvalitě a větší otevřenosti, mj. zavedením identifikátorů digitálního objektu (DOI) a zařazením časopisu do dalších časopiseckých databází.

Děkuji Vám, vážené čtenářky a vážení čtenáři, jménem redakce našeho časopisu za Vaši přízeň a přeji Vám příjemné čtení.

Matěj Myška,
šéfredaktor

OCHRANNÁ PÁSMA ROPOVODŮ A PRODUKTOVODŮ NOVĚ

JAKUB HANDRLICA*

ABSTRAKT

S existencí ochranných pásem ropovodů a produktovodů se ve své praxi setkávají poměrně často jak investoři, tak i znalci, vlastníci i uživatelé nemovitých věcí (zejména pozemků), případně potenciální zájemci o jejich koupi. Skutečnost, že nemovitá věc je těmito pásmy zatížena, implikuje celou řadu omezení jejich využití. Příspěvek se věnuje nové právní úpravě těchto omezení, účinné od 1. ledna 2016 a to zejména režimu vzniku a zániku ochranných pásem, možnosti výkonu vlastnických, resp. užívacích práv v těchto pásmech a v neposlední řadě vztahu k právní úpravě soukromoprávního vypořádání s vlastníky dotčených nemovitých věcí. Poukazuje také na existující judikaturu českých soudů k této problematice.

KLÍČOVÁ SLOVA

ochranná pásma, ropovody, produktovody, skladovací zařízení, nouzové zásoby ropy, věcné břemeno

ABSTRACT

Legal consequences arising from the existence of safety zones pipelines are faced in practice quite often both investors and experts, owners and users of real property (especially land plots) or potential candidates for their purchase. The fact that real property is encumbered by these zones, implies a whole range of restrictions on their use. The paper deals with legislation providing for these restric-

* JUDr. Jakub Handrlica, Ph.D. působí na Katedře správního práva a správní vědy Právnické fakulty UK v Praze. Kontaktní e-mail: jakub.handrlica@prf.cuni.cz.

tions, which is in force since 1st January 2016, in particular with issues arising by establishment and cancellation of the safety zones, with possibilities to perform ownership rights in these zones and with relation of the safety zones vis-à-vis institutes of private law (in particular easements). The article also points to existing decision making of the courts on these issues.

KEY WORDS

safety zones, crude oil pipelines, oil product pipelines, storage facilities, emergency stocks, easements

1. ÚVOD

S územními omezeními vlastnických práv k nemovitým věcem v podobě ochranných pásem ropovodů¹ a produktovodů² jsou ve své praxi pravidelně konfrontováni nejenom stavební úřady, stavebníci zařízení veřejné technické infrastruktury, ale i vlastníci a uživatelé dotčených nemovitých věcí³, znalci a stavebníci záměrů, jež mají být v rozsahu těchto pásem realizovány. I přes skutečnost, že ochranná pásma těchto zařízení veřejné technické infrastruktury představují formu územního omezení, se kterou jsou výše uvedené subjekty konfrontovány poměrně často, jsou zároveň institutem, který je pravidelně dezinterpretován, nebo zaměňován za jiné, povětšinou soukromoprávní instituty (zejména věcná břemena). Lze také konstatovat, že odborná literatura se problémům, spojeným s existencí ochranných pá-

¹ Ropovodem se podle platné právní úpravy rozumí zařízení pro potrubní přepravu ropy, pokud není umístěno ve výrobním nebo zpracovatelském závodě nebo ve skladovacím zařízení, tvořené vzájemně propojeným souborem potrubí, armaturních šachet a souvisejících technologických objektů, včetně systému protikorozní ochrany, řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k přenosu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů.

² Produktovodem se podle platné právní úpravy rozumí zařízení pro potrubní přepravu ropných produktů, pokud není umístěno ve výrobním nebo zpracovatelském závodě nebo ve skladovacím zařízení, tvořené vzájemně propojeným souborem potrubí, armaturních šachet a souvisejících technologických objektů, včetně systému protikorozní ochrany, řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k přenosu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů.

³ Zejména pozemků, ale v úvahu přicházejí i podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i práva k nim (§ 498 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

sem ropovodů a produktovodů doposud ve větší míře nevěnovala.⁴ Předkládaný příspěvek si dává za cíl analyzovat platnou a účinnou právní úpravu výše uvedených forem územního omezení vlastnického práva a to s ohledem na změny provedené s účinností od 1. ledna 2016. Příspěvek si dále dává za cíl reagovat na některé praktické problémy, které se při aplikaci pozitivní právní úpravy vyskytují a upozornit na relevantní judikaturu soudů k této problematice.

2. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANNÝCH PÁSEM ENERGETICKÝCH ZAŘÍZENÍ

2.1 VÝVOJ PRÁVNÍCH ÚPRAV

Omezení vlastnických, resp. užívacích práv k nemovitým věcem za účelem ochrany „energetických děl“⁵ bylo v československém právním řádu poprvé zavedeno zákonem č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny.⁶ Toto omezení uvedený právní předpis označil jako „ochranné pásmo.“ Ustanovení o ochranných pásmech měla retroaktivní působnost, tj. vztahovala se i na zařízení zřízená před datem účinnosti elektrizačního zákona. Rozsah ochranných pásem „energetických děl“, povinnou úpravu ochranných pásem a druhy činnosti, které v nich nebo v jejich blízkosti jsou omezeny nebo zakázány, měla stanovit svým nařízením vláda.⁷

Na základě zmocnění, daného vládě v ustanoveních § 38 a § 39 elektrizačního zákona, bylo následně vydáno vládní nařízení č. 29/1959 Sb., o oprávněních k cizím nemovitostem při stavbách a provozu podzemních potrubí pro pohonné látky a ropu.⁸ Tento podzákoný právní předpis

⁴ Z novější literatury srov. např. moji publikaci HANDRLÍCA, Jakub. *Ochranná a bezpečnostní pásma*. Praha: C. H. Beck, 2014, 200 s., ISBN 978-80-7400-532-9.

⁵ Pod tímto pojmem zákon rozuměl výrobní elektřiny, zařízení pro rozvod elektřiny nebo jejich části, pokud slouží nebo jsou určeny k dodávce elektřiny více odběratelům a elektrické přípojky s příslušenstvím.

⁶ Dále jen „*elektrizační zákon*“.

⁷ Toto bylo provedeno vládním nařízením č. 80/1957 Sb., kterým se provádí elektrizační zákon a následně vyhláškou Ministerstva paliv a energetiky č. 153/1961 Sb., o změně šířky ochranného pásma elektrického vedení vysokého napětí.

⁸ Dále jen „*vládní nařízení*“.

stanovil, že k zabezpečení plynulého provozu podzemních potrubí a k zajištění bezpečnosti osob a majetku slouží ochranná pásma. Ochranné pásmo bylo vymezeno svislými plochami vedenými ve vodorovné vzdálenosti 300 m po obou stranách od osy potrubí. Vlastníkům, resp. uživatelům nemovitých věcí v ochranném pásmu byla vládním nařízením uložena povinnost zdržet se všeho, co by mohlo ohrozit potrubí a plynulost a bezpečnost jeho provozu. V ochranném pásmu byl dále stanoven obecný zákaz zřizování zvláště důležitých objektů, vtažných jam průzkumných nebo těžebních podniků a odvalů hlušin a zvláštní zákazy týkající se provádění specifických záměrů.⁹ Vládní nařízení dále stanovovalo, že Ministerstvo chemického průmyslu mohlo v dohodě se zúčastněnými ústředními orgány stanovit podrobnosti o některých zákazech nebo omezeních v ochranných pásmech nebo v jejich blízkosti, popřípadě stanovit úlevy z ustanovení o ochranných pásmech. Výjimky z ustanovení o ochranných pásmech mohly v jednotlivých případech povolit orgán, který je podle předpisů o povolování staveb příslušný pro povolení stavby potrubí; přitom měl stanovit přiměřené podmínky.¹⁰ Vládní nařízení dále stanovilo, že na právní poměry v této oblasti se měla subsidiárně použít ustanovení elektrizačního zákona o ochranných pásmech energetických děl.¹¹

Zatímco elektrizační zákon byl s účinností od 1. ledna 1995 nahrazen novou právní úpravou,¹² bylo vládní nařízení formálně zrušeno teprve zákonem č. 161/2013 Sb.¹³ S účinností od 1. července 2013 byl institut ochranného pásma ropovodu a produktovodu zakotven přímo v zákonné právní úpravě, kterou je zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách

⁹ Zřizování mostů a vodních děl po směru toku vody, provádění souvislého zastavění měst a sídlišť a budovat ostatní důležité objekty a železniční tratě podél potrubí atd.

¹⁰ Tato ustanovení se za současné právní úpravy již nepoužijí, protože přechodné ustanovení zavedené zákonem č. 161/2013 Sb. stanovuje, že na provádění činnosti v těchto ochranných pásmech se použijí ustanovení zákona č. 189/1999 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. ke dni 1. 7. 2014). Lze ovšem dovozovat, že udělené výjimky zůstávají i nadále zachovány.

¹¹ Např. co se týče okamžiku vzniku a zániku ochranného pásma, elektrizační zákon stanovoval, že povinnosti a omezení v ochranných pásmech nebo v jejich blízkosti vznikají povolením ke stavbě a zanikají zrušením díla (§ 30 odst. 2).

¹² Zákonem č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci.

ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů.¹⁴ Přechodné ustanovení zákona č. 161/2013 Sb. (čl. II) současně stanovilo, že ochranná pásma vzniklá podle vládního nařízení zůstávají nedotčena a trvají i po dni nabytí účinnosti tohoto zákona, včetně oprávnění, která se k nim váží. Výše uvedené přechodné ustanovení dále stanovilo, že na provádění činnosti v těchto ochranných pásmech se použije zákon o nouzových zásobách ropy, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Zatím poslední významnou změnu znění zákonných ustanovení, týkajících se ochranných pásem ropovodů a produktovodů, přinesl zákon č. 131/2015 Sb.,¹⁵ který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2016. Ten přinesl nejenom změny, co se týče právní úpravy ochranného pásma, ale také v oblasti oprávnění provozovatelů ropovodů a produktovodů k cizím nemovitým věcem¹⁶ a nově zavedl speciální vyvlastňovací (expropriační) titul za účelem vyvlastnění věcného břemene zřízení a provozu ropovodu, resp. produktovodu na cizí nemovité věci.¹⁷ Obdobně jako u vyvlastňovacích (expropriačních) titulů podle zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický

¹³ Otázce aplikovatelnosti ustanovení vládního nařízení ohledně omezení vlastnických práv k nemovitým věcem se se před r. 2013 věnovala diskuze na stránkách „mimořádné přílohy“ Právních rozhledů č. 14/2011. Byl řešen problém existence, resp. neexistence oprávnění provozovatelů podzemních potrubí k dotčeným nemovitým věcem, závěry diskuze bylo ovšem možné *mutatis mutandis* aplikovat i na otázku aplikovatelnosti ustanovení o ochranných pásmech. K tomu srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2012, sp. zn. 22 Cdo 3217/2011: „Lze tedy konstatovat, že k pozemkům zatíženým stavbami produktovodů, zřízených za platnosti elektrizačního zákona č. 79/1957 Sb. a vládního nařízení č. 29/1959 Sb., vážne při splnění podmínek uvedených v elektrizačním zákonu věcné břemeno ve prospěch provozovatele produktovodu. Dovolatel též klade otázku, zda daný produktovod je stavbou, k níž zákonně věcné břemeno vůbec mohlo vzniknout. V této souvislosti však neuvádí nic, co by mohlo v souvislosti s posouzením této konkrétní otázky založit zásadní význam rozhodnutí po právní stránce. Z rozsudku soudu prvního stupně ostatně vyplývá, že jde o potrubí pro vedení ropy a pohonných látek (č. l. 168); není tak pochyb o tom, že jde o energetické dílo ve smyslu § 38 elektrizačního zákona.“ Viz obdobně sub 5, s. 116-119.

¹⁴ Dále jen: „zákon o nouzových zásobách ropy.“

¹⁵ Zákon č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹⁶ Tzv. „zákonných věcných břemen“ - § 3 odst. 8 zákona o nouzových zásobách ropy.

¹⁷ § 3 odst. 11 zákona o nouzových zásobách ropy.

zákon)¹⁸ lze i zde vycházet z toho, že se jedná o samostatný vyvlastňovací titul, který lze aplikovat nezávisle na § 170 zákona č. 183/2006 Sb., o územní plánování a stavebním řádu (stavební zákon).¹⁹

2.2 PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA V ZÁKONĚ O NOUZOVÝCH ZÁSOBÁCH ROPY

Produktovody a ropovody jsou podle platné právní úpravy chráněny ochrannými pásmy.²⁰ Ochranné pásmo tvoří prostor, jehož hranice jsou vymezeny svislými plochami vedenými ve vodorovné vzdálenosti 150 m na všechny strany od půdorysu těchto zařízení.²¹ Ochranné pásmo má povahu veřejnoprávního omezení vlastnického práva k nemovitým věcem. V jeho důsledku je vlastník, resp. uživatel zatížen nemovité věci (pozemku, stavby, práva stavby, podzemní stavby se samostatným účelovým určením atd.) omezen ve svých oprávněních, plynoucích z jeho vlastnického práva k předmětné nemovité věci. Institut ochranného pásma je přitom nutno odlišovat²² od jiných forem omezení (veřejno- i soukromoprávních) vlastnického práva k nemovitým věcem, které zákon zná, zejména od omezení vlastnického práva v důsledku rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu²³, od zákonných věcných břemen, které vznikají k dotčeným nemovitým věcem

¹⁸ Dále jen: „energetický zákon.“

¹⁹ Dále jen: „stavební zákon.“

²⁰ § 3 odst. 3 zákona o nouzových zásobách ropy.

²¹ Platná právní úprava stanovuje jednotný rozměr ochranného pásma pro zařízení (ropovod, produktovod), vč. všech jeho součástí (systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k přenosu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů). Pro srovnání lze uvést skutečnost, že např. energetický zákon stanovuje (§ 68 odst. 2) zvláštní rozměry ochranných pásem pro plynovody, technologické objekty, sondy zásobníků plynu, stejně jako pro zařízení katodické protikorozní ochrany a vlastní telekomunikační sítě držitele licence. Dále lze uvést, že v odvětví plynárenství energetický zákon rozlišuje pásma ochranná (§ 68), která slouží k ochraně zařízení a pásma bezpečnostní (§ 69), jejichž cílem je zamezení nebo zmírnění účinků případných havárií plynových zařízení a k ochraně života, zdraví, bezpečnosti a majetku osob.

²² Viz obdobně sub 5, s. 55-61.

²³ § 3 odst. 11 zákona o nouzových zásobách ropy.

přímo na základě zákona²⁴ a konečně od věcných břemen (služebností) zřízovaných na základě smlouvy s vlastníkem dotčené nemovité věci.²⁵

Územní omezení vlastnického práva, označené jako ochranné pásmo, slouží podle platné právní úpravy k zajištění jejich bezpečného a spolehlivého provozu, k ochraně života, zdraví a majetku osob a k zamezení nebo zmírnění účinků jejich případných havárií.²⁶ Zatímco ochranné pásmo představuje nástroj preventivní ochrany²⁷, represivní nástroje poskytují instituty správní, konkrétně správní delikty²⁸, resp. přestupky²⁹, spočívající v porušení jednotlivých zákazů stanovených pro výkon činností v ochranných pásmech), resp. trestní (trestný čin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení) odpovědnosti. Je možné poukázat na skutečnost, že provoz zařízení koreluje v předpisech práva soukromého s provozem zvláště nebezpečného závodu, nebo jiného zařízení.³⁰

2.3 VÝZNAM PŘECHODNÝCH USTANOVENÍ VE VZTAHU K OCHRANNÝM PÁSMŮM

Přechodné ustanovení zákona č. 161/2013 Sb. (čl. II) stanovilo, že ochranná pásma vzniklá podle vládního nařízení, zůstávají nedotčena³¹ a trvají i po dni nabytí účinnosti tohoto zákona, včetně oprávnění, která se k nim váží.³² Uvedené ustanovení implikuje, že veškeré ropovody a produktovody pravomocně umístěné do 1. ledna 2016 jsou i nadále chráněny ochrannými pásmy podle vládního nařízení č. 29/1959 Sb. Podle tohoto

²⁴ § 3 odst. 8 písm. b) a c) zákona o nouzových zásobách ropy.

²⁵ § 3 odst. 8 písm. a) a odst. 11 zákona o nouzových zásobách ropy.

²⁶ § 3 odst. 3 zákona o nouzových zásobách ropy.

²⁷ Viz obdobně sub 5, s. 16-17.

²⁸ § 10a odst. 1 písm. a) zákona o nouzových zásobách ropy.

²⁹ § 10 odst. 1 písm. a) zákona o nouzových zásobách ropy.

³⁰ § 2925 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³¹ Obdobně stanovuje i § 98 odst. 2 a 3 energetického zákona, podle kterého zůstávají zachována ochranná pásma v elektroenergetice a v teplárenství, resp. bezpečnostní pásma v plynárenství, vzniklá podle předchozích právních předpisů.

³² Z dikce přechodného ustanovení lze dovozovat, že zakotvuje i garanci trvání výjimek, udělených příslušným stavebním úřadem v souladu s § 6 vládního nařízení. Pro srovnání lze uvést, že např. § 98 odst. 2 a 3 energetického zákona deklaruje zachování udělených výjimek výslovně.

předpisu bylo ochranné pásmo potrubí vymezeno svislými plochami vedenými ve vodorovné vzdálenosti 300 m po obou stranách od osy potrubí. Výše uvedené přechodné ustanovení zákona č. 161/2013 Sb. dále stanovilo, že na provádění činnosti v těchto ochranných pásmech se použije zákon o nouzových zásobách ropy, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.³³ V souvislosti s trváním těchto dřívějších ochranných pásem lze klást otázku, v jakém okamžiku zanikají.³⁴ Ustanovení vládního nařízení o této otázce mlčelo a jeho § 2 odkazoval na subsidiární použití § 30 elektrizačního zákona. Ten stanovoval, že ochranná díla energetických děl zanikala „zrušením díla“.³⁵ Lze tedy dovozovat, že ochranné pásmo zaniká odstraněním ropovodu, resp. produktovodu. Zánik ochranného pásma lze ovšem dovozovat i v případech trvalého vyřazení ropovodu, resp. produktovodu a to za subsidiárního použití § 3 odst. 3 v současnosti účinného zákona o nouzových zásobách ropy.³⁶ Stejně tak lze za subsidiárního použití uvedeného ustanovení dovodit existenci pravomoci Správy státních hmotných rezerv rozhodovat ve správním řízení o skutečnosti, jestliže ochranné pásmo zaniklo.³⁷

3. VYBRANÉ PROBLÉMY APLIKACE USTANOVENÍ O OCHRANNÝCH PÁSMECH

Aplikace ustanovení, týkajících se ochranných pásem ropovodů a produktovodů, implikuje v praxi řadu problémů. Na následujících řádcích bude poukázáno na několik z nich a to nejprve ve vztahu k již existujícím

³³ Omezení, stanovená pro provádění činnosti v ochranných pásmech podle § 5 vládního nařízení, tedy již v současnosti neplatí.

³⁴ Viz obdobně sub 5, s. 73-77.

³⁵ § 30 odst. 2 elektrizačního zákona. Obdobně stanovuje v současnosti i § 93 odst. 6 stavebního zákona, podle kterého rozhodnutí o ochranném pásmu platí po dobu trvání stavby, zařízení nebo chráněného útvaru, nestanoví-li stavební úřad jinou lhůtu.

³⁶ Obdobně stanovuje i § 68 odst. 7 energetického zákona, podle kterého ochranné pásmo plynárenského zařízení zaniká trvalým odpojením zařízení od plynárenské soustavy nebo odstraněním stavby. Obdobně upravuje režim zániku bezpečnostního pásma i § 69 odst. 5 energetického zákona.

³⁷ Obdobná pravomoc byla přiznána stavebnímu úřadu (pravomoc řešit spory ohledně rozsahu ochranných pásem nebo míry povinností a omezení) za účinnosti elektrizačního zákona (§ 30 odst. 3).

ochranným pásmům (3.1) a dále ve vztahu k situaci, kdy ochranné pásmo má vzniknout jako důsledek určitého správního řízení (3.2).

3.1 APLIKACE USTANOVENÍ VE VZTAHU K EXISTUJÍCÍM OCHRANNÝM PÁSMŮM

3.1.1 OMEZENÍ VLASTNICKÝCH PRÁV V OCHRANNÝCH PÁSMECH ROPOVODŮ A PRODUKTOVODŮ

Územní omezení vlastnických práv ve formě ochranného pásma má za následek, že vlastníci, resp. uživatelé dotčených nemovitých věcí jsou omezeni v celé řadě činností, které by jinak byly v rámci výkonu jejich vlastnických, resp. užívacích práv přípustné.³⁸ Platná právní úprava obecně stanovuje, že v ochranném pásmu skladovacího zařízení, produktovodu a ropovodu i mimo ně je každý povinen zdržet se jednání, kterým by mohl poškodit produktovod nebo ropovod nebo omezit nebo ohrozit jejich bezpečný a spolehlivý provoz a veškeré činnosti musí být prováděny tak, aby nedošlo k poškození skladovacího zařízení, produktovodu nebo ropovodu.³⁹ Vlastníci, resp. uživatelé nemovitých věcí jsou dále povinni umožnit provozovateli ropovodu nebo produktovodu udržovat v lesních průsecích na vlastní náklad volný pruh pozemků o šířce 2 m na obě strany od osy potrubí, nebo vlastní telekomunikační sítě.⁴⁰ Platná právní úprava dále stanovuje několik omezení ve formě *preventivních* zákazů specifických činností, které je možné realizovat se souhlasem provozovatele ropovodu nebo produktovodu. Jedná se o vysazování trvalých kořenících porostů do větší hloubky než 20 cm nad povrch produktovodu nebo ropovodu ve vzdálenosti do 2 m na obě strany od osy produktovodu nebo ropovodu nebo vlastní teleko-

³⁸ Viz obdobně sub 5, s. 20-27.

³⁹ § 3 odst. 4 zákona o nouzových zásobách ropy. Porušení uvedeného obecného zákazu činností v ochranných pásmech je provázáno se skutkovými podstatami přestupků (§ 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 189/1999 Sb.), resp. správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob (§ 10a odst. 1 písm. a) zákona č. 189/1999 Sb.).

⁴⁰ § 3 odst. 5 zákona o nouzových zásobách ropy.

munikační sítě⁴¹, umístování staveb, zemní práce, zřizování skládek a uskladňování materiálu.⁴²

V této souvislosti lze uvést, že stávající doktrína⁴³ vychází z konstatování, že omezení vlastníka z důvodu *sociální funkce vlastnictví* (čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) je možné, pokud je stanoveno zákonem a sleduje legitimní cíl a zachovává vztah přiměřenosti mezi omezením pro vlastníka a výhodou pro ostatní. Z výše uvedeného plyne, že bez souhlasu vlastníka a zároveň bez náhrady lze věc omezit pouze za splnění tří podmínek. Za prvé omezení musí být stanoveno zákonem, za druhé musí být omezení legitimní. Za třetí musí být tento zásah přiměřený, neboli míra omezení vlastníka nesmí přesáhnout míru výhody pro ostatní. Zákonodárce stanovuje, že účel ochranného pásma je dvojitý: Na jedné straně se jedná o zajištění bezpečného a spolehlivého provozu zařízení, strategických pro celé národní hospodářství.⁴⁴ Na straně druhé je jejich účelem ochrana života, zdraví a majetku osob a zamezení nebo zmírnění účinků případných havárií těchto zařízení. Chráněná zařízení jsou tedy toliko primárním objektem ochrany. Nepřímým objektem jsou ty sektory národního hospodářství, které jsou závislé na nepřetržitém zásobování ropou a ropnými produkty a dále život, zdraví a majetek osob, potenciálně ohrožených havárií ropovodu, resp. produktovodu. Z uvedeného je zřejmé, že institut ochranného pásma neslouží primárně zájmům provozovatele chráněného zařízení, ale že omezení z něho plynoucí zákonodárce stanovuje v zájmu celé společnosti. Veřejnoprávní úprava proto nespojuje vznik,⁴⁵ ani existenci ochranného pásma s nárokem na náhradu za omezení vlastnického práva k dotčené nemovité věci. Možnou kompenzaci nepřipouští ani instituty sou-

⁴¹ § 3 odst. 6 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁴² § 3 odst. 7 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁴³ Např. WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 906 s., ISBN 978-80-7357-750-6, s. 312, body 43 a 44.

⁴⁴ Produktovody a ropovody jsou podle § 3 odst. 2 zákona o nouzových zásobách ropy zřizovány a provozovány ve veřejném zájmu.

⁴⁵ Platná právní úprava přitom předpokládá toliko nárok na náhradu za omezení vlastníka, resp. uživatele v důsledku existence lesních průseků (§ 3 odst. 5 ve spojení s odst. 9 zákona o nouzových zásobách ropy).

kromého práva. Judikatura Nejvyššího soudu výslovně vyloučila možnost využít v případech ochranných pásem institut bezdůvodného obohacení:

„Nejvyšší soud ve své konstantní judikatuře⁴⁶ opakovaně uvedl, že "[k] předpokladům vzniku závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení přitom patří, aby k získání majetkového prospěchu došlo právními předpisy nikoli aprobovaným způsobem, naplněním některé ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení taxativně vypočtených v ustanovení § 451 odst. 2 obč. zák." Pokud je právní důvod omezení vlastnického práva spatřován v normách veřejného práva, platí, že normy veřejného práva nemohou bez dalšího vyloučit vznik soukromoprávního vztahu z bezdůvodného obohacení, a to zejména tehdy, pokud taková veřejno-právní norma sama neupravuje náhradu za omezení vlastnického práva v souladu s požadavkem vyjádřeným v čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. V těchto případech je proto nutné vycházet přiměřeně ze závěrů Ústavního soudu vyjádřených v nálezu ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 652/06 (N 202/47 SbNU 613). V citovaném nálezu Ústavní soud uvedl, že "i když zákonodárce může omezit vlastnické právo ve prospěch soukromých osob, jestliže jde o veřejný zájem, je třeba odlišovat různé případy omezení vlastnického práva a účely těchto omezení, takže "[p]ři právním hodnocení je třeba zohlednit případy, kdy se jedná pouze o plnění veřejného zájmu [...] bez tvorby zisku, od případů souvisejících s podnikáním, byť státem podporovaným." Na základě předeslaných úvah dospěl dovolací soud k závěru, že v souzené věci směřuje účel dotčených (...) předpisů k ochraně veřejného zájmu, zejména zdraví osob a životního prostředí, a nikoliv ke garanci užívacích práv vlastníka či provozovatele čerpací stanice. Z uvedeného důvodu není dán základní předpoklad odpovědnosti za bezdůvodné obohacení na straně žalovaných. Dochází-li k omezení vlastnického práva na straně žalobkyně jako vlastnice pozemků přiléhajících k čerpací stanici toliko na základě veřejno-

⁴⁶ Např. zpráva občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 1975, sp. zn. Cpj 34/1974, uveřejněná pod č. 26/1975 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3226/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1019/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1580/2011.

právní normy směřující k ochraně veřejného zájmu, jedná se o nárok ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, resp. § 128 odst. 2 obč. zák., který však nemůže směřovat proti žalovaným jako subjektům soukromého práva. Dovolací soud proto uzavřel, že námitka dovolatelky, týkající se případného omezení jejího vlastnického práva je v souzené věci nedůvodná.“⁴⁷

Uvedené závěry⁴⁸ lze dle mého soudu bez dalšího vztáhnout i na právní režim ochranných pásem ropovodů a produktovodů.

3.1.2 PÍSEMNÝ SOUHLAS PROVOZOVATELE

Provádění specifických činností v ochranných pásmech ropovodů a produktovodů je možné jenom za předpokladu, že provozovatel zařízení k takové činnosti udělí svůj *písemný souhlas*. To platí zejména pro umístování staveb,⁴⁹ zemní práce, zřizování skládek a uskladňování materiálu.⁵⁰ *Písemný souhlas* provozovatele ropovodu, resp. produktovodu koresponduje s pojmem „*stanovisko vlastníka veřejné technické infrastruktury*“⁵¹ a je povinnou součástí žádosti o vydání územního rozhodnutí, resp. územního souhlasu pro jakýkoliv stavební záměr v ochranném pásmu. Omezení, stanovená v ustanoveních zákona o nouzových zásobách ropy pro ochranná pásma se aplikují i na ty záměry, u kterých se rozhodnutí o umístění stavby ani územní souhlas nevyžadují.⁵² Ani tyto stavby nemohou být v prostoru umístěny bez písemného souhlasu provozovatele. V opačném případě se

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 28 Cdo 3010/2011.

⁴⁸ Viz též ADAMOVIČ, Hana. Bezodůvodné obohacení v užívacích vztazích založených normami veřejného práva. *Právní fórum*, 2011, roč. 8, č. 9, s. 427-431.

⁴⁹ Ve srovnání s platnou právní úpravou, zakotvenou v energetickém zákoně lze uvést, že zákonodárce ve vztahu k ochranným pásmům ropovodů a produktovodů nepřiznává zvláštní status umístování veřejně prospěšných staveb, u kterých se podle tohoto právního předpisu za předpokladu, že stavebník prokáže nezbytnost jejího umístění v ochranném pásmu, vyžaduje (§ 68 odst. 4 a § 69 odst. 3 energetického zákona) toliko stanovení *podmínek* pro umístění ze strany provozovatele.

⁵⁰ § 3 odst. 7 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁵¹ Srov.: § 86 odst. 2 písm. c), § 96 odst. 3 písm. c) stavebního zákona..

⁵² Srov.: § 79 odst. 2 stavebního zákona.

osoba, která je zřizuje, vystavuje riziku trestněprávní odpovědnosti.⁵³ Skutečností je, že režim vydání souhlasu provozovatele není v zákoně dále upraven.⁵⁴ Subjekt, který odpovídá za provoz příslušného zařízení, nevykonává dle stávající doktríny⁵⁵ působnost v oblasti veřejné správy (není správním orgánem), na vydání *písemného souhlasu* se tedy neaplikují ustanovení zákona č. 500/2004 Sb. Jedná se tedy o čistě *soukromoprávní* úkon, který je vázán na vlastnictví, resp. provozování dotčeného energetického zařízení.⁵⁶ Je tedy výlučně na subjektu, která odpovídá za provoz příslušného zařízení, aby stanovil délku platnosti písemného souhlasu a jeho obsah. Písemný souhlas je přitom předpokladem pro vydání územního rozhodnutí, resp. vydání územního souhlasu.⁵⁷

V dosavadní judikatuře byly zatím v souvislosti s ochrannými pásmy zařízení veřejné technické infrastruktury řešeny⁵⁸ zejména dva problémy: Za prvé, jestli je povolovací orgán nadán pravomocí přezkoumávat podmínky, stanovené provozovatelem, resp. jestliže může případný písemný nesouhlas

⁵³ V úvahu přichází již výše zmíněný trestný čin obecného ohrožení podle § 272 zákona č. 40/2009 Sb.

⁵⁴ Je přitom možné konstatovat, že zákonodárce přistupuje k řešení otázky, kdo je subjektem oprávněným k vydání souhlasu, zcela ambivalentně. Souhlas s prováděním prací v ochranném pásmu zařízení elektrizační soustavy (nadzemního a podzemního vedení, elektrické stanice, výroby elektřiny) vydává *vlastník* příslušné části soustavy (§ 46 odst. 11 energetického zákona). Souhlas s prováděním prací v ochranném pásmu plynárenského zařízení (§ 68 odst. 4 energetického zákona) a zařízení, která slouží pro výrobu či rozvod tepelné energie (§ 87 odst. 4 energetického zákona) uděluje vždy *provozovatel* těchto zařízení. Viz též sub 5, s. 142-146.

⁵⁵ Např. VEDRAL, Josef. Některé případy používání soukromoprávních institutů ve veřejném právu. *Správní právo*, 2011, roč. 44, č. 1-2, s. 38. Viz též sub 5, s. 146-152.

⁵⁶ Na tom nic nemění ani skutečnost, že produktovody a ropovody jsou zřizovány a provozovány ve veřejném zájmu (§ 3 odst. 2 zákona o nouzových zásobách ropy).

⁵⁷ Praktickým problémem se může stát *doba platnosti* písemného souhlasu. Písemný souhlas musí být bez pochyb platný v okamžiku zahájení povolovacího řízení. Na otázku, jestli musí jeho platnost trvat i v okamžiku vydání rozhodnutí zákon jasnou odpověď nedává. Skutečností ovšem je, že délku trvání řízení nemůže žadatel ovlivnit a nemůže být po něm tudíž spravedlivě požadováno, aby byly veškeré souhlasy platné i v okamžiku, kdy je povolovací rozhodnutí úřadem vydáno. Odpověď na položenou otázku je tudíž dle mého soudu pozitivní, ovšem s jednou výjimkou. Tou je případ, že by v průběhu řízení došlo ke změně právní úpravy a zachování platnosti „starých“ písemných souhlasů by nebylo obsaženo v přechodných ustanoveních nového právního předpisu.

⁵⁸ Viz též sub 5, s. 146-152.

nahrazovat vlastním rozhodnutím.⁵⁹ Problému se věnoval Nejvyšší správní soud, který dovedl následující: „Nelze však již akceptovat argumentaci stěžovatele, že žádost o vydání souhlasu (§ 46 odst. 8 energetického zákona) v sobě nese i případnou žádost o výjimku ze zákazu umísťovat stavby v ochranném pásmu nadzemního vedení (§ 46 odst. 11 energetického zákona). Povinností žadatele o dodatečné povolení stavby je předložit stavebnímu úřadu zákonem požadované doklady. Na stěžovateli tedy ležela i povinnost prokázat v případné žádosti o povolení výjimky ze zákazu umísťovat stavby v ochranném pásmu nadzemního vedení, že jsou naplněny podmínky předvídané § 46 odst. 11 energetického zákona tedy, že technické a bezpečnostní podmínky umožňují umístění stavby a nedojde tím k ohrožení života, zdraví, bezpečnosti nebo majetku osob. K tomu však, jak vyplývá ze správního spisu, ze strany stěžovatele nedošlo. V žádném případě nemohl stavební úřad aplikovat ustanovení § 46 odst. 11 energetického zákona, neboť k udělení výjimky je příslušný vlastník příslušné části elektrizační soustavy, nikoli stavební úřad.“⁶⁰ Druhou otázkou je, jestli je neudělení písemného souhlasu, resp. udělení písemného souhlasu s podmínkami možné klasifikovat jako zneužití vlastnického práva. I k této otázce se již Nejvyšší správní soud vyjádřil a to následovně: „Výkon této pravomoci vyplývající z energetického zákona pak nelze, jak to činí stěžovatel, považovat za zneužití vlastnického práva ze strany ČEZ, jenž pouze dostal svým povinností vyplývajícím z ochrany veřejného zájmu v oblasti energetického zákona. (...)“⁶¹

3.1.3 ÚČASTENSTVÍ PROVOZOVATELE VE SPRÁVNÍCH ŘÍZENÍCH

Písemný souhlas provozovatele ropovodu, nebo produktovodu je sice podmínkou pro vydání rozhodnutí o umístění stavby, provozovatel ovšem

⁵⁹ I v tomto bodě je platná právní úprava nekonzistentní, když v souvislosti s právní úpravou ochranných pásem v teplárenství zákon výslovně stanovuje (§ 87 odst. 4 in fine energetického zákona), že stavební úřad „podmínky nepřezkoumává,“ v souvislosti s jinými ochrannými pásmy (např. v elektroenergetice, v plynárenství atd.) ovšem srovnatelné ustanovení neobsahuje. Stejně tak korespondující úprava absentuje i v zákoně o nouzových zásobách ropy.

⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 As 70/2011-79.

⁶¹ *Ibid.*

z tohoto titulu nedisponuje postavením účastníka řízení.⁶² Uvedeným konstatováním ovšem není dotčeno případné účastenství provozovatele, založené na jiných skutečnostech (např. na vlastnictví stavby na pozemku, oprávnění plynoucí z věcného břemene k pozemku atd.). Provozovatel ropovodu, resp. produktovodu tedy není toliko z titulu existence ochranného pásma legitimován k podání opravných prostředků proti rozhodnutím v těchto povolovacích řízeních. Vychází se z toho, že oprávněné zájmy provozovatele jsou dostatečně saturovány prostřednictvím požadavku, aby žadatel doložil *písemný souhlas* provozovatele.⁶³

3.2 APLIKACE USTANOVENÍ VE VZTAHU K NOVĚ ZŘIZOVANÝM OCHRANNÝM PÁSMŮM

3.2.1 VZNIK A ZÁNİK OCHRANNÉHO PÁSMÁ

Ochranné pásmo ropovodu, resp. produktovodu vzniká dnem nabytí právní moci územního rozhodnutí o umístění stavby nebo vydáním územního souhlasu s umístěním stavby. Pokud není podle platné legislativy vyžadován ani jeden z těchto dokladů, potom ochranné pásmo vzniká dnem uvedení zařízení do provozu.⁶⁴ Územní rozhodnutí o umístění stavby⁶⁵ má tedy *konstitutivní charakter* nejenom co do umístění zařízení, ale i co se týče vzniku územního omezení vlastnického práva. Oba uvedené následky jsou vý-

⁶² Ve vztahu ke stavebnímu řízení srov.: rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 2 As 59/2011 - 101: „*Ten, kdo spravuje ochranné pásmo a je oprávněn rozhodovat o výjimkách z jeho podmínek, účastníkem stavebního řízení není. Pokud postavení účastníka řízení neplyne ze stavebního zákona z r. 1976 ani z jiného zákona, nemohla ČEZ Distribuce, a. s., při zjištění, že ke stavbě nebyl dán její souhlas, podat odvolání.*“

⁶³ Provozovatel dále disponuje možností podat stavebnímu úřadu podnět k zahájení řízení o odstranění stavby podle ustanovení § 129 odst. 3 stavebního zákona. Byla-li stavba realizována bez vydání písemného souhlasu provozovatele a není-li možno tento souhlas vydat *ex post*, je zde podle mého názoru důvod pro to, aby stavba nebyla dodatečně povolena. Srov. ustanovení § 129 odst. 2 písm. b) stavebního zákona.

⁶⁴ Bude se jednat např. o případy výměny potrubí, pokud se nemění její trasa a nedochází k překročení hranice stávajícího ochranného pásma (§ 79 odst. 2 písm. s) stavebního zákona). V tomto případě se (obdobně jako u vydávání písemných souhlasů s činnostmi v ochranných pásmech) bude jednat o soukromoprávní úkon provozovatele, kterému právní předpis přiznává důsledky v rovině veřejného práva.

⁶⁵ Vymezení navrhovaného ochranného pásma je obligatorní součástí dokumentace pro vydání rozhodnutí o umístění stavby (dle přílohy č. 1 vyhlášky č. 499/2006 Sb.).

sledkem *jednoho* správního řízení.⁶⁶ Vznik ochranného pásma je jedním z veřejnoprávních důsledků právní moci předmětného rozhodnutí, který je předpokládán přímo *ex lege*. Konkrétní rozsah ochranného pásma a omezení plynoucí z této formy územního omezení vlastnického práva nepředstavují obligatorní součást územního rozhodnutí. Stejně je tomu i v případě územního souhlasu, v jehož důsledku může ochranného pásma zařízení vznikat. Na tomto místě lze uvést, že platná právní úprava výslovně neřeší otázku vzniku ochranného pásma v případě uzavření veřejnoprávní smlouvy, nahrazující územní rozhodnutí o umístění stavby. V těchto případech lze dovozovat, že ochranné pásma by vzniklo v okamžiku účinnosti veřejnoprávní smlouvy.⁶⁷ Místem, které existenci ochranných pásem v dané oblasti eviduje, je místně příslušný stavební úřad⁶⁸ a prostředkem k získání informací o jejich existenci je územně plánovací informace.⁶⁹ Z uvedeného plyne, že ochranné pásma na dotčených nemovitých věcech existuje ještě před samotným zřízením dotčeného zařízení.⁷⁰

Až do 1. ledna 2016 zákon výslovně neřešil otázku zániku ochranného pásma. S ohledem na způsob vzniku tohoto územního omezení vlastnického práva se ovšem dovozovalo, že ochranné pásma zanikne v případě zrušení územního rozhodnutí prostřednictvím řádných, resp. mimořádných opravných prostředků, resp. v případě zrušení soudem.⁷¹ Stejně se dovozoval zánik ochranného pásma v případě, že územní rozhodnutí pozbude platnosti,⁷² v případě odstranění stavby, resp. v případě změny územního

⁶⁶ V případě územního rozhodnutí o umístění stavby ropovodu, nebo produktovodu, v jehož důsledku vzniká ochranné pásma, se nejedná o územní rozhodnutí o zřízení ochranného pásma podle § 77 písm. e) stavebního zákona (srov. § 83 odst. 3 stavebního zákona).

⁶⁷ Výslovně je věc řešena v § 46 odst. 1 energetického zákona.

⁶⁸ Platná právní úprava nepředpokládá evidenci existujících ochranných pásem v katastru nemovitostí (srov. § 10 až 13 vyhlášky č. 357/2013 Sb. a její přílohu č. 7). Právní úprava územního plánování předpokládá, že grafická část územního plánu obce obsahuje výkres veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací (příloha č. 7 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 500/2006 Sb.), nepředpokládá ovšem grafické znázornění existujících ochranných pásem.

⁶⁹ Srov.: § 21 odst. 1 písm. a) stavebního zákona.

⁷⁰ Viz též sub 5, s. 64-65.

⁷¹ Viz též sub 5, s. 75-77.

⁷² Srov.: § 93 odst. 4, § 93 stavebního zákona.

rozhodnutí a to v rozsahu provedené změny. Nová právní úprava, účinná po 1. lednu 2016⁷³ nově výslovně stanovuje, že ochranné pásmo ropovodu a produktovodu zaniká jeho trvalým vyřazením z provozu⁷⁴ nebo odstraněním stavby.⁷⁵ V pochybnostech o tom, zda ochranné pásmo zaniklo, rozhoduje na žádost vlastníka pozemku nebo stavby dotčené ochranným pásmem Správa státních hmotných rezerv.⁷⁶

3.2.2 ÚČASTENSTVÍ V ÚZEMNÍM ŘÍZENÍ

S ohledem na skutečnost, že právní moc územního rozhodnutí o umístění stavby má za následek vznik ochranného pásma je třeba mít za to, že vlastníci nemovitých věcí, jejichž práva budou vznikem tohoto pásma omezena, mají postavení esenciálních účastníků řízení.⁷⁷ Skutečnost, že dotčené nemovité věci již jsou ochranným pásmem jiných zařízení zatížena, přitom nemá na tuto skutečnost vliv.

3.2.3 VZTAH K JINÝM FORMÁM OPRAVNĚNÍ K DOTČENÝM NEMOVITÝM VĚCEM

Zákon o nouzových zásobách ropy po 1. lednu 2016 nově pracuje ve svých ustanoveních jak s institutem věcného břemene⁷⁸, tak i s institutem ochranného pásma.⁷⁹ Zatímco u *věcného břemene* se jedná o odkaz na institut práva soukromého (služebnost),⁸⁰ v případě *ochranného pásma* se jedná o institut práva veřejného, reflektující veřejný zájem na ochraně spe-

⁷³ § 3 odst. 3 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁷⁴ Skutečností ovšem zůstává, že zákon pojem „trvalého vyřazení z provozu“ dále nedefinuje. Pojem lze interpretovat tak, že se (stejně jako v případech uvedených výše sub 67) jedná o soukromoprávní úkon provozovatele, kterému právní předpisy příznávají důsledky (kterými je v tomto konkrétním případě zánik veřejnoprávního omezení k zatížené nemovité věci) v rovinně veřejného práva.

⁷⁵ V tomto ohledu lze dovozovat, že ochranné pásmo zaniká fyzickým odstraněním chráněného zařízení.

⁷⁶ Z dikce předmětného ustanovení lze dovozovat, že provozovatel, resp. vlastník předmětného zařízení nárokem na vydání tohoto rozhodnutí nedisponuje.

⁷⁷ § 27 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

⁷⁸ § 3 odst. 11 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁷⁹ § 3 odst. 3 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁸⁰ K diskusi o povaze této služebnosti srov.: SZABO, Viktor. Energetická soustava v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 7, s. 240-245.

cifického zařízení, resp. slouží k zamezení, nebo ke zmírnění účinků pří-
padných havárií. O vzájemném vztahu těchto dvou rozdílných forem ome-
zení vlastnického práva k nemovitým věcem přitom zákonodárce pomlčel,
čímž způsobil, že se aplikační praxe musela vypořádat s řadou problémů
ohledně vzájemného vztahu výše uvedených institutů, ale i obecně ohledně
aplikace práva soukromého na vztahy veřejnoprávní povahy.⁸¹

Stávající právní úprava se ovšem neomezuje na dvě výše popsané formy
omezení vlastnických práv k nemovitým věcem. Vedle *věcného břemene*
a *ochranného pásma* zakotvuje i řadu dalších omezení.⁸² Jedná se např.
o oprávnění provozovatele ropovodu, nebo produktovodu vstupovat a vjíždět
na cizí nemovité věci v souvislosti se zřizováním a provozováním pro-
duktovodů nebo ropovodů, oprávnění vstupovat a vjíždět v souladu se
zvláštními předpisy do obvodu dráhy a vstupovat do nemovitostí, kde jsou
umístěna zvláštní zařízení telekomunikací, v rozsahu a způsobem ne-
zbytným pro výkon činnosti provozovatele skladovacího zařízení, produk-
tovodu nebo ropovodu, odstraňovat a oklešťovat stromoví a jiné porosty
a provádět likvidaci odstraněného a okleštěného stromoví a jiných porostů
ohrožujících bezpečný a spolehlivý provoz produktovodů nebo ropovodů.
Tyto formy omezení vlastnických práv ovšem zákonodárce žádným způso-
bem neoznačil. Odborná literatura se přiklání k závěru, že se jedná o tzv.
zákonná věcná břemena, která jsou v odborné literatuře⁸³ zařazována mezi
instituty práva veřejného.⁸⁴ Vztah těchto omezení k soukromoprávní, resp.
veřejnoprávní úpravě v energetickém zákoně samotném, resp. v jiných

⁸¹ Viz též HANDRLICA, Jakub. Věcné břemeno a ochranné pásmo v energetickém zákoně. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 21, s. 731-734.

⁸² § 3 odst. 8 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁸³ Např. J. Mikeš v pražské učebnici občanského práva (ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 415 – 416) konstatoval: „U věcných břemen zřizovaných přímo ze zákona jde ve své podstatě o určitý druh veřejnoprávního omezení vlastníka nemovitosti. Toto omezení vlastnických práv je výrazem převahy veřejného zájmu vztahujícího se k určitému provozu nebo zařízení nad zájmy jednotlivce, aniž by toto zasahování bylo podmíněno souhlasem ze strany dotčeného vlastníka, aniž by existence omezení podávající se z věcného břemene byla zřejmá ze zápisu v katastru nemovitostí. U těchto věcných břemen jde o omezení rozličného obsahu (např. o umožnění vstupu na pozemky, umístění určitých zařízení na nich, odstraňování porostů, oklešťování stromoví, zdržení se určité činnosti apod.“

právních předpisech (typicky v oblasti veřejného práva stavebního) není v platné právní úpravě explicitně řešen.

Veřejnoprávní úprava na straně jedné váže vznik ochranného pásma na právní moc územního rozhodnutí o umístění stavby, současně ovšem sama stanovuje rozměry tohoto pásma ve svých ustanoveních. Právní úprava současně ukládá provozovateli povinnost zřídit věcné břemeno (zde se jedná nepochybně o odkaz na soukromoprávní úpravu) umožňující využití cizí nemovitosti, nebo její části za účelem „zřízení a provozu zařízení na cizí nemovitosti“.⁸⁵ Rozsah věcného břemene je tedy v právní úpravě vymezen zcela nezávisle na rozsahu ochranného pásma.⁸⁶ To je nakonec logické, protože obě formy omezení mohou vzniknout v jiném časovém okamžiku (věcné břemeno může být smluvně zřízeno ještě před vydáním územního rozhodnutí, ale i po jeho vydání, přičemž okamžik nabytí právní moci rozhodnutí je relevantní pro možnost zahájit vyvlastňovací řízení za účelem zřízení věcného břemene na základě rozhodnutí správního orgánu). Praktickou otázkou se zcela pravidelně stává vztah rozsahu ochranného pásma a věcného břemene zřizovaného ve vyvlastňovacím řízení. Tato otázka má význam nejenom pro rozsah, v jakém má být věcné břemeno na základě vyvlastňovacího nálezu zřízeno, ale také pro stanovení náhrady za omezení vlastnického práva. Ztotožňování institutu ochranného pásma s věcným břemenem, resp. označení ochranného pásma za jakýsi zvláštní druh věcné-

⁸⁴ Závěry o veřejnoprávní povaze zákonných věcných břemen jsou odmítány akademiky, stojícími za osnovou nového občanského zákoníku. Např. K. Eliáš argumentuje tím (in: „Veřejnoprávní souvislosti soukromého práva“. *Správní právo*, 2011, roč. 40, č. 1-2, s. 72 – 73), že o veřejnoprávní povaze určitého institutu nelze usuzovat jenom z toho, že vzniká na základě zákona (např. zákonné předkupní právo spoluvlastníka má nesporně povahu soukromoprávní, ovšem plyne ex lege). Dále argumentuje tím, že ani existence veřejného zájmu není důvodem pro veřejnoprávní povahu určitého institutu (např. existence veřejného zájmu nepopírá dle jeho názoru soukromoprávní povahu opatrovnictví). Konečně má za to, že skutečnost, že určité omezení vlastnického práva je zakotveno v předpise veřejného práva nemá automaticky za následek jeho veřejnoprávní charakter. K. Eliáš ovšem nezpochybňuje veřejnoprávní povahu těch omezení vlastnického práva, kde právní předpis „ukládá něco trpět, něčeho se zdržet, nebo něco konat při výkonu veřejné moci příslušným orgánem“, ale těch, kde se podle jeho názoru jedná o „vzájemné práva a povinnosti soukromníků“.

⁸⁵ § 3 odst. 11 zákona o nouzových zásobách ropy.

⁸⁶ Viz též sub 85, s. 732-734.

ho břemene lze přitom nalézt i v odborné literatuře.⁸⁷ Lze přitom vycházet z premisy, že vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem.⁸⁸ Tímto účelem je dle veřejnoprávní úpravy zřízení (včetně provedení stavebních prací) a provozování (včetně provádění stavebních úprav, udržovacích prací, výměn vedení) daného zařízení.⁸⁹ Rozsah vyvlastnění (vč. výše náhrady za omezení vlastnického práva) tedy bude v zásadě nezávislý na rozsahu ochranného pásma.⁹⁰ Jeho rozsah může rozsah ochranného pásma v konkrétních případech i překračovat a to za podmínky, že by pruh ochranného pásma nepostačoval provedení výstavby, nebo pozdějšímu provedení udržovacích prací.

3.2.4 PROBLÉM NÁHRAD ZA OMEZENÍ ZPŮSOBENÁ ZŘÍZENÍM OCHRANNÉHO PÁSMÁ

S ohledem na výše uvedené skutečnosti tedy může být položena otázka, jaký je právní režim náhrad za omezení práv, jež plynou z institutu ochranného pásma. Ohledně právní povahy územního rozhodnutí o umístění stavby energetického zařízení je možné poukázat na závěry obsažené v rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, č. j. 19 Ca 223/95: „*Územním rozhodnutím a jeho podmínkami dochází nepochybně k zásahu do vlastnického práva vlastníka pozemku, ale nejedná se o vyvlastnění nebo o nucené omezení vlastnického práva ve veřejném zájmu a za náhradu. Proto ani územní rozhodnutí (...) nemá povahu vyvlastňovacího rozhodnutí.*“ S uvedenými závěry se je možné ztotožnit. Ochranné pásmo má za cíl ochranu veřejného zájmu, konkrétně slouží k ochraně života, zdraví, bezpečnosti

⁸⁷ Např. ONDRÁČKOVÁ, Lenka. Problematika tržního oceňování práv odpovídajících věcnému břemenu. *Odhadce a oceňování majetku*. 2013, roč. XIX, č. 2, s. 46.

⁸⁸ § 4 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (*zákon o vyvlastnění*).

⁸⁹ § 3 odst. 8 písm. a) zákona o nouzových zásobách ropy.

⁹⁰ Správně tedy dovozuje J. Sedláček na stránkách své dizertační práce (Standardizace znaleckého postupu při zjištění obvyklé ceny věcného břemene, Ústav soudního inženýrství, Vysoké učení technické v Brně, 2014, s. 55), že stanovení ceny věcného břemene by mělo vždy reflektovat zadání a nemělo by se automaticky odvíjet od rozsahu ochranného pásma.

a majetku osob. Omezení, plynoucí z těchto územních omezení tedy patří do kategorie veřejnoprávních omezení vlastnického práva,⁹¹ za které dotčenému vlastníkovi nepřísluší náhrada.⁹²

4. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ DE LEGE FERENDA

Ve vztahu k existující právní úpravě ochranných pásem ropovodů a produktovodů je možné uvést následující problematické body a doporučení, jak je řešit:

Za prvé se jedná o roztržitost právní úpravy, jež je dána existencí přechodných ustanovení. Jejich aplikace má za následek existenci „labyrintu“ aplikovatelných právních úprav. Mělo by být předmětem další odborné diskuze, jestliže je garance zachování „starých“ ochranných pásem ve vztahu k potenciálnímu nebezpečství doopravdy nutností, anebo jestli by nebylo snadnějším řešením právní režim ochranných pásem unifikovat.

Za druhé lze uvést, že roztržitost se týká i právní úpravy ochranných pásem kvalitativně srovnatelných zařízení veřejné technické infrastruktury navzájem. Např. ve srovnání se stávající právní úpravou v sektoru plynárenství v zákoně o nouzových zásobách ropy zcela absentuje stanovení specifických rozměrů ochranných pásem pro příslušenství ropovodu, resp. produktovodu (zejména systémů protikorozní ochrany, řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k přenosu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů), stejně jako absentuje zvláštní režim umístování veřejně prospěšných staveb v ochranných pásmech ropovodů a produktovodů. Tyto neodůvodněné rozdíly v právní úpravě by bylo vhodné v rámci dalších legislativních prací odstranit a právní režim uvedených ochranných pásem unifikovat.

⁹¹ Viz též BAUDYŠ, Petr. Věcné břemeno a veřejnoprávní oprávnění. *Právní rozhledy*, roč. 12, č. 12, 2004, s. 467-468.

⁹² Dle mého soudu tedy nelze souhlasit se závěrem, který ve své publikaci „*Věcná břemena s veřejnoprávním prvkem*“. Praha: Leges, 2010“ na s. 45 uvádí J. Truneček, když tvrdí, že „náhrada za zřízení věcného břemene v sobě automaticky zahrnuje i kompenzace za omezení, které je vlastník nucen strpět v důsledku existence ochranného pásma.“

5. POUŽITÁ LITERATURA

5.1 MONOGRAFIE, ODBORNÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY

- [1] ADAMOVÁ, Hana. Bezodůvodné obohacení v uživatelských vztazích založených normami veřejného práva. *Právní fórum*, 2011, roč. 8, č. 9, s. 427-431.
- [2] BAUDYŠ, Petr. Věcné břemeno a veřejnoprávní oprávnění. *Právní rozhledy*, roč. 12, č. 12, 2004, s. 467-468.
- [3] ELIÁŠ, Karel. Veřejnoprávní souvislosti soukromého práva“. *Správní právo*, 2011, roč. 40, č. 1-2, s. 72 – 73.
- [4] HANDRLICA, Jakub. *Ochranná a bezpečnostní pásma*. Praha: C. H. Beck, 2014, 200 s., ISBN 978-80-7400-532-9.
- [5] HANDRLICA, Jakub. Věcné břemeno a ochranné pásmo v energetickém zákoně. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 21, s. 731-734.
- [6] Mimořádná příloha Právních rozhledů č. 14/2011.
- [7] ONDRÁČKOVÁ, Lenka. Problematika tržního oceňování práv odpovídajících věcnému břemenu. *Odhadce a oceňování majetku*. 2013, roč. XIX, č. 2, s. 46.
- [8] SEDLÁČEK, Jan. *Standardizace znaleckého postupu při zjištění obvyklé ceny věcného břemene*. Brno, 2014. 228 s. Dizertační práce, Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství. Vedoucí práce Albert Bradáč.
- [9] SZABO, Viktor. Energetická soustava v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 7, s. 240-245.
- [10] ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, 552 s., ISBN 978-80-7353-473-4.
- [11] TRUNEČEK, J. „Věcná břemena s veřejnoprávním prvkem. Praha: Leges, 2010, 136 s., ISBN 978-80-87212-37-0.
- [12] VEDRAL, Josef. Některé případy používání soukromoprávních institutů ve veřejném právu. *Správní právo*, 2011, roč. 44, č. 1-2, s. 146-152.
- [13] WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 906 s., ISBN 978-80-7357-750-6.

5.2 PRÁVNÍ PŘEDPISY, NOVELY

- [14] Zákon č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny.
- [15] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [16] Vládní nařízení č. 80/1957 Sb., kterým se provádí elektrizační zákon.
- [17] Vládní nařízení č. 29/1959 Sb., o oprávněních k cizím nemovitostem při stavbách a provozu podzemních potrubí pro pohonné látky a ropu.

- [18] Vyhláška Ministerstva paliv a energetiky č. 153/1961 Sb., o změně šířky ochranného pásma elektrického vedení vysokého napětí.
- [19] Zákon č. 161/2013 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nouzových zásobách ropy), ve znění pozdějších předpisů.
- [20] Zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy.
- [21] Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci.
- [22] Zákon č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- [23] Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon).
- [24] Zákon č. 183/2006 Sb., o územní plánování a stavebním řádu (stavební zákon).
- [25] Listina základních práv a svobod.
- [26] Zákon č. 40/2009 Sb, trestní zákoník.
- [27] Vyhláška č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb.
- [28] Vyhláška č. 357/2013 Sb, o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).
- [29] Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti.
- [30] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.
- [31] Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).

5.3 JUDIKATURA

- [32] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 05. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3217/2011.
- [33] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3226/2009.
- [34] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 04. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1019/2010.
- [35] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 09. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1580/2011.
- [36] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 09. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3010/2011.
- [37] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 07. 2011, č.j. 1 As 70/2011 – 79.
- [38] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 09. 2011, č.j. 2 As 59/2011 – 101.
- [39] Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, č.j. 19 Ca 223/95.

5.4 ZPRÁVY, PRAVIDLA, ŘÁDY

[40] Zpráva občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 3. 1975, sp. zn. Cpj 34/1974, uveřejněná pod č. 26/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

CEZHRANIČNÉ SÚDNE ROZHODNUTIA VO VECIACH PORUŠENIA EURÓPSKEHO PATENTU

ANTON KONKOL*

ABSTRAKT

Porušenie európskeho patentu sa málokedy zastaví na geografických hraniciach. Naopak, častejšie prebieha naraz vo viacerých krajinách. Zároveň ale samotné presadzovanie európskeho patentu súčasne vo viacerých štátoch Európskej únie predstavuje pomerne zložitý a časovo náročný proces.

Príspevok sa zaberá problematikou cezhraničných súdnych rozhodnutí vo veciach porušenia európskeho patentu. Prax vydávania cezhraničných súdnych príkazov národnými súdmi niektorých európskych krajín bola značne obmedzená rozhodnutiami Súdneho dvora Európskej únie vo veciach Roche proti Primus a GAT proti LuK. Súdny dvor ale vo svojom neskoršom rozhodnutí Solway v. Honeywell objasnil, že súd členského štátu EÚ má právomoc rozhodovať o žalobách pre porušenie viacerých národných častí európskeho patentu viacerými porušovateľmi vo viacerých štátoch EÚ.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

európsky patent, porušenie, súdna právomoc, Nariadenie Brusel I, cezhraničné súdne rozhodnutia

ABSTRACT

European patent infringement rarely stops at geographical borders. More often, infringement takes place simultaneously in several countries. At the same time the actual enforcement of a European patent concurrently in multiple countries of the European Union is rather complex and time-consuming process.

* JUDr. Anton Konkol, LL.M. pôsobí ako externý doktorand na Ústave európskeho a medzinárodného práva Fakulty práva, Paneurópskej vysokej školy v Bratislave a ako advokát v AK Konkol v Bratislave. Kontaktný e-mail: info@ak-konkol.sk.

The article focuses on the issue of cross-border decisions in cases of European patent infringement. The practice of granting cross-border injunctions by national courts of some European countries was greatly limited by the ECJ's decisions in Roche v. Primus and GAT v. LuK. However, the later ECJ decision in Solway v. Honeywell has clarified that the court of an EU Member State can rule on actions for infringement of several national parts of the same European patent, by multiple infringers in several EU Member States.

KEY WORDS

European patent, infringement, jurisdiction, Regulation Brussels I, cross-border judicial decisions

1. ÚVOD

Európsky patent udeľovaný na základe Dohovoru o udeľovaní európskych patentov z 5. októbra 1973 (ďalej iba „EPD“) predstavuje zväzok národných patentov. Je udeľovaný prostredníctvom Európskeho patentového úradu, kde po jeho udelení je potrebné následne ho dodatočne validovať v každom členskom štáte EPD, v ktorom prihlasovateľ žiada o jeho ochranu. Európsky patent platí len v tých štátoch, v ktorých bol validovaný. V štáte, pre ktorý bol udelený, má rovnaký účinok a podlieha rovnakým predpisom, ako tam udelený národný patent, pričom jeho porušenie sa prerokúva podľa vnútroštátneho práva.¹ Nejde teda o patent s účinkami vo všetkých krajinách Európskej únie.

Ak dôjde k porušeniu európskeho patentu vo viacerých krajinách EPD jedným alebo viacerými porušovateľmi, majiteľ patentu má dve možnosti. Môže i) podať paralelne žaloby pre porušenie európskeho patentu na súdy vo všetkých štátoch EPD, kde došlo k porušeniu alebo ii) podať žalobu iba na jeden súd v členskom štáte EPD a domáhať sa, aby tento vydal cezhraničné rozhodnutie (rozhodnutie s účinkami aj v zahraničí), v ktorom rozhodne o celom porušení, t.j. o porušení „národnej“ a zároveň aj „zahraničných“ častí európskeho patentu.² Zásadnou nevýhodou prvej možnosti sú pre žalobcu vysoké náklady na právne služby a súdne poplatky

¹ Pozri čl. 2 ods. 2, čl. 3 EPD a 64 ods. 1 EPD.

vo viacerých jurisdikciách, dlhšie časové hľadisko a v neposlednom rade riziko možnosti vydania odporujúcich si súdnych rozhodnutí. Vhodnejšou alternatívou sa preto z pohľadu žalobcu javí možnosť spojiť prípady porušenia európskeho patentu vo všetkých krajinách do konania pred jedným súdom a požadovať vydanie cezhraničného rozhodnutia.

Ako prvé začali vydávať cezhraničné rozhodnutia holandské sudy v deväťdesiatich rokoch 20. storočia v prípadoch týkajúcich sa porušovania európskych patentov, ale aj národných patentov, ochranných známk a priemyselných vzorov.³ Vo veciach porušenia európskych patentov holandské sudy argumentovali, že v zmysle článku 69 EPD má byť európsky patent predstavujúci zväzok národných patentov vykladaný vo všetkých členských štátoch EPD rovnako a preto holandský súd môže rozhodovať aj o porušení napríklad nemeckej časti patentu (kde aplikuje nemecké právo).

Prax holandských súdov bola nasledovaná súdmi v Nemecku a Belgicku, avšak v niektorých krajinách si vyslúžila kritiku a bola považovaná za kontroverznú (Spojené kráľovstvo). Súdny dvor Európskej únie⁴ (ďalej len „SDEÚ“ alebo „Súdny dvor“) mal po prvýkrát možnosť vyjadriť sa k praxi cezhraničných rozhodnutí v patentových veciach v roku 2006 v prípadoch *GAT proti LuK* a *Roche proti Primus*, pričom svojimi rozsudkami v oboch prípadoch do značnej miery obmedzil možnosť ich vydávania a to najmä vo vzťahu k spolužalovaným usadeným mimo jurisdikcie konajúceho

² Žalobca napríklad žiada, aby súd vydal cezhraničný zákaz (cross-border injunction), ktorým nariadi žalovanému zdržať sa porušovania patentu aj na území iného štátu, teda mimo jurisdikcie konajúceho súdu. Cezhraničný zákaz je možné definovať ako zákaz „ktorý pôsobí extraterritoriálne, ak ide o porušenie zahraničných práv duševného vlastníctva v cudzine“. FAWCETT, James, TORREMANS, Paul. *Intellectual Property and Private International Law*. 2. vydanie. New York: Oxford University Press, 2011, 986 s. ISBN 978-0-19-955658-8. S. 246.

³ Prvým prípadom bol v r. 1989 *Lincoln proti Interlas*, týkajúci sa porušenia ochrannej známky v Beneluxe. Pozri FRANZOSI, Mario. Cross border Patent Litigation in Europe (and Bertilok de Hautdesert) [online]. SSRN, 2003 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=415340

⁴ Od nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy (1. decembra 2009) došlo k premenovaniu Súdneho dvora Európskych spoločenstiev na Súdny dvor Európskej únie. V tomto článku je pre zjednodušenie používané pomenovanie SDEÚ alebo Súdny dvor aj pre rozhodnutia vydané Súdny dvorom Európskych spoločenstiev.

vnútroštátneho súdu.⁵ Avšak v ďalšom svojom rozhodnutí *Solway proti Honeywell* revidoval svoj názor a opätovne za určitých okolností otvoril možnosť vydávania cezhraničných rozhodnutí.

2. OTÁZKA PRÁVOMOCI SÚDOV PRI VYDÁVANÍ CEZHRANIČNÝCH ROZHODNUTÍ

Žaloba pre porušenie európskeho patentu býva podaná na súdy štátu známeho svojim kladným vzťahom k vydávaniu cezhraničných rozhodnutí (najmä Holandsko, ale aj Nemecko⁶). Konajúci súd prejednávajúci údajné porušenie európskeho patentu potom aplikuje na „zahraničnú časť“ európskeho patentu právny poriadok tej krajiny, na území ktorej bolo porušené právo chránené (zásada *lex loci protectionis*).⁷ Zásadnou otázkou vždy je, či má konajúci vnútroštátny súd členského štátu EÚ vôbec právomoc vydať rozhodnutie s účinkami aj mimo svojej jurisdikcie.

V Európskej únii je pri určovaní právomoci v cezhraničných súdnych sporoch týkajúcich sa porušenia práv z európskeho patentu potrebné vychádzať z nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach („nariadenie Brusel I“)⁸. Uvedené nariadenie však neobsahuje špecifické pravidlá určovania právomoci vo veciach porušenia európskeho patentu (ani všeobecne porušenia práv z duševného vlastníctva), osobitný článok 24 ods. 4 zakladajúci výlučnú právomoc v patentových veciach upravuje iba konania týkajúce sa registrácie alebo platnosti európskych

⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006 vo veci C-4/03 *Gesellschaft für Antriebstechnik GmbH & Co. KG ("GAT") proti Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG ("LuK")*. Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006 vo veci C-539/03 *Roche Nederland BV a i. proti Frederick Primus a Milton Goldenberg*.

⁶ Holandské súdy vydávali cezhraničné rozhodnutia v prípade, ak bola založená ich právomoc podľa čl. 2 (teraz 4), 5.3 (7.2), ale najmä čl. 6.1 (8.1) nariadenia Brusel I.

⁷ V zmysle článku 8 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II).

⁸ Nariadenie nadobudlo účinnosť 10. januára 2015. Predstavuje rekonštrukciu predchádzajúceho nariadenia č. 44/2011, ktoré bolo založené na Bruselskom dohovore z roku 1968 o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskoprávných a obchodných veciach.

patentov a nie ich porušenia. Vzhľadom na uvedené je potrebné určovať právomoc podľa všeobecných ustanovení.

Základným všeobecným pravidlom zakotveným v článku 4 nariadenia Brusel I je, že osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu (všeobecná právomoc). Z uvedeného pravidla existujú výnimky (prípady tzv. osobitnej právomoci), z ktorých štyri sú relevantné pre konania týkajúce sa porušenia patentových práv:

i) žalovaný môže byť žalovaný na súde členského štátu, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, ak ide o nárok na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu (článok 7 ods. 2);

ii) ak je žalovaných viacero osôb spoločne, je možné žalovať všetkých na súde miesta, kde má bydlisko ktorýkoľvek zo žalovaných, ak sú nároky navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach (článok 8 ods. 1);

iii) bez vplyvu na právomoc Európskeho patentového úradu podľa EPD, súdy každého členského štátu majú výlučnú právomoc, bez ohľadu na bydlisko, v konaniach týkajúcich sa registrácie alebo platnosti akéhokoľvek Európskeho patentu udeleného tomuto štátu (článok 24 ods. 4);

iv) posledná výnimka sa týka predbežných opatrení vrátane ochranných opatrení, návrh na vydanie ktorých je možné podať na súd členského štátu, aj keby podľa nariadenia Brusel I mali právomoc rozhodovať vo veci samej súdy iného členského štátu (článok 35).

Nižšie sa zameriame na analýzu jednotlivých článkov nariadenia Brusel I, na základe ktorých je podľa existujúcej judikatúry SDEÚ možné založiť cezhraničnú právomoc súdov v konaniach vo veciach porušenia európskeho patentu a ktoré umožňujú vydanie cezhraničných súdnych rozhodnutí.

3. CEZHRANIČNÉ ROZHODNUTIA VO SVETLE JUDIKATÚRY SDEÚ

3.1 ČLÁNOK 4 (SÚD BYDLISKA ŽALOVANÉHO)

Podľa článku 4 nariadenia Brusel I majiteľ európskeho patentu podáva žalobu pre jeho porušenie na súde štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko.⁹ SDEÚ zatiaľ neposudzoval prípad, či vnútroštátny súd s právomocou podľa tohto článku, môže mať cezhraničnú právomoc rozhodovať o porušení európskeho patentu vo viacerých krajinách. Podporne však možno vychádzať z prípadu *Shevill proti Presse Alliance SA*¹⁰, ktorý sa zaoberal právomocou súdov vo veci ochrany osobnosti (prípád ohovárania). Súdny dvor v ňom uviedol, že na súde štátu bydliska žalovaného má žalobca možnosť uplatniť celý svoj nárok.¹¹ Zároveň v uvedenom prípade generálny advokát Darmon vyslovil názor, že súd členského štátu EÚ, v ktorom má sídlo žalovaný, má neobmedzenú právomoc a môže prejednávať prípady týkajúce sa protiprávných konaní v iných členských štátoch.¹²

Na základe prípadu *Shevill proti Presse Alliance* preto možno zastávať názor, že článok 4 môže byť použitý na spojenie všetkých nárokov vznikajúcich z porušenia európskeho patentu do jednej žaloby, ak k porušeniu patentu došlo vo viacerých krajinách konaním jedného subjektu. Majiteľ európskeho patentu môže takto napríklad žalovať na slovenskom súde podnikateľa so sídlom na Slovensku, ktorý svojím konaním porušil jeho európsky patent na Slovensku, v Nemecku, Francúzsku a Taliansku napríklad predajom výrobkov porušujúcich patentové práva v uvedených krajinách.

⁹ Na účely nariadenia Brusel I obchodná spoločnosť alebo iná právnická osoba alebo združenie fyzických alebo právnických osôb má bydlisko v mieste, kde má: a) registrované sídlo alebo b) ústrednú správu alebo c) hlavnú prevádzkareň.

¹⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 7. 3. 1995 vo veci C-68/93 *Shevill proti Presse Alliance SA*.

¹¹ *Ibid*, bod 32.

¹² Názor generálneho advokáta Darmona vo veci C-68/93 *Shevill proti Presse Alliance SA*, bod 79.

3.2 ČLÁNOK 7.2 (SÚD MIESTA SKUTOČNOSTI ZAKLADAJÚCEJ NÁROK NA NÁHRADU ŠKODY)

Podľa článku 7 ods. 2 žalovaný môže byť žalovaný na súde členského štátu, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, ak ide o nárok na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu.

Pri aplikácii uvedeného ustanovenia býva rozhodujúce určenie „miesta, kde došlo ku skutočnosti zakladajúcej nárok na náhradu škody“. SDEU v prípade *Bierr proti Mines de Potasse d'Alsace*¹³ objasnil, že toto miesto zahŕňa jednak a) miesto, kde nastala škoda a zároveň aj b) miesto, kde došlo k udalosti, ktorá viedla k vzniku škody. V prípade, ak sú obe tieto miesta odlišné, žalobca má možnosť výberu medzi nimi dvoma.¹⁴

Vo vyššie citovanom prípade *Shevill v Presse Alliance SA* však SDEU uviedol, že súd miesta, kde nastala škoda, má právomoc rozhodovať len o náhrade tej časti škody, ktorá nastala na území daného štátu. Právomoc rozhodovať o náhrade celej škody má iba súd členského štátu, kde sa nachádza miesto udalosti, ktorá viedla k vzniku škody alebo podľa článku 4 súd, kde má sídlo žalovaný.¹⁵

Z prípadu *Shevill* preto vyplýva, ak k porušeniu európskeho patentu došlo viacerými konaniami v rôznych členských štátoch, súd miesta udalosti, kde nastala škoda, bude môcť rozhodovať len o porušení národnej časti európskeho patentu a teda nebude mať cezhraničnú právomoc. Na druhej strane súd miesta udalosti, ktorá viedla k vzniku škody, bude môcť rozhodovať o celej škode, t.j. aj škode vzniknutej v cudzine a preto bude môcť vydať cezhraničné rozhodnutie.

3.3 ČLÁNOK 8.1 (SPOJENÉ KONANIE)

Podľa článku 8 ods. 1 ak je žalovaných viacero osôb spoločne, je možné žalovať aj na súde miesta, kde má bydlisko niektorý zo žalovaných. Za

¹³ Rozsudok Súdneho dvora z 30. 9. 1976 vo veci 21/76 *Bier proti Mines de Potasse d'Alsace*.

¹⁴ *Ibid*, body 24-25.

¹⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 7. 3. 1995 vo veci C-68/93 *Shevill proti Presse Alliance SA*, bod 33.

podmienky, že „nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach.“¹⁶ Ustanovenie je obzvlášť dôležité v prípade európskeho patentu, pretože v praxi často dochádza k jeho porušovaniu konaním viacerých subjektov usadených v rôznych krajinách.

Práve na základe článku 8 ods. 1 (vtedy ako čl. 6 ods. 1 Bruselského dohovoru, neskôr čl. 6 Nariadenia Brusel I) vydávali holandské sudy cezhraničné súdne zákazy, ktorými nariaďovali viacerým žalovaným usadeným v rôznych štátoch EPD zdržať sa porušovania európskeho patentu.¹⁷ SDEÚ po prvýkrát posudzoval túto prax v prípade *Roche proti Primus*.¹⁸ Súdny dvor tu uviedol, že na uplatnenie článku 6 ods. 1 Bruselského dohovoru (teraz čl. 8 ods. 1 nariadenia Brusel I) musí existovať medzi rozličnými žalobami podanými tým istým žalobcom proti rôznym žalovaným taká súvislosť, že je vhodné tieto žaloby prejednať spoločne a vyhnúť sa tak riziku nezlučiteľných (odporujúcich si) rozsudkov vydaných v samostatných konaniach. Aby sa rozhodnutia mohli považovať za odporujúce si nestačí, že výsledok sporu je rozdielny, ale je ešte potrebné, aby tento rozdiel bol zasadený do rámca rovnakej i) skutkovej a ii) právnej situácie.

Pokiaľ ide o i) skutkovú situáciu, podľa názoru SDEÚ v prípade žalôb pre porušenie európskeho patentu obviňujúcich viaceré spoločnosti usadené v rôznych štátoch EPD zo skutkov, ku ktorým malo dôjsť na území

¹⁶ Čl. 6 ods. 1 nariadenia Brusel I. Táto podmienka bola prvýkrát vyjadrená v rozsudku Súdneho dvora z 27. 9. 1988 vo veci 189/87 *Athanasios Kalfelis proti Banque. Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co., a inf.*

¹⁷ Holandské sudy vyvinuli doktrínu nazvanú „spider in the web“ (pavúk v sieti), podľa ktorej na základe čl. 8 ods. 1 v konaní o porušení práv z európskeho patentu akceptovali, ak boli do žaloby zahrnutí žalovaní bez bydliska v Holandsku, ktorí neporušili holandskú časť európskeho patentu za podmienok, že i) hlavný žalovaný mal bydlisko v Holandsku a zároveň ii) ostatní žalovaní boli súčasťou skupiny a konali na základe spoločnej obchodnej politiky.

¹⁸ Žalobcovia so sídlom v USA ako majitelia európskeho patentu podali na holandskom súde žalobu pre porušenie európskeho patentu proti spoločnosti Roche Nederland BV usadenej v Holandsku a ďalším spoločnostiam zo skupiny Roche usadeným v Belgicku, Nemecku, Francúzsku, Spojenom kráľovstve, Švajčiarsku, Rakúsku a Švédsku. Žalobcovia vytýkali týmto spoločnostiam porušenie práv z patentu v krajinách, v ktorých mali žalované spoločnosti sídla.

jedného alebo viacerých týchto štátov, nepôjde o rovnakú skutkovú situáciu, pretože ide o odlišných žalovaných a porušenia, ktoré sa im kladú za vinu, sú spáchané každé v inom zmluvnom štáte a preto nie sú totožné.¹⁹

Vo vzťahu k ii) právnej situácii SDEÚ uviedol, že v zmysle článku 2 ods. 2 a 64 ods. 1 EPD sa európsky patent riadi vnútroštátnou právnou úpravou každého zo zmluvných štátov, pre ktorý bol udelený. Rovnako podľa článku 64 ods. 3 EPD sa aj žaloba pre porušenie európskeho patentu posudzuje podľa vnútroštátnej právnej úpravy štátu, pre ktorý bol patent udelený. Preto ak sú na súde rôznych zmluvných štátov EPD podané, proti žalovaným s bydliskom v týchto štátoch, žaloby pre porušenie európskeho patentu platného v každom z týchto štátov kvôli údajnému porušeniu na ich území, prípadné rozdiely medzi rozhodnutiami vydanými dotknutými súdmi nespádajú do rámca rovnakej právnej situácie.²⁰ Je to preto, keďže každý žalovaný (údajne) porušuje vnútroštátne zákony iného štátu a tak tu neexistuje možnosť vydania nezlučiteľných rozhodnutí.

Na základe argumentácie Súdneho dvora v prípade *Roche proti Primus* sa preto javilo, že článok 8 ods. 1 neumožňuje spojiť do jednej žaloby všetky nároky z porušenia európskeho patentu, ku ktorému došlo konaním viacerých subjektov usadených v rôznych členských krajinách EPD, pretože tu neexistuje riziko vzniku nezlučiteľných rozhodnutí vzhľadom na vždy odlišnú faktickú a právnú situáciu medzi žalobcom a rôznymi žalovaným a preto na jeho základe neprichádzalo do úvahy vydanie cezhraničného súdneho rozhodnutia.²¹

Neskôr však SDEÚ v prípade *Solvay SA proti Honeywell*²² revidoval svoj názor. Uviedol, že v posudzovanom prípade môže nastať rovnaká skutková a právna situácia, a preto rozhodovania v samostatných konaniach by

¹⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006 vo veci C-539/03 *Roche Nederland BV a i. proti Frederick Primus a Milton Goldenberg*, bod 27.

²⁰ Ibid, bod 31.

²¹ Pozri VAN ENGELEN, Dick. Jurisdiction and Applicable Law in Matters of Intellectual Property. *Electronic Journal of Comparative Law* [online]. 2010, roč. 14, č. 3, s. 8. ISSN 1387-3091. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné na <http://www.ejcl.org/143/art143-19.pdf>

²² Rozsudok Súdneho dvora z 12. 7. 2012 vo veci C-616/10 *Solvay SA proti Honeywell Fluorine Products Europe BV a iní*.

mohli viesť k nezlučiteľným rozhodnutiam.²³ Podľa argumentácie Súdneho dvora ak by článok 8 ods. 1 nebol uplatniteľný, dva sudy budú musieť samostatne preskúmať namietané porušenia rovnakej národnej časti európskeho patentu. Napríklad by museli podľa toho istého fínskeho práva posúdiť, či spoločnosti Honeywell porušili fínsku časť európskeho patentu tým, že uvádzali na fínsky trh rovnaký výrobok porušujúci práva na fínskom území.²⁴ Preto ak sa v spoločnom konaní vytýka viacerým spoločnostiam usadeným v rôznych členských štátoch, a to každej spoločnosti samostatne, že tým istým výrobkom porušili rovnakú národnú časť európskeho patentu, článok 8 ods. 1 sa má vykladať tak, že by sudy v samostatných konaniach mohli dospieť k nezlučiteľným rozhodnutiam. Preskúmanie existencie tohto rizika s ohľadom na všetky relevantné okolnosti prináleží vnútroštátnemu súdu.²⁵

Súdny dvor teda revidoval svoje skoršie rozhodnutie vo veci *Roche proti Primus* a pripustil aplikáciu článku 8. ods. 1 aj na prípady porušenia európskeho patentu zo strany viacerých porušovateľov usadených v rôznych štátoch. Posudzovaný prípad však odlišil od prípadu *Roche proti Primus* argumentáciou, že okolnosti posudzované v týchto konaniach boli odlišné. Zásadným rozdielom je skutočnosť, že v *Solvay SA proti Honeywell* spolužalovaní porušili rovnakú národnú časť európskeho patentu v najmenej jednom členskom štáte EÚ (v *Roche* každý žalovaný porušil odlišnú časť) a takéto geografické prekrytie by mohlo viesť k nezlučiteľným rozhodnutiam. Tu totiž existuje riziko, že dva národné sudy dospejú v samostatných konaniach týkajúcich sa porušenia rovnakej národnej časti európskeho patentu k rozdielnym výsledkom a toto riziko je dôvodom na spojenie konaní pred jedným súdom. Je však na vnútroštátnom súde posúdiť na základe okolností prípadu, či v konkrétnom prípade existuje takéto riziko nezlučiteľných rozhodnutí.

²³ Ibid, bod 27.

²⁴ Ibid, bod 28.

²⁵ Ibid, bod 30.

3.4 ČLÁNOK 24 ODS. 4 (VÝLUČNÁ PRÁVOMOC V OTÁZKE PLATNOSTI PATENTU)

Podľa článku 24 ods. 4 súdy každého členského štátu majú výlučnú právomoc v konaniach týkajúcich sa registrácie alebo platnosti akéhokoľvek európskeho patentu udeleného tomuto štátu (bez vplyvu na právomoc Európskeho patentového úradu podľa EPD).

Veľmi častou obranou žalovaného ako domnelého porušovateľa v konaní vo veci porušenia práv z európskeho patentu je podanie námietky o údajnej neplatnosti patentu.²⁶ V zmysle výkladu podaného Súdny dvorom v prípade *GAT proti LuK*²⁷ sa výlučná právomoc stanovená čl. 24 ods. 4 uplatní bez ohľadu na to, v akom procesnom rámci je otázka platnosti patentu nastolená, či už je to v žalobe alebo formou námietky, v čase podania návrhu na začatie konanie alebo v neskoršom štádiu konania.²⁸ To znamená, že ak je na vnútroštátny súd štátu EÚ podaný návrh na vydanie cezhraničného rozhodnutia vo veci porušenia európskeho patentu, tento súd nemá právomoc rozhodovať o porušení "zahraničných" častí európskeho patentu, ak dôjde k namietnutiu neplatnosti európskeho patentu, keďže podľa čl. 24. ods. 4 nemá právomoc posudzovať platnosť

²⁶ Namietat' neplatnosť patentu ako "obranu" v konaní vo veci porušenia práv z patentu je možné napríklad v Spojenom kráľovstve alebo Holandsku. Naopak, napríklad v Nemecku to možné nie je, pretože tu funguje oddelený systém. Určené krajinské (a vyššie krajinské) súdy rozhodujú o žalobách pre porušenie patentu a Spolkový patentový súd o žalobách na zrušenie patentu. Žalovaný v konaní vo veci porušenie patentu na krajinskom súde preto môže podať osobitne na Spolkový patentový súd žalobu na zrušenie patentu a čakať, či krajinský súd presuší konanie o porušení až kým Spolkový patentový súd rozhodne o zrušení patentu. Podobný oddelený systém funguje aj na Slovensku, súdy SR v konaní o namietanom porušení patentu neposudzujú otázku platnosti patentov, táto môže byť posudzovaná iba Úradom priemyselného vlastníctva SR na základe návrhu na zrušenie patentu. Uvedené platí aj „národné časti“ európskeho patentu.

²⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006, vec C-4/03 *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG ("GAT") proti Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG ("LuK")*. Hoci sa prejednávajúca vec sa týkala francúzskeho (národného) patentu a nie európskeho patentu, je možné domnievať sa na základe argumentácie súdu, že by súd dospel v rovnakému záveru aj v prípade európskeho patentu. Pozri FAWCETT, James, TORREMANS, Paul. *Intellectual Property and Private International Law*. 2. vydanie. New York: Oxford University Press, 2011, 986 s. ISBN 978-0-19-955658-8. S. 353.

²⁸ Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006, vec C-4/03 *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG ("GAT") proti Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG ("LuK")*, bod 25.

zahraničnej časti európskeho patentu (právomoc rozhodovať o platnosti francúzskej časti eur. patentu majú francúzske súdy, o slovenskej časti slovenské súdy a pod.).²⁹ Rozhodnutie *GAT proti LuK* teda v niektorých európskych krajinách znemožní vydanie cezhraničných rozhodnutí, pretože žalovaným v konaní o porušení európskeho patentu stačí ako súčasť obrany namietť neplatnosť patentu.³⁰

Problematickým však môže byť postup súdu po vznesení samotnej námietky neplatnosti patentu. Má konajúci súd konanie o porušení európskeho patentu prerušiť a počkať, kým o otázke platnosti zahraničných častí nerozhodne príslušný zahraničný súd, resp. patentový úrad alebo konanie úplne zastaviť? Súdny dvor nechal túto otázku v prípade *GAT proti LuK* nezodpovedanú. Odpoveď bude podľa názoru autora závisieť od vnútroštátnej civilno-procesnoprávnej úpravy konkrétneho štátu.

3.5 PREDBEŽNÉ OPATRENIA (ČLÁNOK 35)

Podľa článku 35 súd členského štátu môže vydať predbežné opatrenie vrátane ochranných opatrení, ktoré sú dostupné podľa právneho poriadku daného štátu aj keby podľa tohto nariadenia mali právomoc rozhodovať vo veci samej súdy iného členského štátu.

Holandské súdy aj po rozhodnutí *GAT proti LuK* v špecifických konaniach "kort geding" pokračovali vo vydávaní predbežných cezhraničných súdnych zákazov a to aj v prípadoch, kde žalovaný vzniesol počas konania námietku neplatnosti patentu.³¹ V tejto súvislosti je však potrebné uviesť, že SDEÚ sa v prípade *GAT proti LuK* nezaoberal špecifickou situáciou, či sa článok 24 ods. 4 uplatní aj v prípade predbežných opatrení vydaných podľa článku 35. Táto otázka bola zodpovedaná Súdnym dvorom až v roku 2012 v prípade *Solvay SA proti Honeywell*.

²⁹ Čl. 22 ods. 4 sa však neuplatní v konaniach o predbežných opatreniach. Pozri bod 3.5 nižšie.

³⁰ Vid' komentár v poznámke č. 26 vyššie.

³¹ Pozri BREMER, Japp, BRUIN, Marion, KORSTEN, Mari. The Revival of cross-border injunctions. In: Patents in Europe 2013/2014. London: Globe White Page Ltd, 2013, s. 26-29. ISBN 978-1-909416-13-3. S. 27 "Kort geding" predstavuje konanie o nariadenie predbežného opatrenia.

SDEÚ v *Solvay SA proti Honeywell* uviedol, že ak žalovaný v konaní o nariadenie predbežného opatrenia namieta neplatnosť európskeho patentu, článok 24 ods. 4 nebráni uplatneniu článku 35 nariadenia Brusel I, pretože súd v konaní o predbežnom opatrení nevydáva konečné rozhodnutie o platnosti uplatneného patentu, ale vyhodnocuje, ako by súd s právomocou na základe článku 24 ods. 4 v tomto ohľade rozhodol, a navrhované predbežné opatrenie zamietne, ak podľa jeho názoru existuje reálna a nezanedbateľná možnosť, že by príslušný súd uplatnený patent zrušil. Takéto predbežné rozhodnutie nijak neovplyvní rozhodnutie, ktoré neskôr vo veci samej vydá súd s právomocou podľa článku 24 ods. 4.³²

Vzhľadom na uvedené môže v konaní o nariadenie predbežného opatrenia vydať konajúci súd cezhraničný súdny zákaz (dočasný predbežný zákaz cezhraničného porušovania patentu) aj po vznesení námietky neplatnosti európskeho patentu zo strany žalovaného.

4. POHĽAD DO BUDÚCNOSTI – JEDNOTNÝ PATENTOVÝ SÚD

Ešte v roku 2012 členské štáty EÚ a Európsky parlament schválili vytvorenie jednotného patentového systému v EÚ (európskeho patentu s jednotným účinkom v EÚ), ktorý začne platiť v členských štátoch EÚ³³ v deň nadobudnutia účinnosti medzinárodnej Dohody o jednotnom patentovom súde.³⁴ Jednotný patent EÚ bude existovať popri existujúcom "tradičnom" európskom patente podľa EPD.

Výlučnú právomoc vo veciach úijného európskeho patentu, ale čo je podstatné aj "tradičného" európskeho patentu, bude mať novovytvorený jednotný patentový súd, skladajúci sa zo Súdu prvého stupňa (tvorený Centrálnou divíziou v Paríži so sekciami v Londýne a Mníchove a lokálnymi divíziami vo viacerých zmluvných štátoch) a odvolacieho súdu v Luxemburgu. Majiteľ „tradičného“ európskeho patentu bude môcť počas

³² Rozsudok Súdneho dvora z 12. 7. 2012 vo veci C616/10 *Solvay SA proti Honeywell Fluorine Products Europe BV a iní.*, body 48-51. Pre podrobnejšiu analýzu dopadu rozhodnutia Solvay na predbežné posudzovanie platnosti patentu pozri TRIMBLE, Marketa. GAT, Solvay and the Centralization of Patent Litigation in Europe. *Emory International Law Review*. 2012, roč. 26, č. 2. S. 515 -533 ISSN: 0094-4076.

³³ S výnimkou Poľska, Španielska a Chorvátska. Predpokladá sa ale, že Chorvátsko pristúpi k jednotnému európskemu patentu.

prechodného obdobia 7 rokov od nadobudnutia účinnosti Dohody o jednotnom patentovom súde zvoliť si trvalé vyňatie z právomoci jednotného patentového súdu, tzv. „opt-out“.³⁵³⁶ V takom prípade budú mať právomoc národné sudy ako doteraz.

V dôsledku možnosti „opt-out“, kedy prechodné obdobie môže trvať až 14 rokov, ale aj nepristúpenia Poľska a Španielska k úniijnému patentu, budú národné sudy naďalej zohrávať úlohu pri riešení sporov týkajúcich sa porušenia "tradičného" európskeho patentu.

5. ZÁVER

Cezhraničné súdne rozhodnutia, ktoré umožňujú majiteľovi európskeho patentu začať konanie pri porušení patentu v jednom štáte EÚ namiesto vo všetkých štátoch, kde je európsky patent porušovaný, predstavujú veľkú časovú a finančnú úsporu.

Vo veciach porušenia európskeho patentu môže vydať cezhraničné rozhodnutie súd členského štátu EÚ, ktorého právomoc je založená na základe článku 4 nariadenia Brusel I (súd bydliska žalovaného), pričom v rozhodnutí nariadi žalovanému zdržať sa porušovania patentu v cudzine, prípadne rozhodne aj o škode spôsobenej v cudzine.

³⁴ Jednotný patentový systém tvoria nasledovné 3 dokumenty: i) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1257/2012 zo dňa 17. decembra 2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti vytvorenia jednotnej patentovej ochrany, ii) Nariadenie Rady (EÚ) č. 1260/2012 zo dňa 17. decembra 2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti vytvorenia jednotnej patentovej ochrany, pokiaľ ide o príslušné ustanovenia o prekladoch a iii) Dohoda o jednotnom patentovom súde z 19. februára 2013. Systém nadobudne účinnosť po tom, ako Dohodu o jednotnom patentovom súde ratifikuje najmenej 13 štátov, medzi ktorými musí byť Francúzsko, SRN a Spojené kráľovstvo VB a SI. Ako realistický sa momentálne javí začiatok roka 2017. Jednotný patent bude mať účinok v štátoch, ktoré ratifikovali uvedenú dohodu. Stav ratifikácie je možné sledovať na <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2013001>

³⁵ Prechodné obdobie môže byť predĺžené o ďalších 7 rokov, t.j. spolu 14 rokov. Viď čl. 83 ods. 5 Dohody o jednotnom patentovom súde.

³⁶ V niektorých prípadoch môže byť výhodné zvoliť si vyňatie z právomoci jednotného patentového súdu. Pozri napr. ENGLAND, Paul. In? Out? What's it all about? Patent opt-out and withdrawal in the UPC. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [online]. Oxford, 2014, roč. 9, č. 11. s. 915-922. [cit. 1. 3. 2016]. Dostupné na: <http://jiplp.oxfordjournals.org/content/9/11/915.full.pdf+html>

V sporoch o náhradu škody spôsobenej porušením patentových práv, kde konajúci súd založil svoju právomoc na základe článku 7 ods. 2 nariadenia Brusel I (súd miesta skutočnosti zakladajúcej nárok na náhradu škody), nebude možné vydať takéto rozhodnutie, ibaže konajúci súd je súdom miesta udalosti, ktorá viedla k vzniku škody.

Na základe prípadu *Solvay SA proti Honeywell* môže aj súd s právomocou podľa článku 8 ods. 1 (spojené prípady voči viacerým žalovaným) prijať cezhraničné rozhodnutie a to ak existuje riziko, že dva vnútroštátne súdy môžu dospieť v samostatných konaniach k rozdielnym výsledkom ohľadom porušenia rovnakej národnej časti európskeho patentu. Bude však závisieť od posúdenia vnútroštátneho súdu na základe okolností prípadu, či existuje takéto riziko.

Hoci je zrejme na základe rozhodnutia SDEÚ vo veci *GAT proti LuK*, že v niektorých krajinách EÚ nebude v konaní o porušení európskeho patentu prakticky možné dosiahnuť voči žalovanému usadenému v inom členskom štáte vydanie cezhraničného súdneho rozhodnutia kvôli vysokej pravdepodobnosti vznesenia námietky neplatnosti európskeho patentu z jeho strany, aj v týchto štátoch je stále možné docieľiť voči nemu vydanie predbežného cezhraničného opatrenia, ako to vyplýva z rozhodnutia SDEÚ vo veci *Solvay SA proti Honeywell*. Cezhraničné súdne rozhodnutia tak naďalej zostávajú dôležitým nástrojom vymáhania práv z európskeho patentu v prípade jeho viacnásobného porušenia vo viacerých krajinách EPD, či už zo strany jedného alebo viacerých porušovateľov. Uvedené bude platiť aj po vytvorení jednotného patentového systému v EÚ.

6. POUŽITÁ LITERATÚRA

6.1 MONOGRAFIE, PRÁVNE PREDPISY

[1] BREMER, Japp, BRUIN, Marion, KORSTEN, Mari. The Revival of cross-border injunctions. In: *Patents in Europe 2013/2014*. London: Globe White Page Ltd, 2013, s. 26-29. ISBN 978-1-909416-13-3.

[2] Dohoda o jednotnom patentovom súde z 19. februára 2013.

[3] Dohovor o udeľovaní európskych patentov z 5. októbra 1973.

- [4] ENGLAND, Paul. In? Out? What's it all about? Patent opt-out and withdrawal in the UPC. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [online]. Oxford, 2014, roč. 9, č. 11. s. 915-922. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné na: <http://jiplp.oxfordjournals.org/content/9/11/915.full.pdf+html>
- [5] FAWCETT, James, TORREMANS, Paul. *Intellectual Property and Private International Law*. 2. vydanie. New York: Oxford University Press, 2011. 986 s. ISBN 978-0-19-955658-8.
- [6] FRANZOSI, Mario. Cross border Patent Litigation in Europe (and Bertilok de Hautdesert) [online]. SSRN, 2003 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=415340
- [7] Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.
- [8] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II).
- [9] TRIMBLE, Marketa. GAT, Solvay and the Centralization of Patent Litigation in Europe. *Emory International Law Review*. 2012, roč. 26, č. 2. S. 515 -533 ISSN: 0094-4076.
- [10] VAN ENGELEN, Dick. Jurisdiction and Applicable Law in Matters of Intellectual Property. *Electronic Journal of Comparative Law* [online]. 2010, roč. 14, č. 3, s. 1 - 25. ISSN 1387-3091. [cit. 1. 3. 2016]. Dostupné na <http://www.ejcl.org/143/art143-19.pdf>.

6.2 ZOZNAM PRÍPADOV SÚDNEHO DVORA EÚ

- [11] Rozsudok Súdneho dvora z 27. 9. 1988 vo veci 189/87 *Athanasios Kalfelis proti Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co., a iní*.
- [12] Rozsudok Súdneho dvora z 30. 9. 1976 vo veci 21/76 *Bier proti Mines de Potasse d'Alsace*.
- [13] Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006 vo veci C-4/03 *Gesellschaft für Antriebstechnik GmbH & Co. KG proti Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*.
- [14] Rozsudok Súdneho dvora z 13. 6. 2006 vo veci C-539/03 *Roche Nederland BV a i. proti Frederick Primus a Milton Goldenberg*.
- [15] Rozsudok Súdneho dvora z 7. 3. 1995 vo veci C-68/93 *Shevill proti Presse Alliance SA*.
- [16] Rozsudok Súdneho dvora z 12. 7. 2012 vo veci C-616/10 *Solvay SA proti Honeywell Fluorine Products Europe BV a iní*.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

PRÁVNÍ POVAHA KONFIGURAČNÍCH SOUBORŮ A JEJICH OCHRANA

MARTIN LOUČKA *

ABSTRAKT

Příspěvek se zabývá velice specifickým, nicméně v praxi důležitým a bohužel zatím spíše exotickým tématem, kterým jsou konfigurační soubory počítačových programů. Tyto jsou zpravidla výsledkem individuálního nastavení konkrétní instalace programového vybavení počítače, pro chod programu jsou důležité, a – ačkoliv samy o sobě nutně nemusí splňovat kvalifikační kritéria pro vznik autorskoprávní ochrany – vývojář, distributor či provozovatel počítačového systému má zpravidla velký zájem na jejich kontrole a ochraně. Vzhledem k tomu, že jejich právní status není nesporný (či jednoznačný), nezdědka se lze setkat se situací, kdy jejich režim není ve smlouvě mezi distributorem a uživatelem software upraven, což s sebou nese nepříjemné důsledky v případě sporu o rozsah práv nabyvatele licence například pro účely úprav software nebo v případě exitu smluvního vztahu spojeného s předáním počítačových programů. Cílem příspěvku je poskytnout úvod do problematiky a zejména provést shrnutí možných právních režimů z pohledu existence či absence autorskoprávní ochrany konfiguračních souborů počítačových programů a analyzovat možnosti nakládání s nimi ze strany poskytovatele a nabyvatele licence.

KLÍČOVÁ SLOVA

autorské právo, počítačové programy, konfigurační soubory

* Mgr. Martin Loučka je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Příspěvek byl přednášen dne 29. dubna 2016 na X. ročníku konference pro doktorandy a mladé právní vědce COFOLA 2016 v rámci sekce Právní ochrana dat a jejich kontrola. Kontaktní e-mail je martin.loucka@mail.muni.cz.

ABSTRACT

The article deals with very specific however important and unfortunately still rather exotic topic of configuration files for computer programs. These will mostly be result of individualized installation of computer software, are important for running the program correctly and – though might not be eligible for copyright protection – developer, publisher or operator of software would have great interest in their control and protection. Given their legal status be disputed or ambiguous, they are likely to be neglected in contract stipulation between the publisher and user of the software which leads to unpleasant implications in case of an argument about rights and obligations e. g. for the purposes of alterations of the software or in case of invoking the contract's exit clause connected with the transfer of computer programs concerned. This article aims to provide topic overview, to sum up possible legal regimes of configuration files from the copyright point of view and finally to analyse possibilities regarding working with such files from the licensor and licensee points of view.

KEYWORDS

Copyright, Computer programs, Configuration files

1. ÚVOD

Tento příspěvek si klade za cíl být rozsahově skromným, ale efektivním úvodem do problematiky právního režimu konfiguračních souborů počítačových programů. Ačkoli právní úprava ochrany¹ počítačových programů se v našem právním řádu objevila již před 26 lety s novelou autorského zákona z roku 1990², po stejnou dobu absentuje jejich přesnější legislativní a judikatorní vymezení a tedy i detailnější výklad toho, ze kterých částí se počítačový program skládá a jaké následky s sebou takováto realita nese. Tedy je sice možné souhlasit s Horákem, který sarkasticky poznamenává, že „výhodou absence definice je to, že v rychlém technickém pokroku nemůže za-

¹ Zde máme na mysli autorskoprávní ochranu; jiná v zákoně explicitně a navíc v podobě absolutních práv zakotvena není.

² Zákon č. 89/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

starat“³, tato výhoda je ovšem dramaticky redukována odpovídajícím způsobem zvýšenou právní nejistotou ohledně rozsahu dopadu autorskoprávní ochrany počítačových programů. To nutně vede k nejasnostem ohledně otázky, které části mohou sdílet autorskoprávní režim programu. Dlužno podotknout, že ačkoli autor tuto otázku považuje za aktuální a ve své praxi se s ní již setkal, doktrína je ohledně jejího řešení zatím velice zdrženlivá a ke dni psaní tohoto příspěvku bohužel řádný relevantní obsah komplexně pojednávající tuto problematiku zřejmě není k dispozici. Příspěvek tedy bude více koncipován jako analýza technologické reality a její aplikace na aktuální legislativu a současně kritické zamyšlení nad některými momenty, které z takové kvalifikace na základě aktuální právní úpravy vyplynou.

Problematickou situaci můžeme uvést na příkladu dodavatele softwarového řešení a jeho zákazníka, kterému nesvědčí licence k úpravám software, ale přesto disponuje personálními kapacitami, pomocí kterých by byl schopný provádět drobné změny konfigurace bez nutnosti konzultovat – a pochopitelně platit – dodavateli. Ačkoli v té chvíli bude primárně záležet na obsahu smlouvy mezi zmíněnými stranami a na vymezení licence, respektive jejích omezení, která jsou často (a často zbytečně) zmiňována v licenčních ujednáních, pro posouzení právních možností obou zúčastněných je nezbytné nejprve správně uchopit a kvalifikovat právní podstatu sporných konfiguračních souborů.

Srozumitelnou definici konfiguračního souboru poskytuje web PCmag, když za konfigurační soubory počítačových programů považuje:

„A file that contains data about a specific user, program, computer or file. Used for myriad reasons, configuration files are generally read at startup by the operating system as well as by applications in order to customize the environment for the user. In the Windows world, especially the earlier versions of Windows, .INI (initialization) files have been used. In

³ HORÁK, Pavel. *Vznik počítačového programu a způsoby jeho licencování* [online]. 2012 [cit. 8. 3. 2016]. Str. 12. Diplomová práce. Bankovní institut vysoká škola. Vedoucí práce Jiří Matzner Dostupné z: <http://is.bivs.cz/th/19434/bivs_m/>.

*Java, configuration data are stored in properties files. The Registry is also a storehouse of configuration data, which is widely used.*⁴

Zajímavě si všímá i běžné struktury těchto souborů, ačkoli tuto nelze jednoznačně označit za absolutně platnou:

*„Configuration files typically store data in a key = value structure, which means each item of data (the key) has a name, and its value is its contents. For example, defaultFont = Arial.”*⁵

Základní myšlenka, která samozřejmě vyplývá i ze samotného technicky užívaného označení rozebíraného pojmu, je ovšem zřejmá – úkolem konfiguračního souboru je přenést do počítačového programu data, se kterými program následně pracuje.

Technologicky lze uvést značné množství různých podob konfiguračních souborů, teoreticky jich může být – z formálního hlediska – nekonečné množství, neboť definice struktury či lépe řečeno syntaxe konfiguračního souboru závisí na vůli programátora, který takovýto soubor následně zpracovává ve svém programu. Ten je navržen tak, aby této syntaxi „porozuměl“. Z obsahového hlediska je tento soubor také determinovaný, ne však zcela.

2. PRIMÁRNÍ OCHRANA KONFIGURAČNÍCH SOUBORŮ JAKO POČÍTAČOVÝCH PROGRAMŮ

Pokud budeme uvažovat nad ochranou konfiguračních souborů, oprávněně se jako první možnost nabízí jejich ochrana jako počítačových programů samotných. V této souvislosti připomeňme rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci SAS Institute v. WPL⁶, který v prvním bodě výrokové části judikoval, že:

⁴ *Configuration file Definition from PC Magazine Encyclopedia* [online]. [vid. 23. březen 2016]. Dostupné z: <http://www.pcmag.com/encyclopedia/term/40232/configuration-file>.

⁵ Tamtéž.

⁶ Rozsudek SDEU ze dne 2. května 2012. SAS Institute, Inc. v. World Programming Ltd. Věc C-406/10.

„(...) funkce počítačového programu, ani programovací jazyk či formát datových souborů užívaných počítačovým programem za účelem využití některých z jeho funkcí nepředstavují formu vyjádření tohoto programu (...)“

Za datové soubory užívané počítačových programem za účelem využití některých z jeho funkcí můžeme nepochybně považovat též pojednávané konfigurační soubory.

Zjistíme, že jejich formát není možné kvalifikovat pod režim právní ochrany počítačových programů. Tento závěr ovšem stále nedává jednoznačnou odpověď na tuto otázku.

Uvažme nyní, že výše zmiňovaná pluralita technologických možností kódování (strukturování) konfiguračních souborů není autorskoprávně relevantní, alespoň ne co se týče ochrany izolovaného konfiguračního souboru jako počítačového programu. Lze ovšem položit jinou otázku: Jak je konfigurační soubor do „svého“ počítačového programu inkorporován? Jinými slovy, jakým způsobem je s tímto programem (nezávisle na své struktuře nebo struktuře ostatních částí programu) spojen?

Jako premisy zde můžeme uvést dvě potenciální klíčové možnosti: Jednak se může jednat o integrální součást počítačového programu, a jednak se o takovouto součást jednat nemusí.

V prvním případě se nabízí námitka odkazem na výše citovaný rozsudek SDEU ve věci SAS v. WPL, kde soud rozhodl, že posuzovaný aspekt nemůže být kvalifikován jako vyjádření počítačového programu, a tedy nemůže být ani v jeho režimu chráněn. Zde ovšem nejde o ochranu izolovaného souboru v režimu počítačových programů; tvrdíme, že konfigurační soubor může být přímo nedílnou součástí daného programu, který jej využívá. Jako argument uveďme, že není možné zjednodušeně zaměňovat počítačové programy a soubory, které je obsahují. Stejně jako v jednom zákoně může být více právních norem a naopak jedna norma může být ve více předpisech, obdobná situace platí i u počítačových programů. Jejich rozdělení do na disku odlišitelných souborů je čistě technická volba programátora, zpravidla odůvodněná úmyslem zvýšit přehlednost či znovupoužitelnost

kódu. V žádném případě ale toto rozdělení nemůže mít per se vliv na autorskoprávní kvalifikaci a to ani v negativním slova smyslu – nelze tedy vyloučit ochranu „jednoho souboru“ jen proto, že sám o sobě nesplňuje pojmové znaky počítačového programu. Naopak – pokud bude konfigurační soubor natolik spojený s během programu, že tento bez něj není kompletní a není schopen vykonávat požadovanou činnost, bude nutné jej považovat za součást programu, jen technicky detašovanou do samostatného umístění.

Jak bylo uvedeno výše, konfigurační soubory obsahují data (informace), které jsou dále využívány programem z důvodu zjištění hodnoty používaných proměnných. Tyto proměnné zpravidla musí být v příslušném programu deklarované, tedy uvedené jako očekávané – byť bez současného nastavení jejich hodnoty.

Představme si například program, jehož účelem je výpočet informací o kruhu a jejich vypsání. Na příslušném místě programu bude uvedena deklarace proměnné, řekněme r , která má za úkol alokovat v operační paměti dostatek místa pro uložení poloměru kruhu a uložení jeho hodnoty pro další výpočty. Konfigurační soubor, který by byl pevně spojený s programem, by v nejlépe představitelném případě obsahoval právě tuto deklaraci proměnné⁷. Bez její deklarace by její následné užití pro výpočet obvodu, obsahu a dalších informací bylo nemožné a program by selhal⁸. Ohledně jeho načítání můžeme dokonce hovořit o tzv. linkování, a to blíže o dynamickém⁹. V tomto případě tedy můžeme tvrdit, že konfigurační soubor, který měl obsahovat deklaraci proměnné, byl přímo součástí programu – a byť jej bylo možné na uživatelské úrovni poměrně přehledně a pohodlně měnit bez znalosti programování, není možné mu odeprít ochranu, byť sám o sobě

⁷ Ta může být velice uživatelsky přívětivá. Ve skriptovacím jazyce PHP by mohla vypadat třeba takto: $\$r = 10$. O konfiguraci se na první pohled nepochybně jedná.

⁸ Což by se nemuselo nutně projevit jeho neočekávanou chybou vedoucí k pádu, ale výpočet by vůbec nemohl proběhnout.

⁹ Kdy je linkovaný soubor samostatný, odlišitelný a zaměnitelný a do programu se dostává až za běhu (runtime linking).

na první pohled nesplňuje požadavky § 2 autorského zákona¹⁰, ale je tomu tak v kontextu, do kterého je následně při spuštění programu zasazen¹¹.

Opačná situace nastává tehdy, když konfigurační soubor (či lépe řečeno jeho obsah) není možné posoudit jako počítačový program. Bude tomu tak zejména tehdy, když není možné takovýto soubor označit za integrální součást programu či algoritmu. Důsledkem jeho změny či absence bude změna či absence požadovaného výsledku, přičemž ovšem interně nebude vyvolána chyba související s nesprávným uspořádáním či syntaxí kódu¹². Situaci lze přirovnat například k tomu, kdy by program na základě programátorova zápisu vyžadoval pro určitou situaci uživatelský vstup (například z klávesnice), který by byl v tomto případě nahrazen automatickým čtením z příslušného souboru. Jedná se tedy jen o způsob předání požadovaných hodnot již deklarovaným proměnným uvnitř programu. Proměnnou v tomto kontextu považujeme za širší pojem *de facto* splývající s jakýmkoli prvkem prostředí programu, který může nabývat obsahu.

Základní dvě možnosti tedy jsou intuitivní, ačkoli v kontextu rozsudku SDEU možná ne zcela nepřekvapivé: (1) Konfigurační soubor je počítačovým programem, tedy jeho jakousi vyseparovanou integrální součástí nebo (2) konfigurační soubor není počítačovým programem a jedná se o pouhou metodu, jak získat potřebná data – hodnoty.

¹⁰ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění k 23. březnu 2016. (dále jen „autorský zákon“).

¹¹ Každý jednotlivý řádek programu sám o sobě nebude nutně požívat autorskoprávní ochrany, ale v jejich vzájemném spojení tomu tak již bude.

¹² Zde je nezbytné upozornit na to, že současná legislativní konstrukce staví počítačové programy co do způsobu ochrany na roveň literárním dílům (ovšem s rozdílnými kritérii pro vznik takové ochrany). S ohledem na dikci zákona, ale i rozhodnutí SDEU ve věcech SAS v. WPL a BSA v. Ministerstvo kultury je možné dovodit, že chráněným prvkem (vyjádřením) počítačového programu v režimu autorského práva je právě *kód*.

3. DŮSLEDKY DUALITY REŽIMŮ KONFIGURAČNÍCH SOUBORŮ Z POHLEDU REŽIMU OCHRANY JAKO POČÍTAČOVÉHO PROGRAMU

Pokud bude konfigurační soubor chráněn jako počítačový program, je mu poskytnuta absolutní ochrana vůči všem potenciálním rušitelům práva. Na první pohled silnější stupeň s sebou ovšem nese též aplikaci omezení rozsahu práv autora k počítačovému programu, jak je toto upraveno v § 66 autorského zákona.

Ze zákona tedy vyplývá mimo jiné explicitní licence nabyvatele počítačového programu opravňující jej mimo jiné i ke změnám (tedy i manipulaci s konfiguračními soubory), pokud jsou nezbytné k jeho řádnému využití a v souladu s jeho určením. Toto právo je možné smluvně omezit. Ne tak právo poskytující oprávněnému nabyvateli možnost program měnit za účelem oprav chyb nebo vytvoření či zachování interoperability programu s jinými. Zde vyvstává potenciální možnost, na základě které nabyvatel počítačového programu například může změnit či přemigrovat konfigurační soubory za účelem jejich využití v jiném programu.

V případě, že právní režim ochrany počítačového programu aktivní nebude, může se jednat o zcela nechráněná data (s výhradou možností uvedených v následující kapitole), se kterými může nabyvatel libovolně manipulovat. Riziko tohoto přístupu ovšem spočívá v tom, že je možné smluvně vyloučit možnost nabyvatele do těchto souborů zasahovat či s nimi jinak nakládat v rámci autonomie vůle smluvních stran a na základě zásady co není zakázáno, je dovoleno.

Teoreticky tedy může nastat poměrně paradoxní situace, podle které na základě zvolené metody vytváření, respektive inkorporace konfiguračních souborů do počítačového programu, může být absolutně chráněný soubor přístupnější užívání či změnám než data nekvalifikující se pod tento režim.

4. DALŠÍ (PARALELNÍ) MOŽNOSTI OCHRANY

Současně s výše uvedeným je možné uvažovat nad jinými vrstvami ochrany konfiguračních souborů. V úvahu připadá v zásadě pět následujících

možností v rovině autorského práva, práv souvisejících, věcného práva a závazkového práva:

(1) ochrana konfiguračního souboru jako „obecného“ autorského díla ve smyslu § 2 odst. 1 autorského zákona;

(2) ochrana konfiguračního souboru jako databáze, a to tzv. tvůrčí podle § 2 odst. 2 autorského zákona i *sui generis* ve smyslu § 88 an. autorského zákona;

(3) ochrana konfiguračního souboru jako autorského díla v podobě souborného díla ve smyslu § 2, odst. 5 autorského zákona;

(4) ochrana konfiguračního souboru jako obchodního tajemství;

(5) ochrana konfiguračního souboru prostřednictvím relativních smluvních ujednání.

Zda je tato předběžná úvaha správná, nyní podrobněji prozkoumáme postupně v následujících částech.

5. VZNIK OCHRANY JAKO AUTORSKÉHO DÍLA MIMO SPECIÁLNÍ REŽIMY POČÍTAČOVÉHO PROGRAMU, DATABÁZE ČI SOUBORNÉHO DÍLA

Mimo zvláštní režimy, které mohou na první pohled více reflektovat technologickou podstatu konfiguračních souborů (jako jsou počítačový program či databáze, které svou povahou budou vždy digitálnímu obsahu nablízku), konfigurační soubor nebo jeho část samozřejmě může podléhat obecné ochraně dle autorského práva, pokud jej bude možné posoudit jako autorské dílo. Takovéto podmínky však kladou vyšší nároky pro vznik ochrany. S ohledem na charakter konfiguračních souborů lze předpokládat, že takovéto dílo by bylo svým obsahem nikoli vizuální či audiovizuální, nýbrž by bylo vyjádřeno v textové podobě a ochrana by se tedy vztahovala na vyjádření v podobě jedinečného výsledku autorovy duševní činnosti – a to literární. Pokud vezmeme do úvahy závěry SDEU ve věci Infopaq¹³, rozhodně nemůžeme vznik takovéto ochrany zcela vyloučit. Podmínkou by však bylo, že takovýto konfigurační soubor by opravdu byl vytvořen (naformulován)

¹³ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 16. července 2009. Infopaq International A/ S proti Danske Dagblades Forening. Věc C-5/08.

autorem-fyzickou osobou a nikoli například vygenerován počítačem. Problematické tedy v tomto kontextu bude prokázání existence subjektivního autorského vztahu k dílu, proběhnuvší duševní tvůrčí činnost a dále také naplnění podmínky statistické jedinečnosti díla.

Z těchto důvodů můžeme spíše uzavřít, že takovéto ochrany bude dosahovat nanejvýše část konfiguračního souboru, pokud by do něj byl jako jedna z proměnných ukládán uživatelský vstup samostatně splňující kritéria pro vznik této ochrany – například pokud by byl ukládán obsah uživatelských poznámek či jiného obsahu. Ochrana souboru ve smyslu sdružení dat fyzicky umístěného na datovém nosiči by však v tomto případě nespočívala na kreativitě spojené s uspořádáním či obsahem nebo vznikem takového konfiguračního souboru v abstraktní rovině, ale opírala by se jen o absolutní práva vznikající k autorskému dílu do takového souboru integrálně zakomponovaného. Takový konfigurační soubor by tedy nebylo možné autorskoprávně užít nikoli kvůli jemu samému, ale z důvodu, že takové užití by automaticky znamenalo též užití integrovaného autorského díla. Práva by tedy náležela autorovi tohoto uloženého integrovaného díla, nikoli vývojáři, na jehož popud byl konfigurační soubor vytvořen, a vztahovala by se jen k jedné dané instanci konfiguračního souboru. Jak bylo naznačeno výše, podstatě konfiguračních souborů (a nikoli jejich uživatelsky determinovanému obsahu) se spíše můžeme přiblížit v rovinách ochrany se sníženými či jinak upravenými nároky pro její vznik.

Tento režim je zajímavý v tom, že na jeho základě může docházet ke vzniku protichůdných režimů ochrany vztahujících se de facto ke stejnému konfiguračnímu souboru – například tehdy, pokud uživateli budou náležet autorská práva k dílu integrovanému do konfiguračního souboru a na základě toho se bude bránit užívání takového souboru programátorem, kterému ovšem budou náležet jiná práva k souboru jako takovému, resp. k jeho uspořádání apod.

1. DATABÁZE – VYMEZENÍ POJMU A VZNIK *SUI GENERIS* OCHRANY

Nezávisle na tom, zda je pro daný případ aplikovatelná ochrana podle práva autorského¹⁴ či podle zvláštního práva pořizovatele databáze¹⁵, databázi se vždy rozumí „soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.“¹⁶ Tato definice je rozhodná pro obě následně vznikající „sady“ práv k databázi váznoucí.

V tomto oddílu se však blíže zaměříme nejprve na rovinu *sui generis* ochrany. Základními otázkami jsou výklad pojmů spojených se samotnou podstatou vzniku a ochrany, jako jsou databáze, a vklad spojený s pořízením, respektive ověřením obsahu databáze, a dále pak pojmy spojené s následným používáním chráněné databáze, jako jsou vytěžování, zužitkování a kvalitativně či kvantitativně podstatné části obsahu databáze. Svou měrou k výkladu těchto pojmů vycházejících ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. 3. 1996 přispěl Soudní dvůr Evropské unie v rozsudcích ve věcech *Fixtures Marketing*¹⁷ a *British Horseracing Board*¹⁸. V první z citovaných věcí Soudní dvůr mimo jiné ozřejmil, že databázi se rozumí „soubor obsahující od sebe oddělitelná díla, údaje nebo jiné prvky, aniž by tím byla dotčena jejich hodnota nebo obsah, a zahrnující jakoukoli metodu nebo jakýkoli systém umožňující vyhledat každý z prvků, který jej tvoří“. Významným specifikem databází je, že v právním slova smyslu se při licencování SGDR nejedná o udělení svolení k „užití“, ale k „vytěžování“ a „zužitkování“. I na tyto formulační aspekty je nutné brát zvýšený ohled

¹⁴ Tzv. tvůrčí databáze, chráněná jako dílo souborné. Srov. níže.

¹⁵ K níž přísluší pořizovateli práva sledující ochranu investice. Srov. CONNELLY KOHUTOVÁ, Radka. *Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana*. Praha: C.H. Beck, 2013, 207 s. ISBN 978-80-7400-493-3. Str. 123 a násl.

¹⁶ § 88 autorského zákona.

¹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004. *Fixtures Marketing Ltd proti Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP)*. Věc C-444/02.

¹⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004. *The British Horseracing Board Ltd a další proti William Hill Organization Ltd*. Věc C-203/02.

při koncipování licenční smlouvy opravňující k užívání celkového systému užívajícího dané konfigurační soubory.

Od možnosti označit konfigurační soubor jako databázi musíme rozlišovat samotný vznik souvisejících práv. Ta přísluší pořizovateli databáze, pokud „*pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze představuje kvalitativně nebo kvantitativně podstatný vklad*“.¹⁹ Tento pojem zatím nebyl v rozhodovací praxi blíže kvantifikován, najdeme pouze příklady toho, kdy o takovém podstatném vkladu nelze hovořit: „*Pojem vkladu spojeného s pořízením obsahu databáze (...) je nutno chápat jako označující prostředky vynaložené na vyhledání existujících prvků a jejich shromáždění v uvedené databázi. Nezahrnuje prostředky použité na vytvoření prvků tvořících obsah databáze.*“²⁰

Vzhledem k tomu, že vytěžování a zužitkování databáze jsou ve své podstatě paralely k autorskoprávním způsobům užití – rozmnožování a sdělování veřejnosti, takovéto užívání konfiguračního souboru jako celku by vedlo k zásahu do práv pořizovatele databáze. Vzniká zde tedy prostor pro konfliktní situaci popsanou v závěru předcházejícího oddílu.

Prakticky se zde může jednat o případ, kdy uživatel programu bude zároveň pořizovatelem databáze, která bude manifestována prostřednictvím jednoho nebo více konfiguračních souborů k danému programu. Konfigurační soubor ve smyslu specializovaného úložiště doprovodných dat pro chod programu může být obsahově rozvíjen například prostřednictvím administrátorského rozhraní daného programu a může obsahovat kupř. optimalizované databáze uživatelů, produktů či jiných údajů, a to ve specializované formě vhodné pro následné fungování částí programu, jako jsou nejrůznější rejstříky, adresáře či přehledy. Zde se konfigurační soubor stává z převážné části výsledkem tvorby uživatele programu; takovýto soubor bude však zpravidla čitelný pouze pro daný program a budou v něm obsažena i další meta-data a vztahy mezi jednotlivými položkami databáze.

Z výše uvedeného můžeme dovodit, že *sui generis* právní ochrana databází se vztahuje na ochranu investice spojené s vytvořením obsahu a váže

¹⁹ § 88a odst. 1 autorského zákona.

²⁰ SDEU ve věci *The British Horseracing Board*, op. cit. 18.

se tedy k existenci takového extenzivního obsahu s množstvím nezávislých prvků. Obdobně jako v ostatních částech i zde můžeme uzavřít, že takováto obsahová ochrana sice může vzniknout po splnění příslušných podmínek, ale není z pohledu ochrany konfiguračních souborů natolik zajímavá, neboť nepracuje s možností ochrany podstaty těchto souborů; pochopitelně, že pokud bude v konfiguračním souboru uložena databáze, nic nebrání vzniku různých režimů její ochrany. Co se týče uspořádání, struktury a metody uložení dat v konfiguračním souboru, ty nejsou jako databáze v tomto režimu chráněny²¹.

2. SOUBORNÉ DÍLO A DATABÁZE, KTERÁ JE SOUBORNÝM DÍLEM

Druhou rovinou ochrany databáze je pak souborné dílo, respektive jedna z jeho variant, která ke vzniku ochrany nevyžaduje splnění podmínky statistické jedinečnosti. Na druhou stranu však zákonodárce v § 2 odst. 2 autorského zákona přidává navíc podmínku systematického či metodického uspořádání a jednotlivého zpřístupnění prvků elektronickým či jiným způsobem.

Kritickým momentem je v této definici právě ono jednotlivé zpřístupnění prvků. Elektronický či jiný²² způsob sice pro případné zpřístupnění v úvahu připadá, nicméně ne tak již zmíněná jednotlivost. Základním rysem konfiguračních souborů je jejich integrita a provázanost buď interně mezi jednotlivými prvky či s programem, který tyto soubory využívá. Bez takového programu nejsou prvky samostatně přístupné, alespoň je na běžné technické úrovni. Z pohledu uživatele je naopak více než pravděpodobné, že žádné prvky při „pohledu“ na obsah konfiguračního souboru neuvidí nebo že je identifikuje zcela chybně. Byť tedy objektivně bude možné soubor rozčlenit do rámcově samostatných sekcí či prvků, jejich primární užití spočívá v jejich načtení obslužným programem, který je následně zpracuje

²¹ Čl. 3 odst. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

²² Tedy jakýkoli.

a zobrazí výstup (který zpravidla nebude tyto prvky co do obsahu vůbec prezentovat).

Souborné dílo ale může být chráněno samo o sobě, byť by nebylo možné jej označit za databázi. Tak tomu bude u souborných děl podle § 2 odst. 5 autorského zákona, která jsou vymezena jako „*sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu splňuje podmínky (statistické jedinečnosti).*“

Povšimněme si, že zákonodárce na jednu stranu přidal podmínku statistické jedinečnosti, na druhou stranu však neuvádí nezbytnost jednotlivého přístupu k daným prvkům; stále ale musí být logicky oddělitelné. Dovedíme-li tedy přítomnost osobního prvku autora a existenci plurality vzájemně nezávislých informací, které budou s to tvořit prvky, zbývá nám vypořádat se s kritériem statistické jedinečnosti. Připomeňme, že tato jedinečnost musí plynout ze způsobu výběru a uspořádání obsahu – nalezneme tedy kritérium „strukturální“ a „obsahové“. Tyto jsou vůči sobě navzájem v doplňujícím se poměru, tedy postačí, když bude jedinečný způsob výběru nebo alespoň uspořádání. Způsobem výběru a uspořádáním může být konfigurační soubor velice jednoduše unikátní v tom, že (1) z procesního hlediska uspořádání spočívá v uspořadatelské činnosti směřující k maximalizaci efektivity a znovupoužitelnosti kódu a zároveň (2) z hlediska výběru obsahu směřuje k zahrnutí právě těch nezbytných součástí pro správné fungování software. Tato úvaha je na místě pochopitelně pouze tam, kde bude konfigurační soubor vyhodnocen nikoli jako počítačový program či jeho součást. V takovém případě a při kladném vyhodnocení výše uvedených podmínek ovšem lze uvažovat o tom, že by konfigurační soubor byl souborným dílem, které se vyznačuje unikátní strukturou a obsahem. Stále je však nezbytné dovést přítomnost lidského kreativního elementu, tedy program, který konfigurační soubor vygeneroval a uložil na disk, musí pracovat pouze v režimu nástroje, nikoli „inteligentního“ tvůrce.

3. OBCHODNÍ TAJEMSTVÍ

Dle § 504 občanského zákoníku „obchodní tajemství tvoří konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jejichž vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení“.

Ze všech podmínek obsažených v definici obchodního tajemství²³ se zaměříme – kromě obecné nutnosti (1) spojení se závodem, jakožto organizovaným souborem jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti²⁴ – na dvě další, které mají s ohledem na podstatu zkoumaného potenciálního předmětu ochrany nejvíce specifickou povahu – a to na (2) běžnou nedostupnost v příslušných obchodních kruzích a (3) zajišťování utajení. Předně však připomeňme, že ochrana v režimu obchodního tajemství by mohla mít ambice vztahovat se nejen na obsah souborů jako takový, ale též na postup pro jeho generování či uchovávání, dokud by chráněným statkem byla nějaká skutečnost či informace a nikoli její vyjádření (jako je tomu v autorském právu).

Zaměříme se postupně na potenciál vzniku této ochrany pro obsah a následně pro formu konfiguračního souboru.

Co se týče ochrany obsahu konfiguračního souboru, zde nastává obdobná situace jako v části věnované běžné autorskoprávní ochraně – tedy nám nezbude než se omezit na lakonické konstatování, že pokud budou splněny příslušné podmínky, ochraně nic nebrání, aby vznikla. S ohledem na to, že obsah konfiguračního souboru může být de facto libovolný, nelze vyloučit, aby se na něj mohla vztahovat jakákoli rovina ochrany. Lze si například představit konfigurační soubor, jehož obsahem (částí) bude uložená databáze kontaktů na obchodní partnery dodavatele software (bez ohledu na výsledné užití v dodávaném počítačovém programu, kde jej můžeme spatřovat třeba v zobrazování této databáze pro účely servisní podpory, kterou může mít uživatel předplacenou).

²³ LAVICKÝ, Petr; ET. AL. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. Str. 1785 a násl.

²⁴ § 502 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“).

V tomto ohledu lze dokonce uzavřít, že takováto ochrana může náležet jednak distributorovi (vývojáři) daného programu využívajícího takový konfigurační soubor, a jednak též uživateli tohoto programu, pokud se mu podaří konfigurační soubor naplnit odpovídajícími daty, pro která ochrana vznikne.

Kterákoli z těchto osob ovšem musí být ve světle první podmínky podnikatelem a chráněný předmět musí být spojen s jeho obchodním závodem. Pokud bude podnikatel-vývojář v rámci své podnikatelské činnosti rozvíjet a dodávat počítačový program, k jehož provozování bude zároveň dodávat nezbytné konfigurační soubory, mám za to, že jejich případné prvky chráněné jako obchodní tajemství budou *ex definitione*²⁵ splňovat podmínku nutnosti spojení se závodem. Obdobná podmínka na straně uživatele musí být vyhodnocena současně s ostatními dvěma na základě posouzení konkrétního případu.

Dodejme, že v tomto případě lze opět nalézt prostor pro konfliktní situaci popsanou v závěru oddílu věnovaného obecné autorskoprávní ochraně, kdy bude k jednomu souboru prakticky náležet více úrovní ochrany, přičemž jedna bude svědčit uživateli a jedna vývojáři.

Naopak co se týče ochrany uspořádání či formy konfiguračního souboru, má po ověření spojitosti se závodem²⁶ smysl následně dále zkoumat objektivní možnosti naplnění zejména dvou výše zmíněných podmínek. Vzhledem k tomu, že forma konfiguračního souboru, resp. její volba či přímo vytvoření, jsou v plné gesci vývojáře příslušného softwarového řešení, má smysl v tomto kontextu uvažovat pouze o vzniku ochrany právě na straně vývojáře, nikoli uživatele.

Problém s podmínkou týkající se zajišťování utajení chráněných skutečností se bude manifestovat do výše naznačeného sporu o vydání těchto konfiguračních souborů a to tak, že v případě, že by došlo k jejich vydání, mohla by automaticky zaniknout dosud existující ochrana *de lege*, čímž by se snížila exkluzivita a *de facto* i hodnota dodávaného systému. Zároveň by

²⁵ Konfigurační soubory jsou v tomto případě nedílnou součástí softwarové distribuce, která je objektem podnikatelské činnosti.

²⁶ Srov. výše.

odpadla možnost dodavatele software domáhat se vůči ostatním konkurentům svých práv v rovině nekalé soutěže v případě, že by neoprávněně těžili ze stejného know-how, s jehož pomocí byly vyvinuty, zakódovány a užívány konfigurační soubory. Jedná se tak do jisté míry o snahu zajistit ochranu myšlenky (či konkrétněji formátu souboru) prostřednictvím alternativní metody ve chvíli, kdy „selže“ autorské právo, které tato specifika nechrání. Proti zájmu dodavatele software tyto soubory nevydat, anebo alespoň nikoli ve formě, ze které by bylo patrné jejich uspořádání, může vystoupit smluvní povinnost je vydat, ke které se dodavatel mohl zavázat ve smlouvě o vývoji produktu. V takové chvíli nelze odepřít jejich vydání jen s poukazem na to, že se jedná (v případě splnění i všech ostatních podmínek) o obchodní tajemství.

Podmínka týkající se nedostupnosti v příslušných obchodních kruzích je z tohoto pohledu ještě palčivější. Konfiguračních souborů sice existuje velké množství a i vzhledem k nejednoznačnosti jejich definice se stále mohou objevovat nové hraniční případy, které nakonec budou s to rozšířit množinu dat spadající pod tento pojem, ale přesto bude pravděpodobně možné nakonec narazit na technické limity. Ty mohou spočívat v tom, že existují obecně známé zápisy konfiguračních souborů, ať se již jedná o struktury XML²⁷ nebo obecnou syntaxi konfiguračních souborů serveru²⁸ nebo o jinou strukturu uložení informací v textovém souboru, třeba i šifrovaném. Dle názoru autora je v současné době pouze velice úzká množina metod uložení dat v konfiguračních souborech, která by mohla vykazovat takovou míru inovátorství, aby nepodlehla negativní podmínce běžné nedostupnosti. Pokud danou metodu nikdo nepoužívá, zpravidla to bude z toho důvodu, že nebyla pro jeho účel optimální; pravděpodobnost, že by nebylo možné ji vymyslet znovu, nezávisle na původním „autorovi“, je velice nízká. V případě, že by však byla prokázána takováto vlastnost konfiguračního souboru,

²⁷ Struktura uložení dat a jejich sémantiky za pomocí XML tagů a atributů. Srov. např. související dokumentaci pro nastavení software Apache, dostupnou on-line na webu <https://commons.apache.org/proper/commons-configuration/apidocs/org/apache/commons/configuration2/XMLConfiguration.html>.

²⁸ Syntax stručně definována na webu Apache: <https://httpd.apache.org/docs/current/configuring.html#syntax>.

byl by tento (a všechny obdobné soubory) na nejlepší cestě opravdu se stát předmětem obchodního tajemství.

4. RELATIVNÍ ZÁVAZKOVÁ OCHRANA

V duchu zásad smluvní volnosti stran a navazující *pacta sunt servanda* mají své místo i relativní práva založená dohodou stran. Subjekt těchto právních vztahů nebude nikterak překvapivý – budou jím smluvní strany či osoby, které v budoucnu vstoupí na jejich místo. Zajímavější však bude jejich předmět a obsah.

Co se týče předmětu, problematickým momentem je jeho vymezení v dohodě, která má upravovat nakládání s konfiguračními soubory. V první řadě je nezbytné vzít v potaz dichotomii, kterou s sebou přináší odpověď na otázku, zda daný konfigurační soubor je či není autorským dílem (či se za něj dle autorského zákona považuje)²⁹.

Pokud totiž bude odpověď na takovouto otázku kladná, není možné takovýto konfigurační soubor považovat za věc ve smyslu občanského zákoníku.³⁰ V odpovídající míře bude tím pádem limitována smluvní svoboda stran diskutované dohody. Navíc dohoda, jejímž účelem je založení alespoň smluvního režimu ochrany, je ve vztahu k takovým předmětům zbytečná. Lze si však představit dohodu o konkrétním nakládání s „fyzickým“, byť nehmotným předmětem, kterým bude jedna konkrétní manifestace daného díla uložená na disku počítače. Taková ujednání však budou nutně omezena kogentními ustanoveními autorského zákona a občanského zákoníku ohledně autorských děl a licencí k nim.³¹

Pokud však u daných konfiguračních souborů nenalezneme jinou úroveň právní ochrany, můžeme přikročit ke snaze alespoň nějakou jim zajistit na smluvní bázi. Předmětem dohody poté budou specificky vymezené konfigurační soubory ve smyslu výše zmíněných nehmotných, ale jednoznačně

²⁹ Srov. výklad v oddílech výše.

³⁰ VALEKOVÁ, Anna. Věc v právním smyslu ve vztahu k autorskému právu. *epravo.cz* [online]. 10. květen 2012 [vid. 13. červen 2016]. Získáno z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vec-v-pravnim-smyslu-ve-vztahu-k-autorskemu-pravu-82470.html>.

³¹ Zejména nemožnost převést práva k nim a dále pak ochranná ustanovení svědčící autorovi v závazkové rovině.

určitelných objektů uložených na disku. Jak tedy v konkrétním případě mezi dvěma stranami právně vymezit a uchopit individuálně určený soubor (či skupinu souborů)?

Vzhledem k tomu, že tyto soubory nemají ostře vymezený svůj právní režim, můžeme z toho, že existují, výkladem zákona dovodit snad jen to, že se jedná o věc³², a to nehmotnou³³ a movitou³⁴.

Velkou výzvou právní praxi pak zůstává nalézt vhodnou formulaci pro jejich vymezení do těla smlouvy, aby nedošlo k neplatnosti daného ujednání pro neurčitost předmětu, ke kterému se vztahuje, ale zároveň aby bylo předejito zaměnění souborů na straně operátora diskového prostoru, kde jsou uloženy. K takové situaci by mohlo dojít například v případě vymezení souboru jejich názvem a umístěním; jejich přejmenování se současným zachováním funkčnosti hlavního počítačového programu je otázkou zcela základní úrovně. Neurčité by naproti tomu mohlo být prosté vymezení jako „konfigurační soubory“, vzhledem k absenci jakékoli definice. S odstupem času by i strany samotné pravděpodobně mohly dospět do situace, že by nebyly schopné samy určit obsah předmětu ujednání.

Pokud se zdaří na kýžené konfigurační soubory správně zacílit pomocí perfektního vymezení předmětu smlouvy, stále zbývá náročný úkol spočívající ve vymezení práv a povinností smluvních stran. Riziko spočívá v jejich příliš úzkém či naopak širokém pojetí, kdy na jedné straně hrozí nemožnost tyto soubory vůbec užívat ze strany objednatele celkového systému tyto soubory využívající, případně legální absence možnosti do nich zapisovat bez porušení smlouvy. Na druhé straně můžeme vystopovat riziko obcházení smluvních ujednání, která nebudou schopná pokrýt technologické možnosti uživatele, a tedy nedostatečně ochrání vývojáře systému.

Jako jednu z možností na tomto místě můžeme navrhnout vytvoření jakési umělé smluvní fikce, kdy se strany zaváží, že s konfiguračními soubory

³² § 489 občanského zákoníku.

³³ § 496 odst. 2 občanského zákoníku; předpokládáme, že samostatná užitečnost a alespoň virtualizované možnosti se soubory nakládat jsou dostatečným důvodem pro to přiřknout jim povahu samostatné věci bez hmotné podstaty a nikoli je prostě pominout a bez dalšího spojit s fyzickým pevným diskem, na kterém jsou uloženy.

³⁴ § 498 odst. 2 občanského zákoníku.

X budou „nakládat tak, jako kdyby se jednalo o předmět ochrany autorského práva v podobě (například) literárního díla“. Bez ohledu na to, zda se o takové dílo bude či nebude jednat, dojde (za použití dalších upřesňujících ujednání) k izolaci sady práv a povinností vztahujících se k literárním dílům, která jsou stanovena zákonem, a jejich přenesení do ryze smluvní roviny mezi smluvní strany. Důležité je uvědomit si, že tímto v žádném případě nedojde k rozšíření zákonného režimu ochrany erga omnes, ani k rozšíření definice literárního díla. Strany si budou zcela vědomy, že daný předmět závazku nebude dílem ve smyslu autorského zákona, a tento stav nehodlají nijak měnit (nepotřebují to). Pouze si mezi sebou sjednají, že se k předmětu budou chovat, jako kdyby býval byl. Limitem pochopitelně je aplikovatelnost zvolených pravidel na konfigurační soubory s ohledem na jejich objektivní charakter. Pravidla, která by byla takto smluvně zakotvena, ale nebyla odpovídající, by byla oddělena a zůstala by neplatná pro nemožnost plnění.

5. ZÁVĚRY

Konfigurační soubory počítačových programů mohou nabývat několika rovin ochrany, byť nejsou v souvislosti s žádným zákonem explicitně zmiňovány. Primárně, mohou, ale nemusí, být počítačovým programem, a to v závislosti na způsobu jejich uplatnění v počítačovém programu, který je využívá. Dále není vyloučena jejich autorskoprávní ochrana jako samostatných děl, jako databáze či souborného díla. Ve vztahu k jejich obchodnímu využití mohou být považovány za součást obchodního tajemství a zároveň je možné uvažovat i o jejich smluvní úpravě mezi stranami právního vztahu. Vždy je však nutné rozlišovat ochranu obsahu konfiguračního souboru, který může nabývat v zásadě libovolných hodnot a tím pádem i rovin ochrany, a jeho formou či uspořádáním, které více míří na ochranu konfiguračních souborů jako obecných dat bez specifického obsahu kvalifikujícího se pod některý absolutní právní režim.

Autorem (či lépe řečeno vykonavatelem majetkových práv) počítačového programu, který se může snadno stát předmětem sporu, bude ve vztahu k uživateli příslušný poskytovatel licence či distributor. Jeho zájmy se

mohou dostat, jak bylo naznačeno výše, do konfliktu s uživatelem (nabyvatelem licence). V případě, kdy ovšem uživatel sám bude považován za pořizovatele databáze, která bude shodou okolností také konfiguračním souborem programu, který by splňoval kritéria pro jeho posouzení jako integrální součástí daného počítačového programu, bude nutné řešit otázku priority ochrany, respektive míry zachování práv jednotlivých stran – například zda pořizovatel databáze (implicitně) převedl v rámci spolupráce na vývoji a provozu počítačového programu (třeba v podobě informačního systému) výkon práv na autora programu, či naopak. Pro posouzení této otázky však není jednoduché, či spíše ani možné, najít a určit rámcová obecná kritéria, a proto jedinou možností bude posouzení „případ od případu“.

S možnou pluralitou těchto režimů také souvisí potenciální spory a konflikty plynoucí z faktu, že různá absolutní práva budou svědčit různým osobám.

6. LITERATURA

6.1 MONOGRAFIE, ODBORNÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY

[1] CONNELLY KOHUTOVÁ, Radka. Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana. Praha: C.H. Beck, 2013, 207 s. ISBN 978-80-7400-493-3.

[2] LAVICKÝ, Petr. ET. AL. Občanský zákoník: komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. 2 400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

[3] TELEC, Ivo a Pavel TŮMA. Autorský zákon: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xviii, 971 s. ISBN 978-80-7179-608-4.

6.2 PRÁVNÍ PŘEDPISY

[4] Zákon č. 89/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

[5] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění k 23. březnu 2016.

[6] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění k 23. březnu 2016.

[7] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.

6.3 JUDIKATURA

[8] Rozsudek SDEU ze dne 2. května 2012. SAS Institute, Inc. v. World Programming Ltd. Věc C-406/10.

[9] Rozsudek SDEU ze dne 22. prosince 2010. Bezpečnostní softwarová asociace. Věc C-393/09.

[10] Rozsudek SDEU ze dne 16. července 2009. Infopaq International A/ S proti Danske Dagblades Forening. Věc C-5/08.

[11] Rozsudek SDEU ze dne 9. listopadu 2004. Fixtures Marketing Ltd proti Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP). Věc C-444/02.

[12] Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 2004. The British Horseracing Board Ltd a další proti William Hill Organization Ltd. Věc C-203/02.

6.4 ELEKTRONICKÉ ZDROJE

[13] Configuration file Definition from PC Magazine Encyclopedia [online]. [vid. 23. březen 2016]. Dostupné z: <http://www.pcmag.com/encyclopedia/term/40232/configuration-file>.

[14] HORÁK, Pavel. Vznik počítačového programu a způsoby jeho licencování [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Str. 12. Diplomová práce. Bankovní institut vysoká škola. Vedoucí práce Jiří Matzner. Dostupné z: <http://is.bivs.cz/th/19434/bivs_m/> .

[15] VALEKOVÁ, Anna. Věc v právním smyslu ve vztahu k autorskému právu. epravo.cz [online]. 10. květen 2012 [vid. 13. červen 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vec-v-pravnim-smyslu-ve-vztahu-k-autorskemu-pravu-82470.html>.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

INFORMACE A DATA V PRÁVU*

RADIM POLČÁK**

ABSTRAKT

Má-li právo efektivně plnit úlohu společenského informačního systému, tj. systému organizujícího společnost prostřednictvím normativní informace, neměly by hypotézy právních norem předpokládat nereálné skutečnosti. Stejně tak by ani dispozice či sankce právních pravidel neměly zakládat reálně nesmyslné povinnosti. Jedním z nejkřiklavějších příkladů situace, kdy se právo (nevědomky) staví proti empiricky prokazatelným a vědecky popsáním přírodním zákonům, je právní regulace některých informačních transakcí.

Tento článek se věnuje fenoménu informace a jeho reflexi právem. Na základě poznatků teoretické kybernetiky a informační teorie je v něm provedena diskuse různých pojetí informace právními pravidly. V článku je předně argumentován názor, že informace z podstaty nemůže být sekundárním objektem právního vztahu. Tím se za výjimečných okolností mohou stát data – ani v jejich případech však nemá až na velké výjimky smysl uvažovat o jejich právním pojetí jako věcí. Podstatě a praxi zpracování dat všech možných typů naproti tomu odpovídá v právu již částečně uplatňovaný přístup objektivizace práv k užití dat resp. efektů, které takové užití přináší.

KLÍČOVÁ SLOVA

informace, právo ICT, data, věc

* Tento příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu „Právní rámec sběru, zpracování, uchování a užívání výzkumných dat“ (identifikační kód GA15-20763S) za finanční podpory Grantové agentury České republiky.

** Doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D. je vedoucím Ústavu práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Kontaktní e-mail: radim.polcak@law.muni.cz.

ABSTRACT

Shall the law serve its main purpose, i.e. to organise the society through normative information, there should not be appearing contradictions between the laws of nature and legal rules. One of most emerging examples of such a situation, i.e. of a conflict between a legal rule and empirically proven natural law, is legal regulatory framework of some informational transactions.

The article is aimed at legal reflection of the phenomenon of information. The discussion is based on findings of theoretical cybernetics and information theory and tackles various forms in which information is understood by legal rules. Argued conclusions include namely an opinion regarding natural impossibility of information to become an asset in legal obligations. The law might actually treat data as assets, but such approach might efficiently be used only in highly exceptional cases. Instead, it corresponds to the nature and practice of processing of data of all possible sorts if the law objectivises and tackles just rights that arise with regards to data or the effects of use of data in different circumstances.

KEYWORDS

information, ICT law, data, asset

1. ALETICKÉ MODALITY A POTĚMKINOVA INFORMACE

Grigorij Aleksandrovič Potěmkin-Tavričeskij patřil mezi nejvýraznější postavy ruského státního aparátu za vlády Kateřiny Veliké. Udělal kariéru v armádě a později se jako favorit samotné carevny ukázal být i schopným tím, co bychom dnešním slovníkem zřejmě nazvali oligarchou či politickým podnikatelem. Za peníze, z nichž část pochopitelně odkláněl na pozoruhodné osobní výdaje, zakládal nová města (třeba Sevastopol nebo Dněpropetrovsk) nebo budoval architektonicky hodnotné stavby¹. Proslavil se však po celém světě především tím, jak prostě zařídil, aby měla carevna v roce 1787 při návštěvě zbídačeného Krymu (který před tím Potěmkin

¹ Vynikající přehled o Potěmkinově době podává v knize věnované fenoménu císařství (resp. impéria) Dominic Lieven. Viz Lieven, D. Empire – The Russian Empire and its Rivals, New Haven: Yale University Press, 2001, str. 201 a násl.

nenásilně vojensky obsadil) před sebou věrohodný obraz nadšených, dobře živených a vkusně bydlících poddaných.

Instituce Potěmkinovy vesnice si od té doby žije vlastním životem a je vlastně úplně lhotejné, kolik pravdy je za tímto velkým pojmem². Ať příslušné osady skutečně existovaly, nebo se jednalo jen o výmysl falešných kavárenských povalečů, získal díky nim jméno koncept, jehož význam právní věda doposud zcela nedocenila.

Potěmkinova vesnice má z pohledu práva normativní povahu. Její základ totiž tvoří regulatorní koncept respektive konkrétní norma³. Člověkem vytvořené pravidlo chování je v tomto případě možno vypovědět⁴ třeba následovně: “Je nutno dělat vše proto, aby se poddaní měli dobře.” Toto pravidlo samozřejmě nesměřuje přímo k poddaným ale bezprostředně k těm, kdo jim z vůle carevny vládnou, a to včetně samotného Grigorije Aleksandroviče.

I pokud by ale v daných historických reáliích dělali Potěmkin a jeho aparát první poslední, lze pochybovat o tom, že by se jim podařilo dosáhnout kýženého blahobytu. Vedle přírodních limitů a ekonomických souvislostí bránilo blahobytnějšímu uspořádání života na Krymu samozřejmě i tradiční nutkání ruského establishmentu nalézt alespoň nějaké zdroje bohatství a ty pak co nejrychleji a nejdůkladněji rozkrást⁵.

Z pohledu carevny se míra toho, jak její podřízení dodržují shora zmíněnou normu o blahobytu poddaných, prakticky nedá bezprostředně

² Srov. Rounding, V. Catherine the Great – Love, Sex and Power. New York: Macmillan, zejm. kap. 12.

³ V tomto případě užíváme pojmu norma ve významu, který mu dává Kelsen a jeho následovníci – srov. Kelsen, H. Pure Theory of Law, přel. Knight, M. Berkely: University of California Press, 1967, str. 4 a násl.

⁴ V duchu Kelsenova pojmového aparátu je třeba v této souvislosti rozlišovat mezi normou a normativním vyjádřením (resp. výpovědí o normě) – srov. např. Hilpinen, R. Norms, Normative Utterances, and Normative Propositions. *Analisis Filosófico*, roč. 26, č. 2, 2006, str. 229 a násl.

⁵ Studium přirozené potřeby člověka v určitých souvislostech krást, podvádět nebo obecně dělat, co se nemá, se dlouhodobě věnuje profesor psychologie a behaviorální ekonomie Dan Ariely. Z výstupů jeho práce, byť nikoli věnovaných přímo Potěmkinovi, viz např. Mazar, N., Ariely, D. Dishonesty in Everyday Life and its Policy Implications, *Journal of Public Policy and Marketing*, roč. 25, číslo 1, 2006, str. 117-126 a násl. Článek je též k dispozici online prostř. SSRN na adrese ssrn.com/abstract=887529.

hodnotit. Pro ni samotnou má navíc zřejmě spíše charakter aletického jakoby-příkazu: “Poddaní se musí mít dobře.” Známkou toho, že státní aparát funguje, pak asi nebudou řádné způsoby, jimiž byrokracie vykonává své pravomoci (ty totiž sama carevna může jen těžko hodnotit), ale spíš evidentní výskyt dobře vypadajících a šťastných lumíků v ulicích.

Potěmkin je tedy postaven před problém normy-nenormy “poddaní se musí mít dobře,” jejíž dispozici-nedispozici vzhledem k přírodním překážkám (vč. vlastní hrabivosti) není schopen realizovat. Jedinou možností, jak docílit přirozeně nemožného subsumpčního závěru ohledně souladnosti jeho jednání s carevninou normou, tedy je aktualizovat normativně motivovanou virtuální realitu⁶ spokojeného poddaného do formy, kterou bude carevna bez důvodných pochybností považovat za materiální pravdu.

2. PŘIROZENOST INFORMACE A RYZOST PRÁVA

Nemáme mnoho didaktických ilustrativních příkladů, které by demonstrovaly celou řadu centrálních konceptů informační teorie práva tak dokonale, jako to dělá Potěmkinova vesnice⁷. Předně je zde možno vidět rozdíl mezi dvěma typy informace, a to informací aletickou a deontickou. Zatímco informace aletická (výrok) organizuje cílový systém prostřednictvím retrospektivní znalosti okolí, je důsledkem výskytu deontické informace (pravidla) zvýšení míry organizovanosti systému díky perspektivní znalosti vlastního chování⁸.

Vzájemný konflikt obou typů informace řeší v právu princip *impossibilium nulla est obligatio*, který by do češtiny snad šel přeložit slovy klasika “když nemůžu, nemusím.” Ve shora uvedeném případě je tento rozdíl patrný při srovnání pravidla “Je nutno dělat vše proto, aby se poddaní měli dobře” a pravidla “Poddaní se musí mít dobře.” Zatímco první pravidlo má

⁶ K tradičním pojmům aktualizace a virtuální reality (které možná překvapivě nemají s počítači žádnou přímou souvislost) viz monografii Lévy, P. *Becoming Virtual – Reality in the Digital Age*. New York : Plenum Trade, 2002.

⁷ Potěmkinovi snad v tomto směru může nesměle konkurovat ještě vládce severomořského impéria Knut Veliký, o němž se traduje, že se v době své největší slávy pokoušel rozkazovat počasí.

⁸ K samotnému pojmu informace jako přírodnímu fenoménu vyskytujícímu se důsledku implementace dat do určitého cílového systému viz dále.

deontický charakter a je reálně splnitelné, druhé má charakter aletický a splnit jej v (tehdejší) Rusku prostě nelze. První pravidlo tedy může klidně platit, ale to druhé logicky platit nemůže - dílem proto, že to vlastně není pravidlo, dílem proto, že je objektivně nesplnitelné (jedná se o lež).

Potěmkinova vesnice nám kromě výše uvedené specifikace aletických a deontických pravidel ukazuje i to, jak je princip *impossibilium nulla est obligatio* sám o sobě problematický. I pokud by bylo objektivně možné dosáhnout na Krymu blahobytu, stejně by tomu bránila přirozená hrabivost ruských aparátčků - ta by jim totiž i v případě, že by se v regionu produkovalo dostatečné bohatství ke zvýšení blahobytu místního obyvatelstva, působila neovladatelně nutkání toto bohatství prostě rozkrást.

Ze struktury samotného principu *impossibilium nulla est obligatio* přitom nelze vyčíst, zda objektivní přirozené důvody mající dle něj za následek neplatnost normy v sobě mohou zahrnovat i přirozená morální omezení člověka⁹. Podobně jako v případě Potěmkinovy vesnice tedy můžeme například uvažovat o tom, zda vůbec platí norma absolutně zakazující rozkrádání veřejných zakázek v situaci, kdy je procento zakázek, z nichž se nic nerozkradlo, např. rovno statistické odchylce resp. kdy průměrná hodnota toho, co se rozkrade, činí např. 20 %. Platil-li by totiž do důsledku principu *impossibilium nulla est obligatio*, znamenalo by to, že zákaz platí nikoli absolutně ale pouze na rozkrádání v míře větší, než je pro člověka přirozené¹⁰.

Potěmkinovský problém vzájemného vztahu deontické a aletické informace je symptomatický dokonce i pro samotné základy právní metodologie. Zatímco přirozenoprávní metoda je založena na identitě obou typů infor-

⁹ K tomu srov. publ. cit. v pozn. 5.

¹⁰ Existuje celá řada studií, které se snaží exaktně zmapovat procento peněz, které se z veřejných zakázek v různých státech rozkrádají. Asi nejznámější byly v tomto směru studie Transparency International publikované pod označením *Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe* (poslední je z roku 2012). Statisticky podchytit korupci nejen u veřejných zakázek se pokouší i protikorupční zprávy Evropské komise – viz Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu – Zpráva o boji proti korupci v EU, COM(2014)38. Na žádném z těchto pramenů ale nelze postavit spolehlivý závěr ohledně toho, jaké procento z veřejných peněz je přirozeně rozkrást. Určité vodítko v tomto směru poskytuje snad jen návrh Etického kodexu VV, který byl publikován dne 17. 5. 2011 na webu idnes na adrese http://zpravy.idnes.cz/navrh-etickeho-kodexu-veci-verejnych-dss-/domaci.aspx?c=A110517_112345_domaci_jj.

mace a právní pozitivismus naopak stojí na jejich oddělení, je realistická metoda postavena při zkoumání kvality deontické informace na rozumném zohlednění různých typů nutností (vedle přírodních to jsou třeba i shora naznačené nutnosti ekonomické či morální)¹¹.

Vzhledem ke shora uvedenému nabízel by se závěr, že jedinou možností, jak zachovat právu jeho idealistickou podstatu, je striktní právní pozitivismus ve spojení s důvěrou v přirozenou schopnost spravedlnosti prosadit se do formální struktury platného práva¹². Jakékoli podlehnutí pohodlnému srovnávání práva s přirozeností totiž může v konečném důsledku vést k tomu, že se z dokonalého ideálního pravidla stane trhací kalendář, z celého systému práva zůstane jen institucionální slupka a kvalita důvěry v právo bude přímo úměrná schopnostem potěmkinovských kulisáků.

Na druhou stranu však je potřeba připomenout, že konstrukce právních pravidel dnes již ani v monarchiích není svěřena dokonalému Právotvůrci¹³. Zatímco tedy pravidlo carevny Kateřiny trpělo nesouladem s přírodními zákony pouze v otázce morálky aparátčků a kvality procesu jeho autoritativní aplikace (tj. spoléhalo na morálně dokonalého Potěmkinu a na dokonalé schopnosti carevny posoudit jeho skutečné fungování), musíme se dnes potýkat s takovými výstupy Právotvůrce či právotvůrců, které jsou postaveny dokonce na vadných presumpcích ohledně samotných fyzikálních zákonů.

¹¹ Pragmatismus resp. realismus Rortyovského typu je tedy v důsledku toho terčem kritiky pozitivistů pro svou metodologickou nedůslednost. Představitelé přirozenoprávní školy jej naopak kritizují za morální cynismus a rezignaci na ideály. K tomu srov. např. Dworkin, R. *Justice in Robes*. London: Belknap Press, 2006, str. 75 a násl.

¹² Přílišné spoléhání se na přirozenou schopnost základních principů spravedlnosti prosadit se a tím danou orientaci na formu práva vyčítá Kelsenovi například Vladimír Čermák, když píše, že právo „je tedy právem nejen vzhledem ke své formě, ale současně i vzhledem ke svému obsahu. V období, kdy forma práva se zcela odpoutává od jeho obsahu, bývá právo vystaveno nebezpečí, že pozbude povahu práva vůbec“ – viz Čermák, V. K některým otázkám Kelsenovy ryzí nauky právní. In Baroš, J. (ed.) Vladimír Čermák – člověk, filozof, soudce. Brno: Masarykova univerzita, 2009, str. 248.

¹³ Na dokonalosti suveréna (Právotvůrce) resp. na jeho schopnosti odolávat lidským slabostem, je přitom původně postavena teorie společenské smlouvy. V Hobbesově pojetí totiž nejde o svobodnou vůli člověka být vázán normativní vůlí suveréna výměnou za bezpečí, ale o jeho přirozené a pochopitelné nutkání nechat dokonalým právem kompenzovat vlastní nedokonalosti.

3. INFORMACE NENÍ VĚC

Právo se naštěstí nepouští do křížku s fyzikálními zákony nijak často. Nejde ani tak o to, že by měl Právotvůrce hrůzu ze shora zmíněného konfliktu. Důvodem je spíše fakt, že příroda si rozkazovat nedá a upravovat právním pravidlem kauzální děje by stejně nevedlo k žádnému efektu. Investovat do zakládání a vymáhání povinností jdoucích proti přirozenosti (přírodě) se tím pádem příliš nevyplácí.

Velkou výjimkou je v tomto směru právní úprava snažící se postihnout fenomén informace. Právo se začalo pokoušet o regulaci informace ještě dávno před tím, než pojem a podstatu informace vědeckým způsobem popsala kybernetika a informační teorie. Cenzura, duševní vlastnictví nebo propaganda jsou právními instituty, které mají v porovnání s vědeckých chápáním informace za sebou násobně delší život¹⁴.

Frenetická snaha práva o kontrolu nad informací je na jednu stranu pochopitelná - samo právo je informačním systémem a člověk nic důležitějšího než informaci nemá¹⁵. K tomu navíc přistupují fenomén virtualizace informačních procesů a instituce definičních autorit¹⁶, díky nimž lze na základě právních pravidel budovat téměř bez omezení originální přírodní zá-

¹⁴ Cenzuru či propagandu (tvořící de facto dvě strany téže mince) zná lidstvo odnepaměti. Duševní vlastnictví je naproti tomu sice konceptem, který má za sebou život jen velmi krátký - i tak ale existuje o téměř století déle než vědní obory, které nás dovedly k poznání podstaty a fungování přírodního fenoménu informace.

¹⁵ Informace, stručně řečeno, zajišťuje člověku existenci. Schopnost generovat informaci resp. transformovat energii tak, že je výsledek způsobit snížit entropii, popsal ve svém sborníku přednášek laureát Nobelovy ceny Erwin Schrödinger - viz Schrödinger, E. *What is Life*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. Dílo je volně dostupné i on-line na adrese <www.home.att.net/~p.caimi/Life.doc>. Tuto unikátní schopnost živých organismů lze ilustrovat třeba na příkladu talentovaného umělce - ten se nají, napije (ekonomicky vzato zkonsumuje hodnoty za pár korun) a namaluje obraz, jehož organizační efekt jsme schopni ohodnotit v milionech korun. Tuto přidanou hodnotu Schrödinger pouze konstatuje, ale nevysvětluje - to činí až představitelé teoretické kybernetiky (viz dále).

¹⁶ Tradiční informační procesy získávají díky pokročilým informačním a komunikačním technologiím na efektivitě. Dokonce dochází k úplnému oddělení dat od jejich hmotných nosičů a ke snížení komunikačních nákladů na bagatelní úroveň. Současně s tím roste význam institucí, které k takto efektivnímu zpracování dat poskytují technické prostředky (tyto subjekty označujeme v teoretické právní vědě jako definiční autority a v pozitivním právu jako poskytovatele služeb informační společnosti - ISP) - podrobněji viz Polčák, R. *Internet a proměny práva*, Praha: Auditorium, 2012, str. 107 a násl.

kony pro zpracování dat v uměle vytvořených prostředích (kyberprostorech). Informace tedy zdá se být něčím, co lze s trochou snahy dostat prostřednictvím právních pravidel a definičních norem dokonale pod kontrolu¹⁷.

Problémem není ani tak to, že řada právních institutů používá dodnes vadnou terminologii, nebo skutečnost, že právo s informací v minulosti nakládalo nikoli zcela souladně s její skutečnou naturou - horší je, že ani poté, co byla vědecky popsána podstata informace a co jsme díky tomu začali dokonce úspěšně napodobovat přírodní informační procesy, se právo z přírodovědných poznatků nepoučilo¹⁸. Dokonce i v posledních několika dekáдах se vyskytly situace, kdy jsou i přes rozsáhlé poznatky o podstatě a fungování informace tvořeny zcela nové právní instituty, které s informací pracují v rozporu s její matematicko-logicky zdůvodněnou povahou a empiricky prokázaným fungováním¹⁹.

Nejdůležitějším a nejméně opomíjeným poznatkem, který pro právní vědu v tomto směru přinesla kybernetika, je skutečnost, že informace není statickým jevem nebo nějakou ideálně existující entitou, ale jde o přírodní fenomén, který lze z pohledu člověka popsat pouze v čase²⁰. Člověk totiž není vybaven schopností poznat výskyt informace v určitém časovém okamžiku, ale pouze při srovnání stavu systému v různých časových

¹⁷ Tomuto fenoménu se věnoval americký konstitucionalista Lawrence Lessig, který formuloval a argumentoval tezi ohledně nového typu kauzální (definiční) normativity kyberprostoru. Lessig prostě konstatoval, že zákonem kyberprostoru je kód – nabízí se logická úvaha, že kdo fyzicky kontroluje kód, má pod kontrolou i následné informační procesy. K tomu viz monografii Lessig, L. *Code V.2*. New York : Basic Books, 2006. Lessigova teze byla opakovaně zpochybňována – stále však existují důkazy toho, že skutečně funguje – srov. např. Weber, R. H. *Shaping Internet Governance: Regulatory Challenges*. Heidelberg: Springer, 2009, str. 39 a násl.

¹⁸ Tomuto problému se z pohledu informační teorie důkladně věnuje též Lee Bygrave v textu Bygrave, L. *Information Concepts in Law: Generic Dreams and Definitional Daylight*. *Oxford Journal of Legal Studies*, roč. 35, číslo 1, 2015. Bygrave na str. 91 doslova píše (překlad RP): “zatímco je informace v mnoha ohledech obsahem práva, právo samo vykazuje často nedostatečně vyvinutou či dokonce ubohou znalost její podstaty.”

¹⁹ Příkladem je obor práva ochrany osobních údajů. Tento regulatorní fenomén liší se ve své podstatě od tradiční a empiricky prověřené ochrany soukromí. Jeho fundamentální funkční deficit působí, že lapidárně řečeno, na rozdíl od ochrany soukromí v praxi nefunguje – podrobněji viz např. Polčák, R. *Getting European data protection off the ground*. *International Data Privacy Law*, roč. 4, číslo 4, str. 282 a násl.

bodech. Změna systému, tj. zvýšení nebo naopak snížení míry jeho organizace, pak je jediným faktorem, který pro člověka může informaci prokazatelně indikovat²¹.

Kybernetika sama pracuje s informací jako s protikladem entropie²². I z toho lze poznat, že informaci není možno vnímat staticky nebo, slovy práva, jako nějaký ideální statek. Informace totiž nemá charakter objektivní skutečnosti, ale jde o objektivně vnímatelný přírodní proces a právě s procesním charakterem informace se právo srovnává jen velmi nesnadno.

Informační neštěstí právní vědy je v tomto případě o to horší, že se snaží od konce předminulého století co do kvality své metodologie nebo akademického uznání řadit mezi ostatní etablované vědecké disciplíny. Kdo se považujeme za právní vědce, neseme velmi nelibě, pokud na nás zástupci přírodních věd hledí jako na méněcenný přívěsek vědeckých institucí nebo pokud nás považují za potřebné jen proto, že jim v případě nějakého průšvihů můžeme být nějak užiteční. Podobně nevrlí jsme i z toho, že stát, financuje-li aktivity v různých vědeckých disciplínách, upřednostňuje ty produkující patenty, přestože jsme přesvědčeni o minimálně srovnatelné užitečnosti vlastních objevů, které se z pochopitelných důvodů předmětem patentu nikdy nestanou. To vše je pak umocněno pocitem škodolibé nadřazenosti, když jsou “opravdovější” vědci nuceni nějak se zabývat právem (a namísto toho legračně hovoří o “legislativě”) nebo když se například ex-

²⁰ Dimenzi času implicitně akcentuje vedle samotné kybernetiky též matematická informační teorie, za jejíhož zakladatele je považován Claude Shannon. Tento obor se věnuje především otázce komunikace resp. formy, jíž lze prostřednictvím datového transferu docílit efektivního přenosu významu mezi různými systémy. K podstatě informační teorie viz úvodní dvě kapitoly textu, který je považován za základní kámen informační teorie – Shannon, C. E. *A Mathematical Theory of Communication*, The Bell Systems, Technical Journal, číslo 27, 1948, str. 379 a násl.

²¹ Možnosti poznat a priori informační potenciál dat (tj. bez změření organizačního efektu v určitém cílovém systému) se věnuje publikace Polčák, R. *Internet a proměny práva*, Praha: Auditorium, 2012, str. 123.

²² Zakladatel kybernetiky, Norber Wiener, staví své zkoumání fenoménu života na třech základních paradigmatech – 1) informace je protikladem entropie, 2) živé organismy jsou implicitně vybaveny větším než kritickým množstvím informace a 3) organismy resp. jejich společenství reagují na změnu podmínek produkcí informace – viz Wiener, N. *Cybernetics: Or the Control and Communication in the Animal and the Machine*. Cambridge: MIT Press, 1961, str. 11.

celentní odborník z některého ze “skutečných” vědeckých oborů pokusí bez profesionální asistence řešit před soudem vlastní spornou věc.

Při vši této řevnivosti nám (právníkům) nedochází, jakého omylu se dopouštíme především tehdy, pokud informaci považujeme za způsobitou stát se sekundárním objektem právního vztahu, tj. věcí²³. Už jen kvůli prokázání tohoto lapsu máme důvod domnívat se, že Knappovo pojetí právního vztahu²⁴ nemusí být pro naši právní vědu úplně mrtvé²⁵. Knapp totiž rozlišoval mezi primárním a sekundárním objektem právního vztahu²⁶ - za objekt primární označil poněkud neurčitě lidské chování, zatímco za sekundární objekt bral to, co se obvykle jako objekt právního vztahu (či újeji objekt závazku) zjednodušeně označuje v ostatní naší literatuře²⁷, tj. typicky věc ve smyslu reálného či ideálního statku nebo disponovatelného subjektivního práva.

Konkretizací Knappova pojetí právního vztahu můžeme dojít k závěru, že pravým jeho primárním objektem je vlastně jeho komplexní účel (nikoli jen účel dílčích závazků resp. povinností tvořících obsah právního vztahu, ale účel jejich funkčního celku²⁸). Z toho pak přímo plyne, že informace jako synonymum pro negativní entropii objektem právního vztahu být sice může, toliko však objektem primárním. Informaci totiž nelze staticky za-

²³ Názor, že informace může být věcí v právním smyslu, se u nás objevuje v textech propo-
nenta paternalistické ideologie informačního feudalismu Ivo Telce – srov. Telec, I. Není
informace jako informace, in Blaho, P., Švecová, A. Hodnotový systém práva a jeho reflexia
v právnej teórii a praxi, Trnava: Trnavská univerzita, 2013, str. 930 a násl. Máme důvod
opatrně se domnívat, že Telec namísto informace vlastně píše o datech (k tomu viz dále) –
i pokud by však šlo jen o terminologický lapsus, vystavuje takové užívání pojmu informace
právní vědu přinejmenším nebezpečí posměchu. Podobně bychom si výsměch zasloužili
i v případě, pokud by v právnických sbornících vycházely články nadepsané například
„není magnetismus jako magnetismus“ nebo „není bioluminiscence jako bioluminiscence“
a označující tyto přírodní fenomény za věci, které, pokud už je nelze přímo vlastnit, lze
alespoň de iure držet.

²⁴ Knapp zde vychází z Kelsenovy kritiky tradicionalistického pojetí právního vztahu shrnuté
v Kelsen, H. Pure Theory of Law, přel. Knight, M. Berkely: University of California Press,
1967, str. 163 a násl.

²⁵ Opačného názoru jsou představitelé nové vlny české civilistiky a pádně jej argumentuje
např. Jiří Handlar v článku Handlar, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako
sekundárního právního vztahu. Právník, roč. 143, č. 2, 2004, str. 169 a násl.

²⁶ Viz Knapp, V. Teorie práva. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 203 a násl.

²⁷ Srov. např. Harvánek, J. a kol. Právní teorie, Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 264.

chytit, avšak můžeme s ní pracovat jako s aproximativním užtkem, tj. jako s perspektivní kategorií týkající se budoucí organizace subjektů nebo sekundárního objektu.

4. INFORMACE A DATA

Právo, pokud se snaží pracovat s informací jako se statkem či obecně jako se sekundárním objektem právního vztahu, jde proti přírodním zákonům. Odhalení fundamentální kontradikce mezi empiricky poznatelnou a logicky konzistentně popsanou realitou a požadavky právních pravidel v tomto případě není vůbec snadné, neboť nejde o očividný rozpor. To je zřejmě i důvodem, proč se zatím shora zmíněné potěmkinovské právní konstrukce nestávají terčem otevřeného posměchu přírodních věd.

I kvůli nezájmu přírodovědných disciplín má neschopnost práva pracovat s informací adekvátně k její přirozenosti dokonce ještě mnohem horší následky, než pokud by se Právotvůrce například domníval, že prase umí létat²⁹. Některé na první pohled bezkonfliktní instituty autorského práva či ochrany osobních údajů jsou totiž ve své podstatě přinejmenším stejně absurdní jako povinné zkoušky pro piloty prasat, poplatky za přelet prasete přes suverénní území státu nebo pravidla pro označování ozbrojených létajících prasat výsostnými znaky.

Nadto se u nás (v Evropě) za posledních několik dekád uměle vytvořila situace, v níž se díky právním pravidlům začaly slušně živit instituce, které by se daly shora uvedeným příměrem označit třeba jako řízení letového

²⁸ Komplexní účel celého právního vztahu může být odlišný a z hlediska kvality i mnohem sofistikovanější či důležitější, než je účel jednotlivých závazků. Informační věda označuje tento efekt jako komplexitu. K pojmu viz např. populární publikaci Peter Coveneye a Rogera Highfieldea *Frontiers of Complexity: The Search for Order in a Chaotic World*, která byla přeložena do češtiny a vydána jako Coveney, P., Highfield, R. *Mezi chaosem a řádem*. Praha: Mladá Fronta, 2003, str. 217 a násl.

²⁹ O konkrétním případě létajících prasat referuje na str. 2 britská publikace *The Giant Bathroom Reader*. Svědeckými výpověďmi potvrzené přelety prasat v blíže neurčeném místě nedaleko Verony mělo na svědomí kritické nahromadění metanu v prasečinci a následná exploze způsobená jiskrou v rozvodné skříní. Je ovšem otázkou, zda tato výjimečná událost skutečně opravňuje Právotvůrce k presumpci schopnosti prasete létat resp. k investici do komplexní právní úpravy tohoto přírodního úkazu a do jejího institucionálního zajištění.

provozu pro prasata. Pokud by právo z nějakého důvodu najednou zohlednilo skutečnost, že prase ve skutečnosti létat neumí, šlo by zřejmě o to poslední, co by takovým korporacím mohlo přijít vhod³⁰.

Potěmkinovy vesnice právních institutů pracujících s informací jako se sekundárním objektem právních vztahů nejsou, na rozdíl od skutečných Potěmkinových vesnic, zdaleka nutně³¹. Právotvůrce, doktrína i soudy totiž v řadě případů prokázaly, že se s informací dokáží srovnat tak, aby to odpovídalo její povaze a zároveň, aby výsledné řešení bylo formálně (pozitivně) i pragmaticky použitelné. Klíčem k úspěchu je v takových případech užití informace pouze jako účelu právní regulace, přičemž prostředkem k jeho dosažení je adekvátní nastavení práv k efektům užití dat.

Typickým legislativním příkladem je ochrana informačního soukromí. Tímto ústavním a subsidiárně pak soukromoprávním institutem je primárně sledován informační efekt - ten však má charakter materiální teleologie konkrétních pravidel regulujících nikoli informaci ale užití dat³². Ve výsledku je za zásah do soukromí považována taková operace s daty (typicky jejich sběr nebo následné užití), která vede k negativnímu informačnímu efektu (chaotizaci) u konkrétního člověka. Sekundárním objektem právních vztahů založených v důsledku odpovědnosti za zásah do soukromé informační sféry jsou tedy operace s daty, zatímco samotné soukromí je infor-

³⁰ Typicky jde o kolektivní správce autorských práv, jejichž monopolním hájemstvím je právně delimitované teritorium jednotlivých členských států EU a kteří si zvykli fungovat při vymáhání finančních plnění jako orgány veřejné moci (a při jejich následném rozdělování naopak fungovat jako subjekty soukromého práva). Přestože Evropská komise má tento paradox již dobře zmapován, je razantní vytvoření skutečného jednotného trhu autorských děl (včetně mezinárodního konkurenčního prostředí pro kolektivní správce) v Evropě stále v nedohlednu. Skoro se v tomto směru zdá, že vytvoření jednotného trhu v tomto případě brání strach o to, aby létající prasata vzájemně nenarušovala výsostný vzdušný prostor členských států – srov. dokument A Digital Single Market Strategy for Europe, COM(2015) 192 final, {SWD(2015) 100 final}, dostupný z adresy http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/docs/dsm-communication_en.pdf.

³¹ Příkladem může být právě zmíněná Potěmkinova vesnice jednotného trhu autorských děl, jejíž problém je po řadu let bohatě zmapován odbornou literaturou – ze syntetických publikací srov. např. Hilty, R., Kruczak, S., Bajon, B., Frueh, A., Kur, A., Drexler, J., Geiger, C., Klass, N. European Commission - Green Paper: Copyright in the Knowledge Economy - Comments by the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law (December 3, 2008). Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper Series No. 08-05. Dostupné on-line na SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1317730> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1317730>

mací a tvoří primární objekt (teleologii) právních vztahů založených ochrannými instituty.

Dobře lze právě popsany poměr mezi daty a informací ukázat na klasickém sporu o ochranu osobnosti, který vedla s jedním pánským časopisem známá herečka. Ta se nejprve nechala vyfotografovat pro prestižní společenský časopis v lehce lascivních pózách. Když vydavatel poskytl licenci k užití těchto fotografií i nepoměrně méně prestižnímu výlučně pánskému časopisu, herečka úspěšně uplatnila negatorní žalobu na ochranu osobnosti, neboť se obávala o svou dobrou pověst. Šlo přitom stále o tutéž herečku a tytéž fotografie - rozdíl byl pouze v tom, kde mají být publikovány. Právo v tomto případě vhodně odlišilo data (fotografie) od informace (účinku jejich užití) a prostřednictvím efektivní postižitelnosti sekundárního objektu konkrétní povinností (zde zákazem publikace fotografií) zajistilo realizaci objektu primárního (ochrany osobnosti)³³.

Mnohem novějším příkladem adekvátního přístupu k rozdílu mezi informací a daty, zde nikoli v legislativním ale v judikatorním podání, je rozhodnutí Nejvyššího soudu v otázce výše škody způsobené protiprávním zpřístupněním autorského díla³⁴. Nejvyšší soud v tomto případě konstatoval, že škoda může být na straně vykonavatele majetkových práv autorských kalkulována pouze v návaznosti na reálný užitek prokazatelně ne-realizovaný kvůli určité manipulaci s daty (v tomto případě kvůli zpří-

³² Podstatu soukromí vyjadřuje tradiční jeho definice jako ‚right to be forgotten‘. Snad by se nabízel překlad ve smyslu práva na to, aby nás ostatní nechali na pokoji. Náš Ústavní soud přeložil tento výraz jako poněkud pesimistické „právo být ponechán sám sobě“ a přisoudil autorství Luisi Brandeisovi – viz nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 24/10, 94/2011 Sb. Dostupné z: <www.nalus.usoud.cz>. Ve skutečnosti se však tento výraz objevil mnohem dříve, a to v druhém vydání dnes již běžně nedostupné monografie Cooley on Torts citované v Brandeis, L. D.; Warren, S. D. *The Right to Privacy*. Harvard Law Review. 1890-1891, č. 4, str. 195.

³³ O tomto téměř sto let starém případě půvabně referuje Jerzy Sawicki v knížce *Tajemství paragrafů*. Přes populární charakter této publikace se v ní vyskytují pozoruhodně trefné úvahy o informačních konceptech, které se do zorného pole právní vědy dostaly až po mnoha desítkách let s příchodem pokročilých informačních a komunikačních technologií, jako například o tzv. právu na zapomnění – viz Sawicki, J. *Tajemství paragrafů*, přel. Stachová, H., Praha: Orbis, 1969, str. 194 a násl.

³⁴ Viz rozhodnutí č. j. 5 Tdo 171/2014 ze dne 8. 10. 2014, publ. on-line na adrese www.n-soud.cz.

stupnění dat veřejnosti prostřednictvím služby na sdílení datových souborů). Soud zde samozřejmě mohl vyjít z potěmkinovského zákonného spojení kategorie dat a informace, které se v našem psaném právu projevuje mj. zákonnou kalkulací ušlého zisku v autorském zákoně³⁵ - namísto toho však obě kategorie oddělil a zaměřil se na posouzení reálného informačního efektu příslušného užití dat (tj. na způsob, kterým toto užití skutečně generovalo pachateli zisk resp. kterým zasáhlo do realizace zisku poškozenému).

5. DATA A AKTUALIZOVANÁ ORGANIZACE

Z právě uvedeného plyne, že informaci lze pro potřeby práva za užití Lévyem precizované terminologie vnímat jako konkrétně aktualizovanou organizaci, která je důsledkem spojení dat, okolností jejich výskytu a času. Samotná existence dat totiž samozřejmě informaci neindukuje (stejně tak nemůže indukovat ani entropii) - ke zvýšení či snížení míry organizace systému, do kterého jsou data vložena, dochází až v závislosti na jeho kvalitě a v určitém čase.

Dalo by se samozřejmě předpokládat, že zkušeností nebo i jen logickou úvahou budeme moci dospět k definici typů dat, jejichž výskyt vždy vede k informaci, ať už je kvalita příslušného systému jakákoli. Taková data by pak bylo možno z hlediska práva přímo považovat za informaci a jejich formální regulací zajistit kýžené informační efekty.

Typickým příkladem takových dat by mohly být pravdivé výroky, tj. výroky popisující skutečnost v souladu materiální pravdou. Mohlo by se zdát, že pravdivý výrok má vždy informační hodnotu, tj. je možné jej vždy považovat za informaci a adekvátně chránit. Bez ohledu na to, že je velmi obtížné pravdivý výrok ideálně definovat, můžeme však v běžném životě nalézt nespočet příkladů, kdy pravda škodí (chaotizuje) nebo lež pomáhá (informuje)³⁶.

U deontických dat (pravidel) je a priori určení jejich informační kvality ještě obtížnější. Namísto empiricky ověřitelné pravdivosti totiž v tomto pří-

³⁵ To, co Nejvyšší soud ve shora cit. případě otevřeně označil za nesmysl, se nyní opakovaně objevuje v nově navrhovaném § 40a odst. 3 našeho autorského zákona – k tomu viz návrh novely autorského zákona v pracovní verzi ke dni 30. 4. 2015.

padě pracujeme pouze s kategorií platnosti - ta však nám o obsahové kvalitě pravidla resp. o jeho i jen hypotetické způsobilosti informovat (organizovat) cílový systém neprozradí prakticky nic.

Ve výsledku tedy je právo postaveno před úkol postihnout data takovým způsobem, aby efektem byla informace, to však za situace, kdy z kvality dat nelze přímo dovodit jejich informační potenciál. Ten totiž, jak uvedeno shora, je závislý na čase a dalších okolnostech jejich užití. Shora uvedené příklady ilustrují, že klíčem k úspěchu je tedy nejen pojmové oddělení dat a informace, ale především identifikace a popis efektu, který je pro informaci v určité souvislosti klíčový. Ve shora uvedených případech šlo o pověst člověka (u ochrany osobnosti) nebo o reálný ekonomický efekt, tj. peníze (u autorskoprávní ochrany).

Právě uvedené samozřejmě neznamená, že by právo vzhledem k nejistotě ohledně informace muselo nutně s konkrétní regulatorní akcí čekat až do chvíle, kdy se data v určitém systému skutečně projeví, tj. do momentu, kdy se v důsledku jejich výskytu aktualizuje informace nebo entropie. Informace i entropie mohou pro právo existovat i virtuálně (tj. bez ohledu na čas) - v takovém případě však nelze aplikovat právní závěry tehdy, pokud je aktualizace organizačního nebo chaotizujícího efektu objektivně nepraviděpodobná nebo zcela nemožná.

Ve shora uvedeném případě týkajícím se výše škody tak soud konstatoval, že nelze za škodu považovat ušlý zisk spočítaný násobením prodejní ceny filmového nosiče a počtu stažení téhož filmu z protiprávně publikovaného zdroje. Je totiž nereálné uvažovat o tom, že každý, kdo si film z tohoto zdroje zadarmo stáhl, by si jej jinak šel za plnou cenu koupit do obchodu na fyzickém nosiči (tj. že by se tento virtuální zisk někdy aktualizoval).

V případě lascivních fotografií filmové hvězdy je naopak možno konstatovat, že i "jen" virtuální dezinformace (hrozící zásah do osobnostních

³⁶ Typickým příkladem jsou data, se nimiž člověk pracuje emocionálně. Mohou se týkat například lidského zdraví nebo mezilidských vztahů, ale i na první pohled racionálních otázek jako např. hodnoty peněz nebo majetku. Ekonomie tak pracuje s pojmy, jako je např. „náladu na trhu“ – k tomu srov. např. Gerber, A.; Vogt, B.; Hens, T. *Rational Investor Sentiment*. Zurich: Zurich IEER Working Paper, č. 126, dostupné on-line na www.ssrn.com.

práv) zde ospravedlňuje omezení rušitele v dispozici s daty. Pokud by totiž inkriminované fotografie v pánském časopise skutečně vyšly, lze ze všech okolností považovat za pravděpodobné, že by se tento entropický efekt aktualizoval.

6. PRÁVA K DATŮM

Na rozdíl od informace se může zdát, že data mohou být jakožto statická kategorie (statek) předmětem absolutních práv, typicky ve formě vlastnictví nebo držby. Absolutnímu charakteru těchto práv by napovídalo též označení některých nových právních konceptů, typicky duševního vlastnictví.

Pozoruhodné v tomto směru je, že ani přes užívání terminologie analogické s absolutními právy k reálným statkům, nevydalo se nikdy pozitivní právo cestou systematické analogické úpravy vlastnictví informace či dat³⁷. Dokonce ani v případech, kdy právo potěmkinovským způsobem zakládá příslovečné povinnosti platit za každé (i nelétající) prase solidární daň na provoz kontroly leteckého provozu³⁸, nejde o důsledek absurdního předpokladu existence absolutního práva k datům (či dokonce k informaci)³⁹. Aniž tedy byla právní věda obeznámena s podstatou informace nebo se vztahem mezi informací a daty, podařilo se vytvořit systém, v němž abso-

³⁷ Srovnávání vlastnictví duševního s reálným objevuje se prakticky pouze v lobbyistických publikacích a advokátských přípisech. Nejrůznější rétorické pokusy o identitu vlastnictví duševního a reálného lze demonstrovat úryvkem projevu, který v roce 1981 přednesl v americkém Kongresu špičkový lobbyista Jack Valenti (překlad RP): „Majitelům duševního vlastnictví musí být přiznána stejná práva a stejné prostředky ochrany, které mají všichni ostatní vlastníci v tomto národě. Tak to celé stojí. To je ta otázka. A to je základ, na kterém celé toto slyšení a následující debata musí zůstat.“

³⁸ Tomuto problému se specificky věnoval Evropský soudní dvůr v případě C-467/08 Padawan proti SGAE nebo ve vykonavateli majetkových práv autorských a kolektivními správci často úmyslně dezinterpretovaném rozhodnutí ve věci C-435/12 ACI Adam BV a další proti Stichting de Thuiskopie a Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding.

³⁹ Lessig se ve své práci *Free Culture* vyjadřuje k Valentioho lobbyistickým schopnostem velmi uctivě, zároveň ale píše (překlad RP): „V této kapitole jsem si dal za cíl přesvědčit vás o dvou věcech. Zaprvé, že z historického hlediska je Valentioho požadavek absolutně chybný. Za druhé pak, že by byla strašná chyba odmítnout v tomto případě naši historii. Vždy jsme totiž posuzovali práva k výsledkům tvůrčí činnosti jinak než práva přiznaná všem ostatním vlastníkům. Tato práva nikdy nebyla stejná a nikdy stejná být nesmí.“ Viz Lessig, L. *Freeculture*. New York: Penguin Press, 2004, str. 118.

lutní charakter mají až na výjimky práva nikoli k datům, ale k různým souvislostem jejich existence, typicky k formě a důsledku jejich užití.

Jako typický příklad lze použít autorské právo. Jeho filozofie je formálně založená na tom, že autor má absolutní práva k dílu. Ve skutečnosti však autorské právo zahrnuje absolutní práva nikoli k dílu jako takovému, ale k jeho užití respektive k formální kvalitě jeho užití⁴⁰. Této logice odpovídá i povaha autorských práv, která až na velké výjimky náleží výlučně autorovi a ostatní subjekty je mohou pouze v určité míře vykonávat⁴¹. Tam, kde autorské právo z této logiky uhýbá a snaží se namísto ochrany práv k užítku nastavit své instituty k ochraně díla jako nějakého ideálního statku (tj. dat tvořících dílo), vznikají absurdní právní konstrukce, jako je např. specifická ochrana DRM⁴², zákonné náhrady škody nebo tautologické výjimky z výjimek. Naopak v otázkách, kde se autorské právo namísto potěmkinovského předstírání neexistence přírodních zákonů soustředí na ochranu shora zmíněných souvislostí (tj. typicky např. na ochranu absolut-

⁴⁰ Srov. např. Kretschmer, M., Bently, L. A. F., Deazley, R. Introduction: The History of Copyright History, in *Privilege and Property: Essays on the History of Copyright* (eds. R. Deazley, M. Kretschmer, L. Bently), Cambridge: Open Book Publishers, 2010, dostupné též on-line na adrese: ssrn.com/abstract=2063778.

⁴¹ Původně evropská koncepce práv autora (autorských práv) se v tomto směru po více než sto letech ukazuje být souladnější s přirozenou povahou objektu regulace (tj. výsledků tvůrčí činnosti) než severoamerický koncept práv ke kopii. Ani evropské soudy se však občas nevyhnou excesům zavánějším fetišem na kopie – vedle obligátní české praxe násobení počtu „kopíí“ stažených z protiprávně zveřejněného díla prodejní cenou nosiče, do níž až nedávno zasáhl svým rozhodnutím ve shora citovaném případě Nejvyšší soud, se tento přístup projevil například i v rozhodnutí Evropského soudního dvora v případě *sp. zn. C-128/11, UsedSoft* – srov. Linklater, E. *UsedSoft and the Big Bang Theory: Is the E-Exhaustion Meteor About to Strike?* *Journal of Intellectual Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law*, roč. 5, číslo 1, str. 12 a násl.

⁴² Podrobně k pojmu DRM, jejich legitimitě a právní ochraně viz např. polemické články ve speciálním oddíle druhého čísla ročníku 2003 *Berkeley Technology Law Journal*, především pak Cohen, J. E. *DRM and Privacy*, *Berkeley Technology Law Journal*, roč. 18, číslo 2, respektive Sobel, L. S. *DRM as Enabler of Business Models: ISPs as Digital Retailers*, *Berkeley Technology Law Journal*, roč. 18, číslo 2. Problém DRM podrobně rozebírá i obsáhlá monografie Tarletona Gillespie – viz Gillespie, T. *Wired Shut – Copyright and the Shape of Digital Culture*. Cambridge: MIT Press, 2007. Z českých autorů se problematice DRM trvale věnuje především Matěj Myška – viz Myška, M. *The True Story of DRM*. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, roč. 3, číslo 2, str. 267.

ního práva k ekonomickému užítku), pozorujeme jeho efektivní působení i naplňování jeho původního ekonomického účelu⁴³.

V negativním smyslu je částečně podobná situace i v případě práva ochrany osobních údajů. Vedle toho, že celé toto odvětví trpí systematickým lapačem spočívajícím ve ztotožnění dat a informace⁴⁴, nacházíme v jeho rámci též náznaky vlastnického pojetí osobního údaje (jen v tomto případě namísto koupě a prodeje hovoříme o souhlasu se zpracováním)⁴⁵. Zásadní funkční deficity celého tohoto právního odvětví přitom mohou být přičteny právě na vrub skutečnosti, že podstatná jeho část je postavena na předpokladu, že k osobním údajům (datům přičitatelným konkrétním lidem) lze konstruovat absolutní práva⁴⁶. Namísto toho je i zde na místě založit absolutní práva spíše k souvislostem výskytu osobních údajů, tj. typicky k lidskému soukromí, ke společenské reputaci člověka nebo k veřejnému zájmu⁴⁷.

Jediná výjimka potvrzující shora argumentovanou nesmyslnost zakládání absolutních práv přímo k datům týká se situací, kdy lze data fakticky (fyzicky) kontrolovat. Může jít předně o případy, kdy jsou data tak pevně spojena se svým nosičem nebo službou zajišťujícím jejich dostupnost, že nelze docílit jejich samostatného užití. Druhý výjimečný případ nabízí silně šifrovací nástroje, jejichž aplikace umožňuje prakticky svázat užití dat s užitím dešifrovacího postupu. V obou případech je možnost existence absolutních práv dána totální technickou exkluzivitou kontroly nad samotnou existencí dat. Ani v takových případech ale není nutné konstruovat bezprostředně k datům absolutní práva (typicky právo vlastnické nebo nějaký jeho

⁴³ Srov. např. Watt, R. The Basic Economic Theory of Copyright, in Watt, R. (ed.) Handbook on the Economics of Copyright, Northampton: Edward Elgar, 2014, str. 9 a násl.

⁴⁴ K tomu viz podrobněji publ. cit. v pozn. 19.

⁴⁵ Srov. Schwarz, P. M. Property, Privacy and Personal Data, Harvard Law Review, roč. 117, číslo 7, str. 2060 a násl.

⁴⁶ Podrobněji viz Polčák, R. Aims, methods and achievements in European data protection, International Review of Law, Computers & Technology, roč. 23, číslo 3.

⁴⁷ Na tomto základě jsou již založeny materiální výjimky v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

derivát typu držby) - absolutní charakter právní kontroly nad daty lze totiž v těchto případech vztáhnout k absolutnímu právnímu panství nad datovým nosičem či unikátní službou resp. nad nástrojem umožňujícím rozšíření dat.

Typickým příkladem demonstrujícím problém pomýleného chápání dat právníky jako ideálního objektu právního vztahu může být běžný e-mail. V automaticky připojovaných patičkách, na nichž si některé naše advokátní kanceláře obzvlášť zakládají, se nezřídka objevují formulace, které si nezačínají s tezemi o létajících prasatech. Opakovaně vyskytující se požadavkem tak příkladně je, aby příjemce, kterému e-mail nebyl určen, tento e-mail „vrátil“ odesílateli. Takový požadavek je přitom reálně splnitelný pouze za předpokladu, že e-mail k příjemci skutečně fyzicky doputuje (většinou je to přitom tak, že si příjemce může jen na různých zařízeních zobrazit část jeho obsahu), příjemce je schopen konkrétně identifikovat, kde přesně se příslušná data nacházejí na datovém nosiči, tyto datové stopy i s nosičem fyzicky vypreparovat (zřejmě nůžkami schopnými stříhat s přesností na jednotlivé elektrony) a nějak je následně fyzicky dopravit odesílateli. Adekvátní samozřejmě je namísto toho požádat uživatele, aby e-mail, který mu přišel omylem, nijak neužíval, smazal jej a případně to ještě oznámil odesílateli, tj. nežádat uživatele o plnění typu dare, ale o plnění typu *facere* resp. *omittere*.

7. PRÁVA K UŽITKU

V charakteru absolutních práv je možno vidět podstatný rozdíl mezi daty a reálnými věcmi, který je dán rozdílem mezi unikátností výskytu reálné věci a relativní neomezeností v mnohosti výskytu dat⁴⁸. Ze shora provedeného výkladu to přitom může vypadat, že struktura práv k datům je v porovnání s právy k reálným věcem mnohem složitější, neboť vždy závisí na konstrukcích příslušného právního odvětví (tj. ochrany soukromí, duševní-

⁴⁸ Tento rozdíl se projevuje i v ekonomickém významu dat. Zatímco u reálné věci je její hodnota dána v ideálním případě vztahem poptávky k nabídce (resp. k omezenosti nabídky), je ekonomická hodnota dat dána potenciálem ekonomického efektu jejich užití – srov. Goldstein, P. Copyright and Its Substitutes (The Kastenmeier Lecture), Journal of the Copyright Society of the USA, číslo 45, str. 151 a násl.

ho vlastnictví apod.) Ve skutečnosti však je (má být) charakter práv k datům ve všech případech tentýž a je prakticky lhotejné, o jaký typ dat se jedná nebo která součást systému platného práva se jí specificky věnuje.

Jednoduchost charakteru práv k datům lze demonstrovat na srovnání s vlastnickým právem. Vlastník reálné věci disponuje pěti základními typy absolutních práv, a to právem věc držet, užívat, požívat, disponovat s ní nebo ji zničit. Tato práva se přitom vztahují přímo k předmětné věci.

Uvedená klasifikace oprávnění může být v souvislosti s daty identická pouze ve shora popsaném případě, kdy nad nimi lze zajistit totální fyzickou kontrolu. I pak lze ale výkon všech druhů práv vztáhnout nikoli přímo k datům, ale k nástroji jejich dokonalé kontroly tj. k nosiči nebo fyzickému dešifrovacímu nástroji – ty je možno v právním smyslu vlastnit, držet apod. V ostatních případech je vzhledem k povaze dat možno hovořit pouze o právu užití dat, přičemž různé jeho formy jsme shora popsali jako práva týkající se různých “souvislostí výskytu dat“.

Právo na užití dat může být založeno zákonem jako absolutní. Typickým příkladem je v tomto směru již shora několikrát zmíněné právo autorské, právo sui generis k databázi nebo právo na ochranu soukromí. Mezi příklady absolutního práva na užití dat můžeme řadit třeba i tzv. „právo na svobodný přístup k informacím“ (správně by mělo být označeno jako právo na svobodný přístup k údajům), přičemž jeho realizace má charakter užití dat veřejného sektoru na základě žádosti nevyrchnostenského subjektu. Procesně podobný charakter má též například ochrana obchodního tajemství - i v jejím případě je absolutní právo založeno zákonem na základě kombinace objektivních faktorů a projevené vůle oprávněného. Ve všech případech je každopádně třeba, aby zákon nejen takové právo k určitému typu dat specificky založil, ale aby též konkretizoval, jaké formy užití zahrnuje.

Vedle absolutních práv k datům mohou samozřejmě existovat ještě práva relativní. Podobně jako u absolutních práv je jejich jediným pragmaticky použitelným (nepotěmkinovským) obsahem užití dat. Typickým příkladem může v tomto směru být pracovní smlouva, která ve spojení s interní instrukcí založí povinnost mlčenlivosti výzkumníka vzhledem k výzkumným datům, s nimiž u svého zaměstnavatele přichází do styku.

Dojde-li k úniku těchto dat, tj. k jejich nedovolenému užití zaměstnancem (a nejsou-li data ještě chráněna jinak, tj. např. jako obchodní tajemství nebo právem pořizovatele databáze), může se zaměstnavatel dovolávat postihu pouze relativně, tj. vůči provinilému zaměstnanci.

Přestože se absolutní a relativní práva k datům (resp. k jejich užití) vzájemně liší co do charakteru i způsobu svého vzniku, jejich společným rysem je, že zakládají na straně oprávněného možnost rozhodovat o užití dat a na straně povinného (tím je u absolutních práv zbytek světa) pak povinnost takové rozhodnutí respektovat. Platí přitom obecný princip fungování právního státu spočívající v tom, že právní povinnosti lze založit pouze na základě zákona. Sama skutečnost, že nějaký subjekt data vytvoří, upraví, nebo je dostane pod svoji kontrolu, tedy nevede bez dalšího k založení absolutních nebo relativních práv k nim (resp. k založení jim odpovídajících povinností ostatních subjektů) - k tomu je totiž třeba, aby takové jednání naplnilo některou ze zákonných hypotéz. V případech, kdy původce dat nemůže spoléhat na shora zmíněná absolutní práva k užití dat a má zájem užití dat ve svůj prospěch právně ošetřit, je tedy nutno hledat v právním řádu možnosti, jak právní kontrolu nad užitím dat založit v relaci k ostatním subjektům připadajícím v úvahu, to zejména smlouvou (typicky např. vůči zaměstnancům, obchodním partnerům, konkurentům apod.).⁴⁹

8. SHRUTÍ DÍLČÍCH ZÁVĚRŮ

V tomto textu jsme se zabývali informací a její reflexí platným právem a právní vědou. Za užití poznatků kybernetiky a informační teorie jsme dospěli k závěru, že informace je přírodním fenoménem, který kvůli své podstatě nesnese právní objektivizaci – informace totiž může být účelem právního vztahu, nikoli však už nástrojem jeho dosažení. Tam, kde se právo

⁴⁹ Pravidlo, že práva k užití dat nemohou být založena jinak než konkrétními zákonnými instituty (tj. např. duševním vlastnictvím, ochranou osobních údajů apod.) nebo smlouvou, reflektoval v nedávném rozhodnutí i Soudní dvůr – viz rozhodnutí C 30/14, Ryanair Ltd proti PR Aviation BV. V tomto případě se přitom projevil i paradoxní trend, kdy sám původce dat dokonce upřednostňuje smluvní ochranu před standardním zákonným institutem (zde před právem pořizovatele databáze). Tento paradox může mimo jiné indikovat i odtržení současného duševního vlastnictví od ekonomické reality, o kterém píše například Jaron Lanier v knize Lanier, J. *Who Owns the Future?* New York: Simon & Schuster, 2013.

pokouší s informací pracovat jako se sekundárním objektem právních vztahů, pozorujeme fatální absenci jeho efektivity v důsledku prostého konfliktu příslušných právních pravidel s přírodními zákony.

Jako sekundární objekt právního vztahu mohou naopak fungovat data. Ani v tomto případě však pragmaticky nedává smysl, vyjma dvou výjimečných situací, data per se objektivizovat, zejm. považovat je za věci v právním smyslu. Povaze dat a podstatě jejich informačního potenciálu naopak svědčí, je-li právně objektivizován jejich aktuální nebo virtuální užitek (typicky soukromí, peníze nebo jiné majetkové hodnoty). Věcí, k níž pak má smysl konstruovat typické soukromoprávní nástroje informační společnosti, jako jsou např. smluvní typy, tedy nemají být data jako taková, ale absolutní nebo relativní práva k jejich užití resp. k jejich užítku. Založení absolutních práv k užití dat může být přitom výlučně otázkou zvláštní právní úpravy, ať už jde o duševní vlastnictví, ochranu soukromí nebo třeba ochranu utajovaných informací (legislativně-technicky správně by mělo jít o „utajované údaje“). Relativní práva k užití dat pak mohou být obsahem různých soukromoprávních instrumentů, z nichž nejčastějšími jsou innominátní smlouvy (typicky např. smlouvy o důvěrnosti dat - NDA) nebo zvláštní smluvní klauzule doplňující typické smlouvy (např. doložky o zpracování osobních údajů).

9. POUŽITÁ LITERATURA

9.1 MONOGRAFIE, ODBORNÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY

- [1] BRANDEIS, Louis; WARREN, Samuel. The Right to Privacy. *Harvard Law Review*. 1890-1891. č. 4, s. 195.
- [2] BYGRAVE, Andrew Lee. Information Concepts in Law: Generic Dreams and Definitional Daylight. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2015, roč. 35, číslo 1, s. 91-120. ISSN 0143-6503.
- [3] COHEN, Julie E. DRM and Privacy. *Berkeley Technology Law Journal*. 2003, roč. 18, číslo 2. s. 575.
- [4] COVENEY, Peter; HIGHFIELD, Roger. *Mezi chaosem a řádem*. Praha: Mladá Fronta, 2003, 440 s. ISBN 80-204-0989-0.
- [5] ČERMÁK, Vladimír. K některým otázkám Kelsenovy ryzí nauky právní. In: BAROŠ, Jiří (ed.). *Vladimír Čermák – člověk, filozof, soudce*. Brno: Masarykova univerzita. 2009, 292 s. ISBN 978-80-210-4946-8.

- [6] DWORKIN, Ronald. *Justice in Robes*. London: Belknap Press, 2006, 320 s. ISBN 9-78067-402-727-5.
- [7] GOLDSTEIN, Paul. Copyright and Its Substitutes (The Kastenmeier Lecture). *Journal of the Copyright Society of the USA*. číslo 45, str. 151 a násl.
- [8] GILLESPIE, Tarleton. *Wired Shut – Copyright and the Shape of Digital Culture*. Cambridge: MIT Press, 2007, 408 s. ISBN 9-78026-207-282-3.
- [9] HANDLAR, JIŘÍ. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. *Právník*. 2004, roč. 143, č. 2, str. 169 a násl.
- [10] HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2013, 440 s. ISBN 9-78807-380-458-9.
- [11] HILPINEN, Risto. Norms, Normative Utterances, and Normative Propositions. *Analisis Filosofico*. 2006, roč. 26, č. 2, str. 229 a násl. ISSN 0326-1301.
- [12] KELSEN, Hans. *Pure Theory of Law*. Přel. Knight, M. Berkely: University of California Press, 1967, 356 s. ISBN 1-58477-206-9.
- [13] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 264 s. ISBN 80-7179-028-1.
- [14] KRETSCHMER, Martin, BENTLY, Lionel a DEAZLEY, Ronan. Introduction: The History of Copyright History. In: *Privilege and Property: Essays on the History of Copyright* (eds. DEAZLEY, Ronan; KRETSCHMER, Martin a BENTLY, Lionel). Cambridge: Open Book Publishers, 2010. Dostupné z: ssrn.com/abstract=2063778.
- [15] LANIER, Jaron. *Who Owns the Future?* New York: Simon & Schuster, 2013. 396 s. ISBN 9-78145-165-496-7.
- [16] LESSIG, Lawrence. *Code V.2*. New York: Basic Books, 2006. 424 s. ISBN 978-0-465-03914-2.
- [17] LESSIG, Lawrence. *Free Culture*. New York: Penguin Press, 2004, 348 s. ISBN 1-59420-006-8.
- [18] LÉVY, Pierre. *Becoming Virtual – Reality in the Digital Age*. New York: Plenum Trade, 2002, 250 s. ISBN 978-0306457883.
- [19] LIEVEN, Dominic. *Empire – The Russian Empire and its Rivals*. New Haven: Yale University Press, 2001, 528 s. ISBN: 978-0300097269.
- [20] LINKLATER, Emma. UsedSoft and the Big Bang Theory: Is the E-Exhaustion Meteor About to Strike? *Journal of Intellectual Property, Information Technology, and Electronic Commerce Law*. 2014, roč. 5, číslo 1, str. 12 a násl.
- [21] MAZAR, Nina; ARIELY, Dan. Dishonesty in Everyday Life and its Policy Implications. *Journal of Public Policy and Marketing*. 2006, roč. 25, číslo 1, str. 117-126 a násl.
- [22] MYŠKA, Matěj. The True Story of DRM. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2009, roč. 3, číslo 2, s. 267-278. ISSN 1802-5943.
- [23] POLČÁK, Radim. Aims, methods and achievements in European data protection. *International Review of Law, Computers & Technology*. 2009, roč. 23, číslo 3. ISSN 1360-0869.

- [24] POLČÁK, Radim. Getting European data protection off the ground. *International Data Privacy Law*. 2014, roč. 4, číslo 4, s. 282-289. ISSN 2044-3994.
- [25] POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*, Praha: Auditorium, 2012, 392 s. ISBN 978-80-87284-22-3.
- [26] ROUNDING, Virginia. *Catherine the Great – Love, Sex and Power*. New York: Macmillan, 2008, 592 s. ISBN 978-0312378639.
- [27] SAWICKI, Jerzy. *Tajemství paragrafů*, přel. STACHOVÁ, Helena. Praha: Orbis, 1969, 408 s. ISBN 11-002-70.
- [28] SHANNON, C. E. A Mathematical Theory of Communication, *The Bell System Technical Journal*. 1948, číslo 27, str. 379 – 423.
- [29] SCHRÖDINGER, Erwin. *What is Life*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992, 194 s. ISBN 0-52142-708-8.
- [30] SCHWARZ, Paul M. Property, Privacy and Personal Data. *Harvard Law Review*. 2004, roč. 117, číslo 7, str. 2060 a násl.
- [31] SOBEL, Lionel S. DRM as Enabler of Business Models: ISPs as Digital Retailers. *Berkeley Technology Law Journal*. 2003, roč. 18, číslo 2, s. 667 a násl.
- [32] TELEC, Ivo. Není informace jako informace. In: BLAHO, Petr; ŠVECOVÁ, Adriana. *Hodnotový systém práva a jeho reflexia v právnej teórii a praxi*. Trnava: Trnavská univerzita, 2013, s. 930-947. ISBN 978-80-8082-587-4.
- [33] WATT, Richard. The Basic Economic Theory of Copyright. In: WATT, Richard (ed.). *Handbook on the Economics of Copyright*. Northampton: Edward Elgar, 2014, s. 9-25.
- [34] WEBER, Rolf H. *Shaping Internet Governance: Regulatory Challenges*. Heidelberg: Springer, 2009, 280 s. ISBN 978-3-642-04619-3.
- [35] WIENER, Norbert. *Cybernetics: Or the Control and Communication in the Animal and the Machine*. Cambridge: MIT Press, 1961, 232 s. ISBN 9780262230070.

9.2 PRÁVNÍ PŘEDPISY, NOVELY

- [36] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- [37] Návrh novely autorského zákona v pracovní verzi ke dni 30. 4. 2015.
- [38] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

9.3 JUDIKATURA

- [39] Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 21. října 2010. Padawan SL proti Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE). Věc C-467/08.

[40] Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 10. dubna 2014. ACI Adam BV a další proti Stichting de ThuisKopie, Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding. Věc C-435/12.

[41] Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

[42] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 171/2014.

9.4 ZPRÁVY, PRAVIDLA, ŘÁDY

[43] A Digital Single Market Strategy for Europe, COM(2015) 192 final, {SWD(2015) 100 final}, dostupné na: http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/docs/dsm-communication_en.pdf.

[44] Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu – Zpráva o boji proti korupci v EU, COM(2014)38.

[45] Etický kodex VV, publikován dne 17. 5. 2011 na adrese http://zpravy.idnes.cz/navrh-etického-kodexu-veci-verejnych-dss-/domaci.aspx?c=A110517_112345_domaci_jj.

[46] Studie Transparency International publikované pod označením Money, Politics, Power: Corruption Risks in Europe.

[47] GERBER, Anke; VOGT, Bodo; HENS, Thorsten. *Rational Investor Sentiment*. Zurich: Zurich IEER Working Paper, č. 126, dostupné on-line na www.ssrn.com.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

PŘEHLED AKTUÁLNÍ JUDIKATURY I/2016

*JAKUB HARAŠTA, PAVEL LOUTOCKÝ, JAKUB MÍŠEK, MATĚJ MYŠKA,
ANNA SLÁNSKÁ*

BLOKACE YOUTUBE V TURECKU VS. SVOBODA VYJADŘOVÁNÍ

Soud: Evropský soud pro lidská práva
Věc: stížnost č. 48226/10 a 14027/11
Datum: 1. 12. 2015
Dostupnost: hudoc.echr.coe.int

Na základě tureckého zákona regulujícího zveřejňování informací na internetu nařídil trestní soud v Ankaře blokaci přístupu na web YouTube na základě toho, že stránka obsahovala videa, která byla dle tureckých právních předpisů hanlivá a poškozovala památku zakladatele Turecké republiky Atatürka. Přístup k YouTube v Turecku byl na základě soudního příkazu blokován od května 2008 do října 2010. Akademici Serkan Cengiz, Yaman Akdeniz a Kerem Altıparmak, jakožto uživatelé tohoto videoservertu, podali žalobu k soudu, aby rozhodnutí o blokaci zrušil. Odvolávali se na to, že dané opatření mělo vliv na jejich akademické aktivity a že je ve veřejném zájmu mít umožněn přístup na YouTube. Turecké soudy ovšem této žalobě nevyhověly. Žalobci proto podali stížnost k ESLP a dovolávali se zejména svobody projevu zakotvené v čl. 10 Úmluvy. ESLP nejprve posuzoval, jestli mají stěžovatelé status obětí, jak je požadováno Úmluvou. V této souvislosti soud přihlédl k tomu, jaký měla blokace dopad na stěžovatele a zdůraznil zásadní roli internetu v přijímání a výměně informací.¹ Soud vyzdvihl roli YouTube, kde byly dostupné specifické informace, které bylo

¹ Bod 49 anotovaného rozsudku.

obtížné dohledat na jiných místech.² Díky snadné dostupnosti a schopnosti uchovávat a šířit velké objemy dat na internetových stránkách YouTube významně přispívá ke zlepšení přístupu veřejnosti k informacím a podporuje uživatele v jejich vzájemné komunikaci.³ ESLP tak konstatoval, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy. Turecká vláda však reagovala na daný spor již v průběhu jeho rozhodování a přijala zákon, na základě kterého k blokaci internetové stránky nemusí dojít ani na základě soudního příkazu. Za specifických situací může v současné době dojít k blokaci internetové stránky dokonce prostřednictvím automatizovaných nástrojů, které “nevhodný” obsah stránky vyhodnocují na základě databáze klíčových “zakázaných” slov.

ABSTRAKTNÍ PŘEZKUM V KONKRÉTNÍM PŘÍPADĚ ZÁSAHU DO SOUKROMÍ

Soud: Evropský soud pro lidská práva (Velký senát)
Věc: stížnost č. 47143/06
Datum: 4. 12. 2015
Dostupnost: hudoc.echr.coe.int

Roman Zacharov byl předsedou sanktpetěrburgské pobočky neziskové organizace monitorující stav svobody médií v Rusku. V roce 2003 podal žalobu na tři ruské mobilní operátory s tím, že zasáhli do jeho práva na komunikační soukromí. Ruské soudy případ odmítly s tím, že Zacharov neprokázal, že ze strany operátorů došlo k přenosu jakýchkoli údajů o jeho komunikaci třetí straně.

Případ se postupně dostal až před Evropský soud pro lidská práva – konkrétně k Velkému senátu po tom, co případ v jeho prospěch postoupil jinak přidělený první senát postupem podle čl. 30 Úmluvy.⁴ ESLP konstatoval, že Zacharov sice nebyl schopen prokázat, že došlo ke konkrétnímu porušení jeho práv, ale i tak je možné konstatovat, že se stal obětí sle-

² Bod 51 anotovaného rozsudku.

³ Bod 52 anotovaného rozsudku.

⁴ Bod 6 anotovaného rozsudku.

dování.⁵ ESLP totiž, jakkoli mu není umožněno abstraktně přezkoumávat soulad národní legislativy s Úmluvou, může k tomuto přezkumu přistoupit ve výjimečných případech při posouzení konkrétního případu. Výjimečným případem konstatoval právě sledování, proti kterému neexistují v národním právním řádu efektivní opravné prostředky.⁶ S odvoláním na rozhodnutí ve věci Kennedy⁷ tedy soud konstatoval, že pro konstatování porušení Úmluvy postačuje existence obecného právního rámce, který umožňuje hromadné a tajné sledování osob.⁸ Soud tak postupně konstatoval existenci tajného a hromadného sledování komunikace v Rusku,⁹ nedostatečnost opravných prostředků proti tomuto sledování¹⁰ a posuzoval tak případ skrze abstraktní posouzení souladu národní legislativy s Úmluvou.¹¹ Poté přistoupil ke standardnímu testu proporcionality a uzavřel, že v případě Romana Zacharova došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

K ARCHIVOVÁNÍ „NEVYŽÁDANÝCH OBCHODNÍCH SDĚLENÍ“

Soud: Nejvyšší správní soud
Věc: 9 As 223/2015
Datum: 15. 12. 2015
Dostupnost: nssoud.cz

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) obdrželo dne 8. 10. 2014 žádost o poskytnutí informace, která byla e-mailovou bránou vyhodnocena jako nevyžádané obchodní sdělení a v návaznosti na to skartována.¹² Spor kvůli nečinnosti MŠMT ve vztahu k tomuto podání

⁵ Bod 179 anotovaného rozsudku.

⁶ Body 165 až 169 anotovaného rozsudku.

⁷ Jedná se o rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 5. 2010, stížnost č. 6839/05.

⁸ Za podmínek popsanych v bodě 171 anotovaného rozsudku.

⁹ Bod 175 anotovaného rozsudku.

¹⁰ Závěr v bodě 176 anotovaného rozsudku, srov. popis v bodech 286 až 300.

¹¹ Bod 178 anotovaného rozsudku.

¹² Bod 3 anotovaného rozsudku.

rozhodl Městský soud v Praze¹³ tak, že nevyžádaná obchodní sdělení nejsou evidována, protože se v souladu s předpisy¹⁴ nejedná o úřední materiál, který je nutné archivovat. Z toho důvodu nebylo toto podání zpracováno jako podání – nebyl mu tedy přidělen identifikátor.¹⁵ Městský soud k tomu také uvedl, že podání nebylo na MŠMT řádně doručeno a z toho důvodu se nemohl tento subjekt dopustit nečinnosti, proti které by mohl být žalobce chráněn.

V předmětné kasační stížnosti se NSS k věci postavil výrazně méně formalisticky. Žalobce argumentoval, že na straně MŠMT existuje povinnost zajistit řádné přijímání zpráv dle § 64 zákona o archivnictví – blokování určité IP adresy, které vede k automatickému vyhodnocení zpráv jako nevyžádaných, rozhodně splněním této podmínky není.¹⁶ NSS tento argument do značné míry přijal s tím, že nastavení filtru je v rukou MŠMT, které pak musí správné nastavení systému prokázat. Nesprávné nastavení filtru pak nemůže jít k tíži žadatele o informace – NSS k tomu konstatoval, že je „ *zcela běžné, že do nevyžádané pošty či „karantény“ propadnou zprávy, které svým obsahem nejsou ani obchodním sdělením ani rizikovou zprávou z hlediska bezpečnosti systému*“.¹⁷ NSS tedy konstatoval, že v případě vyhodnocení zprávy jako nevyžádaného obchodního sdělení je nutné obsah zprávy ověřit. Teprve poté je možné kvalifikovaně rozhodnout, jestli je nutné zprávu opatřit identifikátorem (protože se jedná o úřední dokument).¹⁸ Spor se tak vrací znovu před Městský soud v Praze.

¹³ Konkrétně se jedná o rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 9. 2015, č.j. 11A 41/2015-38, dostupné na nssoud.cz.

¹⁴ § 9 odst. 3 vyhlášky č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby.

¹⁵ Bod 6 anotovaného rozsudku.

¹⁶ Bod 15 anotovaného rozsudku.

¹⁷ Bod 27 anotovaného rozsudku.

¹⁸ Bod 30 anotovaného rozsudku, také bod 33 a 34.

POVINNOST OČKOVÁNÍ V KONFLIKTU S VÝHRADOU SVĚDOMÍ

Soud: Ústavní soud
Věc: I. ÚS 1253/14
Datum: 22. 12. 2015
Dostupnost: nalus.usoud.cz

Stěžovatelé porušili zákonnou povinnost tím, že odmítli dát dceru podrobit základnímu očkování proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, invazivnímu onemocnění vyvolanému původcem *Haemophilus influenzae* b, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě typu B. Za to jim byla Krajskou hygienickou stanicí Jihomoravského kraje udělena pokuta, následně potvrzená Ministerstvem zdravotnictví. Po delším soudním procesu byla žaloba proti rozhodnutí ministerstva, stejně tak jako kasační stížnost proti ní, zamítnuta. Stěžovatelé se obrátili na Ústavní soud, protože byli přesvědčeni, že se na jejich případ vztahují závěry nálezu ÚS ze dne 3. 2. 2011 sp. zn. III. ÚS 449/06, ve kterém jsou vymezeny podmínky, za nichž ve výjimečných případech nelze rodiče sankcionovat za nepodrobení dítěte povinnému očkování. Ústavní soud totiž uznal, že ve výjimečných případech nemůže vzhledem k vysoké proočkovanosti populace odmítnutí očkování jedince ohrozit ústavně chráněný zájem na ochraně veřejného zdraví.¹⁹ Stěžovatelka vystupuje jako odbornice na téma negativních vlivů očkování a dlouhodobě a konzistentně se vymezuje proti povinnému očkování v nynější podobě. V napadených rozhodnutích soudů tak spatřovala zásah do základní svobody myšlení a svědomí. Ústavní soud ve svém rozhodnutí shrnul, že světská výhrada svědomí požívá stejné úrovně ochrany jako náboženská výhrada svědomí.²⁰ Dále provedl test oprávněnosti sekulární výhrady svědomí²¹ a seznal, že v tomto konkrétním případě je výjimečně splněn a napadené rozsudky potvrzující původní pokutu zrušil.

¹⁹ Bod 9 anotovaného nálezu.

²⁰ Bod 27 anotovaného nálezu.

²¹ Body 41 a následující anotovaného nálezu.

SLEDOVÁNÍ AKTIVITY ZAMĚSTNANCE NA INTERNETU ZAMĚSTNAVATELEM

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Věc: stížnost č. 61496/08

Datum: 12. 1. 2016

Dostupnost: hudoc.echr.coe.int

Stěžovatel Bogdan Mihai Bărbulescu byl zaměstnán v soukromé společnosti. Dle pokynu svého zaměstnavatele si zřídil účet na Yahoo Messengeru, aby mohl odpovídat na dotazy klientů. Stěžovatel byl svým zaměstnavatelem posléze informován o tom, že jeho komunikace byla monitorována v období od 5. do 13. července 2007 a v rozporu s interními pravidly zaměstnavatel shledal, že stěžovatel využíval internet v pracovní době k soukromým účelům. Stěžovatel tuto skutečnost popíral, zaměstnavatel však kontroval přepisem jeho komunikace, kdy doložil, že messengeru bylo využito z velké části k soukromým účelům (obsahem zpráv byl především zdravotní stav stěžovatele a jeho sexuální život). Z důvodu porušení interních instrukcí tak zaměstnavatel stěžovateli ukončil pracovní poměr. Pan Bărbulescu se proti tomu bránil u národního soudu a argumentoval, že komunikace byla zaměstnavatelem získána v rozporu s jeho právem na ochranu soukromí. Rumunské soudy stěžovatelově žalobě nevyhověly a poukázaly zejména na to, že jednání zaměstnavatele bylo adekvátní a využití komunikace bylo *de facto* jedinou možností, jak zjistit, že došlo k porušení interních norem zaměstnavatele. Stěžovatel před ESLP namítal zejména porušení čl. 8 Úmluvy. ESLP konstatoval, že k zásahu do soukromí objektivně došlo tím, že zaměstnavatel měl přístup k soukromým zprávám; dále ale posuzoval, jestli rumunské soudy přistupovaly k rozhodnutí o zásahu do soukromí stěžovatele proporcionálně.²² ESLP zdůraznil, že v konkrétním případě nedošlo k zásahu do stěžovatelových práv a to na základě toho, že stěžovatel o monitorování komunikace věděl, k zásahu došlo pouze v krátkém časovém ob-

²² Bod 60 anotovaného rozsudku.

dobí a jen v rámci využití služeb Yahoo Messengeru.²³ Stěžovatel navíc spolehlivě nevysvětlil, z jakého důvodu Yahoo Messenger k soukromým účelům využíval.²⁴ Soud tak dovodil, že se jednalo o přiměřený a dostatečně omezený zásah do soukromí stěžovatele. K porušení čl. 8 Úmluvy tak nedošlo. Dne 7. 6. 2016 byl spor přijat k projednání před Velkým senátem ESLP.²⁵

ELEKTRONICKÝ PODPIS A DATOVÁ SCHRÁNKA

Soud: Ústavní soud
Věc: II. ÚS 3042/14
Datum: 19. 1. 2016
Dostupnost: nalus.usoud.cz

Stěžovatel byl původně rozhodnutím okresního soudu podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody. Posléze bylo ale rozhodnuto o tom, že zbytek trestu vykoná. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatel bránil podáním stížnosti, která však byla zamítnuta z toho důvodu, že nebyla řádně podána, když ji stěžovatel podal prostřednictvím datové schránky (do které obdržel v dané trestní věci usnesení soudu) bez zaručeného elektronického podpisu. Na základě § 59 odst. 1 trestního řádu je stanoveno, že stížnost lze podat jen mj. “v *elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů...*” (není tak explicitně zmíněna možnost podat ji prostřednictvím datové schránky).²⁶ Soudy nižšího stupně rigidně interpretovaly dané ustanovení a zdůraznily, že datová zpráva není opatřena elektronickým podpisem. Proti tomu se však vymezil Ústavní soud a konstatoval, že zmíněnou formu doručování lze dovodit z § 62 odst. 1 trestního řádu a ze zákona o elektronických úkonech. Ústavní soud tak konstatoval rovněž

²³ Body 57, 58 a 60 anotovaného rozsudku.

²⁴ Bod 61 anotovaného rozsudku.

²⁵ Viz tiskovou zprávu ECHR 193 (2016) ze dne 7. 6. 2016, dostupné z <http://hudoc.echr-coe.int/eng-press?i=003-5398928-6752022>.

²⁶ Bod 33 anotovaného rozsudku.

s odkazem na předešlou konstantní judikaturu Nejvyššího soudu,²⁷ že *“pokud podání učiní osoba, pro niž byla datová schránka zřízena, nastává přímo ze zákona fikce písemného a podepsaného úkonu. Při splnění stanovených podmínek proto není nutné, aby podání bylo podepsáno zaručeným elektronickým podpisem.”*²⁸ Ústavní soud z toho důvodu shledal rozhodnutí nižších soudů v extrémním rozporu s principy spravedlnosti a označil je jako přejatě formalistické.²⁹ Pokud má tedy soud možnost ověřit identitu jedince prostřednictvím jeho datové schránky, má toto podání stejnou kvalitu, jako by jej stěžovatel podal písemně s připojeným podpisem.³⁰

ODPOVĚDNOST ISP TŘETÍHO TYPU

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Věc: stížnost č. 22947/13

Datum: 2. 2. 2016

Dostupnost: hudoc.echr.coe.int

Evropský soud pro lidská práva tímto rozhodnutím ve věci MTE a Index.hu proti Maďarsku, které navazuje na rozhodnutí ve věci Delfi, rozhodl, že MTE (samoregulační instituce, sdružení maďarských poskytovatelů obsahu) a zpravodajský deník Index.hu nejsou odpovědní za urážlivý obsah směřovaný proti realitní společnosti, který jejich prostřednictvím zveřejnili anonymní uživatelé internetu v podobě komentářů pod články. Realitní společnost podala civilní žalobu u národního soudu a provozovatelé služeb hned na to dané komentáře odstranili. Národní soudy seznaly, že komentáře opravdu byly urážlivé a přesahující hranici svobody projevu. Zároveň také odmítly argument MTE a Index.hu, že byli jen prostředníky, takže se neaplikovala pravidla výjimek z odpovědnosti ISP dle směrnice

²⁷ ÚS odkazuje zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 517/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3489/2012 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 4 Tdo 47/2014.

²⁸ Bod 33 anotovaného rozsudku.

²⁹ Bod 39 anotovaného rozsudku.

³⁰ Bod 35 anotovaného rozsudku.

2000/31/ES. ESLP ve své argumentaci³¹ navázal na rozhodnutí Velkého senátu ESLP ve věci Delfi AS, ve kterém Velký senát nastínil pět kategorií³², které je třeba poměřovat za účelem určení, zda má převážít právo na svobodu projevu nebo právo na ochranu osobnosti. ESLP následně konstatoval, že maďarské soudy neprovedly dostatečný test těchto kategorií. Po provedení zmíněného testu ESLP rozhodl, že rozsudky národních soudů přiznávajícími MTE a Index.hu odpovědnost za uživatelský obsah bylo v tomto případě porušeno právo stěžovatelů na svobodu projevu chráněné čl. 10 Úmluvy.³³

ÚČINKY PRÁV Z LICENCE NEZAPSANÉ DO REJSTŘÍKU

Soud: Soudní dvůr Evropské unie

Věc: C-163/15

Datum: 4. 2. 2016

Dostupnost: curia.europa.eu

Předmětem anotovaného rozhodnutí bylo zodpovězení předběžné otázky týkající se vyložení čl. 23 odst. 1 nařízení 207/2009 o ochranné známce Společenství. Toto ustanovení praví, že právní úkony týkající se převodu, věcných práv nebo licence k ochranné známce Společenství nabývají účinnosti vůči třetím stranám ve všech členských státech po zápisu do rejstříku.

Společnost Breiding Vertriebsgesellschaft mbH byla nabyvatelkou licence ke slovní ochranné známce Společenství ve znění „Arktis“ zapsané pro lůžkoviny a příkrývky. Na základě této smlouvy mohla společnost Breiding sama uplatňovat nároky při porušení práv k ochranné známce. Tato licence nebyla zapsána do rejstříku. Youssef Hassan byl jednatelem společnosti, která nabízela na webové stránce „schoene-traeume.de“ příkrývky pod ná-

³¹ Bod 69 anotovaného rozsudku.

³² Body 142 a 143 rozsudku Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 6. 2015, stížnost č. 64569/09. Jedná se o následující kategorie: Kontext a obsah napadených komentářů; odpovědnost autorů komentářů; prostředky a kroky, které strany sporu podnikly; následky pro poškozeného; následky pro stěžovatele.

³³ Bod 91 anotovaného rozsudku.

zvy obsahujícími slovo „Arktis“. Na základě výzvy zaslané společností Breiding se pan Hassan zdržel užívání těchto názvů a zavázal se k jejich dalšímu neužívání pod sankcí smluvní pokuty.

Zatímco soud prvního stupně konstatoval platnost ujednání, odvolací soud, kterým byl vrchní zemský soud v Düsseldorfu, se pozastavil nad tím, zda postačí souhlas majitele ochranné známky k zahájení řízení ve věci porušení ochranné známky, jak stanoví čl. 22 odst. 3 nařízení, daný v licenční smlouvě, která není zapsána v rejstříku. V tomto duchu formuloval i své dvě předběžné otázky. Systematickým výkladem ustanovení čl. 23 odst. 1 nařízení SDEU dovedl, že zápis do rejstříku se má týkat takových skutečností, jejichž cílem nebo důsledkem je zřízení práva k ochranné známce Společenství nebo jeho převod. Zahájení řízení ohledně porušování ochranné známky je pak toliko podmíněno pouze souhlasem majitele. SDEU také podotkl, že zákonodárce neměl v úmyslu podmínit vymáhání práv při jejich porušení konstitutivním zápisem licence do rejstříku, jako je tomu kupříkladu v čl. 17 odst. 6 nařízení při převodu ochranné známky. SDEU tak uzavřel, že společnost Breiding je oprávněna vymáhat práva při porušení ochranné známky na základě souhlasu v licenční smlouvě, která není zapsána v rejstříku.

ÚSTAVNÍ SOUD (OPĚT) K ÚSTAVNĚPRÁVNÍM LIMITŮM ŽALOB NA VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ³⁴

Soud: Ústavní soud
Věc: IV. ÚS 1532/15
Datum: 9. 2. 2016
Dostupnost: nalus.usoud.cz

Způsob domáhání se a prokazování bezdůvodného obohacení ze strany kolektivních správců za domněle neoprávněně užitě předměty ochrany provo-

³⁴ Anotace tohoto judikátu vychází z příspěvku na blogu Ústavu práva a technologií: MYŠKA, Matěj. Ústavní soud (opět) k ústavněprávním limitům žalob na vydání BO. In: *Blog Ústavu práva a technologií* [online]. Zveřejněno 6. 3. 2016 [cit. 2016-06-29]. Dostupné z: <http://ict-law.blogspot.cz/2016/03/ustavni-soud-opet-k-ustavnepravnim.html>.

zováním rozhlasového vysílání byl opakovaně posuzován Ústavním soudem.³⁵

V tomto případě se kolektivní správce OAZA po provozovatelce kavárny domáhal „zaplacení bezdůvodného obohacení [...] a to za tvrzené užití repertoáru jím zastupovaného v podobě sdělování děl veřejnosti provozováním rozhlasového vysílání dle § 23 autorského zákona.“³⁶ Procesní stránka se významně nelišila od předchozích, Ústavním soudem již posuzovaných, obdobných případů, kdy sledovala standardní postup žaloba - platební rozkaz - odpor - jednání - vyhovění žalobě v celém rozsahu. Provozovatelka kavárny ale podala včas ústavní stížnost, v níž tvrdila porušení práva na spravedlivý proces. Obecný soud se totiž „dostatečně nezabýval skutkovou a právní stránkou věci, nevedl dokazování ke skutečnosti, které stěžovatelka sporovala a ani v odůvodnění svého rozhodnutí se s těmito námitkami nevypořádal.“³⁷

ÚS stěžovatelce vyhověl, napadené rozhodnutí označil za porušující čl. 36 Listiny a zrušil jej. Dle něj „nebyly splněny základní předpoklady a požadavky kladené na dokazování.“ Tvrzené neoprávněné užití děl nemůže kolektivní správce prokázat pouze odvoláním se na „svá zjištění“³⁸, nepostačí ani „blíže nekonkretizované výstupy [...] kontrolního oddělení.“³⁹ ani "výpis z licenční smlouvy“, který byl ve skutečnosti pouze "poněkud nečitelný výstup z blíže nezjištěného počítačového programu (databáze), na němž není ani zachyceno jméno stěžovatelky.“⁴⁰ Ohledně existence již uzavřených licenčních smluv s jinými kolektivními správci a jejich vlivu na posuzování provozování veřejné produkce ÚS odkázal na své závěry v prvním nosném nálezu k této problematice,⁴¹ tj. že sama jejich existence nemůže být důkazem o oprávněnosti nároku.

³⁵ Názorovou linii Ústavního soudu určil nosný náleží Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 3076/13. Na něj se pak odkazoval náleží Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. III. ÚS 2429/14 i anotovaný náleží.

³⁶ Bod 2 anotovaného náleží.

³⁷ Bod 4 anotovaného náleží.

³⁸ Bod 9 anotovaného náleží.

³⁹ Bod 9 anotovaného náleží.

⁴⁰ Bod 10. anotovaného náleží.

⁴¹ Náleží Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 3076/13.

3D OCHRANNÁ ZNÁMKA LÁHVE COCA-COLY ZAMÍTNUTA

Soud: Tribunál Evropské unie

Věc: T-411/14

Datum: 24. 2. 2016

Dostupnost: curia.europa.eu

The Coca-Cola Company (Coca-Cola) podala v roce 2011 k Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (OHIM) přihlášku trojrozměrné ochranné známky láhve Coca-Coly.

Přihláška byla zamítnuta pro absenci rozlišovací způsobilosti navzdory doložení důkazů o nabytí rozlišovací způsobilosti užíváním. Rozhodnutí bylo napadeno odvoláním. Proti rozhodnutí odvolacího senátu podala Coca-Cola žalobu k Tribunálu. Tribunál se nejprve vypořádal s absencí rozlišovací způsobilosti. Zopakoval⁴², že rozlišovací způsobilost se posuzuje vzhledem k výrobkům nebo službám, pro které je zápis požadován, a s ohledem na jejich vnímání spotřebiteli, kteří přisuzují tvarům obalů spíše funkční aspekt, než že by jej ztotožnili s původem výrobků či služeb. Následně přistoupil k posouzení označení jako celku i jeho jednotlivých částí. Dospěl k závěru, že tvar dna, spodní a vrchní části se podstatně neodlišují od podobných výrobků na trhu a to ani jednotlivě ani jako celek ani způsobem, jakým jsou prvky kombinovány.⁴³ Také připomněl⁴⁴, že nabytí rozlišovací způsobilosti musí být prokázáno na území celé Unie a že je třeba doložit skutečnosti přímo související s užíváním ochranné známky.⁴⁵

Coca-Cola namítala, že přihlašované označení bylo užíváno s jinou ochrannou známkou, čímž nabylo rozlišovací způsobilost obdobně, jako tomu bylo ve věci C-432/05. Tímto jiným označením měla být láhev Coca-Cola s drážkami. Tribunál neaplikoval toto rozhodnutí, neboť přihlašované označení není zřetelně odlišitelné, nýbrž bylo součástí. Jednotlivé důkazy

⁴² S odkazem na rozhodnutí ve věci Freixenet v. OHIM – rozsudek Soudního dvora EU ze dne 20. 10. 2011, spojené věci C-344/10 P a C-345/10 P.

⁴³ Body 48 a 50 anotovaného rozsudku.

⁴⁴ Body 68 až 72 anotovaného rozsudku.

⁴⁵ Vyjmenované v bodu 70 anotovaného rozsudku.

Tribunál zhodnotil tak, že průzkumy byly provedeny pouze v některých členských státech. Číselné údaje o investicích do reklamy a komunikace nebyly doloženy pouze ve vztahu k označení, nýbrž agregovaně a týkaly se více produktů. Údaje o prodeji označil Tribunál za druhotné důkazy.

Tribunál uzavřel, že odvolací soud při hodnocení důkazů nepochybil a podotkl, že základním nedostatkem předložených důkazů bylo, že přímo nesouvisely s přihlašovaným označením, a žalobu tak v plném rozsahu zamítl.

SPRÁVA ÚČTU NA SOCIÁLNÍ SÍTI FACEBOOK PODLÉHÁ IRSKÉMU PRÁVU

Soud: Správní soud Hamburk

Věc: 15 E 4482/15

Datum: 3. 3. 2016

Dostupnost: dejure.org

Skutkově se v anotovaném případě jednalo o spor uživatelky, které Facebook Ireland Limited (dále jen „FB“) zablokoval uživatelský účet s tím, že nepoužívala své pravé jméno, a tím porušovala podmínky užití.

Proti tomu se uživatelka bránila u Zemského informačního komisaře, který je příslušný pro projednávání stížností týkajících se ochrany osobních údajů. Po zhodnocení věci přikázal tento svým rozhodnutím společnosti FB umožnit uživateli užívání služby i pod pseudonymem. Svůj názor opíral o ustanovení německého telekomunikačního zákona,⁴⁶ která zakládají povinnost poskytovat služby anonymně, pokud je to možné.

Společnost FB napadla rozhodnutí Zemského informačního komisaře u správního soudu v Hamburku a požadovala odložení jeho vykonatelnosti s tím, že na tento případ nelze aplikovat německé právo. S aplikačními důsledky rozhodnutí Google Spain (C-131/12) se soud vypořádal jednoduše, když konstatoval, že situace v tomto případě není obdobná a nelze aplikovat široké chápání „provozovny“, neboť společnost FB má v EU svoji po-

⁴⁶ § 3 odst. 6 a § 12 odst. 1 německého zákona o elektronických informačních a komunikačních službách (Telemediengesetz).

bočku ve více státech. V takovém případě je nutno volit právní řád, který má k předmětnému spornému zpracovávání osobních údajů (vedení účtu) nejbližší vztah a v rámci jejíž činnosti je toto prováděno (čl. 4 odst. 1 písm. a) Směrnice 95/46/ES).⁴⁷ Takovým právním řádem je irský, tj. právní řád země, kde má společnost FB svoji provozovnu, kde jsou primárně zpracovávány osobní údaje za účelem řízení přístupu k účtu. Aplikovat německé právo tak není možné – pobočka v Německu není totiž pro takové zpracovávání relevantní, neboť se pouze stará o marketing a reklamu. Společnost FB tak prozatím nadále může u německých uživatelů vyžadovat užívání reálného jména při vedení uživatelského účtu.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY NA PODPIS PODÁNÍ DATOVOU SCHRÁNKOU

Soud: Ústavní soud
Věc: II. ÚS 289/15
Datum: 7. 3. 2016
Dostupnost: nalus.usoud.cz

Stěžovatelka, resp. její právní zástupce, zaslala Obvodnímu soudu pro Prahu 8 žalobu na vyloučení movitých věcí z exekuce prostřednictvím datové schránky. Obvodní soud k žalobě z důvodu, že nebyla elektronicky podepsána a zároveň nebyl doručen její originál, nepřihlédl.⁴⁸ Ve vyjádření k ústavní stížnosti pak Obvodní soud pro Prahu 8 uvedl, že podání žaloby stěžovatelkou je nesporné, ale pokud nebyla žaloba ani přiložená plná moc elektronicky podepsána, je v souladu s právem k podání nepřihlížet.⁴⁹

Ústavní soud se ve svém nálezu odvolal na předchozí rozhodovací praxi⁵⁰ s tím, že zprávy doručené z datové schránky není nutné bez dalšího ověřovat postupem, na kterém Obvodní soud pro Prahu 8 v původním

⁴⁷ V tomto tvrzení se hamburský soud odkázal na závěry ve věci Weltimmo – rozsudek Soudního dvora EU ze dne 1. 10. 2015, věc C-230/14.

⁴⁸ Bod 4 anotovaného nálezu.

⁴⁹ Bod 5 anotovaného nálezu.

řízení trval. Ústavní soud uvedl, že datová schránka „není anonymním úložištěm dat, naopak je striktně individuálně přidělena“. Dále uvedl, že v případě, kdy se stát rozhodl „pro povinné zřízení datových schránek určitým subjektům (např. advokátům), bylo by již nad únosnou míru, aby je dále zatěžoval dalšími povinnými administrativně technickými požadavky“.⁵¹ V testu proporcionality tak proti sobě soud postavil rizika, plynoucí z nedostatečného zjištění totožnosti odesilatele, a na druhé straně administrativně-technické zatížení soukromých subjektů. Přitom konstatoval, že odstranění konstatovaných rizik je povinností státu, který systém datových schránek provozuje.⁵² Obvodní soud pro Prahu 8 tak měl podání posoudit jako podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu ve smyslu § 42 odst. 3 občanského soudního řádu.⁵³ V tomto smyslu tedy byla věc vrácena zpět.

PRÁVA POŘIZOVATELE ZVUKOVÉHO ZÁZNAMU A VOLNÉ UŽITÍ

Soud: Spolkový Ústavní soud

Věc: 1 BvR 1585/13

Datum: 31. 5. 2016

Dostupnost: dejure.org

Původní píseň kapely Kraftwerk *Metall auf Metall*, resp. dvouvteřinový výňatek z ní, který v roce 1997 použil producent Moses Pelham, se dostala před Spolkový Ústavní soud. Po rozhodnutí Spolkového soudního dvora z roku 2008,⁵⁴ které vrátilo věc nižším soudům k opětovnému projednání, se spor po provedeném dokazování vrátil ke Spolkovému soudnímu dvoru v roce 2012.⁵⁵ V těchto řízeních německé soudy postupně rozhodly, že zvuk vyňatý z původní nahrávky zasahuje do práv i v případě vynětí malé části

⁵⁰ Zejména rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. února 2012, č. j. 8 As 89/2011-31.

⁵¹ Obě citace pocházejí z bodu 11 anotovaného nálezu.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Bod 12 anotovaného nálezu.

⁵⁴ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. I ZR 112/06, dostupné z dejure.org.

(*kleinste Tonfetzen*)⁵⁶. Konkrétně se jedná o zásah do práva výrobce původního zvukového záznamu. Pelham namítal, že tato interpretace je v rozporu s uměleckou svobodou, která je garantována ústavou.⁵⁷

Spolkový Ústavní soud, který ve věci rozhodoval, uvedl, že kritérium chybějící možnosti vytvořit srovnatelný zvuk (*fehlende gleichwertige Nachspielbarkeit*), které zavedl Spolkový soudní dvůr, není způsobilé adekvátně zohlednit svobodu umělecké tvorby. Ústavní soud uvedl, že některé druhy hudby v rámci tvůrčího procesu stojí na vyjímání zvuků z různých jiných záznamů – vůči těmto tvůrcům by tak aplikace tohoto kritéria byla nepřiměřeně restriktivní.⁵⁸ Na druhé straně sice stojí právo pořizovatele zvukového záznamu, ale zásah do jeho práv je zcela minimální a stejně minimální jsou i ekonomické následky tohoto zásahu. Zájem výrobce záznamu proto musí v takové chvíli ustoupit.

SDEU OPĚT KE SDĚLOVÁNÍ DÍLA VEŘEJNOSTI

Soud: Soudní dvůr EU (Velký senát)⁵⁹

Věc: C-117/15

Datum: 31. 5. 2016

Dostupnost: curia.europa.eu

Společnost Reha Training, která poskytuje pooperační rehabilitační léčbu, umožňovala svým klientům sledovat v prostorách rehabilitačního centra televizní vysílání. Německý kolektivní správce práv GEMA měl za to, že zpřístupnění děl tímto způsobem představuje sdělování děl veřejnosti, a proto požadoval příslušnou licenci za takové užití děl. Spor postupně vyústil v položení předběžné otázky, ve které Zemský soud v Kolíně nad Rýnem žádal vyjasnění pojmu sdělování díla veřejnosti – zejména se tázal, jestli a ja-

⁵⁵ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. I ZR 182/11, dostupné z dejure.org.

⁵⁶ Viz citovaný I ZR 112/06, marg. č. 11.

⁵⁷ Čl. 5 odst. 3 Základního zákona (Grundgesetz).

⁵⁸ Ústavní soud v bodě 99 anotovaného rozhodnutí explicitně jmenoval hip-hop.

⁵⁹ Velký Senát zde rozhodoval na základě žádosti Francie – bod 21 anotovaného rozhodnutí.

kým způsobem je tento termín potřeba vykládat pro účely čl. 3 odst. 1 Info-Soc směrnice a čl. 8 odst. 2 směrnice 2006/115 jednotně. Soud uvedl, že sdělování díla veřejnosti zahrnuje dva kumulativní prvky – „sdělování“ díla a sdělování díla „veřejnosti“.⁶⁰ Sdělování tak zahrnuje jakékoli zprostředkování bez ohledu na použitý technický prostředek nebo technologický proces.⁶¹ Veřejnost pak zahrnuje blíže neurčený počet potenciálních diváků a zároveň vyžaduje „dosti vysoký počet osob“⁶² překračující hranici *de minimis*.⁶³ Tato veřejnost nesmí být náhodně zachycenou, ale musí být cílovou veřejností.⁶⁴ SDEU také v rozhodnutí uvedl, že výdělečná povaha šíření díla není rozhodujícím faktorem, ale zároveň není pro posouzení věci zcela irrelevantní.⁶⁵

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

⁶⁰ Bod 37 anotovaného rozhodnutí s odkazem na rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 11. 2015, věc C-325/14.

⁶¹ Bod 38 anotovaného rozhodnutí.

⁶² Bod 41 anotovaného rozhodnutí s odkazem na rozsudek Soudního dvora EU ze dne 7. 12. 2006, věc C-306/05.

⁶³ Bod 43 anotovaného rozhodnutí.

⁶⁴ Bod 48 s odkazem na rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 3. 2010, věc C-135/10.

⁶⁵ Body 49, 51 a 52 anotovaného rozhodnutí. Srov. bod 71 stanoviska generálního advokáta Bota ze dne 23. 2. 2016, věc C-117/15.

INTERNET VĚCÍ A OCHRANA DAT V EVROPSKÉM KONTEXTU

FRANTIŠEK KASL*

ABSTRAKT

Příspěvek je věnován vybraným aspektům Obecného nařízení o ochraně osobních údajů v kontextu internetu věcí. Po úvodním vymezení tohoto technologického trendu je pozornost zaměřena na tři dílčí oblasti úpravy a to s ohledem na specifika internetu věcí. Prvně je otevřena otázka ochranných opatření a pseudonymizace údajů a problémů s tím spojených. Následně je pojednáno o významu posunu k samoregulaci v podobě posouzení vlivu a omezení, která v tomto směru vyplývají z jiných souvisejících ustanovení úpravy. Jako třetí je zmíněna nově zavedená obecná mandatorní oznamovací povinnost v případě narušení bezpečnosti osobních údajů a také je představen kontext této problematiky v širším než evropském měřítku. V závěru je pojednáno o rizicích, kterým čelí efektivní prosazení nově přijaté úpravy, a výzvách, které je zapotřebí zdolat před jeho účinností.

KLÍČOVÁ SLOVA

internet věcí, ochrana dat, Obecné nařízení o ochraně údajů

ABSTRACT

The contribution is dedicated to selected aspects of the General Data Protection Regulation in the context of the Internet of Things. Following the introductory definition of this new technological trend, the attention is turned to its three par-

* Autor je absolventem Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Příspěvek byl odpřednášen dne 29. dubna 2016 na X. ročníku konference pro doktorandy a mladé právní vědce COFOLA 2016 v rámci sekce Právní ochrana dat a jejich kontrola. Autorův kontaktní e-mail je frantisek.kasl@gmail.com

tial aspects while taking into account the specifics of the Internet of Things. Firstly is opened the question of protection measures and data pseudonymization and the related problems. Next is addressed the significance of the shift towards self-regulation represented by the impact assessment and restrictions, which follow in this regard from related provisions. As third is mentioned the new general mandatory obligation to notify a personal data breach and the broader than European context of this issue is introduced. In conclusion are addressed the risks, which stand against the putting of the newly adopted regulation into effect, and the challenges, which need to be overcome until its coming into force.

KEYWORDS

Internet of Things, data protection, General Data Protection Regulation

1. ÚVOD DO PROSTŘEDÍ INTERNETU VĚCÍ

Pojem internet věcí je v současné době jedním z často zmiňovaných hesel spojovaných s nejmodernějšími technologickými trendy. Souvisí s ním pokrok ve všech klasických oblastech elektroniky, díky kterému je již nejen technologicky možné, ale především komerčně dostupné, instalovat komunikační moduly do předmětů každodenní potřeby. Na trhu se tedy objevují první řady chytrých zařízení schopných komunikovat dodatečné informace, zpracovávat dodatečné údaje a nabízet díky tomu dosud nedostupné funkce. Předpokládá se, že internet věcí postupně propojí skrze globální síť i předměty, u kterých se takové připojení vymyká našemu běžnému vnímání okolního světa. Analytici předvídají, že internet věcí bude jedna z nejzásadnějších změn v ICT v následující dekádě.¹ Internet věcí slibuje vytvoření globální sítě propojených zařízení od ledničky či termostatu ve vašem domě přes čidla ve vašem voze až po senzory přímo ve vašem těle.² To je však pouze část možností, které tento technologický posun přináší. Významné využití se již dnes rýsuje v podobě snížení nákladů výroby a po-

¹ Tech Trends 2014, Inspiring Disruption. [online]. In *Deloitte's annual Technology Trends report 2014*. Deloitte, str. 55 [cit. 28.02.2016]. Dostupné z: http://dupress.com/wp-content/uploads/2014/02/Tech-Trends-2014-FINAL-ELECTRONIC_single.2.24.pdf.

² KROES, N. Ethical implications of tomorrow's digital society. In SMITH, Ian G. (ed.) *Internet of Things*, New Horizons, 2012, ISBN: 978-0-9553707-9-3, str. 7.

skytování služeb, především v podobě zefektivnění logistiky (např. formou *just-in-time* dodávek), lepšího managementu skladování a distribuce, a obecně eliminace řady funkcí či činností, které bude možné přenechat automatické komunikaci mezi zařízeními a výrobky nebo uživateli služeb.

V tomto lze spatřovat pouze počátek tohoto trendu, jelikož se jedná o využití, která jsou již v současné době aplikována a rozšiřována. Ke globální internetové síti jsou již dnes připojeny nejen v podstatě všechny podstatné infrastrukturní prvky, osobní počítače, mobilní telefony, tablety a nejrůznější další technologické příslušenství, ale také rostoucí výčet běžných předmětů a zařízení od spotřebičů a hraček po zdravotní zařízení³ či sensory pohybu domácích mazlíčků. Průzkum z roku 2013 odhadl počet připojených zařízení na 4 miliardy v roce 2010, 15 miliard v roce 2012 a predikoval 80 miliard do roku 2020.⁴ Tyto dříve futuristické vize jsou dnes vysoce relevantní, a to i v naší české realitě. O tom svědčí například skutečnost, že právě touto dobou je v České republice významnými tržními subjekty spouštěna specifická síť pro internet věcí.⁵

Lze vycházet z toho, že součástí internetu věcí může být prakticky jakýkoliv předmět bez ohledu na jeho rozměry nebo výrobní náklady. O tom, které předměty budou mít komerčně dostupnou „chytrou“ verzi zřejmě často rozhodne ekonomická úvaha, zda taková verze skýtá potenciál snížení nákladů např. v logistice nebo zda slibuje zvýšení výnosů např. jako nový produkt nebo lépe cílená reklama.⁶ S rostoucí konektivitou a za trvajícím

³ Health care. Things are looking app. *The Economist* [online]. 12. 3. 2016, z tištěné edice: Business. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/business/21694523-mobile-health-apps-are-becoming-more-capable-and-potentially-rather-useful-things-are-looking?fsrc=scn/fb/te/pe/ed/thingsarelookingapp>.

⁴ *Internet of things: Outlook for the top 8 vertical markets* [online]. IDATE, 2013. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.idate.org/fr/Research-store/Collection/In-depth-market-report_23/Internet-of-Things_785.html.

⁵ ÚŠELA, Jan. T-Mobile a SimpleCell v dubnu spouští síť pro internet věcí. Pomůže s parkováním i hlídáním domácích mazlíčků. *Hospodářské noviny* [online]. 22. 2. 2016. [cit. 12. 3. 2016] Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65174540-t-mobile-bude-pomahat-parkovat-a-sledovat-mazlicky-v-dubnu-spusti-sit-pro-internet-veci>.

⁶ ANDERSON, Janna; RAINIE, Lee. *The Internet of Things Will Thrive by 2025* [online]. Pew Internet Project report, 2014 [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.pewinternet.org/files/2014/05/PIP_Internet-of-things_0514142.pdf.

platnosti tzv. *Mooreova zákona*⁷ se současně otevírají nové možnosti funkcí a autonomních činností, které tyto předměty v internetu věcí mohou vykonávat. Mluví se o prolomení hranice mezi reálným a virtuálním světem, tedy o konceptu rozšířené reality („*augmented reality*“⁸ či „*enhanced reality*“⁹), který se vyznačuje stavem všudypřítomného pokrytí informační sítí, která se stává neopominutelnou (a neodstranitelnou) součástí běžného vnímání světa. U cílených urbanistických infrastrukturních řešení s významným zapojením nejrůznějších senzorů za účelem zvýšení efektivity se mluví o tzv. chytrých městech („*smart cities*“¹⁰). Tyto moderní prvky zvažují zavést mimo jiné i některá česká města.¹¹

V tomto okamžiku je na místě pojem internetu věcí vymezit a klasifikovat nad rámec výše popsaných možných uplatnění a projevů v rámci ekonomiky. Definice pojmu internet věcí je nesnadná, a to především s ohledem na neustálý vývoj technických možností, které lze pod něj podřadit.

⁷ COFFMAN, Kerry; G. ODLYZKO, Andrew M. Internet growth: Is there a “Moore’s Law” for data traffic?. [online]. In *Handbook of massive data sets*. Springer US, 2002, [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.dtc.umn.edu/~odlyzko/doc/internet.moore.pdf>.

⁸ BARFIELD, Woodrow. *Fundamentals of Wearable Computers and Augmented Reality*. CRC Press. Taylor & Francis Group. 2016. ISBN: 978-1-4822-4351-2; FLORIDI, Luciano. *The On-life Manifesto*. Being Human in a Hyperconnected Era. Springer International Publishing. 2015. ISBN: 978-3-319-04092-9.

⁹ BOWSKILL, Jerry; DOWNIE, John. Extending the capabilities of the human visual system: an introduction to enhanced reality. *ACM SIGGRAPH Computer Graphics - Special focus: modular visualization environments (MVEs)* [online]. Ročník 29. Číslo 2. květen 1995. str. 61-65 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=204378>.

¹⁰ Pro více informací viz např. BATTY, M.; AXHAUSEN, K. W.; GIANNOTTI, F.; POZDNOUKHOV, A.; BAZZANI, A.; WACHOWICZ, M.; OUZOUNIS, G.; PORTUGALI, Y. *Smart cities of the future*. [online]. The European Physical Journal Special Topics. listopad 2012. Ročník 214. Číslo 1. str. 481-518. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1140%2Fepjst%2Fe2012-01703-3> nebo CHOURABI, Hafedh; NAM, Taewoo; WALKER, Shawn; GIL-GARCIA, Ramon J. et al. *Understanding Smart Cities: An Integrative Framework*. [online]. System Science (HICSS), 2012 45th Hawaii International Conference. ISBN: 978-0-7695-4525-7 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: http://ieeexplore.ieee.org/xpls/abs_all.jsp?arnumber=6149291.

¹¹ LUKÁČ, Petr. Prvním "chytrým" městem v Česku se stane Písek. Firma Schneider Electric bude řídit dopravu i vytápění. *Hospodářské noviny* [online]. 8. 1. 2016 [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65066210-prvnim-chytrym-mestem-v-cesku-bude-pisek-rika-sef-tuzemske-pobocky-schneider-electric>; ČERNÝ, Aleš. Firmy začínají kroužit kolem „chytrých měst“. Cítí zakázky za miliardy. *iDnes/Ekonomika* [online]. 12. 3. 2016 [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/smart-cities-v-cesku-0lm-/ekonomika.aspx?c=A160310_2231323_ekonomika_rny.

Pro účely tohoto příspěvku vycházím z následujícího vymezení: *Internet věcí je koncept, dle kterého každý předmět může být připojen k internetu a sdílet data, čímž se zvyšuje jeho hodnota a využitelnost.*¹² Jedná se tedy o široký pojem, který zahrnuje *komunikační zařízení, interakci strojů* (M2M, tzn. *machine to machine*), jakož i tzv. *internet objektů* (*Internet of Objects*). Komunikační zařízení jsou přístroje, pro které je konektivita klíčovou vlastností (např. smartphone, tablet), zatímco M2M jsou předměty se samostatným určením, které jsou vylepšeny komunikačním modulem pro účely automatické komunikace se serverem nebo jinými předměty (např. „chytré“ ledničky, gadgety, televizní obrazovky, vozidla, termostaty nebo zdravotní zařízení). Tyto dvě skupiny jsou míněny pod pojmem internet věcí v tomto příspěvku. Nad jeho rámec lze mluvit i o internetu objektů, který je označením pro předměty, které neshromažďují data, ale obsahují identifikační technologii (nejčastěji RFID nebo 2D čárový kód), což jim umožňuje otevřenou komunikaci přednastavených informací (např. obaly, znovupoužitelné přepravní předměty, přístupové karty).¹³

Neopominutelnou složkou internetu věcí, která je výsledkem nových technických možností, ale zároveň předpokladem jejich funkce, je permanentní a rozsáhlý sběr, zpracování a shromažďování údajů. Tyto údaje mohou být vytvářeny senzory, které představují součást internetu věcí, mohou být vnášeny uživatelem nebo mohou být poskytovány z jiných zdrojů dostupných skrze konektivitu zařízení (např. z internetu). Může se jednat o čistě technické údaje, o metadata způsobilá za určitých okolností nebo v kombinaci identifikovat jednotlivce (např. pohyb před senzorem, druh odebraného výrobku ze zařízení apod. v kombinaci se vzorcem chování daného uživatele nebo jeho virtuálním profilem) nebo přímo o osobní údaje (v souladu s jejich vymezením evropským právem). Není zároveň vyloučeno, že shromažďování údajů shodným předmětem při plnění

¹² *Internet of things: Outlook for the top 8 vertical markets* [online]. IDATE, 2013. [cit. 6. 5. 2016]. str. 9. Dostupné z: http://www.sbdi.co.kr/cart/data/info/IDATE_Internet_of_Things_sample.pdf?ckattempt=2.

¹³ *Internet of things: Outlook for the top 8 vertical markets* [online]. IDATE, 2013. [cit. 6. 5. 2016]. str. 9. Dostupné z: http://www.sbdi.co.kr/cart/data/info/IDATE_Internet_of_Things_sample.pdf?ckattempt=2.

shodné funkce může v různých situacích představovat odlišnou míru zásahu do soukromí jednotlivce (např. při použití v jednočlenné domácnosti v kontrastu s použitím ve veřejně přístupném zařízení). Je tudíž možné dovodit, že zařízení propojená pomocí internetu věcí mají potenciál zásadně zasahovat do osobní sféry jednotlivců.¹⁴

Je nad rámec tohoto příspěvku zabývat se navazujícími aspekty, které souvisí se zprostředkovanými důsledky internetu věcí pro soukromí a identitu subjektů osobních údajů. Tím je především míněno další nakládání s údaji shromážděnými a vytvořenými předměty internetu věcí a jejich užití v rámci databází pro účely profilování uživatelů. Zde se jedná o problematiku tzv. *big data*. Tento pojem označuje velké objemy strukturovaných, semi-strukturovaných nebo nestrukturovaných a zároveň personalizovaných, pseudonymizovaných nebo anonymizovaných dat, která jsou shromážděna v databázi a umožňují *data mining*. Tento pojem označuje filtrování nebo kombinování dat za účelem identifikace vzorců chování a vztahových řetězců mezi jednotlivými daty. To může být následně využito pro nejrůznější účely, mimo jiné pro profilování uživatelů, analýzu chování zákazníků, zvyšování efektivity výrobního řetězce, krádež online identity, online sledování nebo hospodářskou špionáž.

Internet věcí představuje zcela novou oblast technologických možností, které je zapotřebí zkoumat ze všech možných úhlů pohledu. Tento příspěvek se však omezuje pouze na částečné řešení otázky: „Jak zohledňuje unijní právo specifické aspekty internetu věcí?“, přičemž cílem je nastínit, do jaké míry nově přijatá úprava ochrany osobních údajů v Evropské unii ve vybraných oblastech reaguje na určité vlastnosti sběru, shromažďování nebo zpracovávání údajů předměty, které spadají pod výše uvedené vymezení internetu věcí.

¹⁴ *IoT Privacy, Data Protection, Information Security* [online]. Fact Sheet of the European Commission, [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/dae/document.cfm?doc_id=1753.

2. POTŘEBA NOVÉHO VNÍMÁNÍ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Shromažďování a zpracovávání údajů v rámci internetu věcí představuje zřejmě nejvýznamnější právní aspekt tohoto nového fenoménu. Klíčovým prvkem je totiž permanentní přenos dat, která mohou v řadě případů přímo nebo nepřímo identifikovat subjekt údajů. Zároveň se potenciálně jedná o údaje, které v případě kombinace s jinými údaji (tzv. profilování) mohou zpřístupnit citlivé osobní údaje nebo osobní údaje o vzorci chování, které subjekt údajů může považovat za významný zásah do jeho soukromí. „Cílem stran zúčastněných na internetu věcí je nabízet nové aplikace a služby prostřednictvím shromažďování a dalšího kombinování těchto údajů o fyzických osobách – ať již za účelem „pouhého“ měření údajů specifických pro prostředí daného uživatele, nebo konkrétního sledování a analýzy jeho zvyklostí. Jinými slovy, internet věcí s sebou zpravidla přináší zpracovávání údajů, které se týkají identifikovaných nebo identifikovatelných fyzických osob, a jsou proto považovány za osobní údaje ve smyslu článku 2 směrnice EU o ochraně údajů.“¹⁵ (dále jen „Směrnice“¹⁶).

Skutečnost, že předměty v rámci internetu věcí často zpracovávají údaje, na které se vztahují požadavky na ochranu osobních údajů, nepředstavuje sama o sobě zásadně novou problematiku, na kterou by nebylo možné vztáhnout dosavadní teoretické či praktické závěry a poznatky. To, čím internet věcí představuje novou výzvu v této oblasti, je především nepřeborná různorodost dat, která za různých situací mohou představovat různou formu údajů. Tato variabilita se potenciálně umocňuje v případě, že zařízení pro své funkce užívá autonomní komunikace s jinými předměty, čímž může docházet k akumulaci údajů, které ve své kombinaci představují nepřímý identifikátor osobních údajů.

¹⁵ Stanovisko č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 16. září 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_cs.pdf, str. 4.

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:31995L0046>.

Dále je významný prvek potenciální všudypřítomnosti předmětů internetu věcí, čímž dochází prakticky k situaci, kdy subjekt údajů nemá nejen kontrolu, ale (za určitých okolností) ani povědomí o zařízeních, která o něm sbírají, shromažďují a zpracovávají údaje (a potenciálně v důsledku toho ani o rozsahu sbíraných údajů). Zde lze uvažovat nejen o veřejně přístupných prostorách, popř. cizích či sdílených prostorách nebo zařízeních, ale též např. o dočasně poskytnutých prostorách a pronajatých či vypůjčených předmětech. Nejproblematictější situace z hlediska současné koncepce práva ochrany osobních údajů nastává, pokud si uživatel ani není vědom skutečnosti, že jsou o něm určitým předmětem sbírány údaje.¹⁷ „*Taková nedostatečná informovanost představuje významnou překážku projevení platného souhlasu podle práva EU vzhledem k tomu, že subjekt údajů musí být náležitě informován. Za těchto okolností nelze podle práva EU takový souhlas využít jako právní základ pro příslušné zpracování údajů.*“¹⁸ Dnes platná úprava oprávněného zpracování údajů v těchto situacích naráží na své limity, které lze jen stěží překonat extenzivním výkladem.¹⁹ „*Pokud není možná účinná kontrola způsobu interakce předmětů ani určení virtuálních hranic na základě určení aktivních nebo neaktivních zón konkrétních věcí, stane se kontrola vytvořeného toku údajů mimořádně obtížnou. Ještě obtížnější bude kontrolovat jejich následné využití, a zabránit tak možnému riziku neplánovaných funkcí.*“²⁰ Problematikou předvídatelnosti shromažďování osobních údajů

¹⁷ ABDMEZIEM, Riad; TANDJAOUI, Djamel. *Internet of Things: Concept, Building blocks, Applications and Challenges*. [online]. Cornell University Library, 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://arxiv.org/pdf/1401.6877v1.pdf>.

¹⁸ *Stanovisko č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí* [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 16. září 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_cs.pdf, str. 8.

¹⁹ Pro bližší vymezení nedostatků evropské koncepce práva ochrany osobních údajů, především s ohledem na přílišný důraz na souhlas subjektů viz RUBINSTEIN, Ira. *Big Data: The End of Privacy or a New Beginning?* NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 12-56. [online] 5. 10. 2012 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2157659.

²⁰ *Stanovisko č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí* [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 16. září 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_cs.pdf, str. 8.

pro subjekt údajů a vymezením rovnováhy mezi ochranou subjektů osobních údajů a efektivním využitím těchto údajů se zabývalo již několik autorů.²¹

Do budoucna není vyloučeno, že jakýkoliv předmět mimo svého běžného určení (např. žehlička, šatní skříň, sprcha, nádobí) bude také navíc sbírat a sdílet údaje o svém stavu či činnosti, ke které byl využit. Bude tedy zřejmě nad možností (nejen) běžného uživatele rozpoznat, v jaké míře je jeho konání v reálném světě transponováno do specifické digitální stopy bez jeho aktivního přičinění. Toto inherentní riziko internetu věcí je navíc nutno vnímat v kontextu dalších, rapidně se rozmáhajících, technologií (např. *cloud computing*,²² shromažďování databází *big data*,²³ *data miningu* těchto databází²⁴ či *self-learning* vlastností moderních algoritmů²⁵) a především pak při zohlednění současné podoby nakládání s osobními údaji uživatelů ze strany poskytovatelů nejrůznějších online služeb, kteří si skrze značně jednostranné všeobecné smluvní podmínky zajišťují přístup k rozsáhlým souborům uživatelských dat, která jsou následně běžným předmětem na trhu agregovaných dat pro nejrůznější účely.²⁶ „Nárůst množství údajů vytvářených internetem věcí v kombinaci s moderními technikami souvisejícími s analýzou údajů a jejich křížovým přiřazováním může vést k sekundární-

²¹ Např. NISSENBAUM, Helen. *Privacy as contextual integrity*. [online]. Washington Law Review. 2004. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.nyu.edu/projects/nissenbaum/papers/washingtonlawreview.pdf> nebo CUSTERS, Bart; URŠIČ, Helena. Big data and data reuse: a taxonomy of data reuse for balancing big data benefits and personal data protection. *International Data Privacy Law* [online] 7. 1. 2016 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://data-reuse.eu/wp-content/uploads/2016/01/International-Data-Privacy-Law-2016-Custers.pdf>.

²² MELL, Peter, GRANCE, Tim. *The NIST definition of cloud computing*. [online] 2011. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://faculty.winthrop.edu/domanm/csci411/Handouts/NIST.pdf>.

²³ MCAFEE, Andrew, et al. Big data. The management revolution. *Harvard Business Review* [online]. 2012, 90.10, str. 61-67. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.rosebt.com/uploads/8/1/8/1/8181762/big_data_the_management_revolution.pdf.

²⁴ FREITAS, Alex A. *Data mining and knowledge discovery with evolutionary algorithms*. Springer Science & Business Media, 2013, ISBN: 9783662049235.

²⁵ GORBENKO, Anna; POPOV, Vladimir. Self-learning algorithm for visual recognition and object categorization for autonomous mobile robots. In: *Computer, Informatics, Cybernetics and Applications*. Springer Netherlands, 2012, ISBN: 9789400718388. str. 1289-1295.

mu využívání těchto údajů, které může i nemusí souviset s účelem, k němuž bylo určeno jejich původní zpracování.^{27, 28} V tomto ohledu je nutno vycházet z toho, že ani převážná většina uživatelů internetu si stále není zdaleka vědoma rozsahu, v jakém po sobě zanechávají datovou stopou. Takovou, která je intenzivně a pečlivě analyzována ze strany nejrůznějších třetích subjektů. Bohužel je zřejmě nemístné domnívat se, že by datová stopa vyprodukovaná v rámci internetu věcí unikla stejné či dokonce větší pozornosti těchto subjektů.

Významným bodem je samotné zabezpečení údajů shromažďovaných, zpracovávaných a sdílených zařízeními spadajícími pod internet věcí. V tomto ohledu jde o zařízení, která často obsahují limitované možnosti zabezpečení, vzhledem k (mimo jiné) tlaku na minimální náklady, omezené kapacitě baterií a nízkému výkonu miniaturních procesorů. Zároveň jsou omezené možnosti aktualizace jejich firmwallu a softwaru, jelikož tato zařízení běžně fungují na základě jednoduchých přednastavených algoritmů, které neumožňují dodatečné aktualizace.²⁹

²⁶ SPIEKERMANN, Sarah, et al. The challenges of personal data markets and privacy. *Electronic Markets*. *Electronic Markets* [online]. červen 2015, 161-167. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Sarah_Spiekermann2/publication/276129671_The_challenges_of_personal_data_markets_and_privacy/links/55c4c7fb08aeca747d617e4d.pdf.

²⁷ Stanovisko č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 16. září 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_cs.pdf, str. 9.

²⁸ V tomto směru se otevírá prostor pro diskusi o uplatnění a vymezení zásady omezení účelu, dle které je zákonnost zpracování vázána na omezení pro účel, pro který byly osobní údaje shromážděny. Tato zásada doznala v Nařízení (viz dále) úpravy, které předcházela rozsáhlá debata, jejímž výsledkem je znění článku 6 odst. 4 Nařízení. Rozbor této problematiky je však nad rámec tohoto příspěvku. Blíže viz např. Opinion 03/2013 on purpose limitation [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 2. dubna 2013. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf.

²⁹ Pro podrobnější rozbor viz např. HUI, Suo; JIAFU, Wan; CAIFENG, Zou; JIANQI, Liu. Security in the Internet of Things: A Review. *Computer Science and Electronics Engineering (ICC-SEE)*, 2012 [online]. 23. 3. 2012 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ieeexplore.ieee.org/xpl/articleDetails.jsp?arnumber=6188257> nebo ROMAN, Rodrigo; ZHOU Jianying; LOPEZ, Javier. On the features and challenges of security and privacy in distributed internet of things. *Computer Networks*. [online]. Ročník 57, Číslo 10, 5. 7. 2013, str. 2266-2279 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1389128613000054>.

S ohledem na skutečnost, že již současná síť komunikačních zařízení v podobě počítačů či smartphonů čelí častým a významným případům narušení bezpečnosti, přičemž rozsáhlé úniky osobních údajů³⁰ nejsou zdaleka tak výjimečné, jak by se z médií zdálo,³¹ lze řadu nově připojovaných zařízení označit za články dále oslabující již tak poměrně slabě chráněnou strukturu. Pokud nebude dosaženo celkového zlepšení bezpečnosti v rámci této globální sítě zařízení, může mít tato skutečnost dalekosáhlé důsledky nejen pro subjekty osobních údajů.

3. EVROPSKÉ PRÁVO OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Současný stav ochrany osobních údajů v Evropské unii charakterizují různorodé národní úpravy, které do značné míry nesourodě implementují a prosazují evropské snahy o zajištění minimálního standardu ochrany a celkově nepružně reagují na výzvy, které jim kladou nové technologie. Základ byl na evropské úrovni položen již v roce 1995 výše představenou Směrnicí,³² která byla později v různých dílčích směrech doplňována, např. směrnicí o soukromí a elektronických komunikacích.³³ Značný význam mají v rámci vývoje výkladu evropské úpravy ochrany osobních údajů stanoviska Pracovní skupiny podle čl. 29 Směrnice, která poskytují podrobný vý-

³⁰ PERLROTH, Nicole; GELLES, David. Russian Hackers Amass over a Billion Internet Passwords. *New York Times*. [online]. 5. 8. 2014 [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2014/08/06/technology/russian-gang-said-to-amass-more-than-a-billion-stolen-internet-credentials.html?_r=0 ; JOHNSON, Steve. Target Now Says up to 110 Million Consumers Victimized in Breach. *MercuryNews.com* [online]. 1. 10. 2014 [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.mercurynews.com/news/ci_24889060/target-now-says-up-to-110.

³¹ STUART, Keith; ARTHUR, Charles. PlayStation Network Hack: Why It Took Sony Seven Days to Tell the World. *Guardian*. [online] 27. 1. 2011. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/technology/gamesblog/2011/apr/27/playstation-network-hack-sony>.

³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:31995L0046>.

³³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0058:cs:HTML>.

klad řady dílčích aspektů Směrnice, jakož i situační aplikací její úpravy (zde je na místě zmínit již několikrát citované Stanovisko 29 Pracovní skupiny č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí).

Pro posledních několik let je typická značná aktivita ze strany Evropské Komise v oblasti ochrany osobních údajů. Část lze připsat naplňování iniciativ v rámci Digitální Agendy pro Evropu, která se zaměřuje na vytvoření Jednotného digitálního trhu a komplexní řešení stěžejních oblastí v souvislosti s informačními a komunikačními technologiemi.³⁴ Za zásadnější lze ovšem shledat skutečnost, že evropským legislativním procesem prochází posledních několik let návrh nařízení, které má zajistit modernizaci práva ochrany osobních údajů tak, aby bylo schopné dostát požadavkům současnosti i blízké budoucnosti.

4. REFORMA EVROPSKÉHO PRÁVA V OBLASTI OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

V nedávné době dospěl do finále proces modernizace evropské úpravy ochrany údajů, který by měl mít za cíl zapracovat mimo jiné i výše zmíněná rizika spojená s nejnovějšími technologickými trendy v ICT. Dne 4. května 2016 bylo v Úředním věstníku Evropské unie uveřejněno znění Obecného nařízení o ochraně osobních údajů ze dne 27. dubna 2016 (dále jen „Nařízení“).³⁵ V platnost tudíž vstoupilo dnem 24. května 2016 a účinnost lze očekávat po uplynutí dvouleté legisvakční lhůty ke dni 25. května 2018.³⁶

³⁴ Digitální agenda pro Evropu: klíčové iniciativy [online] MEMO/10/200, Evropská Komise, 19. května 2010. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-200_cs.htm.

³⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=CS>.

³⁶ Outcome of the Council meeting [online]. 3445th Council meeting, Economic and Financial Affairs, Brussels, 12. 2. 2016 [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/.../meetings/>, str. 17.

Nařízení představuje cestu k zajištění jednotnějšího standardu ochrany osobních údajů v rámci Evropské unie, přičemž upravuje obecný základ, který je na evropské úrovni i v jednotlivých národních úpravách již nyní dále doplňován a rozšiřován zvláštními právními předpisy jako např. předpisy týkajícími se boje proti praní špinavých peněz.

5. VYBRANÉ BODY ÚPRAVY OBECNÉHO NAŘÍZENÍ O OCHRANĚ ÚDAJŮ

Úprava obsažená v Nařízení je velmi komplexní a bezpochyby nad rámec tohoto stručného pojednání. V následujících oddílech je tudíž poskytnut pouze krátký vhled do tří vybraných aspektů této nové právní úpravy s přihlédnutím ke specifikům internetu věcí. Cílem je identifikovat významné prvky, nikoliv poskytnout řešení nastíněných dílčích otázek.

5.1 OPATŘENÍ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ A PSEUDONYMIZACE

Nařízení obsahuje velmi flexibilní vymezení požadavků na ochranu osobních údajů, které bude nutno blíže vymezit pro jednotlivé situace, lze však uvítat důraz na minimalizaci údajů jako nosnou myšlenku ochrany údajů.³⁷ Dvěma výslovně zmíněnými prostředky zajištění zabezpečení jsou pseudonymizace a šifrování osobních údajů.³⁸ Pojem pseudonymizace osobních údajů je v Nařízení oproti předchozí právní úpravě výslovně definován jako: „*zpracování osobních údajů tak, že již nemohou být přiřazeny konkrétnímu subjektu údajů bez použití dodatečných informací, pokud jsou tyto dodatečné informace uchovávány odděleně a vztahují se na ně technická a organizační opatření, aby bylo zajištěno, že nebudou přiřazeny identifikované či identifikovatelné fyzické osobě.*“³⁹

³⁷ Článek 25 odst. 1 Nařízení.

³⁸ Článek 32 odst. 1 písm. a) Nařízení.

³⁹ Článek 4 bod 5 Nařízení.

Pseudonymizace není formou anonymizace.⁴⁰ Na rozdíl od anonymizovaných údajů,⁴¹ jde o údaje, které obsahují tzv. nepřímé identifikátory,⁴² které mohou sloužit k opětovné identifikaci subjektu údajů, a proto je s nimi nutno i nadále nakládat jako s osobními údaji.⁴³ Pseudonymizace představuje formu zabezpečení osobních údajů, která vede ke snížení rizika ohrožení osobních údajů za současného uchování vlastností těchto údajů, čímž je (na rozdíl od anonymizace) umožněno jejich další efektivní využití. „Použití pseudonymizace osobních údajů může omezit rizika pro dotčené subjekty údajů a napomoci správcům a zpracovatelům splnit jejich povinnosti týkající se ochrany údajů.“⁴⁴

Nařízení v řadě ohledů podporuje její uplatnění,⁴⁵ které má zdůrazněný význam např. při posuzování přípustnosti zpracování osobních údajů pro jiný než původně stanovený účel,⁴⁶ při naplnění požadavků záměrné a standardní ochrany osobních údajů („*data protection by design and by default*“)⁴⁷ či pro zpracování osobních údajů pro účely archivace ve veřejném zájmu, pro účely vědeckého či historického výzkumu nebo pro statistické účely.⁴⁸

Skutečnost, že Nařízení takto široce rozeznává tuto formu zabezpečení osobních údajů, lze uvítat jako pragmatickou reakci na současný vývoj nakládání s osobními údaji a na technické možnosti jejich zabezpečení. Vý-

⁴⁰ Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 10. dubna 2014. [cit. 14. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.cnpd.public.lu/fr/publications/groupe-art29/wp216_en.pdf, str. 3.

⁴¹ Anonymizovaný údaj lze vymezit jako osobní údaj, který byl nenávratně změněn tak, že subjekt údajů není možné nadále identifikovat přímo ani nepřímo, a to jak správcem osobních údajů samotným, tak ve spolupráci s kýmkoliv jiným. Blíže viz např. ISO/IEC 29100:2011 Information technology — Security techniques — Privacy framework. [online] [cit. 14. 6. 2016] Dostupné z: http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=45123.

⁴² Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 10. dubna 2014. [cit. 14. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.cnpd.public.lu/fr/publications/groupe-art29/wp216_en.pdf, str. 20.

⁴³ Bod 26 Preambule Nařízení.

⁴⁴ Bod 28 Preambule Nařízení.

⁴⁵ Bod 29 Preambule Nařízení.

⁴⁶ Článek 6 odst. 4 písm. e) Nařízení.

⁴⁷ Článek 25 Nařízení.

⁴⁸ Článek 89 odst. 1 Nařízení.

znam zohlednění této formy zabezpečení zdůrazňuje ve svém doporučení o variantách reformy EU v oblasti ochrany údajů i Evropský inspektor ochrany údajů (EIOÚ).⁴⁹

Pseudonymizace hraje již dnes významnou roli v rámci medicíny, klinického výzkumu a databází obsahujících údaje o zdravotním stavu.⁵⁰ Značná pozornost jí je věnována také v kontextu internetu věcí, big data či cloud computingu,⁵¹ jelikož představuje jedno z možných řešení zabezpečení osobních údajů při současném uchování možnosti jejich komerčního využití.

S ohledem na výše zmíněnou podporu uplatnění pseudonymizace v režimu Nařízení lze očekávat, že značná část osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných v rámci internetu věcí bude takto zabezpečena. Zde bude dle mého názoru hrát významnou roli i zakotvení koncepce záměrné a standardní ochrany osobních údajů v článku 25 Nařízení. Ta požaduje začlenění prvků ochrany osobních údajů již ve fázi vývoje výrobku, namísto dnes

⁴⁹ Stanovisko EIOÚ 3/2015, Velká příležitost pro Evropu, Doporučení EIOÚ o variantách reformy EU v oblasti ochrany údajů ze dne 28. července 2015 [online]. Evropský inspektor ochrany údajů. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-07-27_GDPR_Recommendations_CS.pdf, str. 6.

⁵⁰ Např. ARNING, Marian; FORGÓ, Nikolaus; KRÜGEL, Tina. Data protection in grid-based multicentric clinical trials: killjoy or confidence-building measure? [online]. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. The Royal Society Publishing. 1. června 2009. Ročník 367. Číslo 1898. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://rsta.royalsocietypublishing.org/content/367/1898/2729>.

⁵¹ Např. ARYAN, Anoop; SINGH, Sanjay. *Protecting location privacy in Augmented Reality using k-anonymization and pseudo-id* [online]. Computer and Communication Technology (ICCCCT), 2010 International Conference, 17-19. 9. 2010. str. 119-124. [cit. 9. 6. 2016] Dostupné z: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=5640424&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D5640424 ; GOUVAS, Panagiotis; ZAFEIROPOULOS, Konstantinos Perakis; BOURAS, Thanasis: An Innovative Approach for the Protection of Healthcare Information Through the End-to-End Pseudo-Anonymization of End-Users. In: *Internet of Things. User-Centric IoT*. Springer International Publishing, 2015. str. 210-216. ISBN: 978-3-319-19656-5 ; JANG, Sung-Bong; KO, Young-Woong. Efficient multimedia big data anonymization. [online]. *Multimedia Tools and Applications*. 1. prosince 2015. str. 1-18 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1007/s11042-015-3123-2#/page-1> nebo MOTRO, Amihai; PARISI-PRESICCE, Francesco. Blind Custodians: A Database Service Architecture That Supports Privacy Without Encryption. In: *Data and Applications Security XIX*. 19th Annual IFIP WG 11.3 Working Conference on Data and Applications Security, Storrs, CT, USA, August 7-10, 2005, Proceedings. ISBN 978-3-540-31937-5.

standardního následného doplnění, přičemž pseudonymizace je výslovně zmíněna jako jeden z možných přístupů. Požadavek na tuto formu koncepce vývoje výrobků je často zdůrazňován právě ve spojení s úvahami o bezpečnosti předmětů internetu věcí, jejichž technické řešení často nabízí pouze omezené možnosti následného rozšíření, aktualizace či přenastavení ochranných opatření.

Ohrožení údajů zpracovávaných jednotlivými předměty v internetu věcí zřejmě nebude samo o sobě představovat významné riziko pro subjekty údajů, následná kombinace těchto údajů a její ohrožení však může vést k rozsáhlým a nenávratným zásahům do osobního života a soukromí jednotlivců.⁵² Většina senzorů v předmětech nebude sama o sobě shromažďovat a zpracovávat data, která by bylo možné jednotlivě označit za citlivá, ba ani personifikovatelná, avšak následná analýza a kombinace dat z různých zdrojů (např. v jiném, centrálním, zařízení internetu věcí) může odhalit specifické vzorce jednání,⁵³ které představují významný zásah do soukromí jednotlivce. V řadě případů lze toto profilování uživatelů (tzv. *behavioral targeting*, popř. *predictive targeting*)⁵⁴ vysledovat již v současném online prostředí, kdy jsou data z vyhledávačů, sociálních sítí či jiných online aktivit agregována a kombinována za účelem vytváření cílených marketingových profilů uživatelů.⁵⁵ Z těchto důvodů je zabezpečení osobních

⁵² Pro bližší vymezení a analýzu dat a údajů primárně generovaných a shromažďovaných předměty v rámci internetu věcí viz např. kapitolu 12 *The Internet of Things: A Survey from the Data-Centric Perspective* v AGGARWAL, Charu C. *Managing and Mining Sensor Data*. Springer Science & Business Media, 2013. ISBN: 9781461463092.

⁵³ COOK, Diane J.; KRISHNAN, Narayanan C. *Activity Learning: Discovering, Recognizing, and Predicting Human Behavior from Sensor Data*. John Wiley & Sons, 2015, ISBN: 978-1-118-89376-0.

⁵⁴ CHEN, Ye; PAVLOV, Dmitry; CANNY, John F. Large-scale behavioral targeting. In: *Proceedings of the 15th ACM SIGKDD international conference on Knowledge discovery and data mining*. [online]. ACM, 2009. str. 209-218. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.cc.gatech.edu/~zha/CSE8801/ad/p209-chen.pdf>.

⁵⁵ MARWICK, Alice E. How Your Data Are Being Deeply Mined, *New York Review of Books*, 9. 1. 2014; SINGER, Natasha. Acxiom, the Quiet Giant of Consumer Database Marketing, *New York Times*, 16. 6. 2012; PARISER, Eli. *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*, New York: Penguin Press, 2012, ISBN: 9780143121237, str. 43; SINGER, Natasha. A Data Broker Offers a Peek Behind the Curtain, *New York Times*, 31. 7. 2013.

údajů, byť v pseudonymizované podobě, v rámci internetu věcí potřeba věnovat náležitou pozornost.

Alternativou k pseudonymizaci jsou různé metody šifrování. Ty mohou představovat řešení řady situací, pro internet věcí je zde však limitace omezenými výpočetními možnostmi jednotlivých předmětů, jakožto i jinými technickými požadavky včetně kompatibility zařízení a datových toků, které ji mohou činit nevhodnou pro tento druh zařízení.⁵⁶

Samostatným bodem je problematika anonymizace osobních údajů v kontextu neustálého pokroku technologických možností a nalézání nových postupů tzv. *de-anonymizace*.⁵⁷ Limity jednotlivých forem anonymizace se zabývala i Pracovní skupina podle čl. 29 Směrnice.⁵⁸ K technologickému pokroku však nedochází jen na straně *de-anonymizace*, ale nabízí se i nové možnosti technických řešení anonymizace a lze identifikovat řadu projektů, které mohou překonat nedostatky dnešních přístupů.⁵⁹

Otevřenou otázkou zůstává, jak zajistit dostatečnou úroveň ochrany údajů v rámci zařízení internetu věcí, resp. jaké požadavky budou ve směru

⁵⁶ BELL, C. Kapitola 1 The Internet of Things and Data. In *MySQL for the Internet of Things*. Apress, 2016. ISBN: 978-1-484212-94-3, str. 1-28.

⁵⁷ Pro lepší seznámení se se současnými možnostmi *de-anonymizace* viz např. NAINI, Farid M.; UNNIKRISHNAN, Jayakrishnan; THIRAN, Patrick; VETTERLI, Martin. Where You Are Is Who You Are: User Identification by Matching Statistics. *IEEE Transactions on Information Forensics and Security* [online]. Ročník 11, Číslo 2, str. 358-372 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ieeexplore.ieee.org/xpl/articleDetails.jsp?arnumber=7321027> ; GAMBS, Sebastian; KILLIJIAN, Marc-Olivier; CORTEZ, Miguel Nunez del Prado. De-anonymization attack on geolocated data. *Journal of Computer and System Sciences* [online]. Elsevier, 2014, 80 (8), str. 1597-1614. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01242268/document> ; NARAYANAN, Arvind; SHMATIKOV, Vitaly. Robust de-anonymization of large sparse datasets. In: *Security and Privacy* [online]. IEEE Symposium on. IEEE, 2008. str. 111-125. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://myspew.com/gallery/1/Robust%20De-anonymization%20of%20Large%20Datasets.pdf>.

⁵⁸ Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 10. dubna 2014. [cit. 14. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.cnpd.public.lu/fr/publications/groupe-art29/wp216_en.pdf, str. 8-9.

⁵⁹ Např. projekt řešící možnosti hierarchických anonymizačních algoritmů, viz AMIRI, Fatemeh; YAZDANI, Nasser; SHAKERY, Azadeh; CHINAELI, Amir H. Chinaeli. Hierarchical anonymization algorithms against background knowledge attack in data releasing. *Knowledge-Based Systems 101*, 1. 6. 2015, str. 71-89, popř. studie možností autonomních postupů v rámci internetu věcí k omezení rizika porušení bezpečnosti údajů, viz ASHRAF, Qazi Mamoon; Habaebi, Mohamed Hadi. Autonomic schemes for threat mitigation in Internet of Things. *Journal of Network and Computer Applications 49*, 1. 3. 2015, str. 112-127.

bezpečnostních opatření na tato zařízení kladena. Nařízení sice poskytuje obecný právní rámec, ten však je nyní nutné aplikovat na realie tržní ekonomiky a okolního světa. Významná role je v tomto směru přikládána kodexům chování, které mají být vypracovány členskými státy, dozorovými orgány a Komisí.⁶⁰ Nadto se očekávají kodexy chování vypracované sektorovými sdruženími a dalšími subjekty, které by mohly mimo jiné upřesnit formy opatření k zajištění bezpečnosti zpracování osobních údajů či specifikovat postupy pseudonymizace osobních údajů.⁶¹ Obecně pak problematika zabezpečení osobních údajů (nejen v rámci internetu věcí) zůstává i nadále velmi živé téma, které je předmětem řady odborných studií.⁶²

5.2 POSUN OD OZNAMOVACÍ POVINNOSTI K POSOUZENÍ VLIVU

Zřejmě nejproblematictější částí úpravy ochrany osobních údajů je nalezení vhodné rovnováhy mezi povinnostmi správců a zpracovatelů a ochranou subjektů osobních údajů. Cílem je tedy zakotvení dostatečných ochranných opatření při současném zachování přijatelné míry administrativní zátěže a srozumitelné podoby regulace. „*Ochranná opatření by se neměla zaměřovat za formality. Hrozí, že nadměrná detailnost nebo pokusy o mikrořízení podnikových procesů se v budoucnu přežijí.*“⁶³

Současná úprava na základě Směrnice ukládá správci za účelem transparentnosti především předběžnou oznamovací povinnost vůči dozorovému orgánu se stanoveným minimálním rozsahem oznamovaných informací.⁶⁴

⁶⁰ Článek 40 odst. 1 Nařízení.

⁶¹ Článek 40 odst. 2 Nařízení.

⁶² Lze zmínit např. BANDYOPADHYAY, Debasis; SEN, Jaydip. Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization. *Wireless Personal Communications* [online]. Ročník 58, Číslo 1 [cit. 6. 5. 2016]. str. 49-69. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1007/s11277-011-0288-5> nebo WEBER, Rolf H. Internet of Things – New security and privacy challenges. *Computer Law & Security Review* [online]. Ročník 26, Číslo 1, leden 2010 [cit. 6. 5. 2016]. str. 23-30. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364909001939>.

⁶³ Stanovisko EIOÚ 3/2015, Velká příležitost pro Evropu, Doporučení EIOÚ o variantách reformy EU v oblasti ochrany údajů ze dne 28. července 2015 [online]. Evropský inspektor ochrany údajů. [cit. 12. 3. 2016]. str. 7. Dostupné z: https://secure.edps.europa.eu/ED-PSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-07-27_GDPR_Recommendations_CS.pdf.

⁶⁴ Článek 18 a násl. Směrnice.

Nařízení odbourává tuto povinnost, avšak přináší zároveň řadu jiných nástrojů, které ji nahrazují. Nový mechanismus je do značné míry vytvořen po vzoru samoregulace obsažené v evropské úpravě soutěžního práva. Správce bude nově povinen před zahájením zpracování osobních údajů provést posouzení vlivu na ochranu osobních údajů,⁶⁵ které obsahuje systematickou analýzu, posouzení rizik z hlediska práv a svobod subjektů údajů, test proporcionality a posouzení nezbytnosti zpracování po deklarovaný účel. Následně se vyžaduje definování bezpečnostních opatření a záruk pro zajištění dostatečné ochrany osobních údajů a případnou eliminaci identifikovaného vysokého rizika.⁶⁶

Na tento koncepční posun lze nahlížet jako na vhodnou reakci na rostoucí množství připojených zařízení a tím i situací, při kterých dochází ke zpracování údajů pro nejrůznější účely. S ohledem na internet věcí lze odbourání předběžné oznamovací povinnosti ve prospěch samoregulačního přístupu shledat za únosné řešení pro správce a zpracovatele, jakož i pro dozorčí orgány.

Je však otázkou, zda v kontextu všech povinností správce na základě Nařízení jde o administrativní ulehčení. Zde je myšlena především skutečnost, že v případě, že z posouzení vlivu vyplyne vysoké riziko a omezené možnosti jeho zmírnění,⁶⁷ což jsou opět pojmy, které vyžadují konkrétnější vymezení pro sektor nebo typ údajů, má standardně navazovat předběžná konzultace s dozorčím orgánem. Zároveň je dosavadní oznamovací povinnost pro řadu správců (pokud zpracovávají citlivé údaje, případně pokud mají nad 250 zaměstnanců) do značné míry pouze transformována do povinnosti vést záznamy o všech zpracováních, za která nesou odpovědnost.⁶⁸ Tyto záznamy lze přirovnat k informacím poskytovaným dozorovému orgánu na základě současné předběžné oznamovací povinnosti,⁶⁹ přičemž do budoucna k nim bude mít dozorčí orgán na žádost přístup přímo u správce.

⁶⁵ Článek 35 Nařízení.

⁶⁶ Článek 35 odst. 7 písm. d) Nařízení.

⁶⁷ Článek 36 odst. 1 Nařízení.

⁶⁸ Článek 30 Nařízení.

Výše popsané činnosti by sice mělo správcům usnadnit jmenování pověřence pro ochranu údajů,⁷⁰ to lze však dle mého názoru považovat za řešení pro subjekty střední či větší velikosti, nikoliv za obecně přijatelné zdůvodnění komplexnosti požadavků.

Klíčovým i pro případného pověřence bude, zda dostupné prováděcí předpisy či sektorové instrukce poskytnou dostatečně srozumitelné a jednoznačné pokyny a požadavky pro konkrétní činnosti. Národní dozorové orgány mají dle Nařízení vypracovat seznam zpracování, na která se vztahuje povinnost provést posouzení vlivu (a případně i seznam takových, na která se povinnost nevztahuje) a poskytnout je Evropskému sboru pro ochranu osobních údajů, který nahradí dosavadní Pracovní skupinu podle čl. 29 Směrnice.⁷¹ Je však otevřenou otázkou, v jakém časovém horizontu a v jak komplexní podobě lze tyto a další oficiální vodítka pro aplikaci ustanovení Nařízení očekávat.

Jako pozitivum lze na druhou stranu v tomto ohledu shledat zakotvení bližších pravidel pro proces analýzy rizik a okruh zpracování, na která se má vztahovat. Tu má správce za povinnost provést ve většině členských států i za současné právní úpravy na základě vnitrostátní konkretizace podmínek pro zpracování osobních údajů,⁷² v případě českého práva na základě § 5 odst. 2 písm e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v aktuálním znění, pro případy zpracování bez výslovného souhlasu subjektu údajů na základě řádného právního titulu a v přiměřeném rozsahu.⁷³

⁶⁹ BURIAN, David; RADÍČOVÁ, Zuzana, K některým povinnostem, které pro správce přináší Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), *Právní prostor* [online]. 25. 2. 2016 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-nekterym-povinnostem-ktete-pro-spravce-prinasi-gdpr>.

⁷⁰ Článek 37 a násl. Nařízení.

⁷¹ Bod 139 Preambule Nařízení.

⁷² Článek 5 Směrnice.

⁷³ § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v aktuálním znění; „Správce může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat, (...) pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby; takové zpracování osobních údajů však nesmí být v rozporu s právem subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života.“

5.3 POVINNOSTI PŘI NARUŠENÍ BEZPEČNOSTI OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Narušení bezpečnosti osobních údajů (tzv. *data breach*) představuje jedno z nejzávažnějších rizik, kterému jsou dnes a denně vystavováni především významní správci a zpracovatelé osobních údajů (státní orgány, banky, obchodní řetězce, telekomunikační společnosti, online portály apod.). ISO/IEC 27040⁷⁴ pro něj obsahuje následující definici: *“Narušení bezpečnosti, které vede k náhodnému nebo nezákonnému poškození, ztrátě, změně, neoprávněnému zveřejnění nebo přístupu k přenášeným, uchovávaným nebo jinak zpracovávaným údajům.”* Ponemon Institute⁷⁵ dělí jeho příčiny do tří skupin: nezákonný útok; systémová chyba; a lidský omyl, přičemž první příčina je značně dominantní.

Bohužel jsou informace o narušeních bezpečnosti z velké části nedostupné, což je případ téměř všech států, nejen členských států Evropské unie. Důvodem je nejen častý nedostatek národní legislativy, která by zakládala povinnost poskytovat informace dozorčím orgánům, ale především významné riziko pro reputaci a podnikatelskou činnost subjektu, které je spojené s případným zveřejněním této skutečnosti a častá absence či nedostatečnost bezpečnostních auditů dozorčích orgánů, které by byly schopny neoznámená narušení odhalit.

Přesto je k dispozici řada studií, které se snaží o aktuální zhodnocení bezpečnostních rizik z různých pohledů (četnost, význam, náklady, čas potřebný k proniknutí do systému, čas potřebný k odhalení narušení atd.). Tyto studie však často trpí statisticky neprůkazným vzorkem společností, který tudíž nemůže sloužit jako údaj pro další analýzy, ale pouze k přiblížení stavu v situaci, kdy lepší informace nejsou dostupné. Následující údaje pocházejí od subjektů z různých vzorků pokrývajících různé části světa, ale vzhledem k omezenému počtu jurisdikcí, které mají zavedenu obecnou mandatorní ohlašovací povinnost (ze členských států Evropské unie mají tuto povinnost pro správce údajů obecně v současné době v účinnosti pouze

⁷⁴ ISO/IEC 27040:2015 Information technology — Security techniques — Storage security. [online] [cit. 26. 4. 2016] Dostupné z: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=44404.

⁷⁵ 2015 Cost of Data Breach Study: Global Analysis [online]. Ponemon Institute [cit. 26. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www-03.ibm.com/press/us/en/pressrelease/47022.wss>.

Německo⁷⁶, Nizozemí⁷⁷ a Irsko⁷⁸), je zřejmě převažující část údajů od subjektů inkorporovaných ve Spojených státech amerických (ty jsou také státem, ze kterého pochází myšlenka obecné mandatorní ohlašovací povinnosti správců osobních údajů o narušení bezpečnosti osobních údajů).

Verizon ve své zprávě zahrnuje informace od 70 subjektů z 61 zemí (relativní význam zemí však není udán), které v roce 2014 ohlásili 79 790 bezpečnostních incidentů, z nichž 2,122 byly potvrzeny jako narušení bezpečnosti osobních údajů.⁷⁹ Dále je mimo jiné poskytnuta zajímavá prediktivní kalkulace očekávaných nákladů spojených s určitým počtem neoprávněně zpřístupněných záznamů (složek osobních údajů jednotlivce), kde je ztráta 1000 záznamů ohodnocena s přesností 95 % v rozmezí od 52 260 USD do 87 140 USD.⁸⁰

Ve studii *The Internet Security Threat Report* informuje Symantec o dosud historicky největším porušení bezpečnosti osobních údajů z prosince 2015, kdy bylo zpřístupněno 191 miliónů záznamů. Taktéž poskytuje odhad, že v minulém roce bylo celkově zpřístupněno okolo 429 miliónů virtuálních identit (profilů uživatelů obsahujících jejich osobní údaje).⁸¹ Z této studie také vyplývá, že jen v roce 2015 bylo odhaleno a oznámeno 9 narušení bezpečnosti, při kterých došlo ke zpřístupnění 10 miliónů nebo více záznamů o uživateliích.⁸² Ponemon Institute zpracoval informace od 350 společností,

⁷⁶ *Data protection laws of the world* [online] DLA Piper, staženo dne 22. 4. 2016 [cit. 22. 4. 2016]. str. 150. Dostupné z: <https://www.dlapiperdataprotection.com/#handbook/world-map-section>.

⁷⁷ *Data protection laws of the world* [online] DLA Piper, staženo dne 22. 4. 2016 [cit. 22. 4. 2016]. str. 322. Dostupné z: <https://www.dlapiperdataprotection.com/#handbook/world-map-section>.

⁷⁸ *Data protection laws of the world* [online] DLA Piper, staženo dne 22. 4. 2016 [cit. 22. 4. 2016]. str. 209. Dostupné z: <https://www.dlapiperdataprotection.com/#handbook/world-map-section>.

⁷⁹ *2015 Data Breach Investigations Report* [online] Verizon [cit. 26. 4. 2016]. str. 5. Dostupné z: <http://www.verizonenterprise.com/DBIR/2015/>.

⁸⁰ *2015 Data Breach Investigations Report* [online] Verizon [cit. 26. 4. 2016]. str. 34. Dostupné z: <http://www.verizonenterprise.com/DBIR/2015/>.

⁸¹ *Internet Security Threat Report* [online]. Symantec. duben 2016 [cit. 26. 4. 2016]. str. 6. Dostupné z: <https://www.symantec.com/security-center/threat-report>.

⁸² *Internet Security Threat Report* [online]. Symantec. duben 2016 [cit. 26. 4. 2016]. str. 8. Dostupné z: <https://www.symantec.com/security-center/threat-report>.

aby analyzoval rozdíly v nákladech spojených s narušením bezpečnosti osobních údajů v závislosti na zemi inkorporace a sektoru činnosti. Zároveň vymodeloval pravděpodobnost, s jakou se bude náhodná společnost potýkat s narušením bezpečnosti v následujících 24 měsících, ta např. představuje 22 % pro narušení střední velikosti (tzn. zpřístupnění min. 10 000 záznamů).⁸³ McAfee zdůrazňuje, že v důsledku nedostatečných údajů se predikce a analýzy často významně liší v odhadovaných nákladech na kyberkriminalitu a rozsah jejího dopadu.⁸⁴

Současná ujednání úprava vychází z implementace Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích,⁸⁵ která se však vztahuje pouze na omezený okruh subjektů, které představují poskytovatele veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. Byla jí založena oznamovací povinnost o narušení bezpečnosti vůči dozorčímu orgánu, přičemž technické otázky ohlášení včetně sjednocení ohlašovací lhůty (na 24 resp. 72 hodin) upravuje Nařízení č. 611/2013.⁸⁶ Uložena je zároveň, v případě vysokého rizika pro její práva a svobody, i povinnost ohlásit tento případ narušení bezpečnosti osobních údajů jednotlivé dotčené osobě.⁸⁷

Nařízení počítá s mohutným rozšířením povinnosti ohlašování případů narušení bezpečnosti osobních údajů vůči dozorčímu orgánu, a to v podstatě na všechny správce, přičemž lhůta pro ohlášení činí 72 hodin od

⁸³ 2015 *Cost of Data Breach Study: Global Analysis* [online]. Ponemon Institute [cit. 26. 4. 2016]. str. 19. Dostupné z: <https://www-03.ibm.com/press/us/en/pressrelease/47022.wss>.

⁸⁴ *Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime* [online] McAfee [cit. 26. 4. 2016]. str. 4. Dostupné z: <http://www.mcafee.com/us/resources/reports/rp-economic-impact-cybercrime2.pdf>.

⁸⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0058:cs:HTML>.

⁸⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 611/2013 ze dne 24. června 2013 o opatřeních vztahujících se na oznámení o narušení bezpečnosti osobních údajů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o soukromí a elektronických komunikacích In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0611&from=EN>.

⁸⁷ § 88 zákona č. 127/2005, o elektronických komunikacích.

okamžiku, kdy se o něm správce dozvěděl.⁸⁸ Tím se ohlašovací povinnost vztáhne i na případy narušení zabezpečení zařízení v rámci internetu věcí, které se budou, vzhledem k značně omezeným možnostem implementovat a především aktualizovat ochranné prvky na senzorech a předmětech, vyskytovat zřejmě velmi často. Vyjmuty jsou případy, které pravděpodobně nepředstavovaly riziko z hlediska práv a svobod jednotlivce.⁸⁹ V tomto směru je ale otázka dodatečné podrobnější úpravy, do jaké míry budou narušení bezpečnosti složek internetu věcí považovány za tuto formu rizika. Vzhledem k výše nastíněným parametrům takto připojených zařízení lze však mít za to, že nebude jejich exempce ani v zájmu subjektů údajů, ani v zájmu dozorčích orgánů.

Nadto Nařízení zakládá pro případy, kdy je pravděpodobné, že porušení ochrany osobních údajů bude představovat vysoké riziko pro práva a svobody fyzických osob, povinnost oznámit tyto případy porušení bez zbytečného odkladu přímo jednotlivému subjektu údajů.⁹⁰ I zde je otázka budoucího výkladu, jak bude toto ustanovení aplikováno ve vztahu k internetu věcí a shromažďování kombinovatelných souborů pseudonymizovaných údajů. Úprava obsahuje z hlediska funkčnosti vítané a smysluplné výjimky pro případy, kdy správce je schopen prokázat, že zavedl příslušná technická a organizační ochranná opatření, popř. následná opatření, která zajistí, že riziko pro práva a svobody jednotlivce se pravděpodobně již nebude opakovat.⁹¹ Tento bod je však do jisté míry negován skutečností, která byla zmíněna již výše, tedy že není v současné době zřejmé, co především v kontextu internetu věcí představuje ona dostatečná ochranná opatření.

S nedodržením výše zmíněných oznamovacích povinností je obdobně jako u porušení převážné většiny povinností ve vztahu ke zpracování osobních údajů dle Nařízení odpovědný subjekt vystaven riziku sankce až do výše 10.000.000 EUR, resp. 2 % ročního celosvětového obratu

⁸⁸ Článek 33 odst. 1 Nařízení.

⁸⁹ Článek 33 odst. 1 Nařízení.

⁹⁰ Článek 34 odst. 1 Nařízení.

⁹¹ Článek 34 odst. 3 Nařízení.

podniku.⁹² Zkušenosti s plněním této povinnosti, která se v současné době vztahuje pouze na poskytovatele veřejně dostupných služeb elektronických komunikací a za jejíž porušení jim dle současné právní úpravy hrozí pokuta za správní delikt do výše 20.000.000 Kč,⁹³ jsou nejen ze strany ÚOOÚ značně nepřesvědčivé: „*Dosavadní zkušenosti s ohlašováním narušení bezpečnosti údajů nejen z ČR ale i z ostatních států EU však ukazují, že povinné subjekty plní tuto zákonem danou povinnost pouze velmi sporadicky. Většinou se jedná řádově o několik podání za rok. (...) Jeden z hlavních důvodů nezájmu správců oznamovat případy narušení lze určitě shledat v obavách oznamovatelů z případných sankcí, pokud by se přiznali, že k narušení bezpečnosti osobních údajů v jejich společnosti došlo.*“⁹⁴ Je tedy otázkou, jaké důsledky na činnost dozorčích orgánů bude mít významné rozšíření povinných subjektů, resp. situací, kdy vzniká ohlašovací povinnost, za současného skokového zvýšení potenciální sankce.

Pouze proaktivní přístup dozorčích orgánů může dle mého názoru zajistit, aby povinné subjekty náležitě plnili tuto, z pohledu subjektů údajů velmi významnou, povinnost, která by zároveň měla plnit funkci ekonomické motivace pro zvýšené investice do zabezpečení systémů před vnějším záhahem a ohrožením, což je klíčový krok ke snižování rizika, které představují současné a o to více budoucí technologie, především pak zapojení systému internetu věcí do podnikové struktury. Značnou roli v tomto směru může hrát vytvoření centrálního dozorčího orgánu v podobě Evropského sboru pro ochranu osobních údajů, od kterého si lze slibovat zvýšenou koordinaci a systematičtější bezpečnostní audity zaměřené na kontrolu dodržování předepsaných povinností, jakožto i efektivnější prosazování případných sankcí, což by mělo vést ke zvýšenému zájmu správců a zpracova-

⁹² Článek 83 odst. 4 Nařízení.

⁹³ § 88 a 118 odst. 12 písm. a) a odst. 22 písm. c) zákona č. 127/2005, o elektronických komunikacích.

⁹⁴ BURIAN, David; RADÍČOVÁ, Zuzana, K některým povinnostem, které pro správce přináší Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), *Právní prostor* [online]. 25. 2. 2016 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-nekterym-povinnostem-ktere-pro-spravce-prinasi-gdpr>.

telů o dodržování jejich povinností ve vztahu k ochraně osobních údajů podle Nařízení.

5.4 RIZIKO NEFUNKČNOSTI SYSTÉMU

Přestože Nařízení reaguje na výzvy kladené moderními technologickými trendy a vytváří komplexní systém omezení a povinností s důrazem na minimalizaci údajů a transparentnost, je otevřenou otázkou, do jaké míry lze očekávat funkčnost tohoto systému. Nařízení představuje obecný rámec nové úpravy, jde tedy o nespécifická ustanovení, která je zapotřebí analyzovat, definovat a vymezit ve vztahu ke specifickým situacím. V případě, že nebudou zpracovatelům a správčům včas poskytnuty srozumitelné požadavky, lze jen stěží očekávat funkčnost a vymahatelnost nově přijatého souboru práv a povinností.

Bert-Jaap Koops ve svém příspěvku *The Trouble with European Data Protection Law*⁹⁵ výstižně vymezuje tři klíčová rizika koncepce evropského práva ochrany osobních údajů, která se mohou plně projevit se vstupem Nařízení v účinnost. Prvně polemizuje nad tím, zda je možné vytvořit regulatorní systém, ve kterém budou mít subjekty osobních údajů kontrolu nad svými údaji. Tento boj je více než aktuální právě v kontextu výše popsaného a vymezeného internetu věcí, který je do značné míry charakterizován všudypřítomným shromažďováním údajů bez přičinění subjektů údajů. V druhém bodě poskytuje důvody, proč významná reforma úpravy osobních údajů nevede k usnadnění, ale naopak ztížení situace pro všechny zúčastněné. To je dle mého názoru riziko, které je inherentní každé zásadnější úpravě nebo novele právní úpravy. Je proto, jak bylo výše několikrát zmíněno, zásadní, do jaké míry budou včas a podrobně vytvořeny prováděcí předpisy, výkladová stanoviska a implementační manuály, které umožní správčům, zpracovatelům, pověřencům i dozorčím orgánům uvést ustanovení Nařízení v život v prostředí reálné ekonomiky a jejích specifických výzev a požadavků. V třetím bodě je polemizováno nad efek-

⁹⁵ KOOPS, Bert-Jaap. *The Trouble with European Data Protection Law. International Data Privacy Law* [online] 29. 8. 2014 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2505692.

tivností komplexní úpravy ochrany osobních údajů, v kontrastu dílčích sektorových úprav. Zde je na místě zohlednit i obecný účel a myšlenku unijního práva a Evropské unie vůbec, čímž je do značné míry ospravedlněna jednotící všeobjímající koncepce, na kterou však dle mého názoru nyní musí navazovat ony dílčí sektorové prováděcí úpravy.⁹⁶

6. ZÁVĚR

Internet věcí lze vnímat jako významný prvek moderních technologických trendů, který přináší nové výzvy pro aplikaci práva ochrany osobních údajů. Ty jsou dány především rozmanitostí údajů, které předměty v internetu věcí mohou sbírat, shromažďovat a zpracovávat, což vede k potřebě lepšího vymezení hranic mezi osobními údaji, pseudonymizovanými údaji a technickými metadaty, jakož i zohlednění důsledků kombinací a souběhu různých údajů z různých zdrojů. Značnou roli bude pro aplikaci úpravy hrát i skutečnost, že předměty internetu věcí budou zřejmě do značné míry všudypřítomné a subjekt údajů se může stát předmětem jejich činnosti i bez vlastního přičinění či dokonce vědomí. V neposlední řadě pak, s ohledem na omezené technické možnosti ochranných opatření, skýtají novou formu rizikových bodů pro zabezpečení ochrany nejen sítí, ale i zpracovávaných osobních údajů.

Na unijní úrovni dospělo do finální podoby Nařízení, které má zajistit plošné přizpůsobení ochrany osobních údajů a schopnost čelit výzvám, které přináší mimo jiné i internet věcí. Tento právní předpis však představuje pouze obecný právní rámec, který bude zapotřebí ve značné míře specifikovat pro jednotlivá práva a povinnosti, a to specificky ve vztahu k jednotlivým (často značně odlišným) formám zpracování, za pomoci prováděcích předpisů a výkladových stanovisek.

⁹⁶ Bert-Jaap Koops není jediným, kdo polemizuje nad současným směrem vývoje unijního práva ochrany osobních údajů. Dále lze zmínit např. BUITELAAR, J.C. Privacy: Back to the Roots. *German Law Journal*. Ročník 13, Číslo 3, 2012. ; ROOSENDAAL, Arnold. *Digital Personae and Profiles in Law: Protecting Individuals' Rights in Online Contexts* [online]. 21. 8. 2013 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2313576 nebo HILDEBRANDT, Mireille. *Profiling and the Identity of the European Citizen*. Springer Netherlands. 2008 ISBN: 978-1-4020-6914-7.

V tomto příspěvku byla věnována pozornost třem dílčím oblastem úpravy v rámci Nařízení a to s ohledem na specifika internetu věcí. Prvně byla otevřena otázka ochranných opatření a pseudonymizace údajů a problémů s tím spojeným. Následně bylo pojednáno o významu posunu k samoregulaci v podobě posouzení vlivu a omezení, která vyplývají v tomto směru z jiných souvisejících ustanovení úpravy. Jako třetí byla zmíněna nově zavedená obecná mandatorní oznamovací povinnost v případě narušení bezpečnosti osobních údajů a byl představen kontext této problematiky v širším než evropském měřítku. V závěru bylo pojednáno o rizicích, kterým čelí efektivní prosazení nově přijaté úpravy, a výzvách, které je zapotřebí zdolat před jeho účinností.

V mezidobí, než se nově navrhovaná úprava prosadí v praxi, může vzhledem k akcelerujícímu trendu vývoje dojít k posunu v technologických možnostech, které se budou následkem toho opět vymykat účinné právní úpravě. Je tedy nutno prosazovat adaptabilní výklad účinných norem, který bude postihovat též technologie, které nebylo možné vědomě zahrnout do vlastní podoby úpravy. Funkční právní zakotvení ochrany osobních údajů a soukromí totiž představuje vzhledem k internetu věcí výzvu, která bude mít zásadní dopad na kvalitu života v Evropské unii v nadcházejících letech.

7. POUŽITÁ LITERATURA

7.1 MONOGRAFIE, ODBORNÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY

- [1] AGGARWAL, Charu C. *Managing and Mining Sensor Data*. Springer Science & Business Media, 2013. ISBN: 9781461463092.
- [2] AMIRI, Fatemeh; YAZDANI, Nasser; SHAKERY, Azadeh; CHINAEI, Amir H. Chinaei. Hierarchical anonymization algorithms against background knowledge attack in data releasing. *Knowledge-Based Systems 101*, 1. 6. 2015, str. 71-89.
- [3] ASHRAF, Qazi Mamoon; Habaebi, Mohamed Hadi. Autonomic schemes for threat mitigation in Internet of Things. *Journal of Network and Computer Applications 49*, 1. 3. 2015, str. 112-127.
- [4] BARFIELD, Woodrow. *Fundamentals of Wearable Computers and Augmented Reality*. CRC Press. Taylor & Francis Group. 2016. ISBN: 978-1-4822-4351-2.

- [5] BELL, C. Kapitola 1 The Internet of Things and Data. In *MySQL for the Internet of Things*. Apress, 2016. ISBN: 978-1-484212-94-3, str. 1-28.
- [6] BUITELAAR, J.C. Privacy: Back to the Roots. *German Law Journal*. Ročník 13, Číslo 3, 2012.
- [7] COOK, Diane J.; KRISHNAN, Narayanan C. *Activity Learning: Discovering, Recognizing, and Predicting Human Behavior from Sensor Data*. John Wiley & Sons, 2015, ISBN: 978-1-118-89376-0.
- [8] FLORIDI, Luciano. *The Onlife Manifesto. Being Human in a Hyperconnected Era*. Springer International Publishing, 2015. ISBN: 978-3-319-04092-9.
- [9] FREITAS, Alex A. *Data mining and knowledge discovery with evolutionary algorithms*. Springer Science & Business Media, 2013, ISBN: 9783662049235.
- [10] GORBENKO, Anna; POPOV, Vladimir. Self-learning algorithm for visual recognition and object categorization for autonomous mobile robots. In: *Computer, Informatics, Cybernetics and Applications*. Springer Netherlands, 2012, ISBN: 9789400718388.
- [11] GOUVAS, Panagiotis; ZAFEIROPOULOS, Konstantinos Perakis; BOURAS, Thanasis: An Innovative Approach for the Protection of Healthcare Information Through the End-to-End Pseudo-Anonymization of End-Users. In: *Internet of Things. User-Centric IoT*. Springer International Publishing, 2015. str. 210-216. ISBN: 978-3-319-19656-5
- [12] HILDEBRANDT, Mireille. *Profiling and the Identity of the European Citizen*. Springer Netherlands, 2008 ISBN: 978-1-4020-6914-7.
- [13] MARWICK, Alice E. How Your Data Are Being Deeply Mined, *New York Review of Books*, 09.01.2014.
- [14] MOTRO, Amihai; PARISI-PRESICCE, Francesco. Blind Custodians: A Database Service Architecture That Supports Privacy Without Encryption. In: *Data and Applications Security XIX*. 19th Annual IFIP WG 11.3 Working Conference on Data and Applications Security, Storrs, CT, USA, August 7-10, 2005, Proceedings. ISBN 978-3-540-31937-5
- [15] KROES, N. Ethical implications of tomorrow's digital society. In SMITH, Ian G. (ed.) *Internet of Things*, New Horizons, 2012, ISBN: 978-0-9553707-9-3.
- [16] PARISER, Eli. *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*, New York: Penguin Press, 2012, ISBN: 9780143121237.
- [17] SINGER, Natasha. Acxiom, the Quiet Giant of Consumer Database Marketing, *New York Times*, 16.06.2012.
- [18] SINGER, Natasha. A Data Broker Offers a Peek Behind the Curtain, *New York Times*, 31.07.2013.

7.2 PRÁVNÍ PŘEDPISY

[19] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=CS>.

[20] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 611/2013 ze dne 24. června 2013 o opatřeních vztahujících se na oznámení o narušení bezpečnosti osobních údajů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o soukromí a elektronických komunikacích In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0611&from=EN>.

[21] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:31995L0046>.

[22] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0058:cs:HTML>.

[23] Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

[24] Zákon č. 127/2005, o elektronických komunikacích.

7.3 JUDIKATURA

[25] Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. května 2014. Google Spain SL a Google Inc. proti Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) a Mario Costeja González. Věc C-131/12.

7.4 ELEKTRONICKÉ ZDROJE

[26] *2015 Cost of Data Breach Study: Global Analysis* [online]. Ponemon Institute [cit. 26. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www-03.ibm.com/press/us/en/pressrelease/47022.wss>.

[27] *2015 Data Breach Investigations Report* [online] Verizon [cit. 26. 4. 2016]. str. 5. Dostupné z: <http://www.verizonenterprise.com/DBIR/2015/>.

[28] ABDMEZIEM, Riad; TANDJAOUI, Djamel. *Internet of Things: Concept, Building blocks, Applications and Challenges*. [online]. Cornell University Library, 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://arxiv.org/pdf/1401.6877v1.pdf>.

[29] ANDERSON, Janna; RAINIE, Lee. *The Internet of Things Will Thrive by 2025* [online]. Pew Internet Project report, 2014 [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.pewinternet.org/files/2014/05/PIP_Internet-of-things_0514142.pdf.

- [30] ARNING, Marian; FORGÓ, Nikolaus; KRÜGEL, Tina. Data protection in grid-based multi-centric clinical trials: killjoy or confidence-building measure? [online]. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. The Royal Society Publishing. 1. června 2009. Ročník 367. Číslo 1898. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://rsta.royalsocietypublishing.org/content/367/1898/2729>.
- [31] ARYAN, Anoop; SINGH, Sanjay. *Protecting location privacy in Augmented Reality using k-anonymization and pseudo-id* [online]. Computer and Communication Technology (ICCT), 2010 International Conference, 17-19. 9. 2010. str. 119-124. [cit. 9. 6. 2016] Dostupné z: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=5640424&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D5640424.
- [32] BANDYOPADHYAY, Debasis; SEN, Jaydip. Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization. *Wireless Personal Communications* [online]. Ročník 58, Číslo 1 [cit. 6. 5. 2016]. str. 49-69. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1007/s11277-011-0288-5>.
- [33] BARFIELD, Woodrow. *Fundamentals of Wearable Computers and Augmented Reality*. CRC Press. Taylor & Francis Group. 2016. ISBN: 978-1-4822-4351-2.
- [34] BATTY, M.; AXHAUSEN, K. W.; GIANNOTTI, F.; POZDNOUKHOV, A.; BAZZANI, A.; WACHOWICZ, M.; OUZOUNIS, G.; PORTUGALI, Y. *Smart cities of the future*. [online]. The European Physical Journal Special Topics. listopad 2012. Ročník 214. Číslo 1. str. 481-518. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1140/2Fepjst%2Fe2012-01703-3>.
- [35] BOWSKILL, Jerry; DOWNIE, John. Extending the capabilities of the human visual system: an introduction to enhanced reality. *ACM SIGGRAPH Computer Graphics - Special focus: modular visualization environments (MVEs)* [online]. Ročník 29. Číslo 2. květen 1995. str. 61-65 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=204378>.
- [36] BURIAN, David; RADIČOVÁ, Zuzana, K některým povinnostem, které pro správce přináší Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), *Právní prostor* [online]. 25. 2. 2016 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-nekterym-povinnostem-ktere-pro-spravce-prinasi-gdpr>.
- [37] CHEN, Ye; PAVLOV, Dmitry; CANNY, John F. Large-scale behavioral targeting. In: *Proceedings of the 15th ACM SIGKDD international conference on Knowledge discovery and data mining*. [online]. ACM, 2009. str. 209-218. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.cc.gatech.edu/~zha/CSE8801/ad/p209-chen.pdf>.
- [38] CHOURABI, Hafedh; NAM, Taewoo; WALKER, Shawn; GIL-GARCIA, Ramon J. et al. *Understanding Smart Cities: An Integrative Framework*. [online]. System Science (HICSS), 2012 45th Hawaii International Conference. ISBN: 978-0-7695-4525-7 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: http://ieeexplore.ieee.org/xpls/abs_all.jsp?arnumber=6149291.
- [39] COFFMAN, Kerry G. ODLYZKO, Andrew M. Internet growth: Is there a “Moore’s Law” for data traffic?. [online]. In *Handbook of massive data sets*. Springer US, 2002, [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.dtc.umn.edu/~odlyzko/doc/internet.moore.pdf>.

- [40] CUSTERS, Bart; URŠIČ, Helena. Big data and data reuse: a taxonomy of data reuse for balancing big data benefits and personal data protection. *International Data Privacy Law* [online] 7. 1. 2016 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://data-reuse.eu/wp-content/uploads/2016/01/International-Data-Privacy-Law-2016-Custers.pdf>.
- [41] ČERNÝ, Aleš. Firmy začínají kroužit kolem „chytrých měst“. Cítí zakázky za miliardy. *iDnes/Ekonomika* [online]. 12. 3. 2016 [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/smart-cities-v-cesku-0lm-/ekonomika.aspx?c=A160310_2231323_ekonomika_rny.
- [42] *Data protection laws of the world* [online] DLA Piper, staženo dne 22. 4. 2016 [cit. 22. 4. 2016]. str. 209. Dostupné z: <https://www.dlapiperdataprotection.com/#handbook/world-map-section>.
- [43] Digitální agenda pro Evropu: klíčové iniciativy [online] MEMO/10/200, Evropská Komise, 19. května 2010. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-200_cs.htm.
- [44] GAMBS, Sebastien; KILLIJIAN, Marc-Olivier; CORTEZ, Miguel Nunez del Prado. De-anonymization attack on geolocated data. *Journal of Computer and System Sciences* [online]. Elsevier, 2014, 80 (8), str. 1597-1614. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01242268/document>.
- [45] Health care. Things are looking app. *The Economist* [online]. 12. 3. 2016, z tištěné edice: Business. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/business/21694523-mobile-health-apps-are-becoming-more-capable-and-potentially-rather-useful-things-are-looking?fsrc=scn/fb/te/pe/ed/thingsarelookingapp>.
- [46] HUI, Suo; JIAFU, Wan; CAIFENG, Zou; JIANQI, Liu. Security in the Internet of Things: A Review. *Computer Science and Electronics Engineering (ICCSEE), 2012* [online]. 23. 3. 2012 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ieeexplore.ieee.org/xpl/articleDetails.jsp?arnumber=6188257>.
- [47] JANG, Sung-Bong; KO, Young-Woong. Efficient multimedia big data anonymization. [online]. *Multimedia Tools and Applications*. 1. prosince 2015. str. 1-18 [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <http://link.springer.com/article/10.1007/s11042-015-3123-2#/page-1>.
- [48] JOHNSON, Steve. Target Now Says up to 110 Million Consumers Victimized in Breach. *MercuryNews.com* [online]. 1. 10. 2014 [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.mercurynews.com/news/ci_24889060/target-now-says-up-to-110.
- [49] *Internet of things: Outlook for the top 8 vertical markets* [online]. IDATE, 2013. [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.sbdi.co.kr/cart/data/info/IDATE_Internet_of_Things_sample.pdf?ckattempt=2.
- [50] *Internet Security Threat Report* [online]. Symantec. duben 2016 [cit. 26. 4. 2016]. str. 6. Dostupné z: <https://www.symantec.com/security-center/threat-report>.
- [51] ISO/IEC 27040:2015 Information technology — Security techniques — Storage security. [online] [cit. 26. 4. 2016] Dostupné z: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=44404.

- [52] ISO/IEC 29100:2011 Information technology — Security techniques — Privacy framework. [online] [cit. 14. 6. 2016] Dostupné z: http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=45123.
- [53] *IoT Privacy, Data Protection, Information Security* [online]. Fact Sheet of the European Commission, [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/dae/document.cfm?doc_id=1753.
- [54] KOOPS, Bert-Jaap. The Trouble with European Data Protection Law. *International Data Privacy Law* [online] 29. 8. 2014 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2505692.
- [55] Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2014 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů) [online]. P7_TA(2014)0212. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0212+0+DOC+XML+V0//CS>.
- [56] Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. března 2014 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů [online]. P7_TA(2014)0219. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0219+0+DOC+XML+V0//CS>.
- [57] LUKÁČ, Petr. Prvním "chytrým" městem v Česku se stane Písek. Firma Schneider Electric bude řídit dopravu i vytápění. *Hospodářské noviny* [online]. 8. 1. 2016 [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65066210-prvnim-chytrym-mestem-v-cesku-bude-pisek-rika-sef-tuzemske-pobocky-schneider-electric>.
- [58] MCAFEE, Andrew, et al. Big data. The management revolution. *Harvard Business Review* [online]. 2012, 90.10, str. 61-67. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.rosebt.com/uploads/8/1/8/1/8181762/big_data_the_management_revolution.pdf.
- [59] MELL, Peter, GRANCE, Tim. *The NIST definition of cloud computing*. [online] 2011. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://faculty.winthrop.edu/domanm/csci411/Handouts/NIST.pdf>.
- [60] NAINI, Farid M.; UNNIKISHNAN, Jayakrishnan; THIRAN, Patrick; VETTERLI, Martin. Where You Are Is Who You Are: User Identification by Matching Statistics. *IEEE Transactions on Information Forensics and Security* [online]. Ročník 11, Číslo 2, str. 358-372 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://ieeexplore.ieee.org/xpl/articleDetails.jsp?arnumber=7321027>.
- [61] NARAYANAN, Arvind; SHMATIKOV, Vitaly. Robust de-anonymization of large sparse datasets. In: *Security and Privacy* [online]. IEEE Symposium on. IEEE, 2008. str. 111-125. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://myspew.com/gallery/1/Robust%20De-anonymization%20of%20Large%20Datasets.pdf>.

[62] Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně údajů) [první čtení] – politická dohoda [online]. Výbor stálých zástupců, Brusel, 28. 1. 2016, Interinstitucionální spis: 2012/0011 (COD) (OR. en), 5455/16, DATAPROTECT 3, JAI 44, MI 27, DIGIT 2, DAPIX 13, FREMP 5, COMIX 39, CODEC 55 [cit. 12.03.2016]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5455-2016-INIT/cs/pdf>.

[63] Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů a o volném pohybu těchto údajů [první čtení] – politická dohoda [online]. Výbor stálých zástupců, Brusel, 28. 1. 2016, Interinstitucionální spis: 2012/0010 (COD) (OR. en), 5463/16, DATAPROTECT 4, JAI 46, DAPIX 14, FREMP 6, COMIX 40, CODEC 56 [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5463-2016-INIT/cs/pdf>.

[64] *Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime* [online] McAfee [cit. 26. 4. 2016]. str. 4. Dostupné z: <http://www.mcafee.com/us/resources/reports/rp-economic-impact-cybercrime2.pdf>.

[65] NISSENBAUM, Helen. *Privacy as contextual integrity*. [online]. Washington Law Review. 2004. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: <https://www.nyu.edu/projects/nissenbaum/papers/washingtonlawreview.pdf>.

[66] Opinion 03/2013 on purpose limitation [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 2. dubna 2013. [cit. 9. 6. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf.

[67] Opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 10. dubna 2014. [cit. 14. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.cnpd.public.lu/fr/publications/groupe-art29/wp216_en.pdf.

[68] Outcome of the Council meeting [online]. 3445th Council meeting, Economic and Financial Affairs, Brussels, 12. 2. 2016. [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/en/.../meetings/>.

[69] PERLROTH, Nicole; GELLES, David. Russian Hackers Amass over a Billion Internet Passwords. *New York Times*. [online]. 5. 8. 2014. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2014/08/06/technology/russian-gang-said-to-amass-more-than-a-billion-stolen-internet-credentials.html?_r=0.

[70] PODESTA, John. a kol. *Big Data: Seizing Opportunities. Preserving Values* [online]. Executive Office of the President, 2014 [cit. 14. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/big_data_privacy_report_may_1_2014.pdf.

[71] ROMAN, Rodrigo; ZHOU Jianying; LOPEZ, Javier. On the features and challenges of security and privacy in distributed internet of things. *Computer Networks*. [online]. Ročník 57, Číslo 10, 5. 7. 2013, str. 2266-2279 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1389128613000054>.

- [72] ROOSEDAAL, Arnold. *Digital Personae and Profiles in Law: Protecting Individuals' Rights in Online Contexts* [online]. 21. 8. 2013 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2313576.
- [73] RUBINSTEIN, Ira. Big Data: The End of Privacy or a New Beginning? NYU School of Law, Public Law Research Paper No. 12-56. [online] 5. 10. 2012 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2157659.
- [74] SPIEKERMANN, Sarah, et al. The challenges of personal data markets and privacy. *Electronic Markets*. *Electronic Markets* [online]. červen 2015, 161-167. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Sarah_Spiekermann2/publication/276129671_The_challenges_of_personal_data_markets_and_privacy/links/55c4c7fb08ae-ca747d617e4d.pdf.
- [75] Společné prohlášení Evropského parlamentu, Rady a Komise o praktických opatřeních pro postup spolurozhodování (článek 251 Smlouvy o ES) ze dne 30.6.2007. 2007/C145/02. In *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007C0630%2801%29&from=EN>.
- [76] Stanovisko EIOÚ 3/2015, Velká příležitost pro Evropu, Doporučení EIOÚ o variantách reformy EU v oblasti ochrany údajů ze dne 28. července 2015 [online]. Evropský inspektor ochrany údajů. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné z: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-07-27_GDPR_Recommendations_CS.pdf.
- [77] *Stanovisko č. 8/2014 k nejnovějšímu vývoji v oblasti internetu věcí* [online]. 29 Pracovní skupina, přijaté dne 16. září 2014. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp223_cs.pdf.
- [78] STUART, Keith; ARTHUR, Charles. PlayStation Network Hack: Why It Took Sony Seven Days to Tell the World. *Guardian*. [online] 27. 1. 2011. [cit. 16. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/technology/gamesblog/2011/apr/27/playstation-network-hack-sony>.
- [79] Tech Trends 2014, Inspiring Disruption. [online]. In *Deloitte's annual Technology Trends report 2014*. Deloitte. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: http://dupress.com/wp-content/uploads/2014/02/Tech-Trends-2014-FINAL-ELECTRONIC_single.2.24.pdf.
- [80] ÚŠELA, Jan. T-Mobile a SimpleCell v dubnu spouští síť pro internet věcí. Pomůže s parkováním i hlídáním domácích mazlíčků *Hospodářské noviny* [online]. 22. 2. 2016. [cit. 12. 3. 2016] Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65174540-t-mobile-bude-pomahat-parkovat-a-sledovat-mazlicky-v-dubnu-spusti-sit-pro-internet-veci>.
- [81] WEBER, Rolf H. Internet of Things – New security and privacy challenges. *Computer Law & Security Review* [online]. Ročník 26, Číslo 1, leden 2010 [cit. 6. 5. 2016]. str. 23-30. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0267364909001939>.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

MOŽNOSTI CITAČNÍ ANALÝZY V ČESKÉ REPUBLICE*

MATEJ MYŠKA**, JAKUB HARAŠTA***, PAVEL LOUTOCKÝ****, JAKUB
MÍŠEK*****

ABSTRAKT

Předkládaná studie je prvním výstupem dlouhodobého výzkumu teoretických a praktických možností provedení citační analýzy judikatury v České republice. Vypracování takové analýzy je prvním krokem k vytvoření praktických nástrojů, které přesně dokáží mapovat vztahy mezi jednotlivými rozhodnutími a tím hodnotit jejich důležitost. V úvodní části textu je nabídnuto teoretické shrnutí dosavadních poznatků ve zkoumané oblasti, rešerše relevantní literatury a stručné zhodnocení využitelnosti citační analýzy v českém prostředí.

Druhá část shrnuje aktuální status quo práce s judikaturou v České republice. Nejprve se zaměřuje na veřejně dostupné databáze vrcholných soudů (Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud a Ústavní soud), přičemž jsou zkoumány možnosti, které dané databázové systémy nabízejí, tedy zda a případně jakým způsobem jsou metadaty určeny vztahy k citovaným rozhodnutím. Obdobný postup je pak proveden v rámci tří komerčních právních informačních systémů – ASPI, Beck-online a CODEXIS.

* Tento článek vznikl díky podpoře Masarykovy univerzity v rámci projektu specifického výzkumu Metodologie citační analýzy judikatury (MUNI/A/0940/2015). Za významnou pomoc děkujeme rovněž Jaromíru Šavelkovi a Michalu Malaníkovi.

** Autor je odborným asistentem na Ústavu práva technologií PrF MU.
Kontaktní e-mail: matej.myska@law.muni.cz.

*** Autor je asistentem na Ústavu práva technologií PrF MU.
Kontaktní e-mail: jakub.harasta@law.muni.cz.

**** Autor je prezenčním doktorským studentem na Ústavu práva technologií PrF MU.
Kontaktní e-mail: loutocky@mail.muni.cz.

***** Autor je prezenčním doktorským studentem na Ústavu práva technologií PrF MU.
Kontaktní e-mail: jkb.misek@mail.muni.cz.

Třetí část shrnuje prvotní problémy ležící v cestě provedení komplexní citační analýzy, která by splňovala požadavky využitelnosti. Popisuje první krok, spočívající v pokusu o zachycení citací soudních rozhodnutí regulárním výrazem ve vzorku 46 rozhodnutí Ústavního soudu. V závěru textu jsou pak zhodnoceny dosažené výsledky a je popsán další postup výzkumu možností realizace citační analýzy judikatury v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

citační analýza, citace judikatury, právní informační systémy

ABSTRACT

*This paper is the first output of long-term research on theoretical and practical possibility of citation analysis of the case law in the Czech Republic. Development of such an analysis is the first step in the creation of practical tools that can accurately map relationships between specific decisions and thus evaluate their importance. In the first part of the paper a general summary of current findings in the area, a *recherché* of relevant doctrinal sources and brief evaluation of the applicability of citation analysis in the Czech environment is offered.*

In the second part of the paper the current status quo of the case law publication practice in the Czech Republic is summed up. Firstly, publicly accessible databases of the supreme courts (Supreme Court, Supreme Administrative Court, and Constitutional Court) are reviewed. The possibilities which these database systems offer are examined, e.g. whether and how the relationships between different decisions by their metadata are specified. A similar approach is consequently applied to the three private legal information systems - ASPI, Beck-online, and CODEXIS.

In the third part of the paper primary difficulties that stand in the way of conducting the complex citation analysis which would meet the requirements of usability are summed up. The first step consisting in an attempt to capture citations of decisions in the sample of 46 decisions of the Constitutional Court by a regular expression is described. At the end of the paper, results are evaluated, and further approach of the research of the possibility of case law citation analysis is described.

KEYWORDS

Citation Analysis, Case Citations, Legal Information Systems

1. ÚVOD

Vytváření citačních sítí za účelem citační analýzy určující význam jednotlivých dokumentů v síti reprezentovaných má původ v pracích *Citation Indexes for Science*¹ a *Networks of Scientific Papers*². Na tyto práce pak navazovalo další využití např. v počítačové vědě,³ které bez nadsázky vedlo k vytvoření internetu tak, jak jej dnes známe. Využití těchto metod v právu je pak spíše novějším fenoménem,⁴ s pracemi zaměřenými na citační analýzu rozhodnutí Federálního odvolacího soudu USA⁵ a Nejvyššího soudu USA,⁶ případně na citační analýzu z pohledu hnutí Law & Economics.⁷ V poslední době se pak zájem v této oblasti přesunul i směrem k Evropské-

¹ GARFIELD, Eugene. Citation Indexes for Science. *Science*, 1955, roč. 122, č. 3159, s. 108-111.

² PRICE, Derek J. de Solla. Network of Scientific Papers. *Science*, 1965, roč. 149, č. 3683, s. 510-515.

³ KLEINBERG, Jon. Authoritative Sources in a Hyperlinked Environment. *Journal of the ACM*, 1999, roč. 46, č. 5, s. 604-632. Také PAGE, Lawrence, BRIN, Sergey, MOTWANI, Rajeeva Terry WINOGRAD. *The PageRank Citation Ranking: Bringing Order to the Web* [online]. 1998 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://ilpubs.stanford.edu:8090/422/1/1999-66.pdf>.

⁴ Snad s výjimkou práce MERRYMAN, John Henry. The Authority of Authority: What the California Supreme Court Cited in 1950. *Stanford Law Review*, 1954, roč. 6, č. 4, s. 613-673. Autor se zde zabýval rozdílem v citačních zvycích soudců v rámci kalifornského Nejvyššího soudu v průběhu roku 1950. Za počátek citační analýzy v právu pak lze označit text MARX, Stephen M. Citation Networks in the Law. *Jurimetrics Journal*, 1970, roč. 10, č. 4, s. 121-137.

⁵ LANDES, William M. LESSIG, Lawrence a Michael E. SOLIMINE. Judicial Influence: A Citation Analysis of Federal Courts of Appeals Judges. *Journal of Legal Studies*, 1998, roč. 27, č. 2, s. 271-332.

⁶ FOWLER, James H. a Sangick JEON. The authority of Supreme Court precedent. *Social Networks*, 2008, roč. 30, č. 1, s. 16-30. Také FOWLER, James H. et al. Network Analysis and the Law: Measuring the Legal Importance of Precedents at the U.S. Supreme Court. *Political Analysis*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 324-346. Také LUPU, Yonatan James H. FOWLER. Strategic Citations to Precedent on the U.S. Supreme Court. *Journal of Legal Studies*, 2013, roč. 42, č. 1, s. 151-186.

⁷ POSNER, Richard. An Economic Analysis of the Use of Citations in the Law. *American Law and Economics Review*, 2000, roč. 2, č. 2, s. 381-406.

mu soudu pro lidská práva⁸ a k Soudnímu dvoru Evropské unie.⁹ Z hlediska národní judikatury jsme byli v poslední době svědky výzkumných prací zaměřených na judikaturu italského ústavního soudu¹⁰, judikaturu nizozemských soudů¹¹ a judikaturu kanadských soudů.¹² Kromě čistě kvantitativního pojetí je možné do citační analýzy promítnout i kvalitu citací, která nám umožňuje určit, která rozhodnutí jsou překonaná, a tím i irelevantní pro rozhodovací praxi.¹³

V českém prostředí by výstupy citační analýzy nepochybně našly své využití. Diskuze o závaznosti judikatury prošla v ČR postupným vývojem, který zahrnoval závěry o jejím normativním vlivu v Peczenikově pojetí,¹⁴ argu-

⁸ LUPU, Yonatan a Erik VOETEN. Precedent in International Courts: A Network Analysis of Case Citations by the European Court of Human Rights. *British Journal of Political Science*, 2012, roč. 42, č. 2, s. 413-439.

⁹ DERLÉN, Mattias a Johan LINDHOLN. Goodbye van Gend en Loos, Hello Bosman? Using Network Analysis to Measure the Importance of Individual CJEU Judgments. *European Law Journal*, 2014, roč. 20, č. 5, s. 667-687. Také SADL, Urška a Yannis PANAGIS. What is Leading Case in EU Law? An Empirical Analysis. *European Law Review*, 2015, roč. 40, č. 1, s. 15-34.

¹⁰ AGNOLONI, Tommaso a Ugo PAGALLO. The Power Laws of the Italian Constitutional Court, and Their Relevance for Legal Scholars. In: ROTOLO, Antonino (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2015, s. 1-10.

¹¹ WINKELS, Radboud, DE RUYTER, Jelle a Henryk KROESE. Determining Authority of Dutch Case Law. In: ATKINSON, Katie M. (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2011*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2011. S. 103-112. Také WINKELS, Radboud a Jelle de RUYTER. Survival of the Fittest: Network Analysis of Dutch Supreme Court Cases. In: PALMIRANI, Monica, PAGALLO, Ugo, CASANOVAS, Pompeu a Giovanni SARTOR (eds.). *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems. Models and Ethical Challenges for Legal Systems, Legal Language and Legal Ontologies, Argumentation and Software Agents*. Springer: Berlin, Heidelberg, 2012. S. 106-115.

¹² NEALE, Thom. Citation Analysis of Canadian Case Law. *Journal of Open Access to Law*, 2013, roč. 1, č. 1, s. 1-60.

¹³ Takovouto analýzu umožňují komerční nástroje KeyCite a Shepard's Citation známé z USA. Viz SPRIGGS, James F. a Thomas G. HANSFORD. Measuring Legal Change: The Reliability and Validity of Shepard's Citations. *Political Research Quarterly*, 2000, roč. 53, č. 2, s. 327-341.

¹⁴ PECZENIK, A. The Binding Force of Precedent. In: MacCORMICK, N., SUMMERS, R. S. [eds.]. *Interpreting Precedents. A Comparative Study*. Dartmouth: Aldershot, 1997, s. 461-479. V české právní doktríně srov.: SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudnictví, jeho povaha a role v právním systému ČR*. 2013, s. 147-149. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/77065/pravf_d/.

mentační závaznosti,¹⁵ nebo opatrnější konstatování normativní relevance.¹⁶ S těmito závěry se v rámci své rozhodovací praxe snaží vypořádat i soudy – Nejvyšší správní soud k tomu např. uvedl, že ustálená judikatura vrcholných soudů představuje materiální právní normu.¹⁷ Ústavní soud pak uvedl, že rozhodování v rozporu s ustálenou judikaturou¹⁸ může být považováno za protiústavní pro rozpor s maximem právní jistoty, předvídatelnosti práva, legitimního očekávání a formální rovnosti.¹⁹ Formální závaznost a formální mechanismy překonávání a sjednocování judikatury v českém prostředí existují také, např. v podobě § 13 a 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů²⁰ (dále jen „ZoÚS“), v podobě sjednocujících stanovisek,²¹ či v povinnosti jednotlivých senátů obrátit se na velký/rozšířený senát příslušného soudu v případě odchýlení

¹⁵ V kontextu publikace judikatury srov. POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Téma. Praha: Auditorium, 2012, s. 234.

¹⁶ BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. Úvodem. In: BOBEK, Michal et al. *Judikatura a právní argumentace*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Auditorium, 2013, s. 19.

¹⁷ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. října 2008, č. j. 8 As 47/2005 - 86 – odst. 57. Shodně KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Právnické učebnice. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 133, odst. 329.

¹⁸ Která samozřejmě musí být náležitě identifikována – KÜHN, Zdeněk a Hynek BAŇOUC. O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 13, s. 484-491.

¹⁹ Srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 252/04 ze dne 25. ledna 2005, který konstatuje na základě těchto podmínek porušení čl. 89 odst. 2 Ústavy. Také srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. listopadu 2007. Také nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 566/05 ze dne 20. září 2006, kde se uvádí, že právním řádem nelze myslet pouze legislativu, ale také proces interpretace a aplikace tak, jak je prováděn soudy.

²⁰ K problematické aplikaci tohoto paragrafu plénem Ústavního soudu vizte body 8 a 9 odlišného stanoviska Vojtěcha Šimíčka v usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/15 ze dne 9. února 2016.

²¹ § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích pro Nejvyšší soud a § 12 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, specifikován v čl. 50-61 Jednacího řádu Nejvyššího správního soudu. Srov. BALÁK, František. Ke sjednocování soudní praxe Nejvyšším soudcem. *Soudce*, 2007, roč. IX, č. 4, s. 4-8. Také KÜHN, Zdeněk. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů. Praha: C. H. Beck, *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 2, s. 39-46. Srov. také BARÁKOVÁ, Martina. Stanoviska nejvyšších soudů: efektivní prostředek sjednocování judikatury nebo přežitek socialistické justice? *MUNI Law Working Paper Series*, č. 7/2015 (Prosinec 2015). Kriticky srov. KÜHN, Zdeněk. Stanoviska nejvyšších soudů: specifikum středoevropské právní kultury nebo komunistické reziduum? *Jurisprudence*, 2005, roč. XIV, č. 4, s. 9-10.

se od již vyjádřeného právního názoru.²² Pro empirické zkoumání a praktické použití je tak citační analýza, bez ohledu na míru závaznosti judikatury, mimořádně vhodným prostředkem při zkoumání nezamlčených vazeb v rozhodovací praxi.²³

2. STATUS QUO VEŘEJNĚ DOSTUPNÝCH A KOMERČNÍCH DATABÁZÍCH

Výchozí hypotézou, a zároveň důvodem nutnosti realizace výzkumu v oblasti citační analýzy je, že z veřejně dostupných databází judikatury Ústavního soudu,²⁴ Nejvyššího soudu,²⁵ Nejvyššího správního soudu,²⁶ jakož i ze tří nejrozšířenějších komerčních právních informačních systémů (ASPI, Beck-online, CODEXIS), nelze volně získat v datově zpracovatelné podobě údaje nutné k vytváření citačních sítí. Tyto údaje totiž buď vůbec neexistují, resp. pouze v limitované podobě – to v případě veřejně dostupných databází judikatury – nebo (logicky) nejsou volně dostupné k dalšímu zpracování v otevřené datové struktuře z důvodu ochrany práv duševního vlastnictví výrobců komerčních právních informačních systémů. V následujícím stručném popisu statu quo jednotlivých databází se zaměříme na to, zda judikatura v těchto databázích a informačních systémech obsahuje metadatový záznam o citacích, a pokud ano, zda reflektuje jejich kvalitu. Při analýze vycházíme ze stavu deklarovaného příslušným provozovatelem

²² Dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je příslušný senát Nejvyššího soudu v případě dosažení odlišného názoru od již vyjádřeného povinen postoupit věc k rozhodnutí velkému senátu. Mutatis mutandis toto platí na základě § 17 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů, i pro senáty Nejvyššího správního soudu, kdy senáty postupují věc k rozhodnutí rozšířenému senátu.

²³ Samozřejmě se zde vyskytuje problém vazeb zamlčených – KÜHN, Zdeněk a Hynek BAŇOUCH. O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 13, s. 488.

²⁴ NALUS: *Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

²⁵ *Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

²⁶ *Rozhodnutí správních soudů* [online]. Nejvyšší správní soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Uvod/art/1>.

dané databáze, resp. výrobcem komerčního právního informačního systému.²⁷ Praktické pozorování chování daného vyhledávacího systému v praxi a jeho zohledňování vztahů mezi judikáty pak testujeme na vzájemně souvisejících rozhodnutích, u nichž je vztah a vzájemná citace explicitně zákonně formalizována. Zvolili jsme proto případy stanovisek pléna dle § 23 ZoÚS, rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu a rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu.²⁸ Pokud nebudou dostupné veřejně a komerční právní informační systémy adekvátně na metadatové úrovni reflektovat takto relativně jednoduché (formalizované) citační vztahy a jejich kvalitu, lze důvodně předpokládat, že v méně jasných případech již tato metadata nebudou dostupná vůbec. Pro jednoduchý praktický test jsou vybrány tři okruhy vzájemně souvisejících rozhodnutí, které jsou v detailech popsány níže. Způsob reflexe vztahů mezi nimi jsme do kvantity a kvality analyzovali ve veřejně dostupných databázích.²⁹ Poté jsme všechny tři modelové příklady podrobili obdobné analýze v komerčních informačních systémech ASPI, CODEXIS a Beck-online.

První analyzovaná skupina rozhodnutí mapuje vývoj názoru Ústavního soudu k „*sejmutí pachové stopy, odebrání vzorku vlasů a bukálního stěru z hlediska zákazu nucení k sebeobvinění*“.³⁰ Ústavní soud ve svém stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 konstatoval, že se v případě užití zákonných donucovacích prostředků k zajištění součinnosti obviněného pro strpění výše uvedených úkonů nejedná o protiústavní donucování k sebeobviňování.

²⁷ K datu 30. dubna 2016.

²⁸ Viz pozn. pod čarou č. 22.

²⁹ Přičemž u veřejně dostupných databází používáme vždy jen jeden modelový případ a to rozhodovaný jeho provozovatelem. Logicky tak např. ve veřejně dostupné databázi Nejvyššího správního soudu neprovádíme průzkum dostupnosti metadat ke kauze rozhodované Nejvyšším soudem.

³⁰ Stanovisko pléna Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 ze dne 30. listopadu 2010 (439/2010 Sb., ST 30/59 SbNU 595).

Okomentováno např. v MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. S. 351. Také LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 7. Nedotknutelnost osoby. In: WÁGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práva svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 191.

Tímto názorem ovšem překonal doposud opačný názor prvního³¹ a třetího³² senátu Ústavního soudu, které naopak v takovémto donucování spatřovaly zásah do čl. 40 odst. 4 Listiny. Plénu pak dle § 23 ZoÚS k posouzení předložil tuto otázku druhý senát, který dospěl v řízení ve věci sp. zn. II. ÚS 2369/08³³ k opačnému názoru než první a třetí senát. Z hlediska vytváření citační sítě a analýzy se jedná o poměrně jednoduchý případ, kdy by stanovisko pléna mělo po kvantitativní stránce obsahovat metadata indikující citaci všech tří nálezů, po kvalitativní stránce by pak mělo indikovat překonání názoru prvního a třetího senátu a potvrzení názoru druhého senátu. Nálezy prvního a třetího senátu by pak v metadatech měly obsahovat záznam o citaci ve stanovisku pléna, případně kvalitu této citace. Rozhodnutí druhého senátu by pak taktéž mělo metadatově adekvátně reflektovat stanovisko pléna.

Druhá analyzovaná skupina rozhodnutí mapuje vývoj názoru Nejvyššího soudu v otázce nařízené exekuce a jejího následného zastavení v souvislosti s plněním dlužníka věřiteli na základě smlouvy o půjčce. Velký senát Nejvyššího soudu ve svém usnesení sp. zn. 31 Cdo 2184/2013³⁴ konstatoval, že se odchyluje od závěrů formulovaných v předešlém usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3334/2012.³⁵ Z hlediska konkrétní analýzy se tak opět jedná o poměrně jednoduchý případ, na kterém lze sledovat, v jakých souvislostech jednotlivé vybrané systémy poskytují informaci o tom, že se od původního usnesení Nejvyšší soud odchýlil.

Třetí analyzovaná skupina rozhodnutí mapuje vývoj rozhodovací praxe správních soudů, s Nejvyšším správním soudem v čele, v otázce data vzniku fikce negativního rozhodnutí při vyhodnocení žádosti o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, a tedy možnosti podat opravný prostředek proti tomuto negativnímu rozhodnutí. Zkoumané usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 55/2007

³¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 671/05 ze dne 22. února 2006 (N 41/40 SbNU 341).

³² Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 655/06 ze dne 23. května 2007 (N 89/45 SbNU 303).

³³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2369/08 ze dne 9. prosince 2010 (N 244/59 SbNU 489).

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. 20 Cdo 3334/2012.

- 84 v osmém odstavci konstatuje konflikt dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Spor spočíval v otázce, zda je vznik fikce negativního rozhodnutí o žádosti o informace svázán s datem doručení informací či rozhodnutí, jak tvrdil Nejvyšší správní soud v dřívějším rozhodnutí č. j. 1 As 15/2006 - 73, nebo zda je lhůta 15 dnů určena jen správnímu orgánu. Ve zkoumaném usnesení rozšířeného senátu se Nejvyšší správní soud přiklonil k interpretaci uvedené v rozhodnutí č. j. 4 As 43/2006 - 82 a odchýlil se od rozhodnutí 1 As 15/2006 - 73, což by mělo být i adekvátně metadatově reflektováno.

2.1 DATABÁZE NALUS

Ústavní soud poskytuje na svých stránkách možnost obecného vyhledávání³⁶ a možnost rozšířeného vyhledávání prostřednictvím databáze NALUS³⁷ (systém pro vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky). V rámci rozšířeného vyhledávání jsou vyhledávacím systémem poskytnuty poměrně rozsáhlé možnosti, dle kterých je možno provádět metadatové vyhledávání v databázi. Z hlediska citační analýzy obsahuje tato databáze relevantní metadatový záznam “Napadený akt (druh; číslo; název; ust.)” a „Poznámka“. Pole “Napadený akt” konkretizuje “*rozhodnutí ve věcech, v nichž byl návrhem napaden zvolený typ aktu (např. zákon, jiný právní předpis, nařízení obce/kraje, rozhodnutí soudu, rozhodnutí správní)*”.³⁸ Pole „Poznámka“ umožňuje vyhledávat poznámky k danému rozhodnutí. Zapisují se sem např. vztahy k jiným rozhodnutím Ústavního soudu, mezinárodních institucí, popř. jiné „zaznamenáníhodné údaje“³⁹. Jedná se tak zejména právě o informaci, že došlo k překonání předešlé rozhodovací praxe.

³⁶ Ústavní soud [online]. Ústavní soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/>.

³⁷ NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

³⁸ Návod [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Help.aspx>.

³⁹ Návod [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Help.aspx>.

V **prvním modelovém případě** tak databáze NALUS poskytuje u stanoviska pléna informaci v poli „Napadený akt“, že se jedná o „*rozhodnutí Ústavního soudu; I. ÚS 671/05; rozhodnutí Ústavního soudu; III. ÚS 655/06.*“ V „Poznámce“ je pak v konkrétním případě uvedeno, že „*stanovisko pléna Pl. ÚS-st 30/10 pro řízení sp. zn. II. ÚS 2369/08 překonává právní názory obsažené v nálezech sp. zn. I. ÚS 671/05 a III. ÚS 655/06.*“⁴⁰ Stejná „Poznámka“ je pak uvedena i u nálezů prvního a třetího pléna. Nález druhého senátu má pak v poli „Poznámka“ uvedeno „*vztah ke stanovisku [sic!] pléna Pl. ÚS-st. 30/10*“.⁴¹

2.2 DATABÁZE NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Nejvyšší soud na svých stránkách poskytuje základní možnost vyhledávání rozhodnutí v rámci databáze dle spisové (senátní) značky⁴² a možnost rozšířeného vyhledávání rozhodnutí⁴³ dle specifických kategorií.⁴⁴ Z hlediska citační analýzy však tato databáze neobsahuje relevantní metadatové záznamy. Zdůrazňujeme ovšem, že po vyhledání rozhodnutí, proti kterým byla podána ústavní stížnost, je v daném zobrazení soudního rozhodnutí tato skutečnost obsažena. Je tak poskytnuta informace o tom, kdy byla ústavní stížnost podána, jaká jí byla Ústavním soudem přiřazena spisová značka, jméno soudce zpravodaje, výsledek a datum rozhodnutí. Žádné další informace o tom, jak Nejvyšší soud reflektuje svou předešlou roz-

⁴⁰ Poznámka ke stanovisku pléna Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 - 1 ze dne 30. listopadu 2010 (439/2010 Sb., ST 30/59 SbNU 595). *Karta a text dokumentu – Nalezené* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68234&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁴¹ Poznámka nálezů Ústavního soudu, sp. zn. sp. zn. II. ÚS 2369/08 ze dne 9. 12. 2010 (N 244/59 SbNU 489). *Karta a text dokumentu – Nalezené* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68534&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁴² *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴³ *Rozšířené vyhledávání* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/WebSpreadSearch.

⁴⁴ Podrobné instrukce k jednotlivým vyhledávacím kategoriím jsou obsaženy dále zde: *Nápo- věda – vyhledávání rozhodnutí* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Napoveda~Vyhledavaniroz- hodnuti~Napoveda__vyhledavani_rozhodnuti~.

hodovací praxi (případně jiné návaznosti na rozhodovací praxi soudů), v systému metadatově reflektovány nejsou a jsou tedy obsaženy případně pouze v plném textu samotného rozhodnutí.

Při vyhledání usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 2184/2013 (**druhý modelový příklad**) je systémem poskytnut samotný text rozhodnutí (bez dalšího) a hlavička usnesení obsahující základní identifikační údaje týkající se usnesení. Vyhledávací systém Nejvyššího soudu⁴⁵ neposkytuje žádné další informace zejména o tom, že by daným usnesením došlo k překonání usnesení předchozího. Tento fakt lze odhalit jen při samotném průchodu textem usnesení.⁴⁶ Identická je situace i v případě usnesení 20 Cdo 3334/2012.

2.3 DATABÁZE NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU

Uživatel má možnost v databázi Nejvyššího správního soudu vyhledávat pomocí webového rozhraní. V rámci této databáze je k jednotlivým rozhodnutím vždy připojen relativně obsáhlý metadatový záznam, podle kterého je rovněž možné vyhledávat. Z hlediska citační analýzy obsahuje tato databáze následující relevantní metadatové záznamy.⁴⁷ Pole „Opravný prostředek a výsledek řízení o něm“, obsahuje odkaz na rozhodnutí, které je v rámci daného případu procesně výše. V případě rozhodnutí krajského soudu v prvním stupni je zde uvedena spisová značka Nejvyššího správního soudu. V případě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu je zde uvedena spisová značka Ústavního soudu. Pokud již bylo v odkazovaném řízení roz-

⁴⁵ *Rozšířené vyhledávání* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/WebSpreadSearch.

⁴⁶ Vyhledávací systém Nejvyššího soudu nicméně poskytuje informaci o probíhajícím průběhu podané ústavní stížnosti. Tuto informaci uvádíme specificky proto, že je v rámci vyhledávacího systému databáze rozhodnutí Nejvyššího soudu jedinou relevantní v souvislosti s cílem tohoto článku. To lze demonstrovat například u rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 3478/2010. Po vyhledání jsou pak uvedeny údaje odkazující na konkrétní spisovou značku, pod kterou je ústavní stížnost projednávána, včetně informace, jaký byl její výsledek.

⁴⁷ Vysvětlující poznámky k jednotlivým níže uvedeným polím jsou uvedené na základě dokumentu *Nápověda pro vyhledávání v databázi judikatury správních soudů* [online]. Nejvyšší správní soud, S. 8 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/dokumenty/manualy/Manual_vyhledavac.pdf.

hodnuto, je uveden i způsob rozhodnutí. V poli „Prejudikatura“ jsou pak obsaženy odkazy na rozhodnutí, které jsou prejudikaturní k zobrazenému rozhodnutí. U prejudikatury je zajímavé, že ač plný vyhledávací formulář rozlišuje 3 typy prejudikatorních rozhodnutí dle jejich povahy (procesní, závazná a inspirativní), ve výsledcích vyhledávání se toto dělení nijak neprojevuje. Krom tohoto obecného vyhledávacího formuláře je na webových stránkách nssoud.cz pod záložkou „Rozšířený senát“ umístěn specializovaný vyhledávací formulář určený pro vyhledávání rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu. V tomto formuláři jsou k rozhodnutí připojena z hlediska citační analýzy vybraná relevantní data a metadata.⁴⁸ Ve sloupci „Usnesení o postoupení věci“ je identifikováno usnesení, kterým některý ze senátů Nejvyššího správního soudu postoupil danou věc rozšířenému senátu a odkaz na jeho plný text. Ve sloupci „Rozhodnutí, od kterého se předkládající senát hodlá odchýlit“ je dostupný identifikátor a odkaz na plný text rozhodnutí, které původní senát označil jako konfliktní. Řádek „Rozhodnutí rozšířeného senátu“ obsahuje odkaz na samotné rozhodnutí rozšířeného senátu, neidentifikuje však žádným způsobem, jak rozšířený senát rozhodl.

Usnesení rozšířeného senátu č. j. 4 As 55/2007 - 84 (**třetí modelový případ**) po vyhledání v obecném vyhledávacím formuláři databáze Nejvyššího správního soudu obsahuje metadata s odkazem na prejudikaturu, kterou představuje rozhodnutí sp. zn. 1 As 15/2006. Je zde uveden hypertextový odkaz, ovšem kromě toho v obecném vyhledávacím formuláři není k tomuto usnesení nic uvedeno. Při využití zvláštního vyhledávacího formuláře rozšířeného senátu je k usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 84 uvedeno následující: u „Usnesení o postoupení věci“ je odkázáno na usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 52; u „Rozhodnutí, od kterého se předkládající senát hodlá odchýlit“ je uveden rozsudek sp. zn. 1 As 15/2006; u „Rozhodnutí rozšířeného senátu“ je pak uvedeno samotné usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 84. Usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 52, kterým došlo k postoupení věci rozšířenému senátu, v rámci obecného vyhledávání neobsahuje žádná metadata ohledně prejudikatury nebo navazujících rozhodnutí; ve zvláštním vyhle-

⁴⁸ K vyhledávání rozhodnutí přes tento formulář není k dispozici žádná nápověda.

dávající rozhodnutí rozšířeného senátu je toto usnesení uvedeno pod „Usnesením o postoupení věci“, jak bylo zmíněno výše. Rozsudek č. j. 4 As 55/2007 - 92, který procesně navazuje na usnesení rozšířeného senátu, při využití obecného vyhledávače obsahuje informace usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 84 (označené jako „Prejudikatura“); při vyhledávání v rozhodnutích rozšířeného senátu není vůbec obsažen. Překonaný rozsudek sp. zn. 1 As 15/2006 pak v poli „Prejudikatura“ neobsahuje žádný údaj a při jeho vyhledávání ve vyhledávající rozhodnutí rozšířeného senátu není nalezen žádný záznam.

2.4 ASPI

Komerční právní informační systém ASPI 2015 využívá při vyhledávání pro hodnocení důležitosti jednotlivých judikátů v modulu Judikatura proprietární⁴⁹ metriku LexRank. Ta dle výrobce „při řazení výsledků zohledňuje především závaznost/precedenční váhu soudního rozhodnutí, počet citací, publikování v oficiálních sbírkách a časové hledisko.“⁵⁰ K roli a váze jednotlivých kritérií se až na výjimku časového hlediska výrobce, z pochopitelných důvodů, nijak nevyjadřuje.⁵¹

Tento systém metadatově obohacuje jednotlivé judikáty položkou „Vztah k“. Toto pole je zobrazeno v okně „Informace“ a má i své vlastní okno „Vztah“ v panelu nástrojů. V případě pole a okna „Vztah“ se pak jedná o dokumenty, na které daný dokument (judikát) sám odkazuje.⁵² Jak ale uvádí výrobce, ne všechny citované dokumenty jsou uvedeny jako sou-

⁴⁹ Nedostupnost způsobu výpočtu hodnoty LexRank konstatuje i Zbiral: „přesný způsob výpočtu LexRanku zůstává samozřejmě know-how autorů a ani jeho hodnoty nelze z ASPI volně získat v datově zpracovatelné podobě“. ZBÍRAL, Robert. Které české zákony jsou nejdůležitější? Hledání objektivních metod výběru. *Správní právo*. 2015, roč. 48, č. 4-5, s. 252.

⁵⁰ *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. Kapitola 14.2. Řazení.

⁵¹ Novější dokumenty, dle informací výrobce ovšem zpravidla předcházejí starší. Tamtéž.

⁵² *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. Kapitola 18. Okno Vztah.

visející.⁵³ Jedná se o redakční výběr relevantních souvisejících dokumentů.⁵⁴ Kritéria k zařazení souvisejících dokumentů (konkrétně judikátů) nejsou konkrétně deklarovaná. Systém tak neobsahuje prostý celkový počet citací jednotlivého rozhodnutí, ani neobsahuje speciální metadatové pole řešící kvalitu citací. K názvu judikátu a do pole „Vztah k“ bývají přidávány redakční poznámky, které vymezují vztahy jednotlivých dokumentů.⁵⁵ Typicky se jedná o indikaci zrušení/překonání rozhodnutí Ústavním soudem. Ve formě redakční poznámky se pak tato informace objevuje i před samotným plným textem zrušeného rozhodnutí. Samotné rušící/překonávající rozhodnutí tuto poznámku ovšem neobsahuje. Konečně, systém umožňuje přímo vyhledat související judikaturu s daným dokumentem (judikátem).⁵⁶ Jak uvádí výrobce, tímto vyhledáváním lze nalézt dokumenty (judikáty), které „kvalifikovaným⁵⁷ způsobem odkazují na zadaný dokument nebo jeho část“.⁵⁸ Nepůjde tedy o případy, kdy je určitý dokument toliko citován v textu jiného dokumentu. Obecně je ale v Příručce pro Automatizovaný Systém Právních Informací deklarováno, že „všechny vztahy mezi dokumenty zařazenými v systému ASPI jsou chápány jednosměrně“.⁵⁹ Z časového hlediska jsou pak zásadně vyhledávány pouze pozdější (novější) dokumenty.⁶⁰

⁵³ Ač tomu tak dle výrobce zpravidla je. Nápověda ASPI. *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. Kapitola 18. Okno Vztah.

⁵⁴ Tamtéž. *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015.

⁵⁵ *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. Kapitola 13.6. Vyhledávání podle názvu dokumentu.

⁵⁶ Vyhledávání je realizováno pomocí jedinečného identifikačního čísla ASPI ID, které je použito v základní vyhledávací masce modulu Judikatura v poli „Vztah k“.

⁵⁷ Nejedná se tak o prostou citaci v textu jiného dokumentu (judikátu). *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. Kapitola 13.7. Vyhledávání podle vztahů mezi dokumenty.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž. Jak tedy dále uvádí tento zdroj: „Má-li tedy dokument A vztah k dokumentu B, neznamená to nezbytně nutně, že dokument B bude mít také vztah k dokumentu A“.

⁶⁰ Tamtéž.

U výše uvedeného **prvního modelového případu** ASPI u stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10⁶¹ v textu ani názvu neobsahuje žádnou indikaci vztahu k dalším v tomto modelovém případě relevantním rozhodnutím. V okně „Informace“ pak v poli „Vztah k“ nejsou výše uvedené dotčené nálezy explicitně zmíněny – obsahuje pouze „...“, tedy indikátor existence dalších souvisejících dokumentů. Je tedy nutno aktivně otevřít samostatné okno „Vztah“. Zde jsou pak uvedeny nálezy prvního a třetího senátu identifikované spisovou značkou a jedinečným identifikačním číslem ASPI ID a s poznámkou „překonáno“. Nález druhého senátu zde ovšem uveden není. V případě vyhledání související judikatury kliknutím na příslušné tlačítko na panelu nástrojů jsou v seznamu výsledků zařazeny kromě stanoviska pléna samotného i všechny tři relevantní nálezy sp. zn. I. ÚS 671/05, III. ÚS 655/06 a II. ÚS 2369/08. Překonáný nález prvního senátu⁶² neobsahuje ani v názvu, ani v samotném textu redakční poznámku o překonání. V okně „Informace“ pak v poli „Vztah k...“ není uveden explicitně žádný judikát – pole ale obsahuje „...“, tedy indikátor existence dalších souvisejících dokumentů. Ty jsou pak dostupné po kliknutí na příslušnou ikonu „Vztah“, kde je zmíněno právě překonávající stanovisko pléna, ovšem bez naznačení polarit. V případě aktivního vyhledání související judikatury kliknutím na příslušné tlačítko na panelu nástrojů jsou pak jako související uvedeny stanovisko pléna a nález prvního senátu (sic!). Překonáný nález třetího senátu⁶³ obsahuje informaci o překonání před samotným textem a v metadataovém poli „Název“.⁶⁴ V poli „Vztah k“ není stanovisko pléna explicitně uvedeno – pole obsahuje pouze „...“, indikátor existence dalších souvisejících dokumentů. Ty jsou pak dostupné po kliknutí na příslušnou ikonu okna „Vztah“, kde je zmíněno překonávající stanovisko pléna, ale bez příslušné polarit. V případě aktivního vyhledání související judikatury související s nálezem třetího senátu kliknutím na příslušné tlačítko je zobrazeno relevantní stanovisko pléna, jakož i nález třetího senátu (autoreference)

⁶¹ V systému je označeno i jedinečným identifikačním číslem JUD187233CZ.

⁶² V systému je označen i jedinečným identifikačním číslem JUD33583CZ.

⁶³ V systému je označen i jedinečným identifikačním číslem JUD37974CZ.

⁶⁴ Ve znění: „Poznámka redakce ASPI: překonáno stanoviskem pléna Pl. ÚS - st. 30/10 - 1 ze dne 30. listopadu 2010“.

v seznamu výsledků zařazeny. Konečně náleží druhému senátu sp. zn. II. ÚS 2369/08,⁶⁵ který byl vydán po diskutovaném stanovisku pléna (jehož názorem byl druhý senát ve smyslu § 23 ZoÚS vázán), je v systému ASPI v názvu a textu výslovně označeno jako překonané diskutovaným stanoviskem pléna (sic!). Metadata v poli „Vztah k“ pak tvoří pouze identifikační číslo a sp. zn. stanoviska pléna. V okně „Vztah“ je pak uvedeno stanovisko. U tohoto rozhodnutí ovšem nelze aktivně vyhledat související judikaturu.

U druhého modelového případu⁶⁶ (problematika exekuce) se velký senát Nejvyššího soudu odchyluje od příslušného staršího usnesení.⁶⁷ ASPI nijak neindikuje vzájemnou souvislost těchto dvou usnesení, která ale logicky vyplývá ze samotného usnesení, které přímo v textu na starší usnesení odkazuje. V poli „Vztah k“ v okně „Informace“, jakož i v samotném okně „Vztah“ tedy odkaz na toto usnesení zcela chybí. V případě snahy o vyhledání související judikatury pak systém ASPI neobsahuje žádná dostupná rozhodnutí (příslušné tlačítko pro vyhledávání související judikatury je neaktivní). U překonaného usnesení v poli „Vztah k“ v okně „Informace“, jakož i v samotném okně „Vztah“, odkaz na překonávající usnesení zcela chybí, příslušné tlačítko pro vyhledávání související judikatury je neaktivní.

V případě **třetího modelového případu** (datum fikce doručení negativního rozhodnutí v případě žádosti o informace) jsme zkoumali v systému ASPI nejprve usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 52.⁶⁸ Informace týkající se vztahu tohoto usnesení s dalšími soudními rozhodnutími ale není dostupná a pole „Vztah k“ v konkrétním případě zcela absentuje (není aktivní). ASPI tak neobsahuje žádná dostupná rozhodnutí související s tímto usnesením v okně „Vztah“ či související judikatura. Usnesení rozšířeného senátu č. j. 4 As 55/2007 - 84⁶⁹ v poli „Vztah k“ v okně „Informace“, jakož i v okně „Vztah“ uvádí rozhodnutí č. j. 1 As 15/2006 - 73, ovšem bez vyznačení

⁶⁵ V systému je označen i jedinečným identifikačním číslem JUD190593CZ.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. 20 Cdo 3334/2012.

⁶⁸ V systému je označeno i jedinečným identifikačním JUD149493CZ.

⁶⁹ V systému je označeno i jedinečným identifikačním číslem JUD151328CZ.

polarity citace. Při vyhledání související judikatury se zobrazí toto stejné konkrétní usnesení (autoreference), ale již žádné další, které by souviselo s modelovým případem. V případě navazujícího rozsudku (č. j. 4 As 55/2007 - 92)⁷⁰ nejsou v poli "Vztah k" v okně „Informace“, jakož i v okně „Vztah“ obsažena žádná kvantitativní, či kvalitativní metadata. Při vyhledání související judikatury pak je v seznamu zobrazen samotný rozsudek (autoreference). Rozhodnutí, od kterého se soud odchýlil, tedy č. j. 1 As 15/2006 - 73,⁷¹ v poli "Vztah k" v okně „Informace“, jakož i v okně „Vztah“ neuvádí žádná relevantní metadata. V případě vyhledání související judikatury, ale zobrazí rozhodnutí č. j. 4 As 55/2007 - 84, jakož i sebe samé (autoreference).

2.5 BECK-ONLINE

Beck-online je nejmladším ze tří hlavních komerčních českých právních informačních systémů. Obsahuje modul Judikatura, ke kterému je však dostupné jen minimum informací, které by naznačily, jakým způsobem vyhodnocuje relevanci jednotlivých dokumentů a jakým způsobem zohledňuje citace rozhodnutí navzájem. Z nápovědy k systému je možné vyčíst jen, že modul Judikatura obsahuje přes 260.000 dokumentů české a evropské judikatury a zpracovává všechny podstatné zdroje judikatury.⁷² Výrobce dále deklaruje, že nejpodstatnější rozhodnutí jsou podle relevance nabízena přednostně.⁷³

Obecně v případě systému Beck-online platí, že odkazy na další rozhodnutí uvedené v pravém panelu Souvislosti v záložce „Související judikatura“, jsou jen prostými hypertextovými odkazy, které jsou metadataově doplněné o označení soudu, spisovou značku, datum vydání rozhodnutí a publikační platformu. Tam, kde je k dispozici, je uveden i začátek právní věty. Označení polarity nebo vztahy mezi rozhodnutími v tomto poli schází – vztah k jiným judikátům se ale může, obdobně jakou právního informační-

⁷⁰ V systému je označen i jedinečným identifikačním číslem JUD153581CZ.

⁷¹ V systému je označeno i jedinečným identifikačním číslem JUD48198CZ.

⁷² Judikatura. *Beck-online* [online]. C. H. Beck, 2016 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/judikatura/>.

⁷³ Tamtéž.

ho systému ASPI, projevit ve formě poznámky. Ta je pak dostupná v levém panelu v záložce „Základní údaje“ a na začátku textu. Stejně tak není explicitně uvedena informace, na základě čeho jsou vybrané dokumenty zařazeny do položky „Související judikatura“. V této záložce dále informační systém Beck-online rozlišuje judikáty citované (pole „Cituje“) a judikáty zvolený judikát citující (pole „Citováno“). Judikáty se často vyskytují ve více vyjádřeních ve více publikačních platformách – jak totiž tvrdí výrobce, v rámci systému Beck-online je zpracováváno více zdrojů judikatury.⁷⁴ V poli „Citováno“ (jak bude demonstrováno níže) se tak vyskytují jako zachycené citace i odkazy na vyjádření téhož judikátu v různých publikačních platformách. Lze se tedy domnívat, že systém pravděpodobně nerozlišuje autocitace.

U uvedeného **prvního modelového případu** při zobrazení stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10⁷⁵ Beck-online obsahuje v textu formou poznámky informaci, že řízení sp. zn. II. ÚS 2369/08 překonává právní názory obsažené v nálezech sp. zn. I. ÚS 671/05 a sp. zn. III. ÚS 655/06 (tato informace je rovněž zobrazena i v záložce „Základní údaje“). V daném případě je tak výslovně obsažena indikace, jakým způsobem dochází k vývoji judikatorní praxe. Rovněž v poli „Cituje“ jsou překonané nálezy prvního a třetího senátu zmíněny. V tomto poli však není obsažen odkaz na nálezy sp. zn. II. ÚS 2369/08, který chronologicky na stanovisko pléna navazuje.⁷⁶ V případě nálezu sp. zn. II. ÚS 2369/08⁷⁷ je v hlavičce samotného textu zdůrazněno, že tento nálezy má vztah ke stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 (tato informace je rovněž zobrazena i v záložce „Základní údaje“). Není ale explicitně naznačen vztah k nálezhům sp. zn. I. ÚS 671/05 a III. ÚS 655/06, přestože jsou tyto dva nálezy v samotném textu nálezu druhého senátu explicitně zmíněny a přestože jsou překonány stanoviskem pléna, na

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Toto stanovisko je v systému Beck-online uvedeno i v dalším vyjádření (Výběr ÚS 3324/2010).

⁷⁶ Dle § 23 ZoÚS je stanoviskem pléna v dalším řízení senát vázán.

⁷⁷ Je nutno poznamenat, že nálezy Ústavního soudu se sp. zn. II. ÚS 2369/08 je v databázi právního informačního systému Beck-online uveden ve dvou vyjádřeních – v prvním případě je označeno jako „244/2010 Usn.“ a ve druhém jako „Výběr ÚS 3597/2010“.

kteří nález druhého senátu argumentačně a fakticky navazuje. V záložce „Související judikatura“ pak jsou ale všechny diskutované nálezy⁷⁸ a stanovisko pléna uvedeny v poli „Cituje“ a stanovisko je uvedeno i v poli „Citováno“. U nálezů sp. zn. I. ÚS 671/05⁷⁹ se v hlavičce samotného textu (a rovněž v záložce „Základní údaje“) objevuje stejná informace, jaká byla uvedena v případě stanoviska pléna, tedy že „stanovisko pléna Pl. ÚS-st 30/10 pro řízení sp. zn. II. ÚS 2369/08 překonává právní názory obsažené v nálezech sp. zn. I. ÚS 671/05 a III. ÚS 655/06.“⁸⁰ V záložce „Související judikatura“ v poli „Cituje“ je zmíněn nález prvního a třetího senátu a v poli „Citováno“ pak stanovisko pléna a všechna vyjádření nálezů prvního, druhého a třetího senátu. Po vyhledání nálezů sp. zn. III. ÚS 655/06⁸¹ je ve formě poznámky zobrazena identická informace o překonání právního názoru, jak bylo uvedeno výše (rovněž tak v záložce „Základní údaje“). V poli „Cituje“ je uveden nález prvního a třetího senátu a v poli „Citováno“ pak stanovisko pléna a všechna vyjádření nálezů prvního, druhého a třetího senátu, ve všech vyjádřeních. Způsob určení počtu a pořadí nabízených citovaných/citujících dokumentů v záložce „Související judikatura“ se ale nepodařilo určit a výrobce je neobjasňuje ani v polích „Cituje“ a „Citováno“.

U druhého modelového případu se u usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 2184/2013⁸² nezobrazuje žádná informace (a to ani formou po-

⁷⁸ I. ÚS 671/05 (41/2006 USn.), III. ÚS 655/06 (89/2007 USn.).

⁷⁹ Nález Ústavního soudu se sp. zn. I. ÚS 671/05 je v databázi právního informačního systému Beck-online uveden ve dvou vyjádřeních – v prvním případě je označeno jako „41/2006 USn.“ a ve druhém jako „Výběr ÚS 3204/2006“.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. února 2006, sp. zn. I. ÚS 671/05. In: *Beck-online* [právní informační systém]. [vid. 30. duben 2016].

⁸¹ Nález Ústavního soudu se sp. zn. III. ÚS 655/06 je v databázi právního informačního systému Beck-online uveden ve dvou vyjádřeních (označeno jako 89/2007 USn., resp. Výběr ÚS 3279/2007).

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu 31 Cdo 2184/2013 se v systému Beck-online vyskytuje celkem v šesti vyjádřeních (C 14424, R 55/2015 civ., Výběr NS 765/2015, Výběr NS 280/2015, AN 2/2015 str. 21 a PR 9/2015 str. 334). Žádné z vyjádření neobsahuje záhlaví, která by upozorňovala na související rozsudky, jak tomu bylo v případě usnesení pléna Ústavního soudu Pl. ÚS-st 30/10 ve vyjádření Výběr ÚS 3324/2010. Všechna vyjádření mají v pravém panelu Souvislosti zcela shodnou kategorii a Cituje (obsahuje 9 odkazů na soudní rozhodnutí). Pouze vyjádření R 55/2015 civ. Obsahuje rovněž kategorii Citováno, ve které jsou uvedené 4 dokumenty. Žádný z nich však není dalším soudním rozhodnutím, ale jedná se o odborné a popularizační články.

známky v „Základních údajích“), která by indikovala, že se toto usnesení odchyluje od předešlého usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3334/2012.⁸³ V poli „Cituje“ je usnesení, které je překonáno, zmíněno. V případě usnesení sp. zn. 20 Cdo 3334/2012 jakákoli informace o tom, že došlo k jeho překonání, chybí. V poli „Citováno“ je ovšem jako na související judikaturu uveden odkaz na usnesení sp. zn. 31 Cdo 2184/2013.⁸⁴

V případě **třetího modelového případu** usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 55/2007 - 84⁸⁵ neobsahuje žádnou poznámku (a tedy informace na začátku textu a v „Základních údajích“), která by vysvětlovala vztah k dalším rozhodnutím. V poli „Cituje“ je na rozsudek č. j. 1 As 15/2006 - 73, jakožto k prejudikatuře k rozhodnutí, odkázáno. Jakákoli další metadata o citaci jiného rozhodnutí v související věci však v daném případě v systému Beck-online chybí. Usnesení č. j. 4 As 55/2007 - 52⁸⁶ rovněž neobsahuje v rámci poznámky žádné údaje o vztahu k dalším relevantním rozhodnutím. Pole, které by odkazovala na související judikaturu, zcela absentují. Rozsudek č. j. 4 As 55/2007 - 92⁸⁷ neobsahuje žádné údaje v záložce „Související judikatura“, v záložce „Základní údaje“ ale obsahuje metadatový záznam o prejudikatuře (č. j. 4 As 55/2007 - 84). Rozsudek č. j. 1 As 15/2006 - 73⁸⁸, překonaný usnesením rozšířeného senátu, rovněž neobsahuje v rámci poznámky ani v poli prejudikatura žádnou informaci o související judikatuře.

2.6 CODEXIS

Právní informační systém CODEXIS společnosti Atlas Consulting využívá při vyhledávání v modulu Judikatura ČR pro hodnocení důležitosti jednotlivých judikátů citační index v rámci doplňku CITEX. Dle výrobce je pak základem tohoto systému počet citací mezi jednotlivými rozhodnutími, bez

⁸³ Toto usnesení se v Beck-online vyskytuje rovněž v dalším zdroji (Výběr NS 2253/2013).

⁸⁴ Odkaz na toto usnesení je uveden pětkrát a to díky tomu, že dané usnesení je v databázi Beck-online zařazeno z více datových zdrojů, jak je popsáno výše.

⁸⁵ Toto usnesení se v Beck-online vyskytuje rovněž v dalším zdroji (1879/2009 Sb. NSS).

⁸⁶ Toto usnesení se v Beck-online vyskytuje rovněž v dalším zdroji (NSS 1307/2008).

⁸⁷ Toto usnesení se v Beck-online vyskytuje rovněž v dalším zdroji (NSS 1302/2009).

⁸⁸ Toto usnesení se v Beck-online vyskytuje rovněž v dalším zdroji (Výběr NSS 1114/2007).

počtu citací na rozhodnutí v téže věci.⁸⁹ Metoda hodnocení odkazů ovšem (logicky) není zveřejněná. Při charakteristice doplňku CITEX výrobce poněkud krypticky uvádí, že „odkazy zpracovává specifickým způsobem a přiřazuje judikátům hodnotu Citačního indexu podle toho, kolikrát byly judikáty citovány“.⁹⁰

Metadatově jsou pak jednotlivé judikáty obohacovány, přičemž v souladu s výše uvedeným rozlišuje na „Judikatura České republiky“⁹¹ a specificky „Související v téže věci“ – tyto informace jsou dostupné na kartě „Související“. Údaje z první karty jsou i součástí samotného textu judikátu. V rámci doplňku CITEX je zobrazen celkový počet citací příslušného judikátu, jednotlivé jej citující judikáty a jejich identifikátory a citační index, jakož i náhled citace v textu citujícího judikátu („snippet“). Není ovšem žádným způsobem zachycena kvalita citace. Je možno zobrazit i historický (roční) vývoj množství citací daného judikátu. CITEX poskytuje i obecné informace o celkovém počtu judikátů, které jsou citovány, a celkovém počtu citací v rámci celého systému CODEXIS. Stejně tak umožňuje zobrazit celkový seznam nejcitovanějších rozhodnutí v systému a to jak absolutně, tak relativně v určitém časovém rozsahu.

U výše uvedeného **prvního modelového případu** (sebeobviňování) pak CODEXIS u stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10 v samotném textu a na kartě „Judikatura České republiky“ uvádí sedm nálezů Ústavního soudu, včetně všech tří pro tento modelový příklad relevantních, ovšem bez polarity. Na kartě „Související v téže věci“ uvádí třicet pět citací, ovšem žádné zde z diskutovaných. Citační index stanoviska pak je 1,1 a počet přímých citací čtrnáct. Překonaný nález prvního senátu sp. zn. I. ÚS 671/05 neobsahuje ani na kartě „Související“, ani v samotném textu informaci o souvislosti se stanoviskem pléna. V doplňku CITEX je ovšem uveden i tento nález citující a překonávající stanovisko pléna, jej podporující nález třetího senátu a vůči němu se vymezující nález druhého senátu. Citační in-

⁸⁹ *Citex* [online]. Atlas Consulting s.r.o., © 2013 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.citex.cz/>.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Způsob výběru a kritéria zařazení ovšem na rozdíl od systému ASPI nejsou veřejně deklarovány.

dex tohoto rozhodnutí je 1,3 a počet přímých citací osmnáct. Zde je nutno upozornit na to, že překonaný nález má vyšší citační index než jej překonávající stanovisko. Nález třetího senátu sp. zn. III. 655/06 je po metadatové stránce totožný s prvním (tedy metadata na kartě „Související“ absentují) a citační index je ještě vyšší (1,4). Vyšší je i počet přímých citací (dvacet). V citačním doplňku CITEX je uvedeno stanovisko pléna a druhého senátu. Konečně, druhý senát je metadatově zpracován stejně, tedy metadata na kartě „Související“ absentují, jakož i poznámka v textu. Citační index je 0,3 a počet přímých citací tři, přičemž v doplňku CITEX je uveden i tento nález citující stanovisko pléna.

U výše uvedeného **druhého modelového případu** (exekuce) CODEXIS při vyhledání usnesení velkého senátu 31 Cdo 2184/2013 na začátku textu a na kartě „Judikatura ČR“ uvádí sedm rozhodnutí Nejvyššího soudu, včetně relevantního staršího usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3334/2012, ovšem bez polariry. Citační index usnesení, které se odchyluje od usnesení staršího, je 0,3 a počet přímých citací tři – není zde ale uvedeno usnesení, od něhož se velký senát odchyluje. Překonané usnesení neobsahuje ani na kartě „Související“, ani v samotném textu informaci o souvislosti s novějším usnesením. Citační index staršího usnesení je opět 0,3 a počet přímých citací čtyři. CITEX v seznamu usnesení, která starší usnesení citují, obsahuje rovněž usnesení sp. zn. 31 Cdo 2184/2013. Informace je zde ale poskytnuta bez jakéhokoli upozornění na to, že překonává starší usnesení.

U výše uvedeného **třetího modelového případu** (datum fikce doručení negativního rozhodnutí v případě žádosti o informace) jsou u usnesení o postoupení věci rozšířenému senátu (č. j. 4 As 55/2007 - 52) na kartě „Související v téže věci“ uvedeny rozhodnutí rozšířeného senátu (č. j. 4 As 55/2007 - 84) a finální rozhodnutí čtvrtého senátu (č. j. 4 As 55/2007 - 92). V doplňku CITEX je zanesena jedna citace, citační index je 0,1. Usnesení rozšířeného senátu č. j. 4 As 55/2007 - 84, který se výslovně odchyluje od názoru v rozsudku č. j. 1 As 15/2006 - 73, obsahuje v textu a na kartě „Související Judikatura ČR“ dvě rozhodnutí (s kauzou nesouvisející) a na kartě „Související v téže věci“ pak usnesení o postoupení této věci (č. j. 4 As

55/2007 – 52) a finální rozsudek čtvrtého senátu ve věci (č. j. 4 As 55/2007 - 92). Celkově je dle doplňku CITEX citováno patnáctkrát (nikoliv však rozhodnutími v téže věci) a citační index má hodnotu 1,1. Finální rozsudek ve věci nemá na kartě „Související Judikatura ČR“ žádný záznam a na kartě „Související v téže věci“ pak má uvedeno usnesení o postoupení této věci rozšířenému senátu (č. j. 4 As 55/2007 – 52) a usnesení rozšířeného senátu (č. j. 4 As 55/2007 - 84). Hodnota citačního indexu je 0,1 a počet citací jedna. Překonaný rozsudek č. j. 1 As 15/2006 - 73 pak neobsahuje žádná metadata na kartě „Související“. V doplňku CITEX pak má hodnotu citačního indexu 0,7, jedenáct citací, a to i se všemi třemi rozhodnutími ve věci sp. zn. 4 As 55/2007. U žádného z rozhodnutí není zohledněna kvalita citací, tj. informace o překonání či potvrzení prezentovaného názoru.

Pokud bychom měli velmi obecně shrnout výše zjištěné poznatky z praktického testu, lze konstatovat, že veřejně dostupné databáze nejsou metadataově příliš bohaté. Při zohledňování citací k rozsudkům vlastního soudu je metadataově nejbohatší databáze Nejvyššího správního soudu, a to zejména pak v případě rozhodnutí rozšířeného senátu. I zde však absentuje explicitně zaznamenaná polarita citací. Všechny veřejně dostupné databáze alespoň minimálně reflektují vztah a citace k rozhodnutím Ústavního soudu. U komerčních databází pak lze pozorovat trend snahy zvýšit kvalitu práce s judikaturou jejím hodnocením za pomoci speciálních metrik (LexRank a CITEX). Z hlediska zpracování kvantity citací pak lze zmínit metadata dostupná v systému CODEXIS, která reflektují kvantitu citací. Kvalita citací ovšem není nijak reflektována, naopak některá rozhodnutí, která výslovně překonávají jiná rozhodnutí, mají nižší citační index, než ta překonaná. U systému Beck-online situaci poněkud komplikuje zachytávání citací na jiné vyjádření téhož judikátu dostupné v různých publikačních platformách. Žádná z databází, resp. systémů, ovšem neobsahuje úplnou metadataovou strukturu umožňující provést úplnou kvantitativní či kvalitativní citační analýzu. Žádná z veřejně dostupných databází pak taková data otevřeně nezveřejňuje.

3. PROBLÉMY CITAČNÍ ANALÝZY A PRVNÍ KROKY K JEJICH ŘEŠENÍ

K vytvoření komplexní citační analýzy, která umožní plně využít možnosti počítačového zpracování textu⁹² je zapotřebí naplnit několik podmínek, které zpracování usnadní. Jednou z nich by měla být publikace strukturovaných dat ze strany soudních orgánů, která umožní další zpracování. Jak bylo výše naznačeno, tato zatím nejsou dostupná, případně v neadekvátní kvalitě.⁹³ Potřebná strukturovaná data mohou nabývat podoby robustní XML struktury, jako v případě EUR-Lexu,⁹⁴ nebo mohou využívat v současné době zaváděný standard identifikace soudních rozhodnutí ECLI.⁹⁵ Jakkoli má ale ECLI jako standardizovaná citace⁹⁶ usnadnit práci právě při zpracování nestrukturovaného textu soudních rozhodnutí, v současné době je jeho využitelnost poměrně nízká a zpracování soudních rozhodnutí za účelem vytvoření citační analýzy probíhá za využití lingvistických nástrojů.⁹⁷ K tomu, aby mohlo být plně využito potenciálu ECLI⁹⁸ pro rozvoj citační analýzy judikatury, bude nutné vytvořit nástroje

⁹² Což považuje za hlavní výhodu citační analýzy SADL, Urška a Yannis PANAGIS. What is Leading Case in EU Law? An Empirical Analysis. *European Law Review*, 2015, roč. 40, č. 1, s. 21. Tato výhoda dle nich umožní vyhledat vzorce v rozhodování, které by unikly při neasistovaném intuitivním zpracování.

⁹³ K aplikaci principu „open data“ na právní data srovnejte: WINKELS, Radboud. The Open-laws Project: Big Open Legal Data. In: SCHWEIGHOFER, Erich, Franz KUMMER a Walter HÖTZENDORFER. *Kooperation: Tagungsband des 18. Internationalen Rechtsinformatik Symposions: IRIS 2015*. Wien: Österreichische Computer Gesellschaft, 2015, s. 189-196.

⁹⁴ Tento postup využili SADL, Urška a Yannis PANAGIS (Op. cit.), kteří podpůrně využili dalších metod zpracování textu pro ověření, zda je v systému zobrazovaná metadatová struktura správná. Podrobně viz PANAGIS, Yannis a Urška SADL. The Force of EU Case Law: A Multi-dimensional Study of Case Citations. In: ROTOLO, Antonino (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2015, s. 75-76.

⁹⁵ K ECLI aktuálně VAN OPIJNEN, Marc a Alexander IVANTCHEV. Implementation of ECLI – State of Play. In: ROTOLO, Antonino (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2015, s. 165-169.

⁹⁶ Obsahuje pět polí – zkratku ECLI, kód země, kód soudu, rok rozhodnutí a unikátní pořadové číslo rozhodnutí. V České republice zakomponoval číslování ECLI prozatím Nejvyšší soud a Ústavní soud. Označení nálezu Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11 tak vypadá následovně: ECLI:CZ:US:2011:Pl.US.24.11.1.

umožňující automatickou extrakci odkazů z textu soudního rozhodnutí a jejich standardizaci do jednotného formátu.

Tím se dostáváme k překážkám, na které využití citační analýzy při hodnocení důležitosti soudních rozhodnutí naráží. Vytvoření nástroje umožňujícího rozpoznávání citací v textu rozhodnutí a jejich standardizaci⁹⁹ je pouze prvním z nich. Druhým krokem je rozpoznání odkazů, které hrají roli argumentační od těch, které hrají roli rekapitulační – danou např. procesními pravidly nebo zvyklostmi jednotlivých soudů. V případě, že by měla být provedena citační analýza i kvalitativní rozměr, je nutné automatizovaně rozpoznávat tzv. polaritu citací, tedy informaci o tom, jakým způsobem se soudce k citované judikatuře staví.¹⁰⁰ Může se vůči ní vymezovat, beze zbytku s ní souhlasit apod.¹⁰¹

Každý z těchto kroků představuje v českém prostředí vstup do neznámé oblasti. Všeobecně uznávaný citační standard si u nás jen obtížně hledá svoji cestu,¹⁰² a i kdyby vznikl, problém s masou judikatury bez zjevných citačních pravidel a nedostupných adekvátních metadat to zpětně nevyřeší.

⁹⁷ Jak popisují AGNOLONI, Tommaso a Ugo PAGALLO. The Power Laws of the Italian Constitutional Court, and Their Relevance for Legal Scholars. In: ROTOLO, Antonino (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2015, s. 2.

⁹⁸ Srov. diskuzi z HARAŠTA, Jakub. Nejednoznačnost odkazů k soudním rozhodnutím a možnosti řešení. *Revue pro právo a technologie*, 2015, roč. 6, č. 11, s. 20-23.

⁹⁹ Viz VAN OPIJNEN, Marc. Canonicalizing Complex Case Law Citations. In: WINKELS, Radboud (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2010*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2010, s. 97-106.

¹⁰⁰ Tím se však možnosti kvalitativní analýzy rozhodnutí použitých k argumentaci ani zdaleka nevyčerpávají – srov. např. KÜHN, Zdeněk. České lustrační rozhodnutí – role srovnávacího práva a nedostatky v soudcovské argumentaci. In: NOVOTNÝ, Oto (ed.). *Pocita Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI Publishing, 2002, s. 361-381. Dále viz VAN OPIJNEN, Marc. Canonicalizing Complex Case Law Citations. In: WINKELS, Radboud (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2010*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2010, s. 97-106. Také TRAN, Ianh Thi, NGO, Bach Xuan, NGUYEN, Minh Le a Akir SHIMAZU. Automated Reference Resolution in Legal Texts. *Artificial Intelligence and Law*, 2013, roč. 22, č. 1, s. 29-60.

¹⁰¹ Srov. některé úvahy na toto téma ve WINKELS, Radboud, BOER, Alexander, VREDEBREGT, Bart, VAN SOMEREN, Alexander. Towards a Legal Recommender System. In: HOEKSTRA, Rinke (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2014*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2014, s. 174.

Snahy o vyřešení některých shora nastíněných problémů jsou tak sporadické a přicházejí primárně z mimoprávního prostředí.¹⁰³

Jakákoli snaha o umožnění komplexní citační analýzy tak musí při zpracování nestrukturované podoby, v jaké jsou rozhodnutí českých soudů dostupná, začít jako anotační cvičení¹⁰⁴ – tým anotátorů v něm bude vyznačovat ve vybraných rozhodnutích reference k jiným rozhodnutím a bude je opatřovat atributy, které budou směřovat k bližšímu pochopení úlohy této reference v textu rozhodnutí. V tomto textu vycházíme z premisy, že většina rozhodnutí bude identifikována jejich spisovými značkami. Tyto mohou být dále opatřeny dalšími atributy, jako je údaj o publikaci rozhodnutí v zákonné sbírce (nebo naopak o absenci publikace), určení citovaného odstavce, určení, zda se jedná o citaci procesní či substantivní apod.

Cílem je určit, nakolik je možné zachytit citace soudních rozhodnutí správně nastaveným regulárním výrazem – prohledávání pomocí spisových značek je totiž jediným standardizovaným údajem, který se v textu rozhodnutí vyskytuje. Otázkou pak je, nakolik problematické bude k takto zjištěným referencím přiřadit další výše zmíněnými atributy. V textu pracujeme s rozhodnutími Ústavního soudu, která jsou volně dostupná v rámci systému NALUS – postupně popisujeme výběr vzorku, některé úvahy, které nás k tomuto výběru vedly, výsledky anotačního cvičení

¹⁰² K problematice citace judikatury v českém právní doktríně srov.: BAŇOUCH, Hynek a Zdeněk KÜHN. O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 13, s. 484-491. Také HARAŠTA, Jakub. Nejednoznačnost odkazů k soudním rozhodnutím a možnosti řešení. *Revue pro právo a technologie*, 2015, roč. 6, č. 11, s. 15-28.

¹⁰³ Např. nástroj JTagger pro rozpoznávání citací v textu. Viz KŘÍŽ, Vincent, HLADKÁ, Barboara, DĚDĚK, Jan a Martin NEČASKÝ. Statistical Recognition of References in Czech Court Decisions. In: GELBUKH, Alexander, ESPINOZA, Félix Castro a Sofía N. GALICIA-HARO (eds.). *Human-Inspired Computing and its Applications. MICAI 2014*. Springer: Berlin, Heidelberg, 2014, s. 51-61.

¹⁰⁴ Viz WYNER, Adam, PETERS, Wim a Daniel KATZ. A Case Study on Legal Case Annotation. In: ASHLEY, Kevin D. (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2013*. IOS Press: Amsterdam, Berlin, Washington, 2013, s. 165-174. V kontextu výzev v České republice také HARAŠTA, Jakub, MYŠKA, Matěj, MALANÍK, Michal a Jakub MÍŠEK. Citation Analysis of the Czech Case-law First Step Towards the Gold Standard. In: SCHWEIGHOFER, Erich, KUMMER, Franz, HÖTZENDORFER a Georg BORGES (eds.). *Netzwerke – Tagungsband des 19. International Rechtsinformatik Symposions IRIS 2016*. Österreichische Computer Gesellschaft & Erich Schweighofer: Vienna, 2016. S. 79-82.

a možné náměty na editaci rozhodnutí ze strany soudů, která by usnadnila citační analýzu.

3.1 VÝBĚR VZORKU

Vzorek rozhodnutí Ústavního soudu, se kterými jsme v rámci této fáze výzkumu pracovali, byl vybrán na základě níže popsaných pravidel. Primárním cílem, který sledujeme, je zkoumat vývoj citační praxe soudu, tedy jakým způsobem a jak často odkazují soudci v odůvodnění na starší soudní rozhodnutí. Pro srovnání jsme vytvořili vzorek významných rozhodnutí a méně významných rozhodnutí – chtěli jsme totiž ověřit, zda se kvalita citační praxe (nikoli tedy výskyt odkazů na jiná soudní rozhodnutí nebo frekvence výskytu, ale např. kvalita práce s nimi) liší v závislosti na významu rozhodnutí. Pro oba vzorky dále platí, že z každého roku v rozpětí 1993-2015 bylo vybráno právě jedno rozhodnutí (nerozhodovalo napadnutí věci soudu, ale datum rozhodnutí). Dále uvedená pravidla jsou seřazena v pořadí dle důležitosti – jejich aplikace tedy vede k postupnému upřesňování množiny rozhodnutí, ze kterých bylo nakonec vybráno rozhodnutí do vzorku.

Pro výběr rozhodnutí do vzorku významných rozhodnutí platí:

- Jsou vybírány pouze nálezy pléna. Cílem je zajištění konstantnosti formy analyzovaných rozhodnutí. Předpokladem pro toto pravidlo bylo, že jiné druhy rozhodnutí (např. stanoviska pléna) se mohou svým charakterem lišit od nálezů, jejichž účelem je rozhodnout v daném sporu. V letech 1993-2015 jsme na základě této podmínky vždy získali plenární nález.
- Jsou vybírána rozhodnutí s nejvyšší relevancí poznačenou v databázi NALUS. Pokud není v daném roce k dispozici nález pléna s hodnocením významu 1, je vybrán některý z nálezů pléna o významu 2. Důvodem pro toto kritérium byla snaha o výběr pokud možno nejdůležitějších nálezů na základě veřejně dostupných metadata (tedy nikoli na základě metrik komerčních právních informačních systémů). Z důvodu nedostatků plenárních nálezů s důleži-

ností 1 jsme nálezy s důležitostí 2 zařadili do vzorku v letech 1996, 1998, 1999, 2000, 2013 a 2014.

- V případě existence více plenárních nálezů stejného významu v daném roce byl zvolen takový nález pléna, který obsahoval odkazy na další judikaturu. Pro zkoumání změny citační praxe v průběhu času a pro krok směřující k automatizaci procesu identifikace odkazů v soudním rozhodnutí je žádoucí, aby byla ve vzorku zařazena rozhodnutí, která nějaké odkazy obsahují.

Pro výběr rozhodnutí do vzorku méně významných rozhodnutí platí:

- Byla vybírána usnesení, jejichž výrok spočíval v odmítnutí ústavní stížnosti pro její zjevnou neopodstatněnost. Tento druh výroku byl vybrán na základě předpokladu o potřebě kvalifikovaného zdůvodnění a tedy i větší možnosti výskytu odkazů na jiná soudní rozhodnutí.
- Byla vybírána pouze usnesení I. senátu. Ve vzorku splňujícím tuto podmínku očekáváme větší míru kontinuity v psaní odůvodnění a v citační praxi. Volba prvního senátu byla arbitrární.
- Byla vybírána usnesení s nejnižší relevancí na základě hodnocení v databázi NALUS, tedy usnesení o významu 4.
- Byla vybírána usnesení obsahující odkaz na jiné soudní rozhodnutí. Takováto usnesení nebyla bohužel nalezena pro roky 1993 a 1996.

Vzorek zkoumaných významných rozhodnutí zahrnuje nálezy a usnesení dle tabulky 1.

Rok	Nález (sp. zn., datum rozhodnutí)	Publikace	Usnesení (sp. zn., datum rozhodnutí)	Publikace
1993	Pl. ÚS 19/93, 21. 12. 1993	14/1994 Sb.; N 1/1 SbNU 1	I. ÚS 49/93, 28. 12. 1993	Nepublikováno
1994	Pl. ÚS 16/93, 24. 5. 1994	131/1994 Sb.; N 24/1 SbNU 189	I. ÚS 148/93, 23. 8. 1994	Nepublikováno

1995	Pl. ÚS 14/94, 8. 3. 1995	55/1995 Sb.; N 14/3 SbNU 73	I. ÚS 181/94, 29. 8. 1995	Nepublikováno
1996	Pl. ÚS 24/96, 4. 12. 1996	2/1997 Sb.; N 133/6 SbNU 473	I. ÚS 81/96, 30. 9. 1996	Nepublikováno
1997	Pl. ÚS 33/96, 4. 6. 1997	185/1997 Sb.; N 67/8 SbNU 163	I. ÚS 138/97, 5. 11. 1997	Nepublikováno
1998	Pl. ÚS 34/97, 27. 5. 1998	152/1998 Sb.; N 59/11 SbNU 77	I. ÚS 419/98, 3. 12. 1998	Nepublikováno
1999	Pl. ÚS 15/98, 31. 3. 1999	83/1999 Sb.; N 48/13 SbNU 341	I. ÚS 355/99, 27. 7. 1999	Nepublikováno
2000	Pl. ÚS 19/99, 22. 3. 2000	96/2000 Sb.; N 43/17 SbNU 303	I. ÚS 573/99, 15. 3. 2000	Nepublikováno
2001	Pl. ÚS 16/99, 27. 6. 2001	276/2001 Sb.; N 96/22 SbNU 329	I. ÚS 226/98, 6. 11. 2001	Nepublikováno
2002	Pl. ÚS 36/01, 25. 6. 2002	403/2002 Sb.; N 80/26 SbNU 317	I. ÚS 333/02, 7. 11. 2002	Nepublikováno
2003	Pl. ÚS 11/02, 11. 6. 2003	198/2003 Sb.; N 87/30 SbNU 309	I. ÚS 715/02, 30. 9. 2003	Nepublikováno
2004	Pl. ÚS 41/02, 28. 1. 2004	98/2004 Sb.; N 10/32 SbNU 61	I. ÚS 582/03, 16. 12. 2004	Nepublikováno
2005	Pl. ÚS 6/05, 13. 12. 2005	531/2005 Sb.; N 226/39 SbNU 389	I. ÚS 141/05, 15. 12. 2005	Nepublikováno

2006	Pl. ÚS 17/06, 12. 12. 2006	N 222/43 SbNU 457	I. ÚS 419/06, 20. 12. 2006	Nepublikováno
2007	Pl. ÚS 4/06, 20. 3. 2007	N 54/44 SbNU 665	I. ÚS 384/05, 13. 11. 2007	Nepublikováno
2008	Pl. ÚS 11/08, 23. 9. 2008	N 155/50 SbNU 365	I. ÚS 2071/08, 25. 11. 2008	Nepublikováno
2009	Pl. ÚS 10/08, 12. 5. 2009	229/2009 Sb.; N 115/53 SbNU 427	I. ÚS 1728/07, 17. 12. 2009	Nepublikováno
2010	Pl. ÚS 8/07, 23. 3. 2010	135/2010 Sb.; N 61/56 SbNU 653	I. ÚS 3036/10, 15. 12. 2010	Nepublikováno
2011	Pl. ÚS 55/10, 1. 3. 2011	80/2011 Sb.; N 27/60 SbNU 279	I. ÚS 3521/11, 28. 12. 2011	Nepublikováno
2012	Pl. ÚS 1/12, 27. 11. 2012	437/2012 Sb.; N 195/67 SbNU 333	I. ÚS 2494/12, 19. 12. 2012	Nepublikováno
2013	Pl. ÚS 10/13, 29. 5. 2013	177/2013 Sb.; N 96/69 SbNU 465	I. ÚS 3191/13, 12. 12. 2013	Nepublikováno
2014	Pl. ÚS 47/13, 7. 5. 2014	N 76/73 SbNU 351	I. ÚS 2993/14, 30. 9. 2014	Nepublikováno
2015	Pl. ÚS 14/14, 19. 5. 2015	176/2015 Sb.	I. ÚS 3579/14, 22. 9. 2015	Nepublikováno

Tabulka č. 1 – Nálezy a usnesení ve vzorku rozdělené po letech

3.2 VÝSLEDKY

Vzorek zkoumaných rozhodnutí jsme prohledali regulárním výrazem, který byl sestaven tak, aby byl schopný zachytit spisové značky. Poté jsme

manuálně procházeli jednotlivá rozhodnutí a vyhodnocovali, jestli jsou zachycené řetězce identifikovány správně jako spisové značky. Rozlišovali jsme, zda je spisová značka správně zachycená, nesprávně zachycená nebo nesprávně nezachycená. Správně zachycené řetězce znaků zahrnují spisové značky, které byly jako spisové značky správně identifikovány. Nesprávně zachycené zahrnují řetězce znaků, které byly zachyceny, aniž by byly spisovými značkami. Nesprávně nezachycené pak identifikují reference, které nebyly opatřeny spisovou značkou, ale alternativním identifikátorem a tím nebyly zachyceny.

Nález	Správně zachycené	Nesprávně zachycené	Nesprávně nezachycené
Pl. ÚS 19/93	0	0	0
Pl. ÚS 16/93	4	0	6
Pl. ÚS 14/94	2	0	0
Pl. ÚS 24/96	6	0	0
Pl. ÚS 33/96	13	0	1
Pl. ÚS 34/97	1	0	0
Pl. ÚS 15/98	7	0	0
Pl. ÚS 19/99	5	0	4
Pl. ÚS 16/99	7	0	2
Pl. ÚS 36/01	14	0	1
Pl. ÚS 11/02	32	0	1
Pl. ÚS 41/02	20	0	0
Pl. ÚS 6/05	44	0	1
Pl. ÚS 17/06	19	0	0

Pl. ÚS 4/06	53	0	1
Pl. ÚS 11/08	19	0	0
Pl. ÚS 10/08	43	0	0
Pl. ÚS 8/07	29	0	0
Pl. ÚS 55/10	37	1	0
Pl. ÚS 1/12	101	2	2
Pl. ÚS 10/13	208	0	42
Pl. ÚS 47/13	35	0	0
Pl. ÚS 14/14	21	3	2
Celkem	720	6	63

Tabulka č. 2 – Počty referencí ve vzorku důležitých rozhodnutí

Usnesení	Správně zachycené	Nesprávně zachycené	Nesprávně nezachycené
I. ÚS 49/93	0	0	0
I. ÚS 148/93	2	0	0
I. ÚS 181/94	3	0	0
I. ÚS 81/96	0	0	0
I. ÚS 138/97	5	0	2
I. ÚS 419/98	2	0	1
I. ÚS 355/99	6	0	0
I. ÚS 573/99	5	0	0
I. ÚS 226/98	9	0	0

I. ÚS 333/02	12	0	0
I. ÚS 715/02	17	0	0
I. ÚS 582/03	4	0	0
I. ÚS 141/05	19	0	0
I. ÚS 419/06	9	0	0
I. ÚS 384/05	6	0	1
I. ÚS 2071/08	7	0	0
I. ÚS 1728/07	16	0	0
I. ÚS 3036/10	8	0	0
I. ÚS 3521/11	11	0	0
I. ÚS 2494/12	10	0	0
I. ÚS 3191/13	18	0	0
I. ÚS 2993/14	13	0	0
I. ÚS 3579/14	16	0	0
Celkem	198	0	4

Tabulka č. 3 – Počty referencí ve vzorku méně důležitých rozhodnutí

Pro automatické vyhledávání referencí se tedy jednoduchý regulární výraz jeví být velmi vhodným. V textu nám umožňuje okamžitě a s vysokou mírou pravděpodobnosti identifikovat odkaz na jiné rozhodnutí. Data bylo nutné očistit – v případě starších usnesení¹⁰⁵ jsou verze dostupné z databáze NALUS vytvořené za pomoci nástroje rozpoznávajícího text při scanování a obsahují tedy v textu na každé stránce vlastní spisovou značku.

¹⁰⁵ Např. I. ÚS 181/94, I. ÚS 419/98.

Nezachycené reference ve sloupci nesprávně nezachycené zahrnují identifikaci provedenou alternativními metodami (odkaz na číslování ve Sbírce zákonů, odkaz na řazení ve Sbírce usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR, řazení ve sbírkách Vážného či Bohuslava), zahrnují identifikovanou chybu v regulárním výrazu (např. spisové značky identifikující stanoviska pléna Ústavního soudu), zahrnují výrazy nezachycené v důsledku zlomení řádku (např. 3 Ads 2/2003 - 112 v rámci nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/06), nesprávné rozpoznání znaků při skenování (sp. zn. 1. ÚS 115/94 v usnesení I. ÚS 419/98) nebo chyby ve spisové značce ze strany soudu (vynechaná mezera po čísle senátu ve sp. zn. IV. ÚS 53/95).

Nález	Nesprávně nezachycené
Pl. ÚS 16/93	Boh. adm. 14.224
	R 26/75
	rozhodnutí č. 11/1992 Sbírky usnesení a nálezů Ústavní soud ČSFR
	R 4/1992
	rozhodnutí č. 11/1992 Sbírky usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR
	rozhodnutí č. 11/1992 Sbírky usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR
Pl. ÚS 33/96	ÚS ČSFR, 1992, R 11
Pl. ÚS 19/99	IV.ÚS 53/95
	Boh. A 14314/38
	Boh. A 9764/32
	Boh., A 7679/29
Pl. ÚS 16/99	Pl. ÚS 4/01

	Pl ÚS 9/2000
Pl. ÚS 36/01	R 11, 1992
Pl. ÚS 11/02	rozhodnutí Ústavního soudu (č. 233/1999 Sb.)
Pl. ÚS 6/05	Konf 80/2003
Pl. ÚS 4/06	č. j. Ads 2/2003 - 112
Pl. ÚS 1/12	Pl. ÚS-st. 1/96
	Pl. ÚS-st. 33/11
Pl. ÚS 10/13	Pl. ÚS-st 21/05
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Boh. A 4829/25
	nález NSS Boh. A 1537/22
	Boh. A 3140/24
	Vážný 1461
	Vážný 1461
	nález předlitavského SSD ze dne 19. 3. 1891, Budw. XV 5839
	nálezy NSS Boh. A 1661/22, 2865/23, 2866/23, 3140/24, 3448/27, 4231/24, 6491/27, 7096/28, 7998/29 aj.
	Boh. A 1246/44
	Vážný 1461
	Boh. A 9981/32
	Boh. A 12138/35

	Boh. A 3501/24
	Boh. A 3968/24
	NSS z 2. 5. 1924 č. 7070/23, podle Bušek, V. a další. Československé církevní zákony, s. 396
	Boh. A 4829/25
	Boh. A 3910/24
	Vážný 1528
	Vážný 717
	Vážný 1023
	Vážný civ. 1461
	Vážný 11116
	Vážný 5383
	Vážný 17806
	Vážný 17845
	Vážný 8986
	Vážný 1666
	Boh. A 1689/47
	rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 47/1971
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Pl. ÚS-st. 21/05
	Pl. ÚS-st. 21/05

	Pl. ÚS-st. 21/05
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Boh. A 2316/23
	Boh. adm. 1127/1922
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Pl. ÚS-st. 22/05
	Pl. ÚS-st. 21/05
Pl. ÚS 14/14	Vol 16/2014
	Vol 16/2014

Tabulka č. 4 – Identifikace nezachycených referencí v nálezech

Usnesení	Nezachycená reference
I. ÚS 138/97	Rt 300/90
	Pl. ÚS st 4/97
I. ÚS 419/98	1. ÚS 115/94
I. ÚS 384/05	Sm 447/2001

Tabulka č. 5 – Identifikace nezachycených referencí v usneseních

Nejjednodušší možný přístup, tedy regulární výraz, se ukázal poměrně účinným nástrojem a mohl by tak sloužit citační analýze. Jak bylo ale uvedeno výše, nalezené reference je potřeba opatřit atributy dle okolního textu a dle pozice v textu rozhodnutí. Citační analýza vytvořená pouze na základě rozpoznávání spisových značek regulárním výrazem by obsahovala značné množství šumu.

4. DALŠÍ POSTUP

Jak nasvědčuje tato úvodní fáze výzkumu, extrakce spisových značek z rozhodnutí nemusí být příliš náročným úkolem. Náročné bude až přiřazování jednotlivých atributů, které umožní smysluplnou citační analýzu – formalizace těchto pravidel probíhající ex post (tedy v současné době naším výzkumem) za situace, kdy Ústavní soud, dle našich zjištění, při organizaci nepostupoval *cum grano salis* příliš metodicky, bude náročným úkolem. Jedním z důležitých atributů je informace o publikaci rozhodnutí, na které je odkazováno. Bohužel i přidání této informace probíhá v různých standardech a tak znesnadňuje orientaci a automatické zpracování.

Zatímco jednoduchý regulární výraz vytvořený po analýze spisových značek, které se vyskytují v judikatuře Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, vykázal v rámci tohoto experimentu vysokou míru úspěšnosti, která, jak věříme, bude dále zvýšena, automatické vyhodnocování toho, jestli je referované rozhodnutí pojímáno jako reference argumentační, o kterou soud opírá svůj názor, nebo se jedná o referenci procesní,¹⁰⁶ rekapitulační¹⁰⁷ či kontextuální,¹⁰⁸ je náročné i pro v oboru vzdělané (expertní) anotátory, kteří dosahují nízké míry shody.¹⁰⁹ Pro označování těchto vztahů je tak nutné vytvořit pravidla, která budou reflektovat případné umístění v nestrukturovaném textu rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že konečným cílem této fáze je vytvoření metodické příručky umožňující manuální anotaci judikatury a literatury s velkou mírou přesnosti, čeká nás ještě značné množství práce.

Jako svého druhu povzdech je možné uvést, že když už je nám opakovaně a neustále připomínáno, že v databázi NALUS nacházíme neautoritativní verzi rozhodnutí,¹¹⁰ je možná na místě zamyslet se nad editací těchto rozhodnutí, třeba právě zásahem do struktury referencí a jejich adekvátní

¹⁰⁶ Soud popisuje předcházející řízení.

¹⁰⁷ Soud rekapituluje návrhy a vyjádření stran.

¹⁰⁸ Soud uvádí související řízení mezi stejnými stranami. Příkladem může být spisová značka 15 Ca 143/94 v rámci nálezu Pl. ÚS 34/97, která zřejmě identifikuje související věc mezi stejnými stranami řešenou Krajským soudem v Plzni.

¹⁰⁹ Srov. ARTSTEIN, Ron; POESIO, Massimo. Inter-coder Agreement for Computational Linguistics. *Computational Linguistics*, 2008, roč. 34, č. 4, s. 555-596.

metadatové zohlednění. Kvalitu rozhodnutí a vhodnost pro automatizovanou citační analýzu to může v podstatě pouze zvýšit. Při postupné snaze automatizovat extrakci citací za účelem vytvoření citační mapy je nutné dostatečným způsobem poznat citační praxi, což nám určitým způsobem umožnil experiment popsáný v tomto článku. Závěry z něj však nejsou pro budoucí práci příliš optimistické.

5. POUŽITÉ ZDROJE

5.1 MONOGRAFIE, ODBORNÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY

[1] AGNOLONI, Tommaso; PAGALLO, Ugo. The power laws of the Italian Constitutional Court, and their relevance for legal scholars. In: ROTOLO, Antonio (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2015, Frontiers in Artificial Intelligence and Applications, s. 1-10. ISBN 9781614996088.

[2] ARTSTEIN, Ron; POESIO, Massimo. Inter-coder Agreement for Computational Linguistics. *Computational Linguistics*. 2008, roč. 34, č. 4, s. 555-596. ISSN 0891-2017.

[3] BALÁK, František. Ke sjednocování soudní praxe Nejvyšším soudcem. *Soudce*, 2007, roč. IX, č. 4, s. 4-8. ISSN 1211-5347.

[4] BARÁKOVÁ, Martina. Stanoviska nejvyšších soudů: efektivní prostředek sjednocování judikatury nebo přežitek socialistické justice? *MUNI Law Working Paper Series*, č. 7/2015 (Prosinec 2015), [online], [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/dokumenty/33308>.

[5] BOBEK, Michal a Zdeněk KÜHN. Úvodem. In: BOBEK, Michal et al. *Judikatura a právní argumentace*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Auditorium, 2013, s. 19-21. ISBN 978-80-87284-35-3.

[6] DERLÉN, Mattias; LINDHOLM, Johan. Goodbye van Gend en Loos, Hello Bosman? Using network analysis to measure the importance of individual CJEU judgments. *European Law Journal*. 2014, roč. 20, č. 5, s. 667-687. ISSN 1468-0386.

[7] FOWLER, James H. et al. Network Analysis and the Law: Measuring the Legal Importance of Precedents at the U.S. Supreme Court. *Political Analysis*. 2007, roč. 15, č. 3, Oxford Journals, s. 234-346. ISSN 1476-4989.

[8] FOWLER, James H.; JEON, Sangick. The authority of Supreme Court precedent. *Social Networks*. 1998, roč. 30, č. 1, s. 16-30. ISSN 0378-8733.

¹¹⁰ Viz upozornění o tom, že „rozhodnutí na této internetové stránce slouží pouze pro informaci o rozhodovací činnosti Ústavního soudu“. Viz NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

- [9] GARFIELD, Eugene. Citation Indexes for Science. *Science*. 1955, roč. 122, č. 3159, s. 108-111. ISSN 0036-8075.
- [10] HARAŠTA, Jakub. Nejednoznačnost odkazů k soudním rozhodnutím a možnosti řešení. *Revue pro právo a technologie*. 2015, roč. 6, č. 11, s. 15. ISSN 1805-2797.
- [11] KLEINBERG, Jon. Authoritative sources in a hyperlinked environment. *Journal of the ACM*. 1999, roč. 46, č. 5, s. 604-632. ISSN 0004-5411.
- [12] KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-028-1.
- [13] KRÍŽ, Vincent, HLADKÁ, Barbora, DĚDĚK, Jan a Martin NEČASKÝ. Statistical Recognition of References in Czech Court Decisions. In: GELBUKH, Alexander, ESPINOZA, Félix Castro a Sofía N. GALICIA-HARO (eds.). *Human-Inspired Computing and its Applications. MICAI 2014*. Springer: Berlin, Heidelberg, 2014, s. 51-61. ISBN 978-3-319-13647-9.
- [14] KÜHN, Zdeněk. České lustrační rozhodnutí – role srovnávacího práva a nedostatky v soudcovské argumentaci. In: NOVOTNÝ, Oto (ed.). *Pocita Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám*. Praha: ASPI Publishing, 2002. S. 361-381. ISBN 80-86395-47-2.
- [15] KÜHN, Zdeněk. Stanoviska nejvyšších soudů: specifikum středoevropské právní kultury nebo komunistické reziduum? *Jurisprudence*, 2005, roč. XIV. č. 4, s. 9-10. ISSN 1802-3843.
- [16] KÜHN, Zdeněk a Hynek BAŇOUC. O publikaci a citaci judikatury aneb proč je někdy judikatura jako císařovy nové šaty. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 13, s. 484-491. ISSN 1210-6410.
- [17] KÜHN, Zdeněk. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů. Praha: C. H. Beck, *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 2, s. 39-46. ISSN 1214-7966.
- [18] LANDES, William M.; LESSIG, Lawrence; SOLIMINE, Michael E. Judicial Influence: A Citation Analysis of Federal Courts of Appeals Judges. *Journal of Legal Studies*. 1998, roč. 27, č. 2, s. 271-332. ISSN 0047-2530.
- [19] LANGÁŠEK, Tomáš. Čl. 7. Nedotknutelnost osoby. In: WÁGNEROVÁ, Eliška et al. *Listina základních práva svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 191. ISBN 978-80-7357-750-6.
- [20] LUPU, Yonatan; FOWLER, James H. Strategic Citations to Precedent on the U.S. Supreme Court. *Journal of Legal Studies*. 2013, roč. 42, č. 1, s. 151-186. ISSN 0047-2530.
- [21] LUPU, Yonatan; VOETEN, Erik. Precedent in International Courts: A Network Analysis of Case Citations by the European Court of Human Rights. *British Journal of Political Science*. 2012, roč. 42, č. 2, s. 413-439. ISSN 0007-1234.
- [22] MARX, Stephen M. Citation Networks in the Law. *Jurimetrics Journal*. 1970, roč. 10, č. 4, s. 121-137. ISSN 0022-6793.
- [23] MERRYMAN, John Henry. The Authority of Authority: What the California Supreme Court Cited in 1950. *Stanford Law Review*. 1954, roč. 6, č. 4, s. 613-673. ISSN 0038-9765.
- [24] MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 576 s. ISBN 978-80-7357-748-3.

- [25] NEALE, Thom. Citation Analysis of Canadian Case Law. *Journal of Open Access to Law*. 2013, roč. 1, č. 1, s. 1-60. ISSN 2372-7152.
- [26] PAGE, Lawrence, BRIN, Sergey, MOTWANI, Rajeev a Terry WINOGRAD. *The PageRank Citation Ranking: Bringing Order to the Web* [online]. 1998 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://ilpubs.stanford.edu:8090/422/1/1999-66.pdf>.
- [27] PANAGIS, Yannis; SADL, Urška. The Force of EU Case Law: A Multi-dimensional Study of Case Citations. In: ROTOLO, Antonio (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2015, Frontiers in Artificial Intelligence and Applications, s. 71-81. ISBN 9781614996088.
- [28] PECZENIK, Aleksander. The Binding Force of Precedent. In: MACCORMICK, Neil; SUMMERS, Robert S. (eds.). *Interpreting precedents: a comparative study*. B.m.: Aldershot: Ashgate, 1997, 1997, Applied legal philosophy, s. 461-479. ISBN 9781855216860.
- [29] POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Téma. Praha: Auditorium, 2012, 388 s. ISBN 9788087284223.
- [30] POSNER, Richard A. Economic Analysis of the Use of Citations in the Law. *American Law and Economics Review*. 2000, roč. 2, č. 2, s. 381-406. ISSN 1465-7260.
- [31] PRICE, Derek J. de Solla. Network of Scientific Papers. *Science*, 1965, roč. 149, č. 3683, s. 510-515. ISSN 0036-8075.
- [32] SADL, Urška; PANAGIS, Yannis. What is a Leading Case in EU Law? An Empirical Analysis. *European Law Review*. 2015, roč. 40, č. 1, s. 15. ISSN 0307-5400.
- [33] SMEJKALOVÁ, Terezie. *Soudnictví, jeho povaha a role v právním systému ČR*. Brno, 2013, 263 s. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Radim POLČÁK. Online [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/77065/pravf_d/.
- [34] SPRIGGS, James F.; HANSFORD, Thomas G. Measuring Legal Change: The Reliability and Validity of Shepard's Citations. *Political Research Quarterly*. 2000, roč. 52, č. 2, s. 327-341. ISSN 1065-9129.
- [35] TRAN, Oanh et al. Automated reference resolution in legal texts. *Artificial Intelligence & Law*. 2014, roč. 22, č. 1, s. 29-60. ISSN 0924-8463.
- [36] VAN OPIJNEN, Marc. Canonicalizing Complex Case Law Citations. In: WINKELS, Radboud G.F (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam: IOS Press, 2010, Frontiers in Artificial Intelligence and Applications, s. 97-106. ISBN 9781607506812.
- [37] VAN OPIJNEN, Marc; IVANTCHEV, Alexander. Implementation of ECLI – State of Play. In: ROTOLO, Antonio (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2015*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2015, Frontiers in Artificial Intelligence and Applications, s. 165-169. ISBN 9781614996088.
- [38] WINKELS, Radboud. The Openlaws Project: Big Open Legal Data. In: SCHWEIGHOFER, Erich, Franz KUMMER a Walter HÖTZENDORFER. *Kooperation: Tagungsband des 18. Internationalen Rechtsinformatik Symposions: IRIS 2015*. Wien: Österreichische Computer Gesellschaft, 2015, s. 189-196. ISBN 978-3-85403-309-7.

- [39] WINKELS, Radboud et al. Towards a Legal Recommender System. In: HOEKSTRA, Rinke (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems : JURIX 2014*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2014, *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*, s. 169-178. ISBN 978-1-61499-467-1.
- [40] WINKELS, Radboud; RUYTER, Jelle de. Survival of the Fittest: Network Analysis of Dutch Supreme Court Cases. In: PALMIRANI, Monica et al. (eds.). *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems. Models and Ethical Challenges for Legal Systems, Legal Language and Legal Ontologies, Argumentation and Software Agents*. Berlin, Heidelberg: Springer, 2012, *Lecture Notes in Computer Science*, 7639, s. 106-115. ISBN 978-3-642-35730-5 978-3-642-35731-2.
- [41] WINKELS, Radboud; DE RUYTER, Jelle; KROESE, Henrik. Determining authority of Dutch case law. In: ATKINSON, Katie M. (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems. JURIX 2011*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2011, *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*, s. 103-112. ISBN 9781607509806.
- [42] WYNER, Adam; PETERS, Wim; KATZ, Daniel. A Case Study on Legal Case Annotation. In: ASHLEY, K. D. (ed.). *Legal Knowledge and Information Systems : JURIX 2013*. Amsterdam, Berlin, Washington: IOS Press, 2013, *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*, s. 165-174. ISBN 9781614993582.
- [43] ZBÍRAL, Robert. Které české zákony jsou nejdůležitější? Hledání objektivních metod výběru. *Správní právo*. 2015, roč. 48, č. 4-5, s. 248-270.

5.2 ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [44] *Citex* [online]. Atlas Consulting s.r.o., © 2013 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.citex.cz/>.
- [45] *Judikatura. Beck-online* [online]. C. H. Beck, 2016 [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/judikatura/>.
- [46] *Karta a text dokumentu – Nalezené* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68234&pos=1&cnt=1&typ=result>.
- [47] *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.
- [48] *Nápověda – vyhledávání rozhodnutí* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Napoveda~Vyhledavanirozhodnuti~Napoveda_vyhledavani_rozhodnuti~.
- [49] *Nápověda pro vyhledávání v databázi judikatury správních soudů* [online]. Nejvyšší správní soud, 9 s. [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/dokumenty/manualy/Manual_vyhledavac.pdf.
- [50] *Návod* [online]. NALUS [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Help.aspx>.
- [51] *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.n-soud.cz/>.

[52] *Příručka pro Automatizovaný Systém Právních Informací*. Verze 2.1 (418) pro ASPI 2015. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 30. duben 2016].

[53] *Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz/>.

[54] *Rozhodnutí správních soudů* [online]. Nejvyšší správní soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/Uvod/art/1>.

[55] *Rozšířené vyhledávání* [online]. Nejvyšší soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/WebSpreadSearch.

[56] *Ústavní soud* [online]. Ústavní soud [vid. 30. duben 2016]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/>.

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

ERRATA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v minulém čísle Revue pro právo a technologie č. 12/2015 byly publikovány články Pavla Loutockého (Specifika elektronického dokazování při mimosoudním řešení sporů, s. 3-19) a Olivera Chorváta (Service Level Agreements v kontextu softwarových smluv, s. 125-173) s technickými chybami v sazbě.

Za toto pochybení se autorům a všem čtenářům a čtenářkám velmi omlouváme.

Korektně vysázené verze článků jsou dostupné na webových stránkách v archivu časopisu Revue pro právo a technologie.

Článek Pavla Loutockého je dostupný zde:

<https://journals.muni.cz/revue/article/view/3778>

Článek Olivera Chorváta je dostupný zde:

<https://journals.muni.cz/revue/article/view/3759>

Za redakci Revue pro právo a technologie

Matěj Myška,

šéfredaktor

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

The Review of Law and Technology is a peer-reviewed scientific journal for technological areas of law and jurisprudence.

Since 1st January 2015 the journal is listed in the List of non-impact peer-reviewed journals published in the Czech Republic and since 24th June 2015 in ERIH PLUS database.

Contributions submitted for the Topic and Discussion sections are anonymously peer-reviewed by at least two independent reviewers and the final decision on publication is in the sole discretion of the editorial board. Review process takes approximately one month.

Contributions shall be submitted through our web-based system available at www.revue.law.muni.cz.

RECOMMENDED EXTENT OF THE CONTRIBUTIONS:

Topic section: 54 000 – 144 000 characters

Discussion section: 9 000 – 36 000 characters

Case annotation: 3 600 – 18 000 characters

Book review: 1 800 – 9 000 characters

(including spaces, footnotes and bibliography)

CITATIONS FORMAT

Citations shall be in accordance with the ISO 690:2011 citation standard.

Referencing examples are available in interpretations of the aforementioned standard (e. g. at www.ezdroje.muni.cz/prehled/zdroj.php?lang=en&id=441).

Individual sources are referenced in the text by upper index. The actual citation of the source is then contained in a footnote.

DEADLINES FOR CONTRIBUTIONS SUBMISSIONS

For the summer issue: 31th March

For the winter issue: 30th September

The Review of Law and Technology is a gold open access journal.

The journal and contributions are available on the journal website at www.journals.muni.cz/revue under the terms of public license Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (Available at: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).

Contributions are included into respective electronic legal information systems operated by Wolters Kluwer, a. s. (ASPI), Nakladatelství C.H. BECK, s. r. o. (beck-online.cz) and ATLAS consulting spol. s r. o. (CODEXIS).

Detailed information about the publication process, structure and format of the contributions and the review process are available in the “For the authors” section at www.revue.law.muni.cz. Further information is available upon request addressed to editorial staff (contact e-mail revue@law.muni.cz).

REVIEW OF LAW AND TECHNOLOGY

VOLUME 7 | YEAR 2016 | NUMBER 13

DISCUSSION

Jakub Handrlica: New Legal Framework for Safety Zones of Oil Pipelines.....	5
Anton Konkol: Cross-border Judicial Decisions in Matters of European Patent Infringement.	29
Martin Loučka: Legal Classification and Protection of Configuration Files.....	45
Radim Polčák: Information and Data in Law.....	67

ANNOTATION

Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek, Matěj Myška, Anna Slánská: Overview of the Current Case Law I/2016.....	93
--	----

TOPIC

František Kasl: The Internet of Things and the Data Protection in the European Context....	111
Matěj Myška, Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek: Possible Use of Citation Analysis in the Czech Republic.....	147

Review of Law and Technology

Peer-reviewed scientific journal for technological areas of law and jurisprudence, listed in the List of non-impact peer-reviewed journals published in the Czech Republic and ERIH PLUS database.

Only the contributions submitted for the Discussion and Topic sections are peer-reviewed.

Published bi-annually. This issue was published on 30. 6. 2016.

ISSN 1804-5383 (Print), ISSN 1805-2797 (Online), Ev. nr. MK ČR E 19707

Published by: Masaryk University, Žerotínovo nám. 9, 601 77 Brno, Czech Republic, ID-Nr. 00216224

Editor-in-chief and contact person: JUDr. Matěj Myška, Ph.D., Institute of Law and Technology, Faculty of Law, Masaryk University, Veveří 70, 611 80 Brno, Czech Republic, tel: +420 549494751, fax: +420 541210604, e-mail: revue@law.muni.cz | www.revue.law.muni.cz

Deputy editor-in-chief: JUDr. Jakub Harašta

Editorial Staff: Mgr. Michal Koščík, Ph.D., Mgr. Václav Stupka

Editorial Secretary: Bc. Anna Slánská

Editor: Mgr. Martin Loučka

Editorial Board: doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D. (honorary chairman), JUDr. Zuzana Adamová, Ph.D., prof. JUDr. Michael Bogdan, B.A., LL.M., jur. dr. (Lund), JUDr. Marie Brejchová, LL.M., JUDr. Jiří Čermák, JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D., doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., JUDr. Bc. Zdeněk Kučera, Ph.D., Mgr. Zbyněk Loebel, LL.M., JUDr. Ján Matejka, Ph.D., prof. RNDr. Václav Matyáš, M.Sc., Ph.D., Mgr. Antonín Panák, LL.M., Mgr. Bc. Adam Ptašník, Ph.D., JUDr. Danuše Spáčilová, JUDr. Eduard Szattler, Ph.D., JUDr. Tomáš Ščerba, Ph.D.

Layout: Mgr. Martin Loučka, JUDr. Matěj Myška, Ph.D.

Print: POINT CZ, s.r.o., Milady Horákové 20, 602 00 Brno

The publication of this issue of the Review of Law and Technology was funded by the project „Právo a technologie IV“, MUNI/A/0974/2015.

Journal © Masaryk University, 2016

Brno, Czech Republic
25 – 26 November 2016

14th international conference organized by the Institute of Law and Technology, Faculty of Law in cooperation with the Faculty of Social Studies, Masaryk university and the European Academy of ICT Law

Papers are solicited to the following streams:

Accepted papers will be, depending on their topic, published upon peer review in one of the following scientific journals:

Law: Cybersecurity, Cybercrime
Law: eCommerce, eFinance
Law: Government 2.0, eJustice
Law: Intellectual Property On-Line
International Internet Law
Law: Privacy and Surveillance
New Media and Politics
New Media and Society
Psychology of Cyberspace
Religion in Cyberspace
Video Games and Society
Smart Cities
Ideas for Cyberspace
Law: Freedom of Speech Online
Law: Research Data and Open Data
Law: Legal Informatics

Masaryk University Journal of
Law and Technology
mujlt.law.muni.cz

Cyberpsychology
cyberpsychology.eu

Important dates
Abstract submissions
31 July 2016

Notice on acceptance
31 August 2016

Conference dates
25 – 26 November 2016

Papers for publication
11 February 2016

Conference fees

full pass – speakers: 1490 CZK (approx. 55 EUR), full pass – delegates: 1890 CZK (approx. 70 EUR),
full pass – UIPs (upon special appointment): FREE, student pass light (programme only): FREE,
student pass full: 490 CZK (approx. 18 EUR), last minute (on-site) registration: 2190 CZK (approx. 80 EUR)
Dinner fee (Saturday conference dinner with free complementary drinks): 590 CZK (approx. 22 EUR),
Last minute (on-site): 690 CZK (approx. 25 EUR)

The registration will be carried out on-line through the conference web at www.cyberspace.muni.cz.
The registration opens 10 June 2016 and closes 10 November 2016 (after that, it will be possible to register on-site).

all info at: www.cyberspace.muni.cz

Diskuze

Jakub Handrlica: **Ochranná pásma ropovodů a produktovodů nově**

Anton Konkol: **Cezhraničné súdne rozhodnutia vo veciach porušenia európskeho patentu**

Martin Loučka: **Právní povaha konfiguračních souborů a jejich ochrana**

Radim Polčák: **Informace a data v právu**

Anotace

Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek, Matěj Myška, Anna Slánská: **Přehled aktuální judikatury I/2016**

Téma

František Kasl: **Internet věcí a ochrana dat v evropském kontextu**

Matěj Myška, Jakub Harašta, Pavel Loutocký, Jakub Míšek: **Možnosti citační analýzy v České republice**